N. A. SOKOLOV
VYŠETŘUJÍCÍ SOUDCE PRO ZVLÁŠŤ DŮLEŽITÉ PŘÍPADY
PŘI OMSKÉM KRAJSKÉM SOUDĚ

ZAVRAŽDĚNÍ CARSKÉ RODINY

DOKUMENTY A VYŠETŘOVÁNÍ

PRAHA 1926

Bylo mně osudem určeno vyšetřovati případ úkladné vraždy cara Nikolaje II. a jeho rodiny.

V mezích práva snažil jsem se učiniti vše, co bylo možné, abych se dopátral pravdy a uchoval ji budoucím pokolením.

Nepomyslil jsem si, že já sám budu nucen mluviti o ní, doufal jsem, že ji vyřkne svým nejvyšším rozsudkem ruská národní vláda. Nevlídná skutečnost ale neslibuje příznivých k tomu podmínek v blízké budoucnosti, a nemilosrdný čas klade na vše svou pečeť zapomenutí.

Já nikterak si nedělám nároků, že znám všechna fakta a tím i všechnu pravdu. Ale až dosud znám ji lépe, než kdokoliv jiný.

Smutné stránky o utrpení carově mluví o utrpení celého Ruska. Rozhodl jsem se porušit slib mlčení, k němuž jsem svým povoláním vázán, a převzal jsem veškerou tíhu zodpovědnosti z toho plynoucí, jsa si vědom toho, že sloužím-li zákonům, sloužím i svému národu.

Vím, že během tohoto vyšetřování na mnohé otázky nenajde zpytavý lidský rozum odpovědi; ono musilo býti obmezeno, protože hlavním jeho předmětem byla jen — vražda.

Než ten, jenž zločinem utrpěl, byl po mnohá léta představitelem nejvyšší státní moci jednoho z nejmocnějších národů.

Jako každý fakt, udál se i tento zločin v prostoru a čase a zejména pod vlivem velikého boje národa za svůj osud.

Oba tyto momenty — osobnost oběti a reelní skutečnost, v níž se odehrál tento zločin — dodávají mu zvláštní tvářnosti: jevu historického.

„Jedním z charakteristických znaků velikého národa jest schopnost znovu se po pádu vzchopiti, byť by bylo jeho ponížení sebe těžší. Udeří hodina, kdy sebere svoje rozptýlené mravní síly a vtělí je v jednoho velikého člověka nebo v několik velikých lidí, kteří jej pak vyvedou na dočasně opuštěnou přímou historickou cestu."[1]

Žádný historický proces není myslitelný bez odhalení bližší minulosti. V této naší minulosti jest těžký zločin: zavraždění cara a jeho rodiny.

Mám za to, že pravdivým vyprávěním posloužím svému národu.

Proto pamětliv slov velikého ruského historika, snažil jsem se, třebas časem moje osobní vzpomínky na vše to, co jsem prožil, byly světlejší, vyložit fakta, jichž podkladem jest výhradně přísné a nestranné soudní vyšetřování.

Nutno nejprve věděti, kterak se vyšetřovalo.

Fontainebleau 1921—1924.

AUTOR[2]

---

[1] Vyňato z řeči profesora V. O. Ključevského na slavnostním zasedání Moskevského Vyššího Semináře pro kněžstvo 26. září 1892.

[2] Nikolaj Alexějevič Sokolov narodil se r. 1882 v Mokšaně v Penzenské gubernii. Studoval v Penze na gymnasiu, poté vystudoval práva na Charkovské universitě. Jako soudce působil většinou ve své rodné penzenské gubernii. Sokolov, jsa svým původem blízký prostému lidu, žil ve známém jemu vesnickém prostředí, jehož psychologii velmi dobře chápal, neboť ji dlouho studoval v boji proti zločinům mužického světa — zločinům časem bohatým komickými scénami, časem hraničícím s temnými, těžkými a krvavými dramaty. Svou prací a svým nadáním získal si Sokolov pověst vynikajícího vyšetřujícího soudce nejen v soudních kruzích, ale i mezi prostým lidem, který ho znal a miloval.

Revoluce zastihla ho již co vyšetřujícího soudce pro důležitější případy. Po bolševickém převratě Sokolov převlékl se za mužika, odešel z Penzy a splynul s mužickým prostředím. V něm by snad žil dlouho, kdyby ho nebyla volala povinnost do Sibiře, osvobozené od bolševického jha. Přišel tam pěšky. Byl ihned jmenován vyšetřujícím soudcem pro zvlášť důležité případy při Omském Krajském Soudě. Brzy byl pověřen vyšetřovati případ úkladné vraždy carské rodiny. Tomuto případu oddal se celou svou duší. Jeho úkol, již sám o sobě složitý a těžký, byl ještě stížen občanskou válkou. Sokolov byl neúnavný. Úporně vykopával u dolu v obvodu „Čtyř bratří" jeho strašlivé tajemství, až do poslední chvíle, kdy rudí rozvědčíci téměř už docházeli k samému dolu. Potom mu nastala dlouhá nebezpečná cesta celou Sibiří, aby zachránil materiál, získaný vyšetřováním. Po smrti Admirála Kolčaka po dlouhých obtížích dostal se do Evropy.

Zde dokončoval neúnavně svoji práci v těžké nemoci. Zemřel náhle srdeční mrtvicí 23. listop. 1924 v městečku Salbrie ve Francii, kde byl též pochován. Na jeho skromném hrobě vztýčili mu přátelé prostý kříž s nápisem: „Pravda Tvoje — Pravda na věky".

ORGANISACE VYŠETŘOVÁNÍ.

25. července 1918 Jekatěrinburk, kde byla vězněna carská rodina, byl dobyt sibiřskou armádou a Čechy.[1]

30. července téhož roku začalo soudní vyšetřování. Byl jím pověřen vyšetřující soudce pro důležitější případy Jekatěrinburkského Krajského Soudu Nametkin obvyklým zákonným pořádkem: podle nařízení státního návladního ze dne 30. července 1918, čj. 131.[2]

7. srpna 1918 Jekatěrinburkský Krajský Soud na gremiální poradě rozhodl, aby byl Nametkin sproštěn další práce v tomto případu a přenesl ji na soudce Sergějeva.

Tato změna byla způsobena jednak chováním Nametkina samého, jednak tehdejšími poměry.

Na základě fakt, ukazujících na úkladnou vraždu ne-li celé carské rodiny, tedy aspoň cara samého, vojenské úřady, které tehdy v prvních dnech po dobytí Jekatěrinburku jedině udržovaly pořádek, byly vlastně první, které nařídily Nametkinu, jakožto vyšetřujícímu soudci pro důležitější případy, aby ihned začal vyšetřovati.

Opíraje se o suchou literu zákona, prohlásil Nametkin vojenským úřadům, že nemá práva zahajovati vyšetřování, dokud neobdrží nařízení státního návladního; ten však v prvních dnech po osvobození Jekatěrinburku tu nebyl.

Jednání Nametkinovo vzbudilo velké rozhorlení. V jeho poctivost a neobmezenou úctu k zákonům nevěřili. Jedni obviňovali ho ze zbabělosti před bolševiky, kteří stále ještě ohrožovali Jekatěrinburk, druzí šli ve svém podezřívání dokonce ještě dále.

Jediným východiskem z nastalé situace bylo by bývalo odevzdání celého případu vyšetřujícímu soudci pro zvlášť důležité případy, v jehož

---

[1] Jekatěrinburku dobyl 3. pluk a části 2. pluku československých legií a dvě sotně kozáků. Sibiřská armáda (ruská) tenkráte ještě neexistovala. Pozn. překl.

[2] V Rusku byly tři kategorie vyšetřujících soudců, rozdělené podle důležitosti vyšetřovaných případů: 1. okresní vyšetřující soudce, 2. vyšetřující soudce pro důležitější případy, a 3. vyšetřující soudce pro zvlášť důležité případy. Tato důležitost byla stanovena státním návladnictvím, a vyšetřování zahajoval vyšetřující soudce pro důležitější případy z nařízení státního návladního, vyšetřující soudce pro zvlášť důležité případy — z nařízení státního návladního nebo prokurátora soudní tabule (asi náš vrchní zemský soud — pozn. překl.) nebo ministra spravedlnosti jakožto generálního prokurátora.

pravomoc patřil i Jekatěrinburk; ale Kazaň, kde žil takový soudce, byla odtržena od Jekatěrinburku bolševiky.

K návrhu prokurátorovu odevzdal soud tento tak vážný případ soudci Sergějevu, což v některých případech bylo dovoleno zvláštním zákonem.

V prvních měsících, kdy pracoval Sergějev, veškeré území Ruska od Volhy až k Okeánu, osvobozené od bolševického jha, představovalo konglomerát vlád, jež ještě nebyly sloučeny. Toto sloučení nastalo 23. září 1918 v Ufě, kde pro celé toto území ustavila se jediná vláda ve formě direktoria, složeného z pěti osob.

18. října 1918 nejvyšší moc soustředil ve svých rukou Vrchní Vladař Admirál Kolčak.

17. ledna 1919 dal Admirál Kolčak generálu Diterichsu, bývalému vrchnímu veliteli fronty, nařízení (čj. 36.), aby mu byly předloženy všechny nalezené věci carské rodiny i všechny vyšetřovací spisy.

Nařízením ze dne 25. ledna 1919 soudce Sergějev na základě rozkazu Vrchního Vladaře, rozkazu, nahrazujícího za tehdejších okolností specielní zákon, vydal Diterichsu prvopisy vyšetřovacího řízení a všechny věci doličné.

Spisy a věci doličné byly předány v přísně právním pořádku v přítomnosti soudního prokurátora V. F. Jordanského.

V prvních dnech únorových předložil generál Diterichs všechen materiál v Omsku Vrchnímu Vladaři.

Vyšším úřadům zdálo se nebezpečným ponechati případ v projednávání mezi ostatními jekatěrinburkskými případy, už jen ze strategických důvodů. Bylo zřejmo, že je potřeba určitých opatření, aby historické dokumenty byly zachovány.

Kromě toho další úkoly a důležitost práce nutily, aby případ neprojednával jen obyčejný soudce. Ukázalo se, že je třeba vyslechnouti velmi mnoho osob, které byly roztroušeny po celé Sibiři, ba i dále, a soudce se nemohl vzdalovati od svého soudu.

Na konec sám fakt, že případ byl odevzdán jen Sergějevu, což bylo do jisté míry pouze kompromisem, odporoval základnímu zákonu, jenž ukládal takové soudní řízení jen zvláštnímu sboru specielních vyšetřujících soudců.

5. února povolal mne k sobě Admirál. Před tím jmenoval mne vyšetřujícím soudcem pro zvlášť důležité případy při Omském Krajském Soudě. Nařídil mi, abych se obeznámil s materiálem řízení a předložil mu svoje návrhy o dalším pořádku vyšetřování.

6. února navrhl jsem a odůvodnil Admirálovi tento pořádek:

1. Vyšetřování budiž vedeno na zákonném podkladě, jak se to provádělo až dosud: podle zákona o trestním řízení.

2. K tomu buďtež povoláni v dostatečném množství vyšetřující soudcové, neboť případ jest nad fysické síly jediné osoby.

3. V čelo vyšetřování budiž postavena nikoliv kollegiální moc, nýbrž jediná samostatná osoba. Představoval jsem si ji v osobě senátora, zkušeného v řízení vyšetřování.

Ale holá skutečnost byla k nám krutou. Do daleké Sibiře nepřišli takoví senátoři. Nebylo tu ani obyčejných vyšetřujících úředníků, ježto Sibiř téměř neznala ústavu vyšetřujících soudců. Jiní báli se upoutat svůj osud k tak nebezpečné věci.

Při druhé poradě téhož dne 6. února Admirál mně řekl, že se rozhodl zachovati obvyklý pořádek vyšetřování a toto svěřiti mně.

7. února obdržel jsem nařízení ministra spravedlnosti o převzetí vyšetřovacího řízení a téhož dne přijal jsem od generála Diterichse všechny vyšetřovací spisy a věci doličné.

3. března, před mým odjezdem na frontu, Admirál uznal za nutno zabezpečiti svobodu mého jednání zvláštním výnosem. Vzal osobně na sebe morální starost o případ a poukazoval v tomto výnose, že vyšetřování, které mi bylo nařízeno zákonným pořádkem, vzniklo z jeho vůle. Zájem o celý případ projevoval až do konce.

Po jeho smrti přijel jsem do Evropy, kde moje práce spočívala ve výslechu ještě některých svědků.

Naznačil jsem v hlavních rysech základ, na němž bylo vybudováno soudní vyšetřování, maje na zřeteli mylnou, ve veřejnosti zakořeněnou představu o této stránce případu a specielně o tom, jakou roli měl v něm generál Diterichs.

Bohužel, ani on sám nesetrval na výši historické nestrannosti a ve své knize prohlásil se za hlavního „vůdce" vyšetřování.[3]

Tomu tak nebylo. Generál Diterichs, který ve vojenských kruzích požíval vysoké úcty a autority, chránil práci vyšetřujícího soudce více, než kdokoliv jiný. Jemu více, než komukoliv jinému je povinna díkem pravda. Ale pravdu tu nehledaly vojenské úřady, nýbrž soudcové, jež k tomu vedla vůle Vrchního Vladaře. A ovšem, generál Diterichs práci vyšetřujícího soudce nikdy neřídil, ani říditi nemohl, už z té prosté příčiny, ježto práce vyšetřujícího soudce, jak správně ji definoval veliký Dostojevskij, jest svobodné umění.

Obrázek č. 1. ukazuje fotografii originálu plné moci, jež byla udělena vyšetřujícímu soudci Vrchním Vladařem.

Podávám dále výsledky svého vyšetřování. Jeho podkladem je zákon, svědomí soudcovo a požadavky, jež mu klade nauka o právech.

---

[3] M. K. Diterichs: Zavraždění carské rodiny a členů rodu Romanova na Urale, díl I., str. 14. — Société Anonyme de Presse, de Publicité et d' Editions, Paris, 1924.

HLAVA PRVNÍ.

Hlavní Stan ve dnech převratových. — Zatčení cara. — Carské Selo ve dnech převratových. — Zatčení carevny.

§ 1.

Když vypuklo únorové vzbouření, byla carská rodina rozdělena: car byl v Mohylevě, kde se nalézal Hlavní Stan, carevna s dětmi — v Carském Sele.

Srovnáváme-li údaje svědků: generála Dubenského,[1] jenž v té době byl s carem, a generála Lukomského,[2] který zastával tenkráte úřad generálního ubytovatele při Nejvyšším velitelství a uveřejnil své dokumenty a vzpomínky,[3] lze konstatovati tato fakta:

8. března odejel car z Carského Sela do Hlavního Stanu, kamž přijel dne 9. března.

10. března byl doručen Hlavnímu Stanu první telegram ministra vojenství Běljajeva, hlásící, že v továrnách petrohradských byla vyhlášena stávka a že mezi dělnictvem následkem nouze o potraviny začínají nepokoje.

Téhož dne Běljajev poslal druhý telegram, že dělnické hnutí přeneslo se do ulice a že se kvapně šíří.

Oba telegramy poslal s podotknutím, že nebezpečí nehrozí a že nepokoje budou v zárodku potlačeny.

11. března Běljajev s náčelníkem petrohradského vojenského okruhu generálem Chabalovem hlásili telegraficky, že některé vojenské oddíly odepřely použíti zbraně proti dělnictvu, k němuž přidružuje se i dav.

---

[1] Svědek D. N. Dubenskij byl mnou vyslýchán 28. a 29. prosince 1920 v Paříži.

[2] Svědek A. S. Lukomskij byl mnou vyslýchán 3. července 1922 v Paříži.

[3] Archiv Ruské Revoluce, díl II. a III., „Slovo", Berlín 1922.

Běljajev přitom stále ujišťoval, že bylo použito všech prostředků k potlačení nepokojů. Chabalov však prosil, aby byly do města odveleny reservní oddíly vzhledem k nespolehlivosti petrohradské posádky.

11. března došel první telegram předsedy Státní Dumy Rodzjanka. Oznamoval, že vojáci zatýkají důstojníky, přidávají se k dělnictvu a davům a že je nutno, aby poslány byly do Petrohradu spolehlivé oddíly.

Večer téhož dne a ráno 12. března přišly od Rodzjanka na adresu carovu ještě dva telegramy. V nich bylo zdůrazněno, že jedinou možností obnoviti pořádek je Nejvyšší úkaz o zodpovědnosti ministrů před Státní Dumou, propuštění všech ministrů a utvoření nového kabinetu osobou, jež by požívala všeobecné důvěry.

12. března, kolem 12. hodiny, volal generála Alexějeva přímým spojením velkokníže Michail Alexandrovič. Potvrzoval zprávy, oznámené Rodzjankem, hájil nutnost jím navržených opatření a jmenoval přímo Rodzjanka a knížete Lvova, jako lidi, jimž by mělo býti svěřeno sestavení kabinetu.

Téhož dne o něco později přišel telegram od předsedy Ministerské rady knížete Golicyna. Byl analogický s náměty Rodzjanka a velkoknížete. Byla v něm též zmínka, že prodlévání ministra vnitra Protopopova ve vládě vyvolává všeobecnou nespokojenost.

Pod vlivem telegramů Běljajeva, Chabalova a Rodzjanka telegrafoval z rozkazu carova generál Alexějev 12. března vrchním velitelům severní a západní fronty, aby připravili některé vojenské části k odeslání do Petrohradu. Generálu Ivanovu byl dán rozkaz, aby řídil potlačení vzpoury.

Velkoknížeti Michailu Alexandroviči car odpověděl prostřednictvím generála Alexějeva, že mu za radu děkuje a že sám ví, co má dělat.

Poté mluvil car telefonicky, asi hodinu, s carevnou, načež odevzdal generálu Lukomskému vlastnoručně napsaný telegram pro knížete Golicyna.

Car v něm poukazoval, že za daných poměrů není nutno prováděti změny v Ministerské radě, a žádal, aby bylo revoluční hnutí a vzbouření vojska potlačeno.

Generál Lukomskij odebral se s tímto telegramem ke generálu Alexějevu. Tento snažil se přiměti cara k ústupkům, o nichž se zmiňovali Rodzjanko, velkokníže Michail a kníže Golicyn. Jeho pokus neměl úspěchu a telegram Golicynu byl odeslán.

Svědek Lukomskij přiznává u výslechu, že ve dnech 10. a 11. března ve Hlavním Stanu vůbec nepřikládali nějakého hlubšího významu petrohradským událostem.

Svědek Dubenskij, jenž tou dobou se stýkal stále s ca-

rem, vypovídá: „Byl klidný a vůbec neprojevoval ani stopy vzrušení."

Nadešel teprve 12. březen. Ale jak možno seznati z výpovědi svědka plukovníka Engelhardta,[4] prvního předsedy revolučního štábu Státní Dumy, vzbouření v Petrohradě 12. března vzalo na sebe již organisovanou tvářnost; toho dne mezi 3. a 5. hodinou ustavil se „Komitét Státní Dumy," a objevila se již „Vojenská Komise" tohoto Komitétu, jejímž předsedou v prvních dnech byl právě plukovník Engelhardt.

Časně z rána 13. března odejel car do Carského Sela, směřuje po linii Mohylev — Orša — Smolensk — Lichoslavl — Bologoje — Tosna. Vpředu jel jeho dvorní průvod; za ním v hodinovém intervalu — vlak carův. Cestou ve vlaku dvorního průvodu již zvěděli, že v Petrohradě ustavila se revoluční vláda a že jí byl vydán rozkaz odeslat carův vlak nikoli do Carského Sela, nýbrž do Petrohradu. Byla o tom dána zpráva do vlaku carova, a odtamtud následoval rozkaz jeti stále do Carského Sela. Ale důležité křižovatky Ljubaň a Tosna byly již obsazeny revolučními vojsky. Car se rozhodl jeti do Pskova.

Tam 15. března zřekl se car trůnu.

Pozdě večer 16. března vrátil se do Mohyleva, kamž příštího dne přijela carevna-matka Marie Feodorovna.

Car rozloučil se s důstojníky svého štábu. Večer 20. března sám sestavil provolání k ruské armádě a datoval je 21. březnem.

Jak známo, zakázala revoluční vláda jeho rozšíření.

Vzhledem k dalšímu svému vyšetřování uvádím jeho doslovný obsah:

„Naposled obracím se k Vám, moji vřele milovaní vojáci. Po tom, když jsem se rozhodl zřeknouti se za sebe a za svého syna Ruského Trůnu, řízení státu předáno bylo Prozatímní Vládě na popud Státní Dumy. Nechť jí Bůh pomůže vésti Rusko po cestě slávy a blahobytu. Nechť pomůže Bůh i vám, stateční vojáci, obhájiti naši Vlast před zlým nepřítelem. Po dva a půl roku snášeli jste bez ustání těžkou válečnou službu, mnoho krve jste prolili, mnoho námah podstoupili, ale již se blíží hodina, kdy Rusko, svázané se svými statečnými spojenci jediným společným přáním vítězství, zdolá poslední úsilí nepřátel. Tato nebývalá válka musí býti dovedena do úplného vítězství. Kdo nyní myslí na mír a kdo si ho přeje — toť zrádce Vlasti. Vím, že každý čestný voják tak smýšlí. Vykonejte tedy svoji povinnost, hajte statečnou naši Vlast, podrobte se Prozatímní Vládě, dbejte rozkazův svých velitelů. Pamatujte, že jakékoliv neuposlechnutí ve službě po-

[4] Svědek B. A. Engelhardt byl mnou vyslýchán 12. dubna 1921 v Paříži.

slouží jen nepříteli. Pevně věřím, že ještě nepohasla ve vašich srdcích bezměrná láska k naší veliké Vlasti. Nechť požehná vám Hospodin a nechť vede vás k vítězství svatý velikomučedník a vítěz Jiří."

V těchto posledních dnech pobytu carova ve Hlavním Stanu vyjednával generál Alexějev, jak vypovídá svědek Dubenskij, s Prozatímní Vládou o volný odjezd jeho do Carského Sela, nezávislý tam pobyt a volný odjezd do ciziny přes Murmaň.

Svědek Lukomskij vypověděl u výslechu, že Prozatímní Vláda skutečně se zaručila za svobodu carovu a volný jeho odjezd s rodinou do ciziny.

21. března přijeli do Mohyleva členové Státní Dumy Bublikov, Veršinin, Gribunin a Kalinin. Ve Hlavním Stanu je očekávali a mělo se za to, že jsou odveleni Prozatímní Vládou, aby „doprovázeli" cara do Carského Sela. Když ale car usedl do vlaku, tito lidé mu oznámili prostřednictvím generála Alexějeva, že je zatčen.

Car odejel z Hlavního Stanu 21. března. Svědek Dubenskij vypovídá: „Car vyšel z vagonu carevny-matky a odešel do svého vagonu. Stál u okna a hleděl na všechny, kteří ho vyprovázeli. Téměř přímo proti jeho vagonu stál vagon carevny-matky. Byla u okna a žehnala synovi. Vlak se dal do pohybu. Generál Alexějev vzdal čest carovi a když kolem něho projížděl vagon s delegáty, sňal čapku a hluboko se jim uklonil."

§ 2.

Co se odehrávalo v těch dnech v Carském Sele?

Tyto události jsou dosti podrobně vysvětleny údaji osob, jež v té době byly s carevnou a dětmi: vychovatelem následníkovým Gilliardem, carevninou komornou M. F. Zanottiovou a Tutelbergovou, chůvou Teglevou, její pomocnicí Ersbergovou a carevniným komorníkem Volkovem.[5]

V prvních dnech převratových byla nucena carevna věnovat mnoho péče a času dětem, jež postupně onemocněly spálou.

První onemocněl následník. 7. března musel již ulehnouti,

[5] Tito svědkové byli vyslýcháni: P. A. Gilliard 12.—14. září 1918 v Jekatěrinburku soudcem Sergějevem; mnou: 5. a 6. března 1919 a 27. srpna téhož roku v Omsku, 14. března 1920 v Charbině a 27. listopadu téhož roku v Paříži; M. F. Zanottiová — mnou 11. listopadu 1920 v Paříži; M. G. Tutelbergová mnou 23.—27. července 1919 v Išimě; A. A. Teglevá mnou 5. a 6. července 1919 v Jekatěrinburku a 17. července téhož roku v Tjumeni; J. N. Ersbergová mnou 6. července 1919 v Jekatěrinburku, 17. července téhož roku v Tjumeni a 16. března 1920 v Charbině; A. A. Volkov 22. října 1918 v Jekatěrinburku soudcem Sergějevem a mnou: 20.—23. srpna 1919 v Omsku a 15. března 1920 v Charbině.

maje zvýšenou teplotu 38·3°. Postupně nemoc zachvátila všechny velkokněžny a probíhala velice bouřlivě, s horečkami až 40.5°. U Marie Nikolajevny a Anastasie Nikolajevny komplikovala se později zánětem plic.

O událostech, odehrávajících se v Petrohradě, carevna byla informována hlavně ze zpráv ministra vnitra Protopopova. Jsouc cele zaměstnána dětmi, přijímala tyto zprávy od Protopopova telefonicky prostřednictvím svého komorníka Volkova.

Protopopovovy zprávy neodpovídaly skutečnosti. Snažil se zeslabiti význam událostí a ujišťoval carevnu, že „nedá dojíti k ničemu vážnému." Když však hnutí nabylo hrozivého charakteru, ztratil hlavu, zmalomyslněl a byl nucen doznati, že „situace je špatná."

Z Protopopovových informací nenabyla tudíž carevna správných představ o charakteru hnutí. Když komorník Volkov, předávaje opět zprávu Protopopovovu, vyslovil o ní jakousi pochybnost a podotkl carevně, že asi neodpovídá skutečnosti, poněvadž dokonce i kozáci v Petrohradě jsou již nespolehliví, odpověděla klidně Volkovu: „Ne, tomu tak není. V Rusku nemůže být revoluce. Kozáci se nedopustí zrady."

Vyšetřováním se zjistilo, že tyto carevniny náhledy a výroky, vyrostlé z informací Protopopovových, spadaly časově právě do doby carova pobytu ve Hlavním Stanu. A já nepochybuji, že telegrafická odpověď knížeti Golicynu, jejíž obsah byl už předem jistě znám carevně, byla sestavena pod vlivem Protopopovovým.

Když spojení s carem bylo přerušeno a když si carevna hrozná fakta konečně osvětlila, v její duši začal vznikat nepokoj. Cítíc svoji samotu, zavolala k sobě velkoknížete Pavla Alexandroviče. Tento fakt sám sebou jest významný pro pochopení její nálady. Po smrti Rasputinově nesměl se Pavel Alexandrovič, z rozkazu carevnina, objevovati na dvoře. A nyní ho zvala sama.

Snažila se bojovati proti událostem a nevěřila slechům o tom, že car se zřekl trůnu, považujíc je za provokační.

Ku konci však přišla patrně k závěru, že jisté ústupky jsou nutné a snažila se navázati písemný styk s carem. Tato snaha neměla úspěchu a přišla už příliš pozdě: car zřekl se trůnu.

Zmužilost a zevní klid neopustily carevnu nejen v prvních dnech převratových, nýbrž i po odstoupení carově.

Svědkové vypovídají:

Ersbergová: „Byla velmi klidná a snažila se ovládnouti. Neztrácela patrně naděje na lepší budoucnost. Pamatuji se, že když mne zpozorovala, jak pláči po odstoupení carově, utěšovala mne, že národ se vzpamatuje, povolá syna Alexěje a vše bude zas dobře."

Volkov: „Vůči událostem a odstoupení carově chovala se celkem klidně, projevujíc zmužilost a neoblomnost."

Zanottiová: „Na venek se ovládala."

Gilliard: „Když se dověděla o odstoupení, snažila se ovládnouti a zachovati klid."

§ 3.

Zatčení carevny bylo provedeno téhož dne, jako zatčení carovo.

Zatkl ji generál Kornilov,[6] zastávající tenkrát úřad velitele vojsk petrohradského vojenského okruhu.

Byla tomu přítomna jediná osoba: nově Kornilovem jmenovaný velitel carskoselské stráže plukovník Kobylinskij.[7]

Carevna přijala je v jednom dětském pokoji. Kornilov ji oslovil: „Vaše Veličenstvo, dostalo se mi velice těžkého úkolu: oznámiti vám usnesení Ministerské rady, že od této chvíle jste považována za zatčenu."

Po těchto stručných slovech představil Kornilov carevně Kobylinského. Potom mu nařídil, aby se vzdálil a zůstal s ní samoten asi pět minut.

Shora jmenovaní svědkové, jimž o tom všem sama carevna byla pověděla, vypověděli, že Kornilov, když s ní zůstal o samotě, snažil se ji uklidniti a ujišťoval ji, že rodině nehrozí ničeho zlého.

Potom shromáždil Kornilov všechny osoby, které byly v paláci a prohlásil jim, že všichni, kdož chtějí zůstati u carské rodiny, musejí se nyní stejně jako zatčení podříditi všem rozkazům, které jim budou dány.

Téhož dne byla změněna stráž. Sborný pluk, který vykonával v paláci strážní službu, odešel. Vystřídal jej tělesný střelecký pluk.

22. března přijel car.

Na nádraží dostavil se plukovník Kobylinskij. Vypravuje o tom toto: „Car vyšel z vagonu a velmi rychle, aniž by na někom utkvěl pohledem, přešel nástupiště a usedl do automobilu. S ním byl dvorní maršálek kníže Vasilij Alexandrovič Dolgorukov. Na nástupišti přistoupili ke mně dva páni v občanském obleku, z nichž jeden byl členem Státní Dumy Veršinin, a řekli mně, že jejich poslání je skončeno: cara odevzdávají mně. S carem ve vlaku jelo mnoho osob. Když car vystoupil z vagonu, osoby ty vyhrnuly se na nástupiště a začaly se rychle rozbíhat na různé strany, ohlížejíce se nejistě

[6] Generál Lavr Georgijevič Kornilov — tato tragická postava ruského patriotismu — padl při obléhání bolševického Jekatěrinodaru, co velitel nepatrné Dobrovolnické Armády, 31. března 1918. — Pozn. překl.

[7] Plukovník [illegible] S. Kobylinskij byl mnou vyslýchán 6.—10. dubna 1919 v Jekatěrinburku.

kolem, patrně s pocitem strachu, že budou poznány. Pamatuji se velmi dobře, že takto tenkrát utíkal generál-major Naryškin a jak se mi zdá, též i velitel železničního praporu generál-major Cabel. Scéna ta byla velmi nepěkná."

Když přijel carův automobil k paláci, vrata byla zavřena. Voják, který tu stál na stráži, neotvíral a čekal na službu konajícího důstojníka. Ten vykřikl zdálky: „Otevřít vrata bývalému caru!" Mnozí pozorovali tuto scénu carova příjezdu. Svědkyně Zanottiová vypovídá: „Dobře se pamatuji na postoj službu konajícího důstojníka. Chtěl urazit cara: stál, když šel car kolem něho, s cigaretou v ústech a s rukou v kapse."

K podjezdu přišli i jiní důstojníci. Všichni byli ozdobeni rudými stuhami. Ani jeden z nich, když šel car kolem, mu nevzdal čest. Car jim však salutoval.

Carevna šla mu chvatně v ústrety. Ale on ji včas upozornil a uvítal se s ní až v dětských pokojích. Toto setkání viděl jen komorník Volkov. On vypovídá: „S úsměvem se objali, políbili a šli k dětem."

Později, když byli o samotě, plakali. Viděla to pokojská carevnina Demidová, jež zahynula s carskou rodinou. Vyprávěla o tom jiným, kteří zůstali na živu.

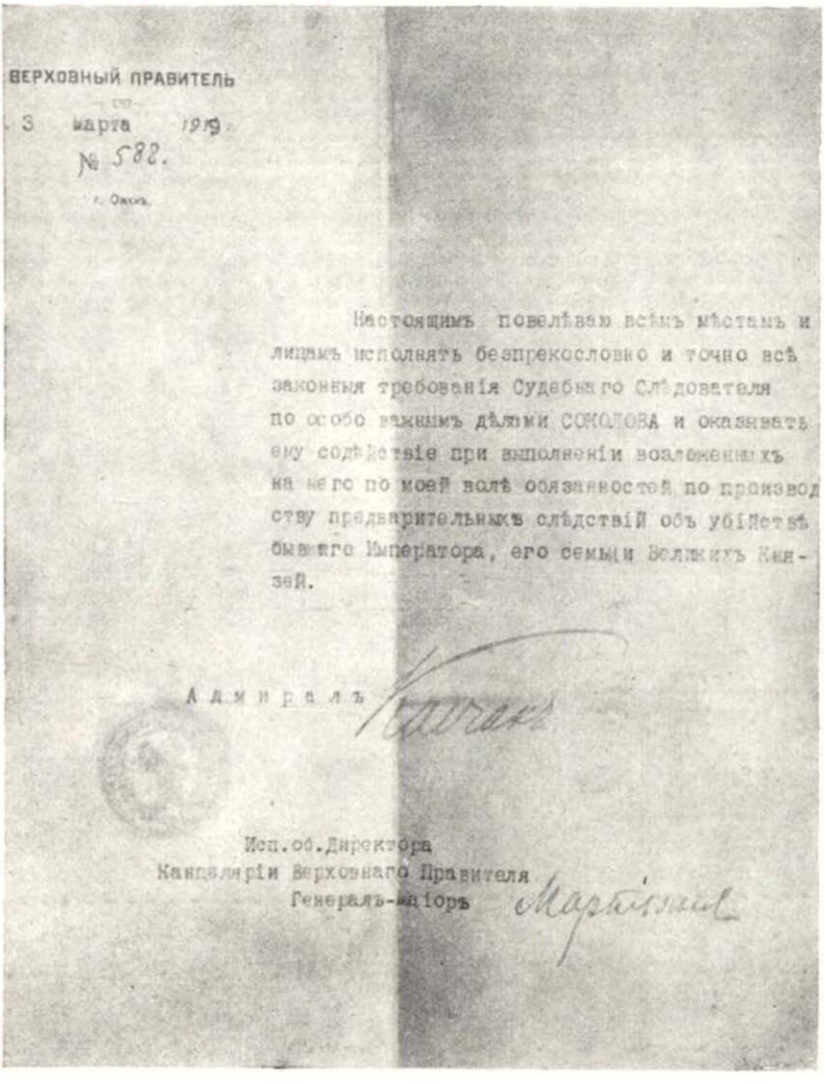

ВЕРХОВНЫЙ ПРАВИТЕЛЬ

3 марта 1919

№ 588.

г. Омскъ.

Настоящимъ повелѣваю всѣмъ мѣстамъ и лицамъ исполнять безпрекословно и точно всѣ законныя требованія Судебнаго Слѣдователя по особо важнымъ дѣлами СОКОЛОВА и оказывать ему содѣйствіе при выполненіи возложенныхъ на него по моей волѣ обязанностей по производству предварительныхъ слѣдствій объ убійствѣ бывшаго Императора, его семьи и Великихъ Князей.

Адмиралъ Колчакъ

Исп. об. Директора
Канцеляріи Верховнаго Правителя
Генералъ-маіоръ Мартьяновъ

Obr. 1. Nařízení Vrchního Vladaře Admirála Kolčaka.

V Omsku dne 3. března 1919, čj. 588. — Nařizuji tímto všem úřadům a osobám plniti bezpodmínečně a přesně všechny zákonné požadavky vyšetřujícího soudce pro zvlášť důležité případy S o k o l o v a a pomáhati mu při plnění rozkazů, jež mu byly z mé vůle dány pro vyšetřovací řízení o zavraždění bývalého cara, jeho rodiny a velkoknížat.

Admirál Kolčak.

Přednosta kanceláře Vrchního Vladaře: V zastoupení: generál-major Martyjanov.

Obr. 2. Carův kabinet v Tobolsku.

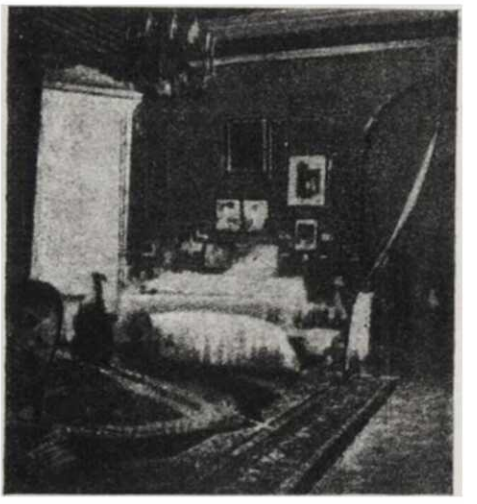

Obr. 3. Carevnina komnata v Tobolsku.

Obr. 4. Komnata velkokněžen v Tobolsku.

Obr. 5. Velkokněžny Olga, Taťjana, Anastazie a komorná Demidová v Tobolsku. Olga Nikolajevna snaží se vyhlédnouti přes plot.

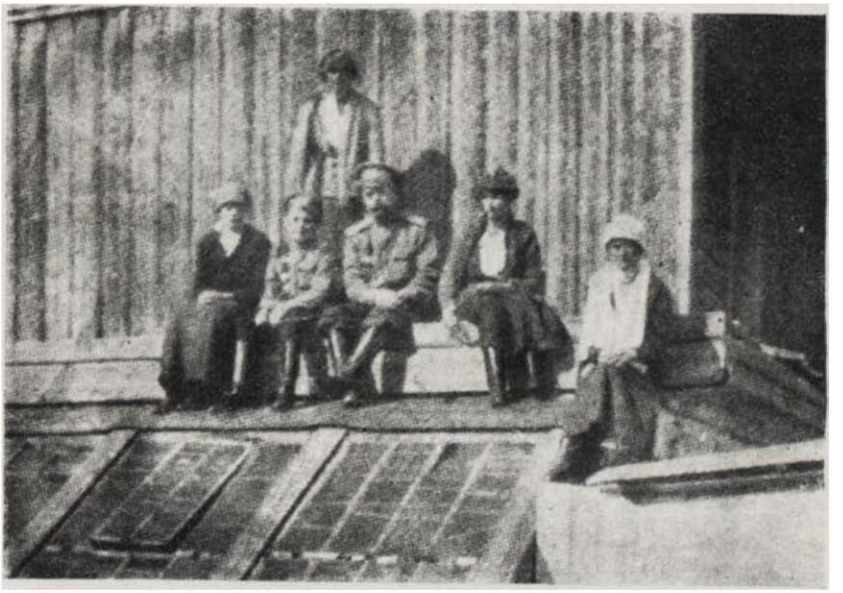

Obr. 6. Car s dětmi v Tobolsku.

Obr. 7. Car s Tatiščevem v Tobolsku.

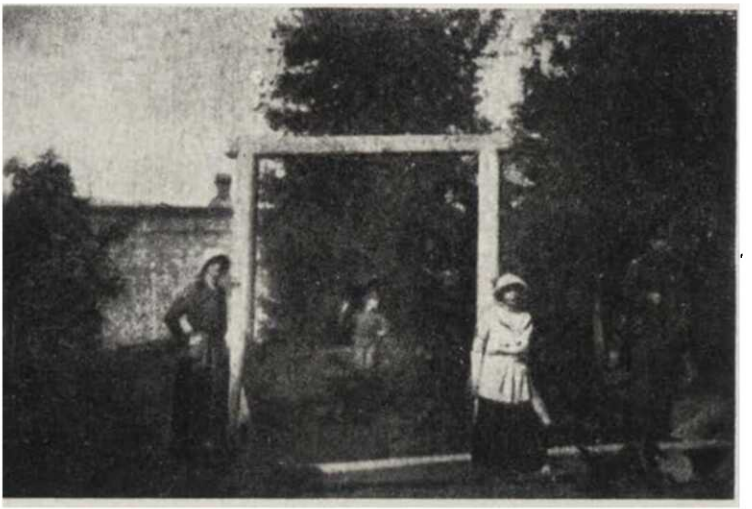

Obr. 8. Car s dětmi v Tobolsku.

Obr. 9. Car se sluhou Kirpičnikovem v Tobolsku.

Obr. 10. Následník Alexěj Nikolajevič v Tobolsku.

HLAVA DRUHÁ.

Proč zatkli cara a carevnu. — Svědecké výpovědi knížete Lvova, Kerenského a Miljukova. — Instrukce Kerenského o carské rodině. - Nový způsob života carské rodiny.

§ 1.

Usnesení Prozatímní Vlády, že jest car s rodinou zatčen, stalo se 20. března. V něm nebylo ani zmínky o tom, proč došlo k tomuto činu.

Snažil jsem se to vyšetřiti výslechem tří osob: ministerského předsedy Prozatímní vlády knížete Lvova, ministra spravedlnosti v jeho kabinetě Kerenského a ministra zahraničních věcí Miljukova.[1]

Kníže Lvov vypovídal: „Prozatímní Vláda musela ovšem podniknouti určité kroky proti hlavě bývalé vlády. Tyto kroky, podniknuté proti carovi a jeho choti usnesením Prozatímní Vlády, záležely v zatčení a zbavení svobody. Řekl bych, že tyto kroky v tu chvíli byly psychologicky nevyhnutelné a byly vyvolány přirozeným během událostí. Bylo potřeba chrániti bývalého nositele nejvyšší moci před možnými výstřelky revolučního hnutí."

Kromě této příčiny poukázal kníže Lvov ještě na jinou pohnutku: — „Prozatímní Vláda byla povinna k vůli veřejnému mínění pečlivě a nestranně vyšetřiti chování bývalého cara a carevny, v němž viděl lid škodu pro národní zájmy státu, jak s vnitřního, tak i vnějšího hlediska, vzhledem k válce s Německem."

---

[1] Tito svědkové byli mnou vyslýcháni v Paříži: kníže Georgij Jevgenievič Lvov 6.—30. července 1920, Alexandr Feodorovič Kerenskij 14.—20. srpna téhož roku, Pavel Nikolajevič Miljukov 23. října téhož roku a 12. července 1922.

Kerenskij vypovídal: „Nikolaj II. a Alexandra Feodorovna byli zbaveni svobody usnesením Prozatímní Vlády ze dne 20. března. Byly dvě kategorie příčin, které vedly k zatčení carovu. Krajně vzrušená nálada vojenských mass v zázemí a dělnictva petrohradského a moskevského rayonu byla nejvýš nepřátelská Nikolaji. Vzpomeňte si na moje vystoupení 20. března v plenu moskevského sovětu. Tam se ozvaly hlasy, žádající jeho smrt, hlasy přímo ke mně volající. Protestoval jsem jménem Vlády proti takovému požadavku a řekl jsem za sebe, že já se nikdy nesnížím k roli Maratově. Říkal jsem, že vinu Nikolajovu na Rusku vyšetří nestranný soud. Síla zloby dělnických mass spočívala hluboko v jejich náladě. Chápal jsem, že se zde nejedná ani tak o samu osobnost Nikolaje II., jako spíše o ideu carismu, vyvolávající zlobu a pocit msty... To byla první příčina, která nutila Prozatímní Vládu zbaviti cara a Alexandru Feodorovnu svobody. Vláda, zatýkajíc je, zároveň je vlastně ochraňovala. Druhá část příčin vycházela z nálady jiných širokých vrstev národa. Jestliže dělnické a selské massy byly lhostejny ke směru zahraniční politiky cara a jeho vlády, tu inteligentní a buržoasní společnost a zejména vyšší důstojnictvo jasně vidělo ve vší vnitřní a zahraniční carově politice a zvláště v jednání Alexandry Feodorovny a jejího kruhu ostře vyslovenou tendenci rozvratu státu, jehož cílem by býval byl separátní mír a spolek s Německem. Prozatímní Vláda byla rozhodně povinna vyšetřiti jednání carovo, Alexandry Feodorovny a jejího kroužku.

Podle usnesení Prozatímní Vlády ze dne 17. března 1917 byla ustavena Nejvyšší Mimořádná Vyšetřovací Komise, která měla vyšetřiti činnost nositele nejvyšší moci starého režimu a vůbec všech osob, které podle mínění veřejnosti svým jednáním škodily státu.

Ustanovená Komise měla tedy vyšetřiti i roli Nikolajovu, Alexandry Feodorovny a jejího kroužku.

Nutnost takového vyšetření byla objasněna v prohlášení Prozatímní Vlády o zřízení Komise. K tomu, aby Komise mohla dostáti svým povinnostem, bylo nutno použíti jistých prostředků k omezení svobody Nikolaje II. a Alexandry Feodorovny. Tato nutnost byla tedy tou druhou příčinou jejich uvěznění."

Miljukov vypovídal: „Mně naprosto neutkvělo v paměti ničeho o tom, jak a kdy bylo rozhodnuto o uvěznění cara a carevny. Naprosto ničeho si o tom nepamatuji. Vybavím-li si poměry v té době, zdá se mi, že pravděpodobně Prozatímní Vláda schválila jistý postup, navržený Kerenským. V té době některá zasedání Vlády byla i tajná a zápisy o takových zasedáních nebyly vedeny. Pravděpodobně v takové formě bylo rozhodnuto i o této otázce."

§ 2.

Uvězněním Jejich Veličenstev změnil se přirozeně způsob jejich života.

Kdo jej určil?

Kerenskij vypověděl u výslechu: „Ustanoviti, jak se má chovat uvězněný car Nikolaj II., jeho žena a vůbec všechny osoby, které s nimi chtěly zůstati, bylo svěřeno Prozatímní Vládou mně. Náležel mi též dozor nad dodržováním všech nařízení. Se souhlasem Prozatímní Vlády vypracoval jsem směrnice, které určovaly způsob dalšího života carova a předal jsem je Korovičenkovi (veliteli paláce), aby se jimi řídil.

Instrukce nařizovaly:

a) Carská rodina a všichni, kdož s ní zůstali, byli isolováni od jakéhokoliv styku s vnějškem.

b) Uvěznění směli se pohybovati pouze v okruhu paláce.

c) K procházkám byly určeny zvláštní části parku, specielně k tomu ohražené. V době procházek byli vězni pozorováni stráží.

d) Služby Boží konaly se v domácí kapli.

e) Veškeren styk s uvězněnými byl zakázán a mohl býti povolen pouze za souhlasu Kerenského.

f) Všechny dopisy byly podrobeny censuře, kterou prováděl velitel paláce.

g) Palác a park byly střeženy vojenskými strážemi.

h) Dozor nad uvězněnými byl dvojí: vnější, podřízený veliteli stráže, a vnitřní, podřízený veliteli paláce.

Kromě těchto všeobecných opatření, bylo použito ještě dvou, namířených hlavně proti osobě carově.

První opatření záleželo v tom, že carovi byly odňaty jeho různé dokumenty na žádost Mimořádné Vyšetřovací Komise, což se stalo v květnu nebo červnu.

Druhé záleželo v tom, že svoboda carova byla omezena i uvnitř paláce. Car byl na nějakou dobu oddělen od carevny a viděl se s ní jen v přítomnosti dozorčího důstojníka a celé rodiny, a to pouze u stolu. Při tom bylo dovoleno hovořiti jen o všeobecných věcech.“ O tomto opatření vypovídal Kerenskij: „Tohle jsem zavedl sám, z vlastního popudu, když jsem byl vyslechl referát Vyšetřovací Komise. Předpokládalo se totiž, že budou vyslýcháni Komisí. Za účelem nestranného vyšetřování uznal jsem nutným jejich odloučení. Nikolaji II. jsem to řekl osobně a Alexandře Feodorovně to oznámil Korovičenko z mého rozkazu... Toto opatření bylo mnou zavedeno, zdá se mi, v prvních dnech června a trvalo asi měsíc. Potom bylo zbytečné a tudíž jsem je zrušil.“

Život carské rodiny po odstoupení carově byl roven životu vězňů. Podkladem jeho byla hlavně myšlenka najíti a dokázati vinu cara a carevny na národu.

HLAVA TŘETÍ.[1]

Život vězněné rodiny v Carském Sele. — Výstřelky jejího revolučního prostředí. — Carská rodina a její družina. — Úřední osoby: velitelé paláce Kocebu a Korovičenko, ministr války Gučkov, ministr spravedlnosti Kerenskij.

§ 1.

Tato myšlenka byla hlavním pozadím života carské rodiny v době jejího pobytu v Carském Sele.

Na tomto podkladě docházelo i ke mnohým výstřelkům, jež připravily rodině až dosud neprožité dny a noci.

Přísná opatření, ustanovená Kerenským, zdála se ještě některým z revolučních důstojníků nedostatečná. Žádali plukovníka Kobylinského, aby celá carská rodina se jim denně ukazovala. Úpadek discipliny, morální zdivočelost a malicherná zvědavost zahalovaly se zde představami, že rodina by mohla uprchnout. Kobylinskij se dlouho bránil proti takovým nárokům, ale na konec byl přece donucen podati o tom zprávu generálu P. A. Polovcevu, který vystřídal Kornilova. Žádosti důstojníků bylo vyhověno v poněkud mírnější formě: denně, když carská rodina přicházela ke snídani, vstupovali též do jídelny dva důstojníci, z nichž jeden předával a druhý přebíral službu. Jednou, když se jako obyčejně oba důstojníci dostavili do jídelny, car rozloučil se s důstojníkem, odcházejícím ze služby,

[1] Obsah této hlavy jest též vypracován podle výpovědí předešlých svědků a ještě podle výpovědí carova komorníka T. I. Čemodurova, následníkova lokaje S. I. Ivanova, učitele angličtiny S. I. Gibbse, dcery dra Botkina T. J. Melnikové a též na základě poznámek v deníku následníkově. — Svědkové T. I. Čemodurov, S. I. Ivanov a S. I. Gibbs byli vyslýcháni: první soudcem Sergějevem 15. a 16. srpna 1918 v Jekatěrinburku, druhý mnou 18. července 1919 v Tjumeni, třetí rovněž mnou 1. července 1919 v Jekatěrinburku. T. J. Melniková sama sestavila písemnou výpověď 25. června 1920. — Deník následníkův byl objeven při prohlídce, provedené u strážného M. I. Letěmina 6. srpna 1918 v Jekatěrinburku.

a podle svého zvyku podával ruku jeho nástupci. Ten však odstoupil a nepřijal jí. Car popošel až k němu, vzal ho za rameno a zřejmě rozrušen řekl: „Holoubku, proč?“ Důstojník odpověděl: „Jsem syn lidu. Když lid vám podával ruku, vy jste jí nepřijal. Nyní nepodám ruky já vám.“ Tento důstojník chlubil se později všude svým jednáním. Jmenoval se Jarynič.

Při úplném v té době bezvládí carskoselský sovdep chtěl míti také vliv v životě carovy rodiny a vyslal na pomoc Kobylinskému svého člověka: Arména Domodzjance v hodnosti praporčíka. Tento „hloupý, hrubý a sprostý člověk,“ jak svědčí o něm Kobylinskij, se úporně snažil proniknouti do paláce jako velitel. Když se mu to nepodařilo, vyčíhával carskou rodinu v parku a kde mohl, otravoval její život. Na něj vzpomíná ve svém deníku i následník a odsuzuje ho vtipným ruským slovíčkem. Podobně jako Jarynič, také on nepřijal jednou carovy ruky.

Podobné případy opakovaly se nejednou a jak vidět ze svědeckých výpovědí, obzvláště těžko odrážely se na duši dětí, vyvolávajíce v nich pocit urážky a vnitřního rozhořčení.

Jeden z důstojníků, posluchač university (jména jeho neznám), obzvláště se snažil projevit svoji horlivost ve strážní službě a snad ani na krok neodcházel od rodiny, když se procházela v parku. Když jednou kráčel za carem, začal mu doslova šlapati přímo na paty. Mávnutím hůlky dozadu byl nucen car zmírniti zápal revolučního strážce.

Takové jednání některých důstojníků a někdy i přímo agitace lidí druhu Domodzjance kazily vojáky. Snažili se též ukázati ve strážní službě, co sami dovedou a vycházeli z mezí jakékoliv slušnosti. V době procházek nevzdalovali se téměř ani na krok od rodiny, přisedávali si k carevně, nenuceně se rozvalovali a vedli mezi sebou pro ni nepříjemné hovory.

Jednou uviděli u následníka jeho malinkou pušku. Byl to model ruské pušky, vyrobený pro něho v jedné z ruských zbrojovek, puška ke hraní, úplně neškodná, jelikož pro ni nebylo specielních nábojů. Vojáci viděli v tom něco podezřelého a prostřednictvím důstojníka žádali, aby byl následník odzbrojen. Hoch se dal do pláče a dlouho naříkal, pokud plukovník Kobylinskij potají nevrátil mu zbraně po částech — rozebrané.

Když se děti zotavovaly z nemoci, rodina scházela se jaksi dohromady a večery trávila čtením. Do pokoje vstoupili vojáci a příkře je obvinili, že se před chvilkou domlouvali s vnějškem světelnými signály. Byla to — jedna z kněžen, která nevědomky při vyšívání kývala tělem. Její stín byl považován za signály.

Vojáci vcházeli do vnitřních pokojů paláce, kde nebylo žádných dozorčích orgánů, prohlíželi si domácnost rodiny, činíce bezpředmětné, nezdvořilé a hrubé poznámky.

Někdy jednání jejich nemělo naprosto žádného smyslu, mělo čistě podlý cíl. V parku žily divoké kozy. Jeden voják, stoje na stráži, jednu zastřelil. Byl za to pokárán. Ale když opět stál na téže stráži, zastřelil druhou.

Revoluční vojáci rádi si přisvojovali cizí majetek. Strážní dobývali se do skříní s carskými věcmi, které byly uschovány mimo palác, otvírali spižírny a kradli zásoby.

Mezi strážnými byli i lidé lepšího charakteru, jak mezi důstojníky, tak mezi vojáky. Ti docela jinak chovali se k carské rodině, ale museli to dělat potají, neboť se báli projevit veřejně svoje city.

§ 2.

Carovi neubližovalo jen revoluční prostředí. Provinil bych se proti pravdě, kdybych mlčel o některých osobách, které dlouhou dobu obklopovaly cara a používaly jeho přízně.

Mezi lidmi, nejvíce blízkými caru, než se zřekl trůnu, byli: — velitel polní kanceláře Naryškin, velitel tělesné stráže hrabě Grabbe, křídelní pobočník Mordvinov, křídelní pobočník vévoda Nikolaj Nikolajevič Leuchtenbergský, křídelní pobočník N. P. Sablin, ředitel carevniny kanceláře hrabě Apraxin.

Viděli jsme, jak odcházel Naryškin z carova vlaku, když s ním přijel do Carského Sela. Před odjezdem carovým do Tobolska byla carovi poskytnuta výhoda vybrati si do svého průvodu několik lidí. Car vybral si Naryškina. Když bylo tomuto oznámeno carovo přání, vyprosil si 24 hodiny na rozmyšlenou. Car nevyčkal konce jeho rozmýšlení a vybral si Ilju Leonidoviče Tatiščeva.

Když přijel car do dvorce 22. března, očekával, že se k němu ihned dostaví Mordvinov a vévoda Leuchtenbergský. — Nepřišli. Car poptával se na ně komorníka Volkova. Ten odešel k dvornímu maršálkovi hraběti Benkendorfovi. „Oznam," řekl Benkendorf, „že nepřijeli a že už nepřijedou."

Volkov vypovídá: „Car nedal ničeho na sobě znáti a jen řekl: „Dobrá." A Mordvinov byl jedním z nejoblíbenějších křídelních pobočníků! Rovněž tak oblíben byl Sablin. Když ve dnech revoluce k paláci se začala stahovat vojska a přišla tělesná stráž, v níž sloužil i Sablin, viděl jsem téměř všechny důstojníky stráže. Sablin však nepřišel a více se carské rodině neukázal.

Hrabě Apraxin byl v paláci, když Kornilov zatýkal carevnu. Po uvěznění carevnině zůstal ještě s rodinou několik dní a pak také odešel.

Hrabě Grabbe se skryl, utekl nejen od rodiny, nýbrž i ze své služby.

Svědkové vypovídali:

Kobylinskij: „Sebeobětavost hraběte Apraxina vysta-

čila jen na tři dny. On velmi brzy zažádal sám o propuštění, ježto prý všechny svoje záležitosti zde v paláci již vyřídil."

Teglevá: „Mnozí je zradili... Hrabě Apraxin od nich odešel; utekl i velitel tělesné stráže hrabě Grabbe. Generál Naryškin, člověk carovi obzvláště velmi blízký, docela na ně zapomněl a ani jednou jich v Carském Sele nenavštívil."

Ersbergová: „Ani jednou se k nim nedostavil generál Naryškin. Zbaběle zmizel velitel tělesné stráže hrabě Grabbe. Opustil je též Apraxin. Odešel od nich starší důstojník tělesné stráže křídelní pobočník Nikolaj Pavlovič Sablin."

Ani palácové služebnictvo nezůstalo všechno věrno carské rodině. Mnozí stali se dobrovolnými vyzvědači a donášeči. Když carevna pochopila vážnost situace, zničila s pomocí Vyrubové některé své dokumenty. Jakmile Kerenskij přijel do paláce, bylo mu to služebnictvem ihned hlášeno. Kerenskij se tímto udáním znepokojil. Zavedl vyšetřování: služebnictvo bylo vyslýcháno, kamna prohlížena. Vyrubová byla zavezena na pevnost.

Starý následníkův pěstoun, starší námořník Derevenko, ten, jenž nosíval nemocného careviče na rukou, mezi jehož dětmi plynula první léta života následníkova, hned v prvních dnech popřevratových ukázal k němu zlobu a stal se bolševikem a zlodějem.

Proti všem těmto lidem možno mimoděk postavit jiné osoby, jež nikdy nenáležely k dvorní společnosti. Byly to: mladé děvče Markéta Chitrovo a jistá Olga Kolzaková. Ony se nebály stýkati se s uvězněnou rodinou a ve svých dopisech posílaly jí slova lásky a hluboké oddanosti, nezakrývajíce svých jmen žádným pláštíkem.

Já však musím vyzdvihnouti vysoký stupeň osobní šlechetnosti a hlubokou oddanost ruskému caru a jeho rodině dvou osob: následníkova vychovatele Švýcara Gilliarda a učitele angličtiny Gibbse.

Nejednou dávaje v šanc svůj život, Gilliard cele se obětoval rodině, ačkoliv jemu, jako cizozemci, nic nepřekáželo, aby hned v první chvíli od ní odešel.

Když byla carevna zatýkána, nebyl Gibbs v paláci. Potom ho již nechtěli pustit dovnitř. On naléhavě žádal o vpuštění a podal písemnou žádost, aby mu bylo dovoleno učiti děti. Sám o tom vypovídá: — „Prozatímní Vláda mi nedovolila, abych s nimi žil. Na mé žádosti, která byla odmítnuta, bylo podepsáno pět ministrů. Nepamatuji se teď již na jejich jména, ale vím, že jich bylo pět, při čemž z mé žádosti dalo se vyčísti, že jsem pouze učitelem dětí... Mně, Angličanu, bylo to směšné!" Pět revolučních ministrů nezlomilo vůle úporného Angličana. Spojil se opět s rodinou, ale až v Sibiři. Vypovídá: „Přijel jsem do Tobolska sám. Chtěl jsem být při rodině, poněvadž jsem jim cele oddán...

Bylo to v jednu hodinu. Byl jsem přijat carem v kabinetě, kde též byla carevna a Alexěj Nikolajevič. Byl jsem rád, že jsem se s nimi opět shledal. I oni byli rádi, že mne zase uviděli. Carevna tehdy už chápala, že ne všichni, které považovala za věrné, byli jim skutečně věrní. Velitel tělesné stráže hrabě Grabbe se jim zpronevěřil. Utekl od nich na Kavkaz již v prvních dnech revoluce."

§ 3.

Jak se chovali k rodině ti lidé, jimž náležela nad ní moc v prvních horkých revolučních dnech?

Výkonnou moc měli v rukou: velitel paláce Kocebu a velitel strážního oddílu Kobylinskij.

Štábní rytmistr Kocebu, důstojník hulánského pluku Jejího Veličenstva, byl prvním revolučním velitelem paláce. Jmenoval jej sám generál Kornilov. Všichni svědkové vypovídají o roli Kocebu-ově stejně: sloužil nikoli revoluci, nýbrž carské rodině. Ale nebyl zručný v tom těžkém díle a neohlížel se na náladu palácového služebnictva. Když seděl a besedoval s Vyrubovou, byl vytrvale střežen. Zahlédli, že odevzdával carské rodině dopisy, aniž by je byl otevřel a přečetl. Na konec následovalo udání a Kocebu byl propuštěn.

Po něm krátkou dobu vykonával úřad velitele Kobylinskij, načež byl jmenován velitelem paláce Korovičenko.

Pavel Alexandrovič Korovičenko byl vojenský auditor a v občanském životě advokát. Jsa politickým stoupencem Kerenského, s nímž měl jednotné povolání, a jsa s ním též osobně znám, byl v pravém smyslu slova „okem" Kerenského v paláci. Sám Kerenskij vypovídá: „Korovičenko, jmenovaný mnou, jenž jsem byl plnomocníkem Prozatímní Vlády, byl tedy též mým plnomocníkem. Jemu tam v mé nepřítomnosti náležela veškerá moc."

Svou osobou nepůsobil Korovičenko rodině zla. Naopak, snažil se učiniti její uvěznění méně tísnivým. Ale nenáležeje do prostředí, do něhož se nyní dostal, neuměl se chovati a zdál se rodině hrubým, netaktním a špatně vychovaným. Odevzdávaje kněžnám dopisy nebo rozmlouvaje s nimi, „žertem" hovořil s nimi slovy těchto dopisů, nemaje tušení, že takové „žerty" je uvádějí do trapné situace. Rodina ho neměla ráda. Svůj úřad opustil dobrovolně, byv jmenován velitelem vojsk nejdříve kazaňského, potom taškentského vojenského okruhu, kde byl zabit bolševiky.

Po Korovičenkovi stal se velitelem paláce opět Kobylinskij, a byl jím až do konce. Proto promluvím o jeho roli až později.

Z vyšších státních hodnostářů přijížděli do Carského

Sela: generál Kornilov, ministr války Gučkov a ministr spravedlnosti Kerenskij.

Nehledě na nevděčnou úlohu, kterou na sebe Kornilov vzal, nehledě na odměřenost, s jakou s ním jednala carevna, přece patrně nezanechal v paláci pocitu nelibosti.

Komorník Volkov o něm vypovídá: „Zatknout carevnu přijel generál Kornilov. Já sám jsem ho tenkrát viděl... Na venek choval se Kornilov s obřadnou důstojností, jako se chovali všichni, kteří za starých časů přijížděli do paláce. Carevna nebyla nikterak sklíčena po odjezdu Kornilově a zůstala stále tak klidná, jak před tím, jak před jeho příjezdem. Jsem přesvědčen, že Kornilov osobně neučinil Jejímu Veličenstvu ničeho zlého a že ji nijak neurazil."

Zrovna tak mluví o něm všichni ostatní svědkové.

Když později Kerenskij prohlásil Kornilova za zrádce Ruska a car se o tom dověděl, dával na jeho svoje hluboké rozhořčení a nelibost nad jednáním Kerenského.

Gučkov byl v Carském Sele patrně jen jednou a to před příjezdem carovým.

Svědkové vypovídali:

Kníže Lvov: „On (Gučkov) tam jel jako ministr války. Podával-li tenkrát zprávu o své cestě, nepamatuji se; s kým tam jednal, nevím."

Komorná Zanottiová: „Od té doby, co u nás byl Kornilov, přijelo k nám do paláce ještě několik lidí. Pokud se pamatuji, byl mezi nimi tenkráte též Gučkov. Pamatuji se dobře, že carevna byla tehdy velice vzrušena jejich příjezdem a vyslovila proto svoji nelibost: bylo jí nepříjemno je viděti. Přece však tenkrát viděla Gučkova (vzpomínám si nyní na to dobře: ano, byl to Gučkov). Říkala potom, že jeho příjezd byl bezúčelný, že neměl příčiny přijíždět."

Komorník Volkov: „Proč on (Gučkov) tenkrát přijel, nevím. Nikdo ho nezval. Přijel tenkrát sám, bez hlášení. Když se vracel, jeden z důstojníků, kteří s ním přijeli, důkladně opilý, obrátil se ke mně, ke správci šatny Ivanu Martyškinu a k lokajům Truppu a Predovskému (stáli jsme všichni pohromadě) a s nenávistí na nás křičel: „Vy jste naši nepřátelé. My jsme vaši nepřátelé. Vy se dáte všichni prodat." Vykřikl to hlasitě, s neslušnými gesty, jako opilec. Odpověděl jsem mu: „Vy se, velectěný pane, mýlíte v naší šlechetnosti." Více jsem mu neříkal ničeho. Gučkov šel vpředu, jen několik kroků od tohoto opilého důstojníka, ale neobrátil po těchto slovech ani hlavy. A jistě ta slova zaslechl."

Vztahovala se ta slova k majitelům paláce?

Vyslýchal jsem Gučkova[2] jako svědka, ale jen pokud se týkalo úzce specielní otázky. Doufal jsem, že později mi dá

[2] Svědek A. I. Gučkov byl mnou vyslechnut 15. září 1920 v Paříži.

obšírnější a výstižnější výpověď. Další jeho chování k celému případu opravňovalo mne však k úsudku, že si nepřeje býti dále vyslýchán jako svědek. Proto, když osvětluji jeho návštěvu v Carském Sele zjištěnými okolnostmi, já, jakožto soudce, nikterak netrvám na tom, že ony odpovídají zcela pravdě.

Prvně navštívil Kerenskij carskou rodinu dne 3. dubna 1917. Byl přijat carem i carevnou v přítomnosti následníkově a velkokněžen Olgy Nikolajevny a Taťjany Nikolajevny. Nikdo z ostatních lidí tomu nebyl přítomen a očitým svědkem toho, co se tam tehdy dělo, nikdo tudíž nebyl. Pravda, chůva Teglevá byla právě v sousedním pokoji, ale ona zaslechla jen první slova Kerenského a ničeho podstatného o tom všem neví.

Sám Kerenskij vypovídal: „Viděl jsem tenkrát cara, Alexandru Feodorovnu a děti, seznámil jsem se s nimi. Byl jsem přijat v jednom dětském pokoji. Návštěva tenkrát netrvala dlouho. Po obvyklém představení zeptal jsem se jich, nemají-li ke mně, jakožto zástupci Vlády, nějakého přání, vyřídil jsem jim pozdrav anglické královské rodiny a řekl jsem několik obyčejných frází uklidňujícího rázu. Potom jsem si prohlédl místnosti paláce, přehlídl jsem stráže a dal několik disposic."

Gilliard[3] vypravuje ve své knize, podle slov následníkových, že tehdy Kerenskij, zůstav o samotě s carem, mu řekl: „Víte-li, že jsem prosadil zrušení trestu smrti?... Učinil jsem to, ačkoliv mnoho mých druhů zahynulo jako oběť svých přesvědčení."

Nebral jsem příliš na váhu u výslechu Kerenského toto vypravování, a proto jeho slova o „obyčejných frázích uklidňujícího rázu" mohu jen ponechat jeho svědomí.

Kerenskij býval v Carském Sele nejednou. Vypravuje u výslechu: „...Byl jsem tam asi osmkrát nebo desetkrát, vykonávaje povinnost, uloženou mi Prozatímní Vládou. Za těchto návštěv viděl jsem Nikolaje samého, jindy spolu s Alexandrou Feodorovnou."

Jak se choval Kerenskij k carské rodině?

Mnozí svědkové, podle jejich povahy, byli rozhodně nepřátelští Kerenskému. Nicméně pravda v jejich slovech jest dosti vykreslená.

Čemodurov: „Chování Kerenského k carovi a jeho rodině bylo zcela blahovolné a korektní."

Teglevá: „Maně jsem se stala svědkem první návštěvy Kerenského u nás a prvního jeho přijetí carem. Byl přijat tenkráte Jejich Veličenstvy v třídní světnici v přítomnosti Alexěje Nikolajeviče, Olgy Nikolajevny a Taťjany Nikolajevny. Byla jsem právě v koupelně a nemohla jsem hned v první chvíli projíti. Viděla jsem Kerenského, než ještě vstoupil k Jejich

[3] P. Gilliard: Le tragique destin de Nicolas II. et de sa famille, Payot, Paris, 1921.

Veličenstvům: nejvýše protivná tvář: bledě zelená, nadutá, hlas umělý, kovový. Car ho oslovil první: „Zde moje rodina. Zde můj syn a dvě starší dcery. Ostatní dcery jsou nemocny; leží. Chcete-li, můžete je viděti." Kerenskij odpověděl: „Ne, ne. Nechci vyrušovat." K mému sluchu dolétla další jeho slova: „Anglická královna ptá se na zdraví bývalé carevny." Další rozmluvy jsem již neslyšela, ježto jsem se vzdálila. Viděla jsem Kerenského, když odcházel: po vážnosti ani stopy, v tváři rozpačitý, červený; šel a utíral si pot... Přijel ještě několikráte. Děti sdělily mi později celkový dojem z návštěv Kerenského. Říkaly, že Kerenskij se v chování změnil. Byl mnohem jemnější, než zprvu, prostší. Vyptával se jich, nepohřešují-li něčeho, neubližují-li jim vojáci, a vyslovoval ochotu zjednati nápravu."

Ersbergová: „Co se týče Kerenského, mohu říci toto. Nevím, viděla-li jsem ho již při první návštěvě v paláci nebo při jedné z dalších. Tvář měl nadutou, hlas hrubý, strojený. Oblečen nebyl bezvadně: měl bluzu, bez naškrobeného prádla. Pravděpodobně styky s carskou rodinou, v níž nemohl necítit dobrých lidí, měly na něho zlepšující vliv, a on se asi potom změnil ve svém chování k rodině. Nepamatuji se od koho, ale slyšela jsem, že před odjezdem rodiny do Tobolska, v rozmluvě s carem říkal, že on pouze z dobrých pohnutek odesílá rodinu z Carského Sela do Tobolska, do tichého, klidného města, daleko od železnice, kde prý jim bude mnohem lépe; že on, Kerenskij, doufá, že car nevycítí v jeho jednání nějakou „léčku". Car odpověděl, že mu důvěřuje."

Zanottiová: „Sama osobně jsem nemohla ovšem být při tom, když byl Kerenskij po prvé přijat carem a carevnou. Kerenského jsem však viděla. Byl v prosté pracovní bluze. Choval se slušně. S dětmi jsem o Kerenském mluvila a nabyla jsem o něm tohoto dojmu: když po prvé k nám přijel, byl velmi nervosní. On vůbec nepochopoval Jejich Veličenstva. Později však nabyl o nich jiného mínění. Poměr mezi Jejich Veličenstvy a Kerenským byl pak srdečnější, a Jejich Veličenstva na konec jistě se nechovala v duši ke Kerenskému tak, jak tomu bylo asi s počátku... Musím vám říci, že Kerenskij se choval k carské rodině zcela zdvořile a osobně nepůsobil jí ničeho nepříjemného."

Volkov: „Na konec carská rodina, jak se zdá, přivykla Kerenskému. Mohu na své svědomí potvrditi, že carevna jednou mně sama o něm říkala: „On není tak zlý člověk. S ním se dá přece hovořiti."

Gilliard: „Kerenskij v Carském Sele byl několikráte. Přijížděl k nám jako zástupce nové Vlády, aby seznal naše poměry a způsob našeho života. S carem jednal oficielně a dosti suše. Na mne toto jeho jednání působilo tak, jako když soudce vyslýchá obviněného a je již zcela přesvědčen o jeho vině. Zdálo se mi, že Kerenskij připisuje carovi v čemsi vinu

a proto se k němu chová tak suše. Přes to však musím říci, že Kerenskij jednal celkem zcela korektně... Když byl odebral carovi dokumenty a potom přišel opět do paláce, byl již docela jiný. Jeho chování k carovi se změnilo k lepšímu. Dřívější suchost a upjatost byla ta tam. Tu změnu si vysvětluji takto. Zdálo se mi, že Kerenskij, seznámiv se s obsahem listin, carovi odňatých, pochopil, že car Vlast nijak nepoškodil, a rázem změnil své chování."

Gibbs: „Car mně (v Tobolsku) trochu vypravoval o Kerenském. Říkal mi, že Kerenskij býval velmi nervosní, když s ním rozmlouval. Jeho nervosita zašla jednou tak daleko, že uchopil na stole ležící nůž ze slonové kosti k rozřezávání knih a začal s ním tak točit, že car měl obavy, že ho zlomí, a vzal mu jej proto z rukou. Car mně vypravoval, že Kerenskij myslel o něm, že chtěl uzavříti s Německem separátní mír, že o tom s ním přímo mluvil. Car to popíral, a Kerenskij prý se zlobil a byl nervosní. Prováděl-li Kerenskij u cara prohlídku, nevím. Ale car mně říkal, že Kerenskij myslil, že car má u sebe takové listiny, ze kterých by bylo zřejmě vidět, že chtěl ten mír uzavříti. Znám cara dobře a chápal jsem a viděl jsem, že v duši pohrdal Kerenským proto, že mohl vůbec o něm tak mysleti."

Kerenskij sám vypovídal: „Prohlašuji, že od té chvíle, co car svěřil sebe a svou rodinu ochraně Prozatímní Vlády, považoval jsem za svou povinnost ze cti před Prozatímní Vládou hájiti nedotknutelnost rodiny a zajistiti jí v jednání s kýmkoliv zásady slušnosti."

Byla tu nalezena pravda?

Velmi rád bych sám uvěřil ve slušnost Kerenského — vždyť o tom mluví nejen on sám, nýbrž i svědkové, — kdyby však nebylo jiných fakt.

S hrdě vztýčenou hlavou vstoupil Kerenskij v carovo obydlí. Šel tam s přesvědčením, že car je vinen na Rusku. Jím jsou prodchnuty ty směrnice, které sám osobně vypracoval pro carské vězně.[4] Kerenskij zabíhal v nich do značných a zcela zbytečných podrobností. Ukazuje v nich, jak se má carské rodině vařit, žádal, aby uvězněný car žil skromně, aby jeho rodina prozatím „nejedla teplých snídaní."

Po zavraždění carské rodiny v Jekatěrinburku byly nalezeny vojenské jezdecké carovy kalhoty.[5] Na nich byly malinké záplaty a uvnitř levé jejich kapsy byla poznámka: — „Ušity 4. srpna 1900", „opraveny 8. října 1916".

---

[4] Instrukce, značně poškozené, nalezl 8. září 1918 v Jekatěrinburku N. I. Ostroumov, náměstek prokurátora, v budově Volžsko-Kamské banky, kde byl umístěn uralský krajský sovět.

[5] Tyto carovy kalhoty ukradl v domě Ipatievově strážný Leonid Vasiljevič Labušev. Byly nalezeny v jeho bytě 7. srpna 1918 členy jekatěrinburkské tajné policie za přítomnosti komorníka Čemodurova.

Komorník Volkov, který po mnoho let znal život carův a který ho za jeho mladých let učil zacházeti s vojenskou zbraní, vypovídá: „Jeho šaty byly často spravovány. Neměl rád marnotratnosti a rozkoše. Jeho občanské obleky pocházely z doby před svatbou; on je dlouho nosil."

Svými směrnicemi, ve kterých ovšem nebylo ani za nehet slušnosti, započal Kerenskij svůj styk s carem.

Jak jej zakončil?

Již jsem se zmiňoval o Markétě Sergějevně Chitrovo. Mladičká ta dívka lnula s láskou k carské rodině a obzvláště k Olze Nikolajevně. Byl to cit zbožňování, jaký vznikává v dívčích pensionátech, prostý všech jiných zájmů... Její osoba byla velmi dobře známá Kerenskému.

Jakmile se Chitrovo dozvěděla, že carskou rodinu odvezli do Tobolska, hned ji tam následovala.

A Kerenskij, jakmile se dozvěděl o odjezdu Chitrovo, odeslal do Tobolska prokurátoru tento letegram:

„Tobolsk Soudnímu Prokurátoru Spěšně.

Dešifrujte osobně a je-li komisař Makarov nebo člen Dumy Veršinin Tobolsku jejich přítomnosti tečka Nařizuji přísně dozírati na všechny přijíždějící loděmi Tobolska vyšetřovat osobní data a místa odkud vyjeli též cestu kterou jeli a zastávky po cestě tečka Obzvláště upozorňuji na příjezd Margarity Sergějevny Chitrovo mladé dívky, kterou ihned zatkněte prohlédněte odeberte všechny dopisy pas a tiskoviny všechny věci které nepatří nutným cestovním zavazadlům penězům prohledejte podušky za druhé mějte na zřeteli pravděpodobný příjezd deseti osob z Pjatigorska které ostatně mohou přijet i okolními cestami tečka Je také zatkněte prohledejte podle udaných směrnic tečka Vzhledem tomu že jmenované osoby již mohly přijet Tobolska proveďte pečlivé vyšetřování a případě jejich vypátrání zatkněte prohledejte pečlivě vyšetřete s kým se stýkaly tečka U všech kde byly provésti prohlídku nikoho z nich prozatím z Tobolska nepouštět podrobit přísnému dozoru tečka Chitrovo přijede sama ostatní pravděpodobně společně tečka Všechny zatčené okamžitě s bezpečnou stráží dopravit do Moskvy prokurátoru Soudní Tabule Žil-li někdo z nich již Tobolsku provésti v domě obývaném bývalou carskou rodinou pečlivou prohlídku odebrat korespondenci vzbuzující sebemenší podezření a též všechny nepřivezené dříve věci a zbytečné peníze tečka O vyplnění rozkazu podle výsledků telegrafovat mně a prokurátoru Moskvy jehož nařízení jsou povinny plniti všechny úřady tečka 1922.

Ministerský předseda Kerenskij."[6]

---

[6] Telegram tento byl mi předán prokurátorem Tobolského Krajského Soudu, spolu s jinými dokumenty o tomto případě, pod čj. 13. ze dne 29. března 1919.

Chitrovo byla zatčena, prohledána a odeslána do Moskvy, kde vyšetřování o jejím případě bylo pak zastaveno.

Kerenskij vypovídal u výslechu: „Skutečně, pokud se týče příjezdu Margarity Chitrovo do Tobolska, bylo na moji telegrafickou žádost zavedeno vyšetřování. Došlo k tomu následovně. V době Moskevských Státních Porad obdržel jsem zprávy, že k carovi se chce dostat 10 osob z Pjatigorska. Bylo mi to vysvětlováno jako pokus odvezti carskou rodinu. Proto tedy jsem ihned nařídil, aby bylo zavedeno vyšetřování. Leč jak se ukázalo, zprávy ty byly bezpodstatné. O nic vážného se tu nejednalo."

Není pochyby o tom, že Kerenskij, ač jednal s carem laskavě a pozorně, jak o tom jednohlasně vypovídají všichni svědkové, nebyl k němu ani na okamžik upřímným.

HLAVA ČTVRTÁ.

Proč byla carská rodina převezena z Carského Sela do Tobolska. — Odjezd z Carského Sela. — Příjezd do Tobolska.

§ 1.

Proč převezli carskou rodinu do Tobolska?

Již jsem zaznamenal o tom výpověď Ersbergové. Stejně osvětlují tuto otázku i ostatní svědkové.

Teglová: „Mně říkaly děti, že příčinou jejich odjezdu do Tobolska byla obava Vlády o naše životy. Vláda očekávala tenkráte nepořádky v zemi."

Gilliard: „Tento odjezd byl vyvolán obavami Vlády o život rodiny. Vláda se tenkrát rozhodla uvésti vnitřní život státu do přísnějších kolejí. Ale zároveň se obávala, že nový vládní kurs může míti za následek povstání, proti němuž by byla nucena zakročiti i ozbrojenou mocí. Obávajíc se, že tento boj může udeřiti, abych tak řekl, zpětnou ranou do nás, rozhodla se tedy vybrat pro carskou rodinu jiný, klidnější pobyt. Všechno toto vám sděluji podle slov Jejího Veličenstva nebo Velkokněžen. Jim takto Kerenskij odůvodňoval rozhodnutí Vlády."

Bylo tomu tak skutečně?

Kníže Lvov vypovídal: „V létě v první polovině července nabyla Vláda přesvědčení, že pobyt carské rodiny v bezprostřední blízkosti Petrohradu je absolutně nemožný. Poměry zřejmě se den ode dne přiostřovaly. Tlak na Vládu se strany sovětů byl stále silnější... Bylo jasno, že carskou rodinu nutno k vůli jejich osobní bezpečnosti někam z Carského Sela odeslati. Projednání všech otázek, spojených s touto nutností, bylo svěřeno Kerenskému. Podával o tom tenkrát Vládě zprávu. Bylo rozhodnuto odvézti rodinu do Tobolska. Sibiř byla v té době klidná, vzdálená politických vášní a životní

poměry v Tobolsku byly příznivé: byl tam pěkný, pohodlný gubernátorský dům. Na jihu bychom nebyli nalezli takového místa: tam se již rozpoutal boj. Řešení otázky o převezení rodiny do Tobolska zúčastnil jsem se i já. Ale odjezd její udál se již v době, kdy jsem již nebyl členem Vlády."

Kerenskij vypovídal: „Stále se zostřující boj s bolševiky přinutil Prozatímní Vládu převézti carskou rodinu z Carského Sela do Tobolska. Od samého počátku bylo pozorovat k vůli tomu velké rozčilení ve vojenských a dělnických massách. Moje poznámka, kterou jsem pronesl 20. března v Moskvě, o možném odjezdu carské rodiny z Carského Sela (do Anglie) vyvolala ostrý zákrok v této věci se strany potrohradského sovětu. Sovět vydal ihned nařízení po všech tratích nevypouštěti žádných vlaků z Carského Sela, později dostavil se do Carského Sela s obrněnými automobily člen vojenské sekce sovětu Maslovskij (levý eser, knihovník Akademie Generálního Štábu) a snažil se odvézti cara. Neučinil tak pouze proto, že v poslední chvíli ztratil odvahu. Carské Selo bylo pro nás, pro Prozatímní Vládu, nejcitlivějším místem. Pro bolševiky bylo břevnem v oku. Kronštadt a Carské Selo — toť dva póly. Bolševici vedli velmi silnou agitaci proti Prozatímní Vládě a osobně i proti mně, obviňujíce nás z kontrarevoluce. Horlivou propagandu prováděli mezi vojáky, kteří měli stráž v Carském Sele, a kazili je. Za svých návštěv v Carském Sele dovídal jsem se o různých nepořádcích, na něž jsem musel reagovat a použíti někdy ostřejších opatření. Nálada vojáků byla napiatá, nedůvěřivá. K vůli tomu, že inspekční důstojník, podle staré dvorské tradice, obdržel z carského sklepa láhev vína, vznikl velký skandál mezi vojáky. Neopatrná jízda jakéhosi šoféra, jenž poškodil plot parku automobilem, též vzbudila u vojáků podezření a pověsti, že cara chtěli odvézti. Všechno to vytvářelo dusné ovzduší, které vadilo Prozatímní Vládě v práci a olupovalo nás o reelní sílu: o carskoselskou posádku, která do té doby loyálně sloužila Prozatímní Vládě a v níž jsme viděli oporu proti již rozvrácenému Petrohradu."

Zdá se mi, že otázka, kterou rozbírám: proč carská rodina byla odvezena do Tobolska, jest vlastně logickým spojením dvou otázek: a) proč byla carská rodina odvezena z Carského Sela, b) proč za nové místo jejího věznění bylo určeno město Tobolsk.

Případ s Maslovským, o němž se zmiňuje Kerenskij, odehrál se v prvních dnech revolučních. Byl čistě individuelní. Potom se již nepřihodilo ničeho, co by přímo ohrožovalo carskou rodinu v Carském Sele.

Odůvodňuje carovi nezbytnost odjezdu z Carského Sela, Kerenskij arciť musil mluviti o bezpečnosti rodiny. Co jiného mohl říci ve své situaci? U výslechu vyzdvihl jiné příčiny,

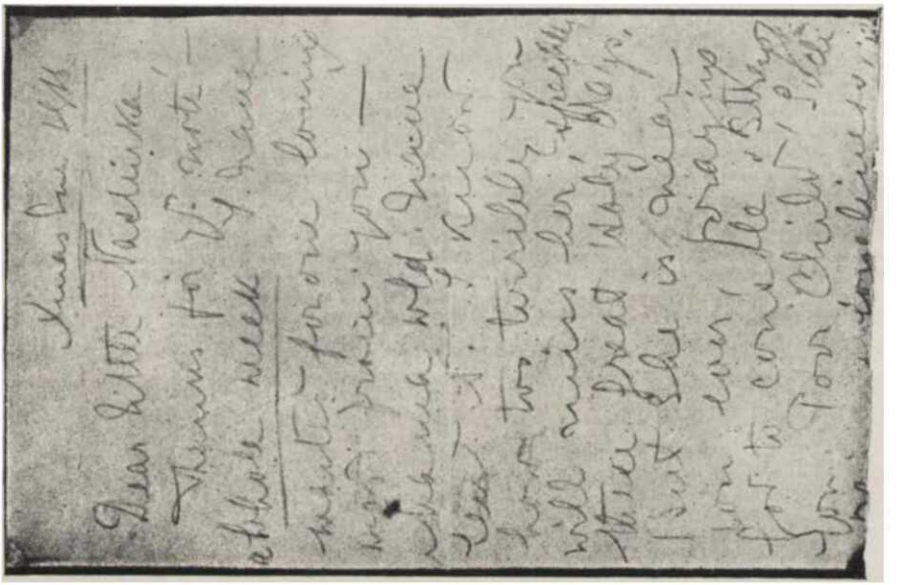

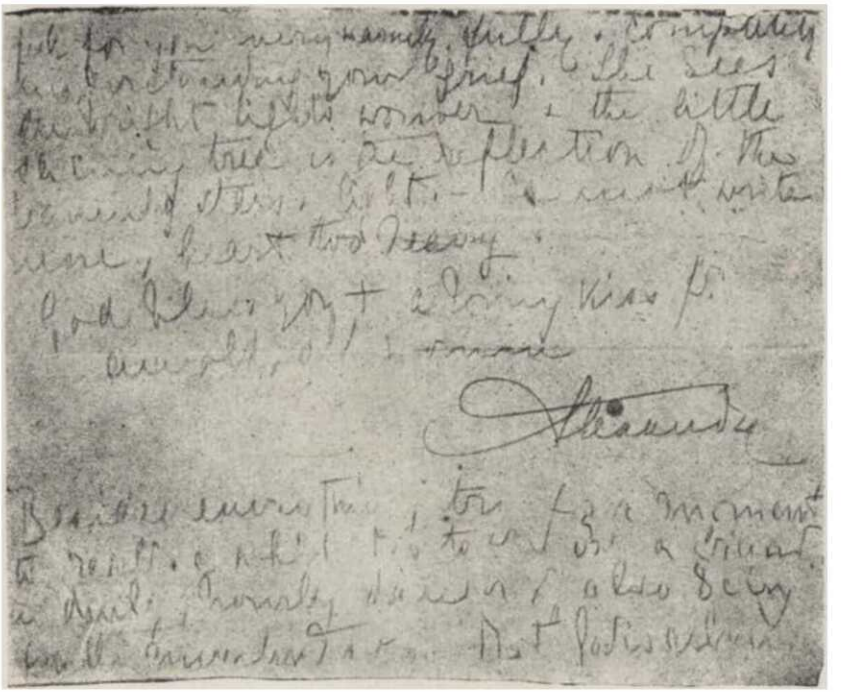

Obr. 11a a 11b.
Carevnin dopis hraběnce Gendrikové týden po Rasputinově zavraždění.

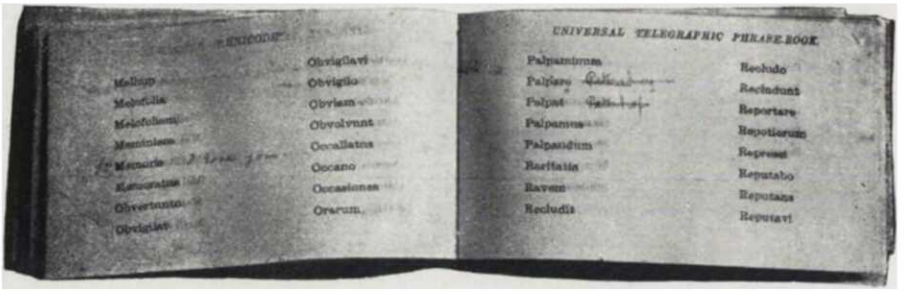

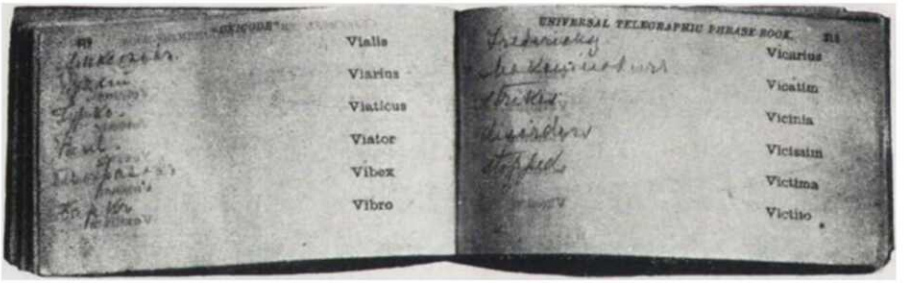

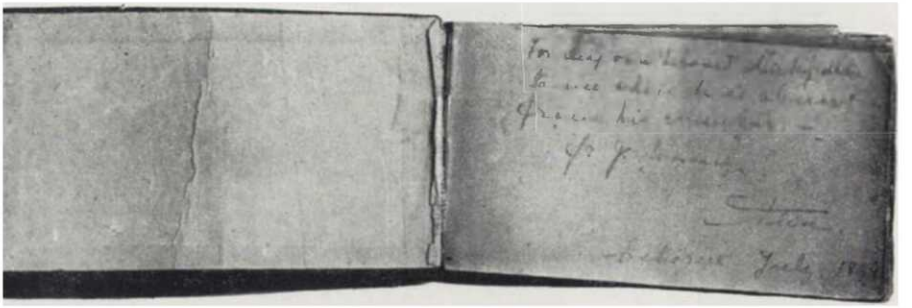

Obr. 12.

Carovy a carevniny šifry. Nalezeny byly v troubě na záchodě v Ipatievově domě.

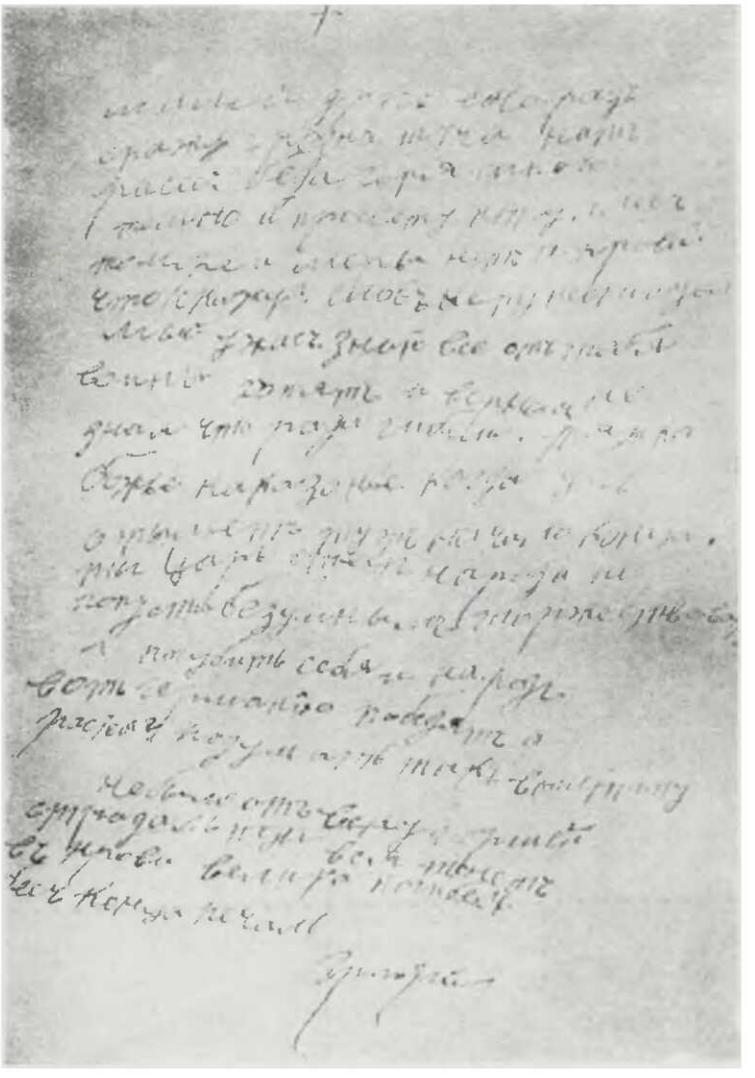

Obr. 13. Rasputinův dopis carovi před počátkem války r. 1914.

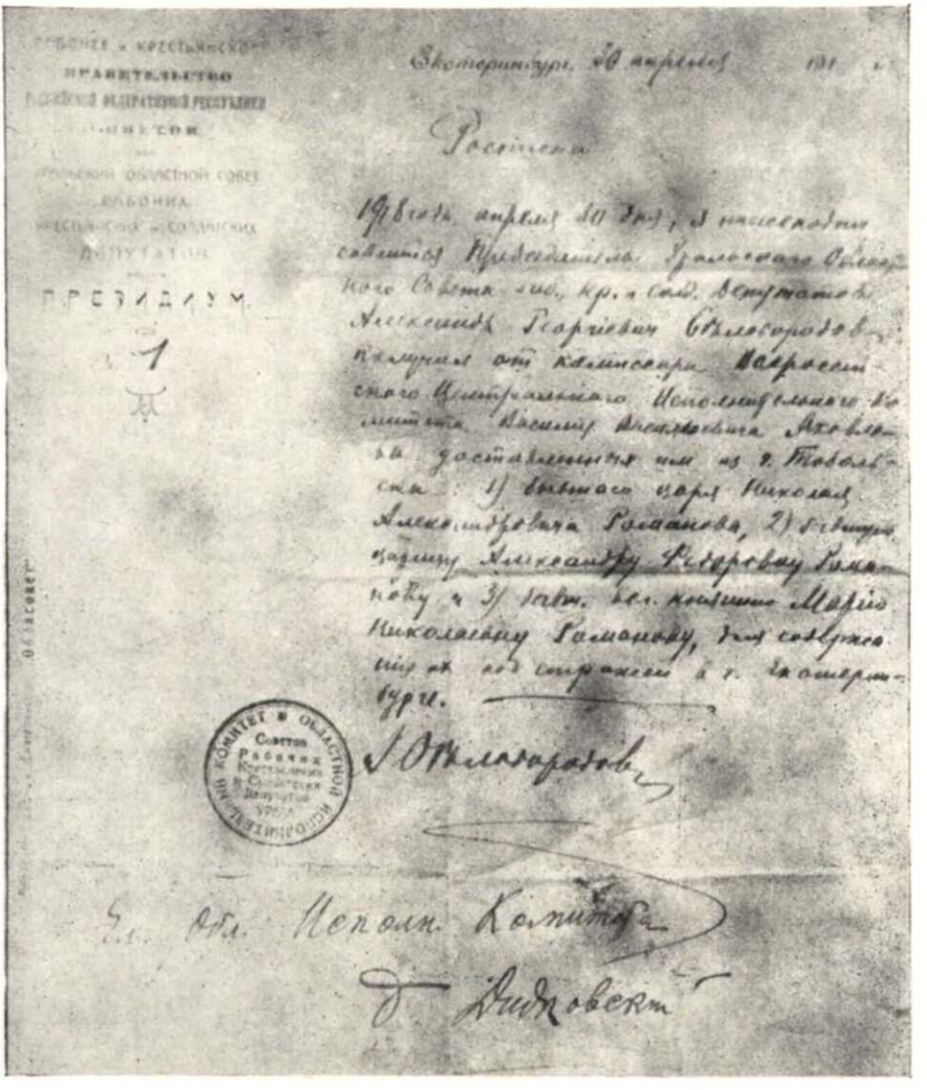

Обр. 14. Stvrzenka, vydaná komisaři Jakovlevu při zadržení cara, carevny a velkokněžny Marie Nikolajevny v Jekatěrinburku.

V Jekatěrinburku dne 30. dubna 1918. — Potvrzení. — Nížepodepsaný předseda Uralské Krajské Rady dělnických, selských a vojenských zástupců Alexandr Georgijevič Běloborodov převzal od komisaře Všeruského Ústředního Výkonného Výboru Vasilije Vasiljeviče Jakovleva: 1. bývalého cara Nikolaje Alexandroviče Romanova, 2. bývalou carevnu Alexandru Feodorovnu Romanovou a 3. bývalou velkokněžnu Marii Nikolajevnu Romanovou, jež jmenovaný přivezl z Tobolska do Jekatěrinburku, kde budou střeženi strážemi. A. Běloborodov. — Člen Kraj. Výk. Výboru: Didkovskij.

z nichž je zřejmo, že chránili nikoliv bezpečnost carovu, nýbrž Prozatímní Vlády. Připojiti k tomu není třeba ničeho.

Proč k dalšímu věznění carské rodiny byl vybrán právě Tobolsk?

Předseda Prozatímní Vlády kníže Lvov odůvodňoval toto sídlo pobytu snahou zabezpečiti carskou rodinu: v Sibiři byl klid a v gubernátorském domě pohodlí.

Kerenskij sám vypovídal: „Bylo rozhodnuto (na tajném zasedání) najíti pro přesídlení carské rodiny nějaké jiné místo a řešení této otázky bylo svěřeno mně. Začal jsem o tom uvažovati. Zamýšlel jsem je původně převézti někam do centrálního Ruska, maje na mysli statky Michaila Alexandroviče a Nikolaje Michajloviče. Ukázalo se, že je to zcela nemožné. Prostě nebylo myslitelno samo převezení carovo do těchto míst dělnicko-selským Ruskem. Nebylo myslitelné ani převézti je na Jih. Tam byli někteří z velkoknížat a Marie Feodorovna a k vůli nim tam již vznikala nedorozumění. Na konec jsem se rozhodl pro Tobolsk. Vzdálenost Tobolska a jeho příznivá zeměpisná poloha, vzhledem k jeho vzdálenosti od centra, nepřipustily předpoklad, že by tam snad došlo k nějakým bouřlivým výstřelkům. Mimo to jsem věděl, že je tam pohodlný gubernátorský dům. Rozhodl jsem se tedy pro Tobolsk. Předem, jak si vzpomínám, odeslal jsem do Tobolska komisi, v níž byli, nemýlím-li se, Veršinin a Makarov, upravit tam poměry. Přivezli dobré zprávy."

Nemohu pochopit, proč vézti cara někam jinam, než do Tobolska, značilo vézti ho dělnicko-selským Ruskem, a do Tobolska — to už nebylo dělnicko-selským Ruskem.

Život v té době byl všude pln „nedorozumění", ale faktem zůstane, že všechny Nejjasnější Osoby, které žily na Jihu, se zachránily, ježto byly blízko státních hranic.

Místo, kam měl býti car odvezen z Carského Sela, pečlivě se utajovalo před ním až do poslední chvíle. Svědkyně Zanottiová vypovídá: „Oni doufali, že je z Carského Sela odešlou někam na Krym a toužili po tom. Ani potom, když již je odváželi do Tobolska, ještě nevěděli, kam je odesílají. Ba nikdo jim toho nepověděl ani v té chvíli, kdy těsně před odjezdem byli ještě v domě. Vím, že cara to rozčililo: že mu neříkají, kam vlastně je vezou, a dával k vůli tomu najevo svoji nespokojenost."

Totéž o tom vypravují všichni ostatní svědkové.

Nezdá se trochu podezřelým takový zvláštní způsob péče o pohodlí druhých? Což paláce v Livadii byly méně pohodlné, než gubernátorský dům v zastrčeném městě?

Často se stává, že pravda, když se ji snaží lidé skrýt, objevuje se celá v maličkostech, v detailech.

Plukovník Kobylinskij, líče odjezd z Carského Sela, vypovídá: „Asi týden před odjezdem rodiny z Carského Sela

přijel k nám Kerenskij, pozval mne, předsedu sovdepu (carskoselského) a předsedu vojenské sekce carskoselské posádky praporčíka Jefimova. Kerenskij nám řekl: „Dříve než vám něco oznámím, beru vás do slibu, že všechno to zůstane tajemstvím.“ Dali jsme své slovo. Tu nám Kerenskij oznámil, že podle usnesení Ministerské Rady celá carská rodina bude převezena z Carského Sela a že Vláda nepovažuje to za tajemství před demokratickými institucemi.“

Dopravit carskou rodinu do Tobolska byly pověřeny Prozatímní Vládou dvě osoby: člen Státní Dumy Veršinin a pomocník komisaře Ministerstva Dvoru Makarov. Ti dva sestavili v Tobolsku protokol o příjezdu, který podepsal car.

Ale Kerenskij se pouze tím nespokojil. S těmito jmenovanými osobami určil k doprovodu rodiny ještě zmíněného praporčíka Jefimova. Proč? Kobylinskij, který tušil úmysly Kerenského, vypovídal: „Jefimov jel proto, aby po návratu z Tobolska mohl podati sovdepu (carskoselskému) zprávu o převezení rodiny.“

Hle, zde tedy spočívala příčina toho, proč carská rodina ocitla se v Tobolsku: mohl Kerenskij ubytovati rodinu v krymských palácích? Jakou by potom podal zprávu sovdepu demokrat Jefimov?

Zbyl tedy jen jediný důvod k převezení carské rodiny do Tobolska. To byl právě ten, o kterém mlčeli jak kníže Lvov, tak i Kerenskij, zakrývajíce jej ostatními již vyjmenovanými důvody: daleká, chladná Sibiř, ten kraj, kam kdysi chodívali jiní do vyhnanství.

§ 2.

S carskou rodinou odjely do Tobolska tyto osoby:

1. generál-pobočník Ilja Leonidovič Tatiščev, 2. dvorní maršálek kníže Vasilij Alexandrovič Dolgorukov, 3. osobní lékař dr. Jevgenij Sergějevič Botkin, 4. následníkův vychovatel Petr Andrejevič Gilliard, 5. dvorní dáma hraběnka Anastasie Vasiljevna Gendriková, 6. dvorní předčítatelka Jekatěrina Adolfovna Schneiderová, 7. vychovatelka Gendrikové Viktorina Vladimirovna Nikolajevá, 8. chůva Alexandra Alexandrovna Teglevá, 9. její pomocnice Jelizaveta Nikolajevna Ersbergová, 10. komorná Marie Gustavovna Tutelbergová, 11. carevnina pokojská Anna Stěpanovna Demidová, 12. carův komorník Terentij Ivanovič Čemodurov, 13. jeho pomocník Stěpan Makarov, 14. carevnin komorník Alexěj Andrejevič Volkov, 15. následníkův lokaj Sergěj Ivanovič Ivanov, 16. lokaj k obsluze dětí Ivan Dmitrijevič Sědněv, 17. následníkův pěstoun Klementij Grigorjevič Nagornyj, 18. lokaj Alexěj Jegorovič Trupp, 19. lokaj Tjutin, 20. lokaj Kiselev, 21. lokaj Dormidontov, 22. lokaj Jermolaj Gusev, 23. sluha Franc Žuravskij, 24. kuchař Ivan Michajlovič Charitonov, 25. kuchař Kokičev, 26. kuchař Ivan Vereščagin, 27. kuchařský učedník Leonid Sědněv, 28. sluha Michajl Karpov, 29. kuchařovi pomocníci: Sergěj Michajlov, 30. Franc Pjurkovskij, 31. Terechov, 32. sluha Smirnov, 33. písař Alexandr Kirpičnikov, 34. holič Alexěj Nikolajevič Dmitrijev, 35. správce šatny Stupel, 36. správce dvorního sklepa Rožkov, 37. služka Gendrikové

Paulina Mežancová, 38. a 39. služky Schneiderové Jekatěrina Živaja a Marie (jména neznám).

Později přijeli do Tobolska: 40. učitel angličtiny Sydney Ivanovič Gibbs, 41. Dr. Vladimír Nikolajevič Derevenko, 42. dvorní dáma baronesa Sofie Karlovna Buxhevdenová, 43. komorná Magdalena Francevna Zanottiová, 44. pokojská Anna Jakovlevna Utkiná, 45. pokojská Anna Pavlovna Romanová, ale těmto třem posledním nebyl k rodině v Tobolsku dovolen přístup.

Tatiščev okamžitě odpověděl kladně, když se dověděl, že na něho padla volba carova. Později, když byl oddělen od rodiny a uvězněn ve věznici, narážeje patrně na rozmýšlení Naryškinovo, říkal svému společníku ve vězeňské cele: „Při takové blahosklonnosti panovníkově jak jen si mohl někdo dovoliti mu drze odepříti v tak těžké chvíli? Bylo by nelidsky černým nevděkem za všechna dobrodiní ideálně dobrého cara dokonce jen přemýšleti nad takovým návrhem; nutno bylo pokládati jej za štěstí."

Kerenskij vypovídal: „Caru jsme nečinili žádných obtíží ve volbě těch osob, které chtěl viděti kolem sebe v Tobolsku. Dobře se pamatuji, že první osoba, kterou si vybral, nechtěla s ním jet a odmítla jeho volbu. Rozhodně tak tvrdím. Zdá se mi, že tou osobou byl právě Naryškin. Car si tedy vybral Tatiščeva. Tatiščev souhlasil. Považuji za důležité, pane vyšetřující soudce, abyste zaznamenal toto: — Tatiščev choval se vůbec důstojně, jak se slušelo, což tenkrát v carově okolí bylo řídkým zjevem."

14. srpna carská rodina odjela z Alexandrovského paláce na několika automobilech pod ochranou 3. Pobaltského dragounského pluku.

Odjezd z nádraží byl stanoven na 6.10 hod. ráno.

Byly připraveny dva vlaky. Oba jely pod japonským praporem. V jednom byla carská rodina, průvod, část služebnictva a rota 1. tělesného střeleckého pluku, v druhém — ostatní služebnictvo a roty 2. a 4. pluku.

Ve vagoně mezinárodní společnosti expr. vlaků byla vyhrazena carské rodině čtyři kupé. S ní v tom vagoně jela Demidová, Teglevá, Ersbergová, Čemudurov a Volkov.

Vlaky zastavovaly na malých stanicích. Delší dobu stály jen v polích.

Cestování „dělnicko-selským" Ruskem proběhlo bez nehod. Jen na stanici Zvanka železniční dělníci přáli si věděti, kdo jede ve zvláštním vlaku. Dověděvše se to, klidně odešli.

Ve stanici Tjumeň vstoupila rodina na parník „Rusj" a přijela do Tobolska 19. srpna ve 4 hodiny odpoledne.

Při příjezdu nebyl dům ještě připraven k jejich pobytu. Rodina ztrávila několik dní na lodi a přestěhovala se do domu až 26. srpna. Carevna s následníkem jela kočárem, car s kněžnami šel pěšky.

HLAVA PÁTÁ.[1]

Tobolský dům. — Život rodiny v Tobolsku. — Komisař Prozatímní Vlády Pankratov a jeho pomocník Nikolskij. — Tobolský strážní oddíl. — Vojáci a důstojníci. — Plukovník Kobylinskij. — Peněžní otázka. — První projevy bolševiků proti rodině.

§ 1.

Tobolský dům, v němž žila uvězněná carská rodina, byl v ulici, která po převratě byla pojmenována „Ulicí Svobody". Dříve v něm bydlel gubernátor.

Jest to kamenný jednoposchoďový dům s jednou velkou chodbou, jak v přízení, tak i v prvním poschodí.

První komnata v přízemí vpravo, jdeme-li chodbou z předsíně, byla zabrána pro dozorčího důstojníka. V sousední komnatě bydlela pokojská Demidová. Vedle jejího pokoje byl pokoj Gilliardův a pak byla jídelna.

Proti komnatě dozorčího důstojníka byla komnata komorníka Čemodurova. S ní sousedila špíže a vedle ní byly dvě komnaty, v nichž bydlely komorná Tutelbergová a chůva Teglevá se svou pomocnicí Ersbergovou.

Nad komnatou Čemodurovovou bylo schodiště do prvního poschodí. Z něho šlo se do rohového pokoje: carova kabinetu. Vedle kabinetu byl přijímací pokoj. Jedny dveře z něho vedly do chodby, která též rozdělovala poschodí na dvě části. První komnata napravo, ve směru přijímacího pokoje, sloužila za salon. Vedle něho byla ložnice carova a carevnina, a dále komnata kněžen.

---

[1] Kromě již uvedených soudních důkazů používám pro souhrnné vylíčení tobolského období výpovědí těchto svědků: učitelky K. M. Bitnerové, důstojníka strážního oddílu N. A. Mundela a poznámek v deníku hraběnky Gendrikové. Bitnerová a Mundel byli mnou vyslýcháni v Išimě: první 4. srpna a druhý 6. srpna 1919. Deník hraběnky Gendrikové byl nalezen v budově uralského krajského sovětu 4. září 1918 náměstkem prokurátora N. I. Ostroumovem.

Na levé straně chodby, blíže k předsíni, byla šatna. Vedle ní byla ložnice následníkova, a dále záchod a koupelna.

Dům byl teplý a světlý.

§ 2.

První čas, asi tak 1½ měsíce, byl snad pro carskou rodinu z celé doby věznění nejpříjemnější.

Moc měl v rukou plukovník Kobylinskij. Místním úřadům nepodléhal. Zástupců vládních z ústředí žádných nebylo.

Život rázem vstoupil v tiché, klidné řečiště.

V 8.45 hod. ráno podával se ranní čaj. Car pil jej ve svém kabinetě vždy s Olgou Nikolajevnou; ostatní děti — v jídelně.

Po čaji do 11 hodin car četl nebo psal svoje deníky ve svém pokoji. Potom chodíval ven a pracoval tělesně. Obyčejně řezal dříví.

Děti, kromě Olgy Nikolajevny, až do snídaně, s hodinovou přestávkou, se učily.

V jednu hodinu byla snídaně.

Potom car a kněžny šli ven. K nim se přidával později i následník, který obyčejně ležel po snídani, jak byl mu lékař nařídil.

Všichni obyčejně řezali dříví. Společně postavili dřevěné schodiště a upravili náměstíčko nad skleníky. Zde, na náměstíčku, obrácenému ke slunci, velice rádi sedávali a odpočívali.

Od 4 hodin do 5 car vyučoval následníka dějepisu.

V 5 hodin podával se čaj.

Po čaji trávil car čas obyčejně ve svém kabinetě. Děti do 8 hodin se učily.

V 8 hodin podával se oběd.

Po obědě zůstávala celá rodina pohromadě. Přicházeli i dr. Botkin, Tatiščev, Dolgorukov a jiní. Vyprávělo se a hrálo se. Někdy hlasitě car předčítal.

V 11 hodin podával se čaj. Potom se všichni rozcházeli. Následník chodil spát již záhy po obědě.

Carevna obyčejně zůstávala ve svém pokoji až do snídaně. V té době buď vyučovala některým předmětům děti, nebo četla, malovala a vyšívala. Velmi často také ve svém pokoji s následníkem Alexějem Nikolajevičem obědvávala: neustále si naříkala na srdce a nerada chodila do jídelny do přízemí. Někdy, když zůstala sama v domě, hrála na pianino a zpívala.

Společně s rodinou obědvali: dr. Botkin, Gendriková, Schneiderová, Tatiščev, Dolgorukov, Gilliard a Gibbs. O svátcích byl zván dr. Derevenko a jeho syn gymnasista Kolja.

Obědy připravoval starý carský kuchař Charitonov. Jídlo

bylo uspokojivé. K snídani bývaly polévky, maso, ryba, moučníky, káva. Oběd sestával z těchže jídel a z ovoce, které bylo možno koupiti v Tobolsku.

Srovnáváme-li život v Carském Sele a v Tobolsku, můžeme tvrditi, že život v Tobolsku měl jednu velikou výhodu: carská rodina zde směla choditi do kostela. Večerní služby Boží konaly se i v Tobolsku v domě. Ranní mše byly slouženy v kostele Zvěstování Panny Marie.

Obyvatelstvo cítilo s uvězněnými. Když šli lidé kolem domu a uviděli náhodou někoho v okně, snímali čapky. Mnozí žehnali vězňům.

Různí dárcové posílali jim potraviny. Obzvláště pamatoval na rodinu Ivanovský ženský klášter.

V Tobolsku bylo klidněji a tišeji, než v Carském Sele. Ale to bylo — sibiřské ticho. Všechno zde bylo jednotvárné. Rodina žila v úzkém světě jedněch a těchže událostí, jedněch a těchže zájmů. Byla zde nuda. Dům, ohrazený dvůr a neveliká zahrada — to byla veškerá část světa, přístupná rodině. Kolem byli stále jedni a titéž lidé. Ba ani v kostele nemohli se vězňové s nikým stýkati, ježto lid nesměl dovnitř, když se tam rodina modlila.

Tělesná práce, houpačka a umělá sněhová skluzavka — to byly všechny zábavy, jimiž se mohla carská rodina rozptýliti.

Aby si zpestřily život, začaly se děti usilovně učiti. Vyučovali je: sám car — Alexěje Nikolajeviče dějepisu, carevna přednášela všem dětem náboženství a Taťjanu Nikolajevnu učila němčině. Mathematice a ruštině vyučovala Bitnerová. Gendriková přednášela Taťjaně Nikolajevně dějepis. Gilliard a Gibbs dávali hodiny francouzštiny a angličtiny.

Někdy se hrály francouzské a anglické divadelní kusy. Hrály je děti.

Bylo teskno dětem, když za soumraku ve volných chvílích sedávaly u okna a na „ulici Svobody" viděly svobodné lidi.

Stesk zvučí i v některých dopisech carevniných Gendrikové, když sama sebe nazývá „vězněm".

Následník poznamenává ve svém deníku 22. října 1917: „Celý den uplynul tak jako včera a bylo mi právě tak nudno a teskno."

Mezi dokumenty carské rodiny jest zachován list, psaný rukou Schneiderové.[2] Jsou tam zaznamenány úryvkovitě myšlenky: „.... státní majetek se krade a vládnou cizinci ... Násilné uzavření — těžká smrt ... a na oknech nevidíš ledových květů, nýbrž celé ledové kry."

[2] Tento list, vztahující se k tobolskému období, byl objeven mezi jinými dokumenty N. I. Ostroumovem, náměstkem prokurátora, 4. září 1918 v budově uralského krajského sovětu v Jekatěrinburku.

Kde čerpala Schneiderová ty smutné myšlenky?

§ 3.

V září přijel do Tobolska komisař Pankratov a jeho pomocník Nikolskij. Byli to zástupci vlády z ústředí.

Plukovník Kobylinskij vypovídal: „Pankratov přivezl listinu, podepsanou Kerenským, v níž stálo, že jsem zcela podřízen Pankratovu a že jsem povinen všecky jeho rozkazy přesně plnit."

Kerenskij vypovídal: „Hlavní osobou, jež representovala v Tobolsku Prozatímní Vládu, byl mnou jmenovaný Pankratov, a na jeho přímluvu ustanovili za jeho pomocníka Nikolského, jehož jsem já sám osobně neznal."

Vasilij Semjonovič Pankratov měl hodně krušný život a citlivé srdce, aby se mohl vmyslit do tíhy života carské rodiny. Plukovník Kobylinskij vypověděl: „Tento Pankratov, jak sám vypravoval, když mu bylo 18 let, ujal se při jakési příležitosti nějaké ženy a zabil při tom policistu; byl za to pohnán před soud a uvězněn ve schlüsselburkské pevnosti, kde v samovazbě ztrávil 15 let, potom byl vypovězen do Jakutského kraje, kde žil 27 let."

Jeho pomocník Alexandr Vladimirovič Nikolskij byl též v Jakutském kraji ve vyhnanství, a to proto, že byl členem sociálně-revolucionářské strany; tam se seznámil s Pankratovem.

Svědkové charakterisují tyto lidi a jejich chování k carské rodině takto:

Kobylinskij: „Pankratov byl člověk rozumný, inteligentní, neobyčejně citlivý. Nikolskij, bývalý seminarista, byl hrubec, nevzdělaný, tvrdošíjný jako býk: ukážeš mu jednu cestu, půjde po ní, i kdyby si hlavu srazil."

Teglevá: „O Pankratovu mohu říci s čistým svědomím, že to byl člověk z duše dobrý. Byl socialistou a kdesi v Sibiři žil ve vyhnaství. Byl hodný a upřímný. K rodině, hlavně ke kněžnám, a to zejména k Marii Nikolajevně, choval se dvorně. Marii Nikolajevnu měl nejraději. Car často s ním besedoval. Za to však Nikolskij byl hrubý a nepořádný. Byl pravým opakem Pankratova. Pankratov pečoval o rodinu, jak jen mohl. Nikolskij choval se zcela jinak a nebýt u nás Kobylinského, využívaje slabé vůle Pankratovovy, nadělal by nám býval mnoho zla."

Ersbergová: „Pankratov byl dobrý, čestný a hodný člověk. I v nitru se k nim choval pěkně a jak bylo znát, litoval jich. Obzvláště měl rád Marii Nikolajevnu. Jednou upadla a udeřila se do oka. Když o tom uslyšel, hned přiběhl a zřejmě byl proto znepokojen. S touže účastí zachoval se k Alexěji Nikolajeviči za jeho nemoci. Dokonce i k carovi choval se pozorně. Někdy k nám přicházel a rád vypravoval

kněžnám a Alexěji Nikolajeviči, jak žil ve vyhnanství. Všichni jsme rádi poslouchali. Nikolskij byl úžasně hrubý a omezený. Choval se špatně nejenom k nim, nýbrž i k nám."

Pro stejnost dalších výpovědí jiných svědků neuvádím.

Avšak nešlo tu jen o osobní vlastnosti Pankratovovy a Nikolského. Oni přece byli představiteli Vlády! Čím byli v tom ohledu rodině?

Svědkové vypovídají:

Gilliard: „Oni (Pankratov a Nikolskij) měli úplně v rukou naše životy; jim byl podřízen i plukovník Kobylinskij... Uškodili nám nevědomky, a to tím, že svým chováním znekáznili střelce."

Kobylinskij: „Pankratov sám osobně nebyl schopen někomu z carské rodiny vědomě uškoditi, ale přes to se stalo, že ti lidé jí ublížili. Bylo to tím, že byli členy politické strany. Poněvadž neznali života, chtěli jakožto praví eserové, aby všichni se stali esery, a začali obracet na svou víru vojáky. Zařídili školu, kde učili vojáky číst a psát, ba i jiným předmětům, ale po každém vyučování vysvětlovali vojákům různé politické otázky. Bylo to kázání o programu eserů. Vojáci poslouchali a stravovali látku každý podle svého způsobu. Tato kázání o eserském programu dělala z vojáků, dík jejich temnotě, bolševiky."

Totéž vypravují všichni ostatní svědkové.

Cara nejvíce bolelo, když viděl, co nová vláda začala dělat s vojáky. Zde spočíval pramen té ironie, se kterou se car choval k Pankratovu, nazývaje ho „malinkým človíčkem" — Pankratov byl totiž malé postavy.

Kromě propagandy byly ještě jiné příčiny, které sely rozvrat mezi vojáky. Když odcházel oddíl z Carského Sela do Tobolska, Kerenskij sliboval vojákům všelijaké výhody: lepší ošacení podle petrohradské sazby, cestovní příplatky. Sliby ty se neplnily, cestovní příplatek se jim vůbec nevyplácel. To silně zlobilo vojáky a napomáhalo k tomu, že se mezi nimi tím spíše ujímaly bolševické ideje.

Pankratov i Nikolskij pobyli si v Tobolsku dosti dlouho; oni přežili Prozatímní Vládu a zůstali na svých místech i po bolševickém převratě. Vojáci, hromadně zbolševisovaní, je potom na konec sami vyhnali. Stalo se to 9. února 1918.

§ 4.

Komisař Makarov, který doprovázel carskou rodinu do Tobolska, poslal jí z Carského Sela víno „Saint-Raphael." Šetřili je a pili je jen jako lék.

Když Nikolskij uviděl bedny s vínem, vlastnoručně je otevřel a sekyrou roztloukl všechny láhve. Ersbergová vypovídala: „Sami vojáci mu za to vynadali idiotů."

Dětem byla v domě dlouhá chvíle. Chtělo se jim ven. Nebylo jim veselo ani na dvoře, který byl ohrazen vysokým plotem. Táhlo je to podívat se na ulici, na svobodné lidi. Nikolskij si toho povšiml a rozhodl se učiniti konec takovému porušení pravidel. Teglevá o něm vypovídá: „Nikolskij, ač dospělý, přece byl ještě tak hloupý, že trpělivě pozoroval z okna svého pokoje Alexěje Nikolajeviče, až vyhlédne přes plot, a když ho jednou spatřil, udělal z toho celý román" „On", vypovídá Kobylinskij, „přiběhl, vynadal vojákovi a ostře domlouval Alexěji Nikolajeviči. Hoch se proto urazil a stěžoval si mně, že „Nikolskij na něho křičel." Já jsem sám tenkrát přímo žádal Pankratova, aby trochu krotil nerozumnou horlivost Nikolského... Když oni (Pankratov a Nikolskij) tehdy přijeli a obeznámili se s naším domácím řádem, Nikolskij ke mně hned prohlásil: „Jak to, že si sem může přijít a odejít každý jak chce? Tomu tak nemůže být! Může se stát, že sem vleze i cizí člověk. Budou se muset dát všichni vyfotografovat." Začal jsem ho z toho zrazovat, řka, že strážní i bez toho velice dobře všechny znají. Nikolskij mně odsekl: „A nás za starých časů mohli fotografovat se všech stran! Tak to uděláme i s nimi (se služebnictvem a průvodem)."

Nikolskij si počínal ne jako přísný zástupce Vlády, nýbrž jako mstivec plný slepé zloby. Chtěl se mstít a neuvažoval ve své zlobě, že se nemstí ani tolik carovi, jako jeho průvodu a služebnictvu.

Příklad Nikolského táhl: vojáci se též mstili.

První, k čemu obrátili svoji pozornost, byla houpačka pro děti. Začali na ni psát cynicky sprosté nápisy.

Jako v Carském Sele vlivem Domodzjance, tak i zde vlivem Nikolského přestali vojáci odpovídat na carovy pozdravy. Jednou se zdravil car s vojákem obvyklým: „Zdar, střelče," a dostal v odpověď: „Já nejsem žádný střelec, jsem soudruh."

Kobylinskij vypovídá: „Car si oblékl čerkeský kroj a po boku připjal si kinžál. Uviděli to vojáci a udělali z toho celý román: „Mají zbraně, musíme je prohlédnouti." Jakž takž podařilo se mi přemluvit toto již zcela bezohledné stádo, že není třeba prohlídky. Šel jsem sám poprosit cara, aby mně odevzdal kinžál, a vysvětlil jsem mu proč. Car mně kinžál odevzdal."

Když odjížděli starší vojáci, kteří projevovali svoji oddanost rodině, car a carevna chtěli se s nimi aspoň pokynem ruky rozloučiti. Vystoupili proto na vršek umělé ledové sklizavky a dívali se přes plot, jak odjíždějí. Vojáci, kteří zůstali, rozkopali v noci ten kopeček.

Když byla mše prvního vánočního dne, jáhen Jevdokimov, podle pokynu kněze Vasiljeva, pronesl při modlitbě přání blaha a dlouhého života carovi podle starého způsobu. To vyvolalo bouři mezi vojáky. Vojáci usnesli se na resoluci zabít toho

kněze, a biskup Germogen byl nucen odeslati ho na čas do kláštera. Na konec zloba jejich vylila se na rodině. Usnesli se, že nesmí od té doby carská rodina navštěvovati kostel: ať se modlí doma v přítomnosti a za dozoru vojáků. S námahou podařilo se Kobylinskému prosaditi rozhodnutí, aby rodina mohla choditi do kostela aspoň o každém z dvanácti hlavních svátků.

V deníku hraběnky Gendrikové je zapsáno: „27. ledna. Dnes jsme nebyli v kostele. Vojáci se usnesli pouštěti nás do kostela jen o hlavních svátcích. — 15. února. Vojenský komitét nedovolil jim ani dnes jíti do kostela. — 17. února. Včera a dnes byly služby Boží doma."

Domácím službám Božím byl přítomen jako dozorce voják Dorofějev. Kněz vzpomněl při modlitbě svaté carevny Alexandry. Nevzdělaný Dorofějev správně nepochopil smyslu modlitby a způsobil velký skandál. Stěží ho plukovník Kobylinskij usmířil.

Průvod a služebnictvo, které bydlelo ve zvláštním domě kupce Kornilova, vojáci bez jakékoliv příčiny přestěhovali do gubernátorského domu a tím stísnili pohodlí carské rodiny.

Dlouho projednávali otázku, mají-li důstojníci odstraniti nárameníky. Na konec se na tom usnesli a žádali prostřednictvím Kobylinského, aby sňal nárameníky i car. Kobylinskij, chápaje, jak ponižující bude pro cara tento požadavek, dlouho vyjednával s vojáky, vyhrožuje jim jak anglickým králem, tak i německým císařem. Vojáci trvali na svém a hrozili carovi posléze i násilím. Kobylinskij byl nucen obrátiti se k němu prostřednictvím Tatiščeva. Car se i tomu podrobil a nárameníky odstranil.

Vedle těchto smutných fakt vyšetřováním se zjistila však i jiná fakta.

V Carském Sele nepozorovali jsme žádného téměř rozdílu mezi chováním důstojníků a vojáků vůči carovi a jeho rodině. V Tobolsku rozdíl ten velmi ostře vynikl.

Nemohu jmenovat ani jediného důstojníka, s nímž by bylo spojeno něco špatného pro rodinu.

Vedle vojáků, kteří jim otravovali život v Tobolsku, byli též vojáci, kteří se chovali úplně jinak k carovi a jeho rodině.

Svědkové vypovídají:

Teglevá: „Oni všichni (vojáci) se dělili na dvě skupiny. Jedna skupina chovala se k rodině pěkně, druhá špatně. S těmito měl Kobylinskij tuhou práci. Když měli službu hodní vojáci, car chodil k nim na strážnici, kde byli ubytováni, rozmlouval s nimi a hrál v šachy. Chodíval tam k nim i Alexěj Nikolajevič, ba i kněžny tam s carem chodívaly."

Ersbergová: „Mnozí vojáci z našeho strážního oddílu chovali se k nim pěkně. Takoví litovali rodinu i slovy i skutky. Pamatuji se, obzvláště pěkně choval se k nim voják 1. pluku,

střelec N... Staral se velice, opravdově se staral, když jsme dávali dům do pořádku, aby pro ně bylo vše co nejlépe zařízeno..."

Tento střelec, když odbyl si vojenskou službu, nechtěl odejíti od rodiny. Chtěl i nadále zůstati ve strážním oddíle, považuje za „svoji povinnost" zůstat ve službě u cara. Ostatní vojáci mu toho však nedovolili.

Někteří vojáci, tajíce svou oddanost k carovi, tajně docházeli k carovi do jeho kabinetu a tam nepokrytě dávali najevo svoje city. Kobylinskij vypovídá: „Když vojáci, praví, hodní vojáci odcházeli z Tobolska, chodili se tajně k němu (carovi) nahoru (do jeho kabinetu) loučiti a líbali se tam s ním."

Mnoho nepěkného jsem musil vyslechnouti o plukovníku Kobylinském: „protekční úředník Kerenského, žalářník, zhubivší carskou rodinu atd." Povím o něm, jak objasnilo vyšetřování jeho roli.

Jevgenij Stěpanovič Kobylinskij byl důstojníkem tělesného Petrohradského pluku. Zúčastnil se evropské války a byl raněn v bojích u Lodže. Vrátil se na frontu a v bojích pod Starou Gutou utrpěl těžký úraz. Znovu se vrátil do boje, ale následkem úrazu vyvinul se akutní zánět ledvin, a on byl od té doby neschopen řadové služby.

Ve svém obzvláště těžkém postavení projevoval až do konce výjimečnou oddanost k carovi.

Svědkové vypovídají:

Teglevá: „Kobylinskij měl skutečně těžkou práci. Jednou už pozbyl vší naděje ovládnouti je (vojáky) a oznámil to carovi. Car ho prosil, aby zůstal, a on vyhověl. Musím říci o něm, že byl zřejmě na straně Nejjasnější Rodiny, dělal pro ni vše nejlepší, co mohl a každým způsobem bojoval proti ničemným projevům vojáků."

Ersbergová: „Kobylinskij choval se k nim nejvýš pěkně, upřímně. Měl je rád a i oni všichni se k němu pěkně chovali. Byl k nim velmi pozorný a staral se o ně. Ale velmi těžko se přizpůsoboval k znekázněným vojákům a musil býti velmi obezřelý. Projevoval však mnoho taktu a dvornosti. Nebýt Kobylinského, mnoho zlého by byli snad prožili."

§ 5.

V tragickém osudu carské rodiny měla velký význam peněžní otázka.

Kníže Lvov vypovídal: „Byla též projednávána (Vládou) otázka jmění carské rodiny. Rodina musila ovšem žít ze svých vlastních prostředků. Vláda musila hraditi pouze ty výlohy, jež byly spojeny s opatřeními proti carské rodině."

Logický rozpor tohoto výkladu je zřejmý.

Car musel žíti tak, jak se slušelo na bývalého ruského panovníka. Vytvořit a zachovávat způsob tohoto života bylo povinností Prozatímní Vlády, ježto odňala carovi svobodu.

Nařízení opustit carskou rodinu uvedlo do těžkého postavení všechny ty, kdož skutečně jim byli oddáni a kdož ve svém svědomí považovali za ponižující opustit carskou rodinu v tak těžkých pro ni chvílích.

Mohl car vydržovat všechny ty osoby?

Kníže Lvov vypovídal: „Jejich vlastní jmění bylo přesně zjištěno. Ukázalo se, že není veliké. V jedné cizí bance bylo uloženo 14 milionů rublů, počítaje v to i jmění celé rodiny. Jiného jmění neměli."

Kerenskij vypovídal: „Bylo zjištěno, že jejich jmění ve srovnání s tím, co se mluvilo, není veliké. V Anglii a v Německu měli celkem asi 14 milionů rublů."

Fakticky však i tyto peníze byly nedostupné carské rodině. Žila tedy na útraty Vlády.

V Carském Sele nedostatku v penězích nebylo. V Tobolsku se to zhoršilo: Prozatímní Vláda jakoby zapomněla na rodinu a neposílala pravidelných obnosů na vydržování carské rodiny, ani na vydržování strážního oddílu. Kobylinskij vypovídá: „Peníze se rozcházely, dalších jsme nedostávali. Musili jsme žít na úvěr. Psal jsem v té věci generálu-poručíku Aničkovu, přednostovi dvorního hospodářsko-správního oddělení, ale bez výsledku. Nakonec kuchař Charitonov mně řekl, že jim už „nevěří", že snad mu už brzy nebudou dávat ani na úvěr."

Na konec Kobylinskij byl nucen chodit po známých a prosit o peníze na vydržování cara a jeho rodiny. Dostal je na směnku, vydanou na své vlastní jméno a podepsanou Tatiščevem a Dolgorukovem. „Prosil jsem," vypovídá Kobylinskij, „Tatiščeva a Dolgorukova, aby o tom neříkali ani carovi, ani někomu z jeho rodiny."

Kerenskij, když odesílal rodinu do Tobolska, pravil Kobylinskému: „Nezapomínejte, že je to bývalý ruský car. Jeho rodina nesmí v ničem trpěti nouzi."

Proč se slovo nestalo skutkem?

Kerenskij vypovídal u výslechu: „Ovšem že, Prozatímní Vláda vzala si na starost vydržování celé carské rodiny a všech, kdo byl s nimi uvězněn. Toho, že trpěli v Tobolsku nouzi o peníze, nikdo mi nehlásil."

Kobylinskij vypovídá: „... Celá ta historie byla pro mne těžká. To nebylo podobno životu, ale peklu. Nervy jsem měl napiaty až do krajnosti. Byloť tak těžko hledat a prosit peníze na vydržování carské rodiny. Potom, když vojáci se usnesli, že my, důstojníci, musíme odstraniti nárameníky, už jsem to nemohl déle snésti. Pochopil jsem, že nemám již žádné moci, a cítil jsem úplnou bezradnost. Šel jsem do gubernátorského domu a poprosil jsem Teglevou, aby ohlásila carovi,

že s ním musím nutně mluviti. Car mne přijal v jejím pokoji. Řekl jsem mu: „Vaše Veličenstvo, pozbývám úplně moci. Odňali nám náramenníky. Nemohu vám prospívati. Dovolíte-li mi, odejdu. Moje nervy jsou úplně zničeny. Již dále nemohu." Car mne objal jednou rukou. V očích zaleskly se mu slzy. Řekl mi: „Jvgeniji Štěpanoviči, za sebe, za ženu a děti prosím vás, abyste zůstal s námi. Vidíte, že my všichni trpíme. Musíte i vy trochu trpět." Potom mne objal, a políbili jsme se. Zůstal jsem a pevně jsem se rozhodl, že budu trpěti."

§ 6.

Bolševici způsobili ještě větší nesnáze v peněžním ohledu. To byl první jejich projev.

23. února 1918 plukovník Kobylinskij obdržel od komisaře z Ministerstva Dvoru Karelina telegram. Telegrafoval, že „lid nemá prostředků vydržovat carskou rodinu. Musí žít ze svých prostředků. Sovětská vláda poskytuje jí byt, otop, světlo a vojenskou stravu."

Současně bylo zakázáno utratiti z vlastních prostředků více než 600 rublů měsíčně na jednotlivce.

To všechno zhoršovalo živobytí. Se stolu zmizela káva, smetana, máslo. Jídelní lístek byl nyní vůbec prostší a horší. Začali míti nouzi o cukr. Museli propustiti 10 sluhů.

12. dubna přišlo od ciku[3] písemné nařízení, aby byli zatčeni: Tatiščev, Dolgorukov, Gendriková a Schneiderová.

Ale vojáci šli ještě dále: sami uvěznili všechny další osoby, které žily s rodinou, nevyjímajíce ani služebnictva. Zároveň je ubytovali všechny v gubernátorském domě. Jedině Angličan Gibbs houževnatě bránil svoji svobodu a udržel si ji.

---

[3] Centralnyj Ispolnitělnyj Komitet = Ústřední Výkonný Výbor Sovětů. — Pozn. překl.

HLAVA ŠESTÁ.

Poslední carovy dny v Tobolsku před odjezdem – Komisař Jakovlev. — Události ve dnech 22., 23., 24., 25. a 26. dubna. — Odjezd cara, carevny a velkokněžny Marie Nikolajevny z Tobolska. — Pokus Jakovlevův proklouznout s nimi do Evropského Ruska. — Osobnost komisaře Jakovleva.

§ 1.

Toto období se skončilo 26. dubna 1918.

Rodina ocitla se v Jekatěrinburku, kde našla věčný pokoj a mír.

Co znamenalo její odvezení z Tobolska?

Fakta, osvětlující tuto otázku, pokládám za nejdůležitější v celém průběhu vyšetřování. Dodávají také zločinu, spáchanému na carovi a jeho rodině, zvláštního charakteru a k tomu ještě mají pro nás, Rusy, dalekosáhlý národní význam.

Budu je vykládat poněkud podrobněji, protože jsem si uvědomil jejich ohromnou cenu.

Připomenu jen trochu nedávnou minulost.

V prvním čase byla carská rodina v Tobolsku podřízena jen plukovníku Kobylinskému. Potom přijel však komisař Pankratov se svým pomocníkem Nikolským.

Následkem celé řady příčin moc znenáhla přecházela do rukou vojáků, na nichž a na jejichž náladě posléze byla rodina skoro cele závislá.

Vzrůst jejich moci arci pokračoval zvolna. Soudím, že nejsilnějším podnětem k tomu byl bolševický převrat v centru.

Nastal stav jakési neurčitosti: v centru nová vláda a zde — agenti staré vlády.

Bylo mnoho příčin, jež nutily vojáky učiniti této neurčitosti konec.

Hlavní příčinou bylo nepřesné vyplácení příplatků, plynoucích z jejich dočasného odvelení. Se svými požadavky obraceli

se vojáci na Kobylinského a činili to někdy velmi bouřlivě. Kobylinskij podával nekonečné písemné žádosti do centra. Centrum mlčelo. Boje se o carskou rodinu, na níž se mohla vylíti zloba vojáků, vypůjčoval si Kobylinskij peníze a uklidňoval jimi vášně vojáků.

Bolševický převrat značně ztížil postavení Kobylinského. Dříve měl úvěr u gubernského komisaře na účet Prozatímní Vlády. Po bolševickém převratě neměl si již kde vypůjčit.

A přece titíž vojáci, kteří vyhnali Pankratova a Nikolského, jako úplně cizí a nepotřebné, neopovážili se vztáhnout ruku na Kobylinského. Ale na konec nevyhnutelně přišli k závěru, že je nutno, aby vše řídil stálý komisař z ústředí.

Tento pocit naplnil všechny osoby z okolí carské rodiny. Čteme-li deník Gendrikové, vidíme, že všichni den ze dne netrpělivě čekali, kdy již konečně přijede ten komisař.

§ 2.

22. a 23. dubna.

Přijel do Tobolska 22. dubna.

Jmenoval se Vasilij Vasiljevič Jakovlev a choval se jako vysocepostavená osoba. S ním přijel oddíl 150 krasnoarmějců. V jeho průvodě byl dokonce zvláštní telegrafista, jehož prostřednictvím se vedly telegrafické rozmluvy.

Jakovlev přijel do Tobolska večer a ubytoval se v domě Kornilově.

Bylo již pozdě večer. Komisař toho dne ničím neprojevil svoji přítomnost.

23. dubna ráno dostavil se k plukovníku Kobylinskému, představil se mu jako „mimořádný komisař" a předložil svoje listiny.

Byly tři. Všechny byly vydány cikem a byly podepsány předsedou ciku Sverdlovem.

První byla osobní legitimace Jakovlevova. Stálo v ní, že je členem ciku, a že mu bylo svěřeno poslání „zvláštní důležitosti."

Druhá obsahovala předpisy pro Kobylinského, třetí — pro oddíl. V nich žádal cik bezpodmínečné plnění Jakovlevových rozkazů a vyhrazoval mu právo zastřelit na místě každého, kdo by neuposlechl.

Ani v jednom dokumentu nebylo nejmenší narážky na to, v čem spočívá poslání „obzvláštní důležitosti," uložené Jakovlevu.

Ani jedním slovem se o tom Jakovlev neprořekl v rozmluvě s Kobylinským. Kobylinskij sám se ho na to nezeptal, ježto ho považoval za komisaře, který byl poslán ústředím do Tobolska k trvalému pobytu.

Po této rozmluvě Jakovlev s Kobylinským odebral se do gubernátorského domu.

Tam nebylo všechno v pořádku. Následník byl nemocen. Utrpěl úraz, který měl za následek obrnu obou dolních končetin. 12. dubna byl nucen ulehnouti a v době příjezdu Jakovlevova trpěl velkými bolestmi.

Jakovlev obešel celý dům, prohlédl si přízemí a zamířil do prvního poschodí.

V chodbě, blízko následovníkova pokoje, setkal se s carem.

Seznámili se. Car hned zavedl Jakovleva do pokoje následníkova. U něho v té chvíli byl Gibbs. On vypovídá: „Jakovlev zadíval se na Alexěje Nikolajeviče. Car je oba představil: „Můj syn a jeho vychovatel."

Potom vyšli, ale hned v příštím okamžiku Jakovlev znovu vešel do pokoje následníkova. Gibbs o tom vypovídá: „Hleděl dlouho na Alexěje Nikolajeviče a vůbec nepromluvil."

Carevny, ani kněžen toho dne Jakovlev neviděl. Vůbec se na ně nevyptával, ba ani se o ně nezajímal. Jako by jich vůbec nebylo.

Nikomu se ani slovíčkem nezmínil, proč přijel do Tobolska.

Ráno byl již prosil Kobylinského, aby svolali vojáky ze strážního oddílu. Byli povoláni na 12. hodinu.

Jakovlev představil se jim jako „mimořádný komisař" a pronesl k nim řeč.

Začal úlisně: pochleboval jim a chtěl se jim zavděčiti. Svědek Mundel o tom vypovídá: „Pochleboval jim, jak mohl nejvíce. Děkoval jim za to, čeho vůbec nevykonali, vychvaluje je za udatnost, za jejich věrnou službu."

Vystihl dopodrobna jejich zájmy a stesky, napadal Prozatímní Vládu, vychvaluje do nebes sověty. Mundel vypovídá dále: „Při každé příležitosti zdůrazňoval, že Prozatímní Vláda se o ně vůbec nestarala: dostávali jen pět rublů měsíčně, a sovětská vláda platí svým vojákům už dávno 150 rublů; říkal, že dostávali mizerné cestovní příplatky (50 kopějek), a on jim přivezl a vydá po 3 rublech na člověka."

Jako nadaný, vypočítavý a jemný demagog připravil si náladu, jakou potřeboval a teprve potom ukázal vojákům své dokumenty. S jistou podezřívavostí začali si prohlížeti nové pro ně pečetě. Kobylinskij vypovídá: „On to hned vycítil a znovu začal vykládat vojákům o cestovních příplatcích."

Na konci řeči pronesl k vojákům mlhavou narážku, že brzy budou asi všichni propuštěni a budou moci jíti domů, ke svým rodinám.

Ani vojákům se však slovíčkem nezmínil, proč přijel do Tobolska a v čem spočívá jeho poslání „obzvláštní důležitosti".

Avšak Kobylinskij a Mundel byli stále na pozoru: pochopili, že Jakovlev sleduje jakýsi zvláštní cíl, že opatrně postupuje a že připravuje si u vojáků potřebnou k tomu dobrou půdu.

Kobylinskij vypovídá: „Bylo viděti, že se umí dobře po-

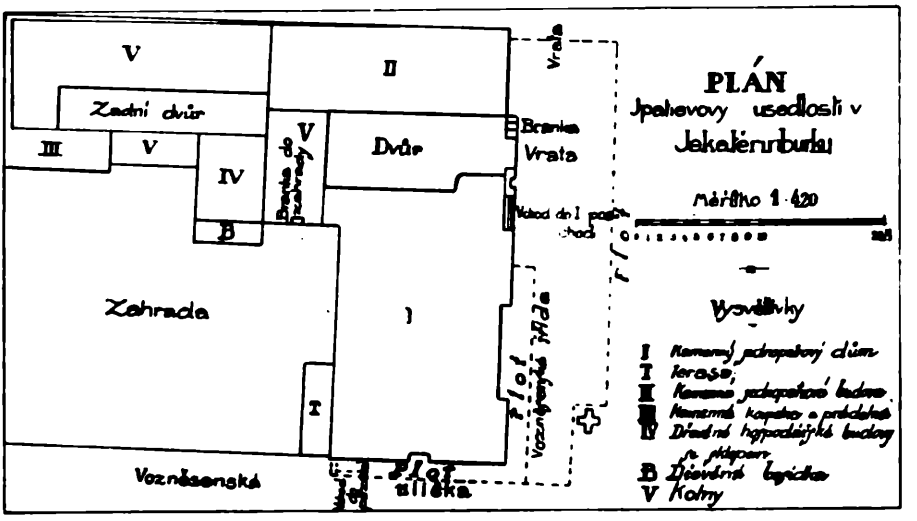

Obr. 15.

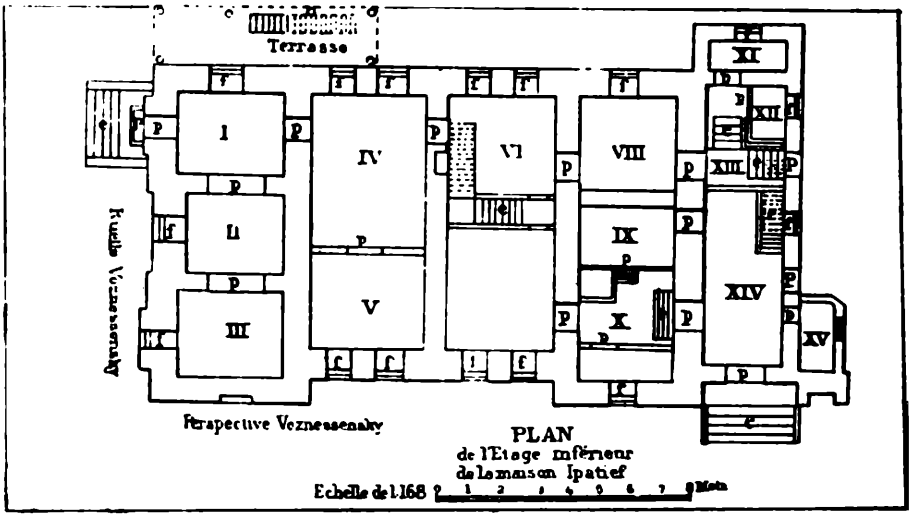

Obr. 16. Plán přízemí Ipatievova domu.

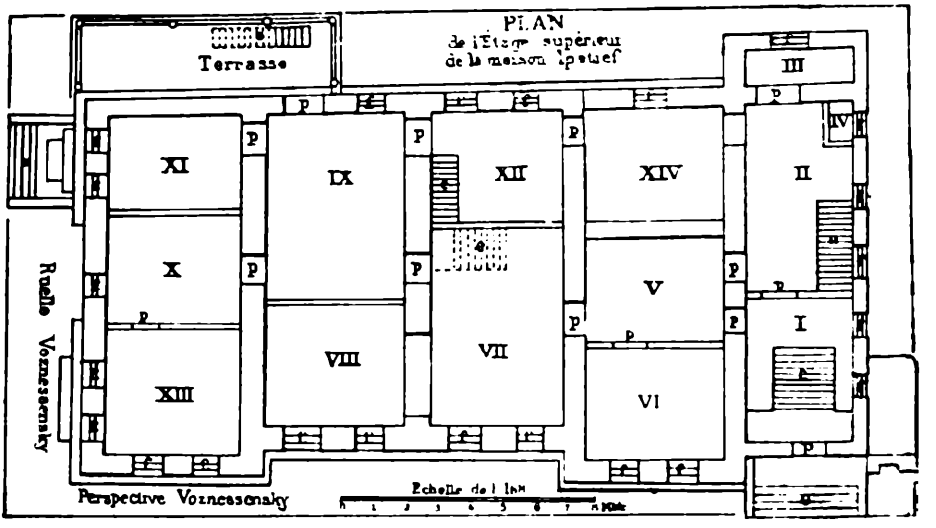

Obr. 17. Plán prvního poschodí Ipatievova domu.

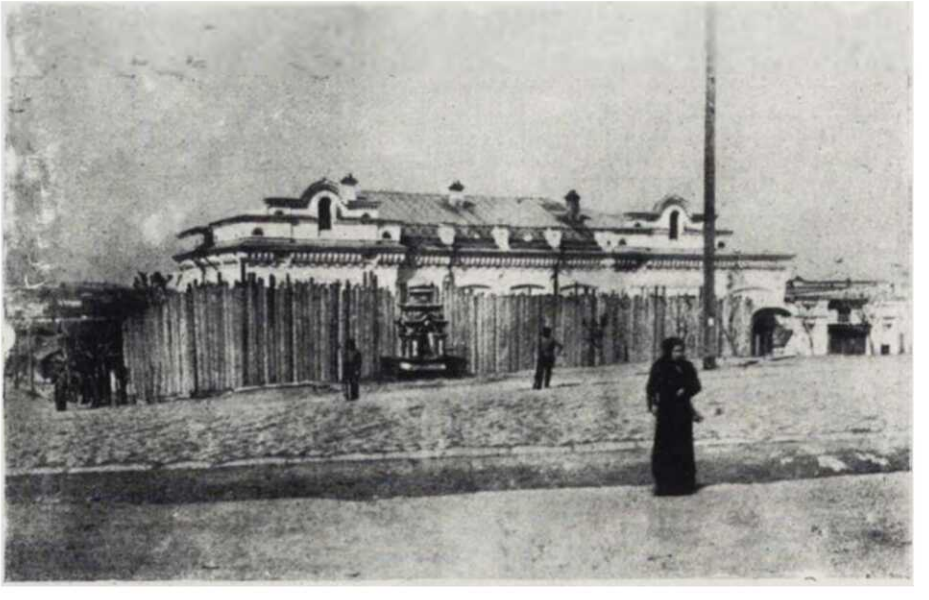

Obr. 18. Vnitřní malý plot kolem Ipatievova domu.

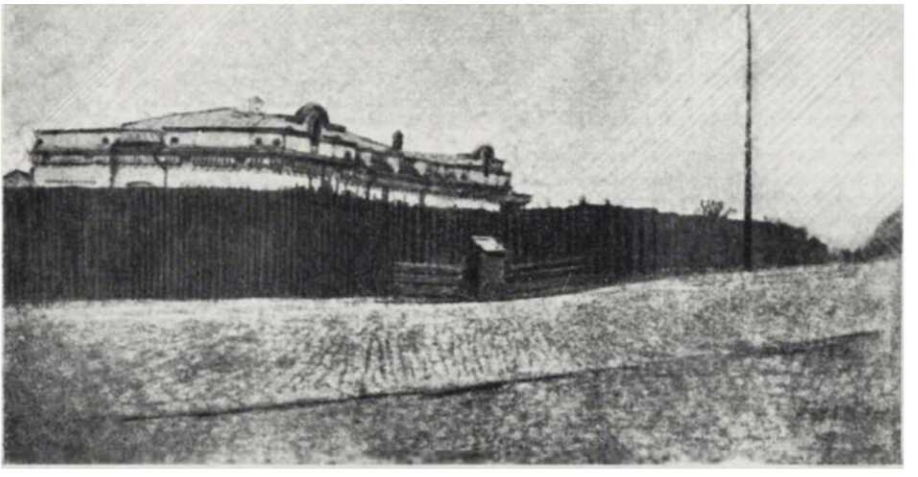

Obr. 19. Vnější (velký) plot, zakrývající Ipatievův dům z Vozněsenské třídy.

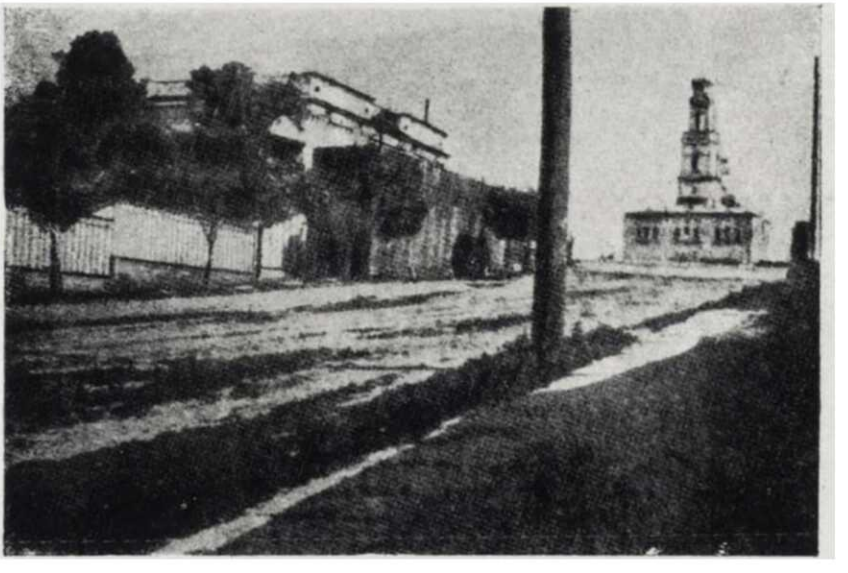

Obr. 20. Vnější plot z Vozněsenské uličky.

Obr. 21. Ipatievův dům v Jekatěrinburku, kde byla zavražděna carská rodina (pohled z nároží Vozněsenské třídy a Vozněsenské uličky).

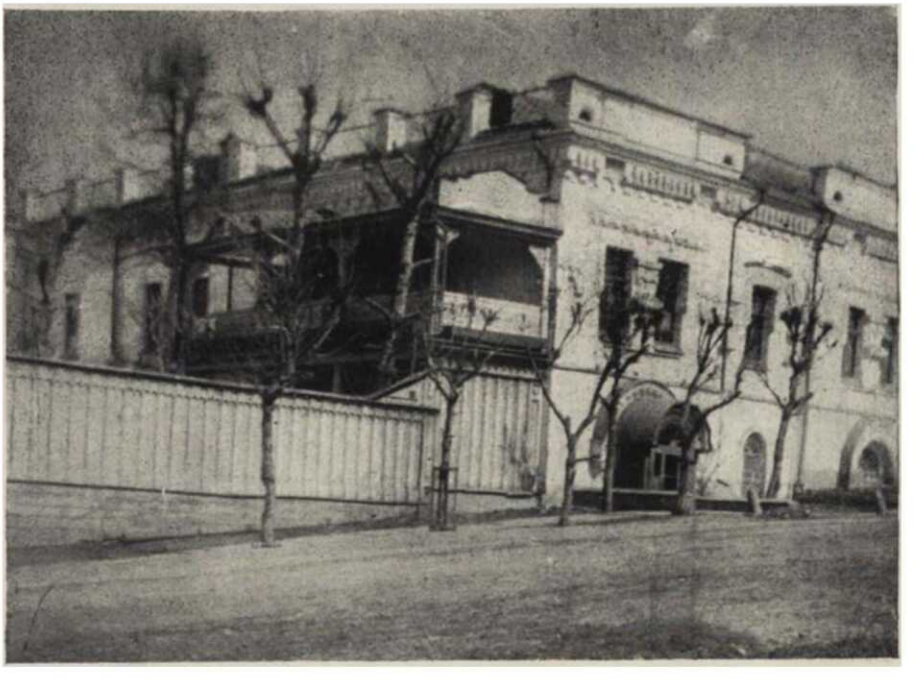

Obr. 22. Pohled na Ipatievův dům z Vozněsenské uličky.

hybovati na táborech lidu, že umí hrát na slabých strunách nemyslícího davu a že umí mluvit pěkně, hladce."

Mundel vypovídá: „Bylo zřejmo, že Jakovlev se lichotí k našim střelcům a všemi prostředky, ať pravdivými či nepravdivými, jim pochlebuje, aby dosáhl jednoho: aby neodporovali jeho záměrům."

Nemohu nepřiznat autority mínění těchto svědků, kteří byli s to v tak těžkých poměrech ochraňovati blaho rodiny.

Více se toho dne (23. dubna) nepřihodilo.

§ 3.

24. dubna.

Příštího dne 24. dubna Jakovlev znovu shromáždil vojáky strážního oddílu.

Nebylo by možno pochopiti, co se odehrávalo v té schůzi, kdybychom si nevzpomenuli fakt z blízké minulosti. Víme, že centrální sovětská vláda zbavila rodinu především státního zaopatření. Stalo se to 23. února.

Město Tobolsk podlehlo však sovětskému režimu o mnoho později.

Nejbližšími důležitými body, kde se bolševici upevnili, byl Omsk, hlavní město Západní Sibiře, a Jekatěrinburk, hlavní město Uralu. Tobolsk, hluché, zapadlé město, žilo však dále svým životem a po 4½ měsíce vůbec nepocítilo nátlaku z Omska, jemuž bylo v administrativním ohledu podřízeno, jakožto západosibiřské město.

3½ týdne před příjezdem Jakovlevovým vzkypěl v něm však náhle, jakoby na kouzelné znamení, prudký život.

24. března přijel sem z Omska komisař Ducman. Ačkoliv byl vlastně komisařem Tobolska, byl zároveň též komisařem carské rodiny a ubytoval se v domě Kornilově. Neměl absolutně žádných pojítek k Tobolsku z dřívějška. „Tento člověk, původem Lotyš," jak vypravuje Botkiná, „s neprobádatelnou, lhostejnou tváří, s očima zpola víčky přikrytýma," choval se velmi obezřetně a uzavřeně. Nezasahoval vůbec do života carské rodiny, a jeho jediným úkolem bylo: dozírati na rodinu, aby skutečně jen v domě bydlela.

Přesně za dva dny po jeho příjezdu objevil se v Tobolsku první oddíl krasnoarmějců pod velením rudých důstojníků Demjanova a Dehťareva.

V Tobolsku byli oba dobře známí. První byl člověk, z mládí již patrně vyšinutý z normálního života: „byl vyhnán ze semináře a říkalo se o něm, že jako malý hoch se špatně choval." Tak se o něm vyslovují svědkové. Druhý „byl sirotek, vzdálený příbuzný jednoho z tobolských gubernátorů, známý už z gymnasia svým monarchistickým smýšlením. Když začal v Petrohradě studovat universitu, byl členem Svazu sv.

Archanděla Michaela, a náhle se objevil v roli krasnogvardějce."

Botkiná vypovídá: „Za celou dobu svého pobytu v Tobolsku tento krasnogvardějský oddíl nevykonal nikde ani jediné prohlídky, neprovedl ani jediného zastřelení, nezapletl se ani do jedné skandální historie."

Nicméně dosadili tito lidé v Tobolsku bolševické úřady, rozehnavše soud, zemský výbor a městskou radu.

Velké změny provedli též v gubernském sovdepu. Do té doby skládal se většinou z eserských elementů. Jeho předsedou byl známý Nikolskij. S jejich příjezdem v čele sovdepu objevil se Pavel Chochrjakov — narozený ve Vjatské gubernii, bývalý topič na obrněnci „Imperator Alexandr II." Byl to člověk málo gramotný, jenž s velikou obtíží dovedl se podepsati — typ zaostalého, hrubého, zpolitisovaného ruského dělníka. Nikdo ho v Tobolsku neznal. Právě tak jako Ducmanovi, byli i jemu obyvatelé tobolští celkem lhostejní.

Již za dva dny po příchodu oddílu Demjanova-Dehťareva (28. března) přijel do Tobolska z Jekatěrinburku vojenský oddíl. Velitelé Omského oddílu žádali Jekatěrinburkské, aby odešli z Tobolska. Jekatěrinburkský oddíl byl co do počtu dvakrát menší než Omský. Podřídil se tudíž žádosti Omských velitelů a odešel z Tobolska 4. dubna.

Ale 13. dubna přišel do Tobolska z Jekatěrinburku jiný oddíl, jemuž velel jistý Zaslavskij. Tento oddíl rovnal se počtem Omskému oddílu.

Přinášel veliké nebezpečí pro carskou rodinu. Zaslavskij totiž hned v prvních dnech zahájil širokou propagandu v sovdepu, že prý je nutno carskou rodinu okamžitě uvězniti v trestaneckém vězení, že ji chtějí odvézti, že pod gubernátorský dům vede podkop. Měl jistý úspěch v sovdepu, Kobylinskij byl tam povolán. Znaje úmysly Zaslavského, šel Kobylinskij do sovdepu a vzal s sebou některé vojáky ze svého oddílu. Tam prohlásil, že je ochoten převézti carskou rodinu do věznice, ale pod jednou podmínkou: aby ve věznici byli umístěni i všichni strážní z jeho oddílu, ježto oni jsou povinni ochraňovat rodinu. Vojáci začali protestovat. Pokus Zaslavského se nezdařil.

On se však nevzdal naděje a zahájil agitaci mezi vojáky strážního oddílu. Svědek Mundel vypovídá: „Byl to (Zaslavskij) zlopověstný žid. Pořádal schůze pro naše vojáky a naváděl je, aby rodina byla okamžitě převedena do trestanecké věznice."

Demjanov, dozvěděv se o tom, navštívil Kobylinského a nabídl mu pro případ dalších srážek ze Zaslavským pomoc svého oddílu.

4. dubna, když se vojáci shromáždili, přišel tam na žádost Kobylinského Zaslavskij. Též Dehťarev se dostavil.

Vše, co se zde odehrávalo, vypadalo jako „soud" nad Zaslavským před vojáky oddílu. Kobylinskij vypovídá: „Student (Dehťarev) pronesl k vojákům řeč, jejíž obsahem byla samá obvinění Zaslavského, že uměle vnášel do oddílu pobouření a rozruch, rozšiřuje lživé slechy o tom, že rodině prý hrozí nebezpečí a dokonce že pod dům vede podkop atp. Myšlenka celé řeči spočívala právě v tom. Zaslavskij se pokoušel hájiti, ale bezúspěšně. Vypískali jej, a on musel odejíti... Jakovlev při tomto soudu nad Zaslavským stranil Dehťarevu."

Téhož dne se také ukázalo, že mezi Jakovlevem a Chochrjakovem jsou staré svazky a že se navzájem dávno znají.

Někteří vojáci, majíce podezření proti osobě Jakovlevově, šli do sovdepu a obrátili se na Chochrjakova, jakožto jeho předsedu. Svědek Mundel, očitý svědek jejich rozmluv, vypovídá: „Chochrjakov podporoval Jakovleva. Říkal v mé přítomnosti vojákům, že zná Jakovleva jako vynikajícího revolučního činitele na Uralu, že ho velmi dobře zná, aby neměli zbytečných obav."

Vedlejším pozorovatelům bylo zřejmo, že Ducman, Demjanov, Dehťarev, Chochrjakov a Jakovlev řídí se jedním a týmž cílem.

Plukovník Kobylinskij začal toho dne tušiti, že Jakovlev, nechovaje zlých úmyslů vůči carské rodině, vešel v úzký styk s místním sovdepem, snaží se vytvořiti příznivou pro sebe náladu u vojáků strážního oddílu a bojuje proti jekatěrinburkským bolševikům, hlavně proti Zaslavskému.

24. dubna Jakovlev byl opět v gubernátorském domě. Teglevá vypovídá: „Viděla jsem ho, když přišel do dětského pokoje, kde ležel tehdy nemocný Alexěj Nikolajevič. U Alexěje Nikolajeviče v té chvíli byla též carevna... Když k nám přišel, řekl, aniž by přímo Alexěje Nikolajeviče jmenoval: „Prosím za prominutí. Chci se ještě jednou podívati." Mlčky pohleděl na Alexěje Nikolajeviče a odešel."

Jakovlev viděl toho dne carevnu, ale jako dříve neprojevil o ni, ani o kněžny nejmenšího zájmu.

Toho dne v gubernátorském domě vysvětlili si příčinu Jakovlevových návštěv.

Volkov vypovídá: „Všichni jsme viděli, že Jakovlev slídí jen za Alexějem Nikolajevičem, zkoumaje, je-li skutečně nemocen, nemluví-li se jen tak o jeho nemoci. Rozhodně tvrdím, že tomu tak bylo. Bylo zřejmo, že jen k vůli tomu chodil Jakovlev tenkráte do domu."

Přesvědčiv se, že následník je vskutku nemocen, odešel Jakovlev přímo z gubernátorského domu na telegrafní úřad a prostřednictvím svého telegrafisty mluvil s Moskvou.

Toho dne pozdě večer, velmi opatrně, před Kobylinským dokonce tajně, svolal vojenský komitét strážního oddílu, t. j.

tu organisaci, jíž ve skutečnosti náležela moc nad carskou rodinou. Té důvěrně sdělil, proč přijel. Kobylinskij vypovídá: „...Kolem 11. hodiny večer přišel ke mně kapitán Aksjuta a řekl mi, že Jakovlev svolal komitét a oznámil mu, že odveze carskou rodinu; sděloval mi to Aksjuta podle vypravování člena tohoto komitétu vojáka Kirejeva."

§ 4.

25. dubna.

25. dubna ráno Jakovlev přišel ke Kobylinskému.

Kobylinskij vypovídá: „Řekl mi, že podle usnesení Ústředního Výkonného Výboru musí odvézti celou rodinu. Zeptal jsem se ho: „Jak to? A co Alexěj Nikolajevič? Vždyť nemůže jet. Vždyť je nemocen." — Jakovlev mně odpověděl: „O to se teď právě jen jedná. Mluvil jsem přímým spojením s cikem. Dostal jsem rozkaz celou rodinu zde zanechati, a jen cara — jmenoval ho obyčejně „bývalým carem" — odvézti. Kdy k nim půjdeme? Myslím, abychom zítra jeli?"

Kobylinskij odešel hned do gubernátorského domu a prostřednictvím Tatiščeva prosil u cara audienci pro Jakovleva. Car určil ji po snídani na 2. hodinu.

Když přišel Jakovlev s Kobylinským do domu, očekával je již komorník Volkov. Volkov vypovídá: „Jakovlev mně řekl, že si přeje mluviti s carem o samotě. Jsem hotov třebas teď to odpřísáhnouti, že tomu tak bylo. Jakovlev sám mne prosil, abych oznámil carovi, že si s ním přeje mluviti o samotě. Odpověděl jsem Jakovlevu, že to tedy ohlásím, ale co bude dále — to už jak si Jeho Veličenstvo bude přát. Car s carevnou byli v té chvíli v přijímacím pokoji vedle sálu. Když jsem oznámil carovi, že si Jakovlev přeje mluviti s ním o samotě, odešel car do sálu. Byl tam též plukovník Kobylinskij. Jakovlev řekl carovi, že prosí, aby s ním mohl mluviti o samotě. Rozhodně to tvrdím. Carevna, uslyševši tato slova, řekla mu: „Co to má znamenat? Proč já nesmím býti vaší rozmluvě přítomna?" Nemohu říci, byly-li znáti při těchto carevniných slovech rozpaky v Jakovlevově tváři. Nestaral jsem se tenkrát příliš o jeho osobu a nepřikládal jsem tomu významu. Pamatuji se, že povolil a řekl, tuším: „Dobře." Potom pravil, obraceje se jen k carovi: „Vy musíte zítra bez odkladu se mnou odejet." V tom okamžiku jsem odešel a co dále mluvila Jejich Veličenstva s Jakovlevem, jsem neslyšel."

Jakovlev řekl carovi, jak vypovídá Kobylinskij toto: „Musím vám říci, — hovořil vlastně jen k carovi — že jsem mimořádný zplnomocněnec Ústředního Výkonného Výboru z Moskvy, a moje zplnomocnění záleží v tom, že mám odvézti odtud celou rodinu; ježto však je Alexěj Nikolajevič nemocen, obdržel jsem jiný rozkaz: odejet jen s vámi." Car odpověděl: „Já

nikam nepojedu." Jakovlev pokračoval: „Prosím, abyste tak nejednal. Musím vyplniti rozkaz, který jsem obdržel. Nechcete-li odejet, musím použíti násilí anebo vzdáti se poslání, které mi bylo svěřeno. Pak sem mohou poslat místo mne jiného člověka, méně lidského. Můžete býti klidný. Za váš život ručím svou hlavou. Nechcete-li jeti sám, můžete jet s kým chcete. Zítra však ve 4 hodiny vyjedeme."

Ukloniv se caru a carevně, Jakovlev odešel. S ním šel i Kobylinskij. Car mu pokynul, aby zůstal. Doprovodiv Jakovleva dolů, Kobylinskij opět vešel do sálu. Tam u stolu stál car, carevna, Tatiščev a Dolgorukov.

Car zeptal se Kobylinského, kam ho povezou.

Vzpomeňme si ranní rozmluvy Jakovleva s Kobylinským toho dne 25. dubna. Když Jakovlev vyjasnil, že cik žádá jen okamžité odvezení carovo, řekl Kobylinskému, že se vrátí pro ostatní členy rodiny. Kobylinskij se ho zeptal, kdy myslí, že se vrátí. Jakovlev začal vypočítávati dobu: „Kdy? Za 4 nebo 5 dní snad dojedeme; no a tam několik dní a nazpět; asi za deset nebo za čtrnáct dní se vrátím."

Pozoruje Jakovleva, Kobylinskij tušil, že tento posel centra, bojuje s místními bolševickými elementy, vyplňuje direktivy centra. Časový rozpočet, ukázaný Jakovlevem, ho přesvědčil, že chce vézti cara do centra: do Moskvy.

Tak také odpověděl carovi.

Car na to podotkl: „No, to asi chtějí, abych podepsal Brestskou mírovou smlouvu, ale raději si dám useknout ruku, než bych tak učinil." Kobylinskij vypovídá: „Carevna, velmi rozčilena, pravila: „Já také pojedu. Beze mne ho zase přinutí něco udělat, jako již ho jednou přinutili," a cosi prohodila o Rodzjankovi. Není pochyby, že činila narážku na carovo odstoupení."

Rozhovor se skončil. Car odešel ven, carevna — do svého pokoje.

Řekla, že také s carem pojede. To však nebylo určité a tvrdé rozhodnutí. Byla to jen myšlenka, která se vydrala ze srdce, a nikoliv z rozumu.

Co se dálo mezitím v dětském pokoji s tím, koho ona nejvíce ze všech milovala?

U Alexěje Nikolajeviče v té době byl Mr. Gibbs, který konal službu u jeho lože.

Gibbs vypovídá: „Byl těžce nemocen a trpěl. Carevna mu slíbila, že po snídani k němu přijde. Čekal, čekal, ale ona stále nešla. Bez ustání ji volal: „Maminko, maminko..."

Volal ji, ale ona nepřicházela. V těch jeho slovech se skrývá vše pro ty, kdož jsou schopni pochopiti její lásku k synovi.

Gibbs pokračuje: „Mně kdosi říkal, že je vzrušena, proto

že asi nepřišla, že prý chtějí odvézti cara.Čekal jsem dále. Konečně mezi 4. a 5. hodinou přišla."

Co se s ní dálo v době mezi odchodem Jakovleva a jejím příchodem k synovi?

S ním byl Gibbs. S ní byla její nejbližší družka: její milovaná Taťjana.

Ale bouře v její duši byla tak silná, že jí Taťjana k utišení nestačila a pozvala proto k sobě druhého blízkého člověka: Gilliarda.

On vypovídá: „Dobře se pamatuji na tu těžkou chvíli. Po odchodu Jakovlevově odešel car na procházku. Ve 4 hodiny pozvala mne k sobě. Byla ve svém budoiru. Byla s ní Taťjana Nikolajevna. Carevna byla velice rozčilena, vzrušena, jako nikdy předtím. Ničeho podobného jsem dříve u ní neviděl, ani ve Spale, když byl Alexěj Nikolajevič nemocen, ani při převratě a odstoupení carově. Nevydržela ani klidně sedět. Neměla nikde stání, přecházela komnatou, nervosně zatínajíc pěště, a mluvila nahlas sama se sebou. Její myšlenky byly tyto·

„Car odjíždí. Odvážejí ho samého v noci. On nesmí — nesmí odejet. Nemohu připustit, aby ho samého odvezli. Nemohu ho v takové chvíli opustit. Cítím, že ho odvážejí, aby se pokusili ho přinutit k nějakému nepěknému činu. Odvážejí ho samého proto, aby ho vzdálili od rodiny, aby strachem o životy všech těch jeho drahých, které musel zanechati v Tobolsku, pokusili se ho přinutit podepsati nějakou hnusnou věc, jak tomu bylo v době odstoupení v Pskově. Cítím, že ho chtějí přinutit podepsat mír v Moskvě. Němci toho žádají, vědouce, že jen mír carem podepsaný má v Rusku platnost a cenu. Mojí povinností je nedopustit toho a neopouštět ho v takové chvíli. Dva lehčeji bojují než jeden, dva lehčeji snášejí muka než jeden. Ale vždyť já nemohu opustit Alexěje. Je tak těžce nemocný. Co s ním bude beze mne?"

Ona, která vydržela jindy státi sotva pět minut a obyčejně vždy seděla, byla neklidná celou hodinu, pokud se car procházel, a po celou tu dobu předcházela komnatou. Mluvila dále: „Ale on nemůže odejet, on nesmí odejet. Vím a jsem si jista, že ještě dnes večer se na řece pohne led, a pak bude nutno chtě nechtě odjezd odložit. To nám poskytne čas, abychom se dostali z tohoto úžasného postavení. Je-li třeba zázraku, jsem jista, že se stane. Ano — musí se státi!"

Taťjana Nikolajevna po chvilce mlčení pravila: „Ale, maman, musíme se přece na něčem rozhodnouti, což, když se nic nestane, a bude-li nucen tatínek odejet?"

Carevna dlouho neodpovídala, stále jen přecházela v úžasném duševním rozrušení. Potom začala mluvit se mnou, opakujíc to, co již řekla, jakoby čekala ode mne ujištění, že k odjezdu nemůže dojíti. Řekl jsem jí, že Taťjana Nikolajevna

má pravdu, že nutno se vším počítati a na něčem se rozhodnout; že považuje-li za svou povinnost odejeti s carem, slibujeme my všichni, kteří tu zůstaneme, že budeme pečovati o Alexěje Nikolajeviče a opatrovat ho. Dlouho byla nerozhodna a trpěla krutá muka. Pamatuji se dobře na slova, která tenkrát pronesla: „Je to po prvé v mém životě, kdy vůbec nevím, jak mám jednat. Až dosud Bůh mně vždy ukazoval cestu. Dnes jsem bezradna a žádného pokynu nedostávám." Náhle však pravila: „Nu, je rozhodnuto. Mou povinností je jeti s ním. Nemohu ho pustit samého. Vy zde budete pečovat o Alexěje." Car se vrátil z procházky. Šla mu vstříc a řekla mu: „Pojedu s tebou. Nepustím tě samotného." Car jí odpověděl: „Jak chceš." Začali mluvit anglicky, a já jsem odešel. Šel jsem dolů k Dolgorukovu. Asi za půl hodiny šli jsme nahoru, a Dolgorukov se zeptal cara, kdo s ním pojede: Tatiščev nebo on? Car se obrátil k carevně: „Co ty myslíš?" Ona vyvolila Dolgorukova."

Opustivši muže, šla k synovi. U něho stále ještě dlel Gibbs. On vypovídá: „Přišla klidná. Na tváři měla ještě stopy slz, aby však nerozrušila Alexěje Nikolajeviče, začala vykládat „jako nějakou obyčejnou věc," že car musí s ní odejet, že s nimi pojede též Marie Nikolajevna a potom, až se Alexěj Nikolajevič zotaví, přijedou prý všichni za nimi. Alexěj Nikolajevič nemohl se jí zeptati, kam pojedou, a já jsem se nechtěl ptát, abych ho neznepokojil. Brzy nato jsem odešel."

Když Gibbs odcházel, vstoupil do pokoje komorník Volkov. Vypovídá: „Našel jsem carevnu v pokoji Alexěje Nikolajeviče. Tvář měla uplakanou, plakala v tom okamžiku, ale skrývala tvář před Alexějem Nikolajevičem, nechtíc patrně, aby viděl její slzy. Když odcházela z toho pokoje, zeptal jsem se jí: „Oč se vlastně jedná? Co se stalo?" Carevna mně odpověděla: „Cara odvážejí do Moskvy. Asi chtějí, aby uzavřel mír, ale já s ním pojedu. Nikdy k tomu nesvolím..." Alexěj Nikolajevič trpěl v té době podobnou nemocí, jako ve Spale. Tenkrát ztratil vládu v jedné noze, a tenkráte pozbyl vlády v obou nohách a měl veliké bolesti, plakal, křičel, volal stále k sobě matku. Carevna stále byla u něho. Tenkrát se tolik soužila, jako nikdy předtím. Já nemohu ani srovnávat jejího stavu při odstoupení carově s tímto jejím stavem v Tobolsku, kdy se rozhodla raději opustit Alexěje Nikolajeviče a jeti s carem. Tam byla klidná, ale zde se nemohla přemoci a plakala jako nikdy předtím."

Tato svědectví očitých svědků jsem srovnával s výpověďmi jiných svědků. Oni vypovídali:

Tutelbergová: „Carevna byla tenkrát velmi rozrušena chystaným odjezdem z Tobolska. Musím přímo říci, že to byla pro její Veličenstvo nejtěžší chvíle. Ona se strašně trápila. Snažila jsem se ji potěšiti. Řekla mi: „Nezveličujte

mého hoře. Je to pro mne nejtěžší okamžik. Vy víte, co pro mne znamená syn. Já teď musím volit mezi mužem a synem. Již jsem se rozhodla a musím býti silna. Musím opustit hocha a sdílet život nebo smrt mužovu."

Teglevá: „Děti mně sdělovaly, že jsou přesvědčeny, že Jakovlev je veze do Moskvy."

Ersbergová: „Kněžny mně říkaly, ovšem podle slov rodičů, že Jakovlev veze cara do Moskvy. Car i carevna, jak mi sdělily kněžny, myslili, že bolševici chtějí ho odvézti do Moskvy proto, aby uzavřel mír s Němci. Právě k vůli tomu carevna se trápila. Znala dobře jeho slabý charakter. Alexěj Nikolajevič byl nemocen. Mohli tedy na cara působiti v žádoucím směru hrozbou proti bezpečnosti synově a těch, kteří s ním zůstali. Proto se carevna rozhodla jeti sama s carem, majíc za to, že mu může v nerozmyšlené věci zabrániti."

§ 5.

26. dubna.

Co dělal v té době Jakovlev?

Po návštěvě u cara přišel do domu Kornilova. Zašel tam také Kobylinskij, když ho car propustil. Jakovlev se zeptal Kobylinského: „Kdo tedy jede?" — „A ještě jednou," vypovídá Kobylinskij, „opakoval, že s carem může jet kdo chce, jenom aby nebrali mnoho věcí s sebou."

Na žádost Jakovlevu odešel Kobylinskij ihned do gubernátorského domu zjistit, kdo pojede s carem. Dozvěděl se, že s carem a carevnou pojedou: velkokněžna Marie Nikolajevna, Dolgorukov, Botkin, Čemodurov, lokaj Ivan Sědněv a pokojská Demidová.

Jakovlev, vyslechnuv Kobylinského, řekl: „Mně je to jedno."

Projevoval veliký spěch, sám spěchal a pobízel druhé. Kobylinskij vypovídá: „Jsem přesvědčen, že Jakovlev v té době měl jedinou snahu: co možná nejrychleji odejet, co možná nejrychleji je odvézti. Když mu car odporoval, rozvažoval asi: „Mně je to jedno. Ať si berou, koho chtějí. Jen aby to bylo rychle." Proto tedy mně tak často opakoval tenkrát slova: „Mně je to jedno, ať si jede kdo chce." Nevyslovil však nikdy přitom druhé části své myšlenky: jen aby to bylo rychle. O tom neříkal ničeho, ale celé jeho jednání prozrazovalo jedinou snahu: veliký spěch. Proto také kladl podmínku: vzíti s sebou málo věcí, aby se tím nezdržoval odjezd."

Toho dne Jakovlev a Kobylinskij zjevně se spojili ke společné práci.

Třebaže Jakovlev prozradil účel svého příjezdu strážnímu komitétu, do posledního okamžiku rozpakoval se prozraditi jej vojákům, sdíleje o nich názory Kobylinského.

Kobylinskij dobře rozuměl náladě vojáků. Zbolševisovaná vojenská chátra nepozbyla ještě všeho ve své duši. Měla neuvědomělý strach „vydati" cara, aby za to potom krutě nepykala. Kobylinskij tušil, že až nastane poslední chvíle a Jakovlev řekne vojákům, že odváží cara, mohou se tito postavit na odpor a nepustit cara, anebo žádat, aby ho doprovázeli, což ztíží Jakovlevovu úlohu a zdrží jeho odjezd. Řekl Jakovlevovi jména několika vojáků, kteří třebaže zaujímali velitelská místa, byli přece jen dosti pořádní a spolehliví lidé. Pozdě večer, několik hodin před odjezdem, shromáždil Jakovlev vojáky a oznámil jim, že odváží cara, a prosil je, aby to uchovali v tajnosti. Sdělení Jakovlevovo a zejména jeho prosba, aby byl odjezd uchován v tajnosti, uvedly vojáky v rozpaky a nedůvěru. Žádali, aby i oni všichni doprovázeli cara.

Jakovlev se rozhodně vzepřel a poukázal na spolehlivost svého oddílu. Vojáci však trvali na svém. Jakovlev tedy přistoupil na kompromis a začal jmenovati vojáky, jež mu poradil Kobylinskij. Vojáci-bolševici porozuměli té léčce: „To jsou všecko figurky Kobylinského." Jakovlev začal hroziti a nechtěl ustoupit: mezi vojáky, které strážní oddíl vybral, byli dva straníci Kobylinského.

Jak se choval Jakovlev k carovi?

Přes to, že byl ve svých požadavcích tvrdý a neústupný, choval se k carovi uctivě. Tak líčí jeho chování očití svědkové.

Carovi se líbil. Gilliard vypovídá: „Jeho Veličenstvo mně o něm (Jakovlevovi) říkalo, že to není špatný člověk, naopak upřímný."

§ 6.

26. dubna ve 3.30 ráno k podjezdu gubernátorského domu přijely povozy. Byly to sibiřské „koševy". — selské vozy s dlouhými košatinami, bez per, všechny párové až na jednu trojku.

Do ní usedla carevna s velkokněžnou Marií Nikolajevnou. Chtěla, aby si k nim sedl i car. Jakovlev byl proti tomu a usedl s carem sám.

V ostatních povozech byli: Botkin, Dolgorukov, Čemodurov, Ivan Sědněv a Demidová.

Vpředu i vzadu jeli vojáci z Jakovlevova odddinosro do vojáků z Tobolského oddílu se dvěma kulomety.

Jakovlev dopustil se při odjezdu jedné chyby: nevzal s sebou celého svého oddílu, zanechav větší jeho část v Tobolsku, kamž doufal se brzy vrátit. Byl patrně přesvědčen, že cíle již dostihl. Jeho chování k carovi při odjezdu líčí svědkové takto:

Volkov: „On (Jakovlev) choval se k carovi v té chvíli nejenom pěkně, nýbrž dokonce pozorně a ohleduplně. Když

viděl, že car sedí jen v plášti a ničeho jiného na sobě nemá, zeptal se Jeho Veličenstva: „Jakže? Vy jenom takhle pojedete?“ Car řekl: „Já vždycky tak jezdím.“ Jakovlev mu namítl: „Ne, ne, tak nemůžete!“ a hned komusi při tom nařídil, aby přinesl carovi ještě něco. Přinesli ještě jeden carův plášť a položili jej pod sedadlo.“

Bitnerová: „Pamatuji se velmi dobře, že on (Jakovlev) stál u hlavních dveří... a držel ruku u štítku čepice, když car sedal do povozu.“

Taťjana Jevgenijevna Botkiná, dcera dra Botkina, té noci nespala. Seděla u okna svého pokoje, ukryla se za záslonu a pozorovala odjezd. Vypovídá: „Komisař Jakovlev šel vedle cara a něco mu uctivě říkal, pozvedaje často ruku k čepici... Všechno to (povozy) mihlo se velikou rychlostí a zmizelo za rohem ulice. Zadívala jsem se ke gubernátorskému domu. Tam u hlavních dveří stály tři postavy v šedých šatech a dlouho hleděly do dálky, potom se obrátily a zvolna jedna za druhou vešly do domu.“

§ 7.

Nejbližším bodem, kterého se Jakovlev snažil dostihnouti, byla Tjumeň, vzdálená od Tobolska 285 verst.

Z Tjumeni vede železniční trať do Evropského Ruska: bližší, přímá přes Jekatěrinburk, delší, oklikou přes Omsk.

26. a 27. dubna obdržel Kobylinskij od svých vojáků dva telegramy.

Oba byly poslány z cesty: jeden z vesnice Ivlevo, druhý z vesnice Pokrovskoje. Sdělovali v nich, že cesta směrem k Tjumeni ubíhá bez nehod.

27. dubna v 9 hodin večer přijeli všichni do Tjumeni.

O tom též obdržel Kobylinskij telegram. Toho dne večer přišel ještě jeden telegram: „Jedeme dobře. Bůh s vámi. Jak se daří maličkému. Jakovlev.“

Potom nešly žádné zprávy, až teprve 3. května večer na jméno strážního komitétu přišel telegram o jednoho z vojáků, že vězňové jsou v Jekatěrinburku.

Všichni tím byli překvapeni a nevěděli, jak si vysvětliti zastávku v Jekatěrinburku. Gendriková poznamenává ve svém deníku: — „3. května. Večer přišla zpráva, že uvázli v Jekatěrinburku. Žádné podrobnosti.“ Kobylinskij vypovídá: „Nás všechny ten telegram ohromil: co se stalo, proč jsou v Jekatěrinburku? Všichni tím byli překvapeni, poněvadž byli přesvědčeni, že cara s carevnou vezli do Moskvy.“

8. května se vrátili z cesty vojáci Tobolského oddílu. Všichni napiatě poslouchali jejich vypravování. Z výpovědí svědků: Kobylinského, Mundela, Gilliarda, Botkiné a Ersbergové vznikl tento obraz.

Jakovlev spěchal. Nedovoloval nejmenšího zdržení, žádných zastávek. Když přijížděli ke stanici, ihned přepřáhli koně a hnali se dále. Cesty byly špatné, rozblácené. Na mnohých místech jarní vody zaplavily mosty. Vězňové šli v takových místech pěšky. Botkin nevydržel šílené jízdy a roznemohl se. Teprve potom Jakovlev dovolil zastaviti se na několik hodin.

Když přijeli 27. dubna večer do Tjumeni, bez jakéhokoliv otálení vezl vězně ve zvláštním vlaku na západ, t. j. k Jekatěrinburku.

Cestou se dozvěděl, že v Jekatěrinburku ho zadrží a nepustí dále.

Vrátil se tedy zpět k Tjumeni a odtud jel na východ, t. j. k Omsku. Ale tam se mu nepodařilo dojeti. Těsně před Omskem, na stanici Kulomzino byl jeho vlak zastaven a obklíčen rudými.

Bylo mu oznámeno, že Jekatěrinburk ho postavil mimo zákon za to, že se snaží odvézti cara do ciziny, a že o tom již zpravil Omsk. Odepiav lokomotivu, odjel Jakovlev do Omska. Odtud mluvil přímým spojením s Moskvou (s cikem) a obdržel rozkaz jeti do Jekatěrinburku.

Jakmile tam přijel, byl jeho vlak obklíčen silným oddílem krasnoarmějců, ozbrojených až po zuby.

Jakovlev ihned se odebral do sovdepu, snažil se bojovat, ale bez úspěchu. Vrátil se do vlaku „vzrušený" a navrhl vojákům Tobolského oddílu, aby s ním jeli do Moskvy a dosvědčili mu to, co se stalo. V příštích okamžicích však byli vojáci jeden po druhém odzbrojeni a posazeni do jakéhosi sklepa. Byli vypuštěni až za několik dní.

Jakovlev odejel do Moskvy. Odtamtud poslal svému telegrafistovi depeši: „Seberte oddíl. Odjeďte. Plnou moc jsem vrátil. Za následky neodpovídám."

Občanská válka nedovolila mně vypátrati tyto vojáky z Tobolského oddílu. Někteří z nich padli, jiní se stali nezvěstnými. Já jsem však ověřoval jejich vypravování, jak jsem jen mohl.

Mezi vojáky Tobolského oddílu byl střelec Grigorij Lazarevič Jevdokimov. Později sloužil v armádě Admirála Kolčaka. Když tato v září 1919 ustupovala, rozhodl se Jevdokimov, že přejde k rudým, ale jeho pokus skončil neúspěchem. Byl chycen. Když pak byl vyslýchán vojenskými úřady, vypravoval, že byl v Tobolsku a hlídal cara. Tím obrátil na sebe pozornost. Vyptávali se ho na život carské rodiny.

Vyslýchal ho tehdy neschopný vojenský úředník, který neměl ani tušení o všem tom, co mně bylo známo o celém případě v té době, t. j. v září 1919. Cením si to tím více, neboť pravda mluví zde jazykem málogramotného protokolu sama za sebe.

Všechno vypravování Jevdokimovo o tom, jak Jakovlev odvážel cara, se úplně shoduje s vypravováním osmi tobolských střelců, jak bylo mnou právě podáno.

Jakovlev vezl cara ve vagoně I. třídy, č. 42, Samaro-Zlatoústovské železnice. Průvodčím v tomto vagoně byl člověk jménem Čech. Nevěděl jsem, že se nalézá na území Admirálově a nečinil jsem proto pokusů ho vypátrati.

26. listopadu 1919 jel z Omska do Irkutska hrabě Kapnist, ruský důstojník, který byl přidělen Francouzské Vojenské Misi, a dal se do řeči s průvodčím svého vagonu. Byl jím onen Čech.

Vypravoval Kapnistu podrobně a obšírně o jízdě Jakovlevově s carem. Kapnist si vypravování Čechovo hned zapisoval a při svém výslechu odevzdal mně pro vyšetřování tyto své poznámky.[1]

Vypravování Čechovo shoduje se úplně s vypravováním tobolských střelců.

Ve výpovědi Kapnistově mezi jiným stojí: „Čech mně vypravoval, že po celou cestu byl Jakovlev k carovi uctivý, často vstupoval do jeho kupé a dlouho s ním rozmlouval... Na základě těch hovorů, které se tenkráte u oddílu vedly, Čech s určitostí tvrdil, že cara vezli do Moskvy, aby ho potom dopravili do ciziny."

Ve vlaku jel car ve zvláštním kupé: Jakovlev oddělil jej od carevny.

Ti kdož zůstali v Tobolsku, vyptávali se izvozčíků, po jejich návratu, na cestu. Gilliard vypovídá: „Kočí, který vezl cara a Jakovleva, vypravoval, že car a Jakovlev besedovali o politických otázkách, že se mezi sebou přeli a že car neodsuzoval bolševiků. Říkal dále, že Jakovlev „točil" carem, ale car že se mu „nepoddával."

Bolševici neučinili předem k zadržení cara v Jekatěrinburku žádných příprav. Majitel domu, v němž byl car uvězněn, Ipatiev, vyklidil jej ve 3 hodiny odpoledne 29. dubna.[2]

Nebylo ani zvláštního strážního oddílu. Strážní službu konali náhodní krasnoarmějci, kteří stávali na strážích ve věznici nebo na jiných místech.

S carem, carevnou a Marií Nikolajevnou v domě Ipatievově byli uvězněni: Botkin, Čemodurov, Ivan Sědněv a Demidová. Dolgorukov byl dopraven do věznice.

Car byl zadržen v Jekatěrinburku 30. dubna.

Carevna, když vešla do domu Ipatievova, vyryla značku na okenní stojce ve svém pokoji. Namalovala svůj indický znak 卐 a vedle něho udala datum „17./30. dubna 1918."

Tímto datem je označena též potvrzenka, kterou vydali

---

[1] Svědek hrabě B. M. Kapnist byl mnou vyslýchán 21. února 1920 v Charbině.

[2] Svědek N. N. Ipatiev byl vyslýchán soudcem Sergějevem 30. listopadu 1918 v Jekatěrinburku.

v Jekatěrinburku komisaři Jakovlevovi, že správně odevzdal vězně.

§ 8.

Kdo byl ten tajemný komisař Vasilij Vasiljevič Jakovlev? Nepodařilo se mi rozřešit tuto otázku a nevím, zda by vůbec on sám sebe mohl nazývat tak, jak se nazýval.

Všichni svědkové, kteří ho viděli, mluví o něm jako o člověku inteligentním. Uměl francouzsky. Svědek Mundel, který ovládal tuto řeč, potvrzuje, že Jakovlev, mluvil-li s ním, používal celých francouzských frází. Mám důvod se též domýšlet, že znal ještě anglický a německý jazyk.

O své minulosti vypravoval plukovníku Kobylinskému. Jeho minulost znali též v jeho oddíle.

Kdysi (byl asi tehdy důstojníkem našeho loďstva) dopustil se Jakovlev ve Finsku politického zločinu. Byl odsouzen k smrti, ale car udělil mu milost a on potom uprchl nejdříve do Ameriky, později do Švýcarska a Německa. Po převratě r. 1917 vrátil se do Ruska.

Jakovlev byl u bolševiků politickým komisařem na ufimské frontě. Na podzim či v zimě r. 1918 obrátil se k českému generálu Šenichu[3] s prosbou, aby byl přijat do řad bílého vojska. Poukazoval na to, že on to byl, který odvážel cara z Tobolska.

Bylo mu odpověděno kladně a on přešel k nám. Poté bylo s ním nakládáno nerozumně a neopatrně. Byl hned na místě zatčen a měl býti dopraven do Omska do rukou vojenských úřadů. Nedali mu bezpečného průvodu, a on místo ke generálnímu ubytovateli Gen. Štábu dostal se, prý omylem průvodců, do rukou jistého plukovníka Zajíčka.

Zde jeho stopa zmizela. Zajíček neměl absolutně žádných záznamů o Jakovlevovi.[4]

Zajíček byl velitelem výzvědného oddělení Generálního Štábu v Omsku. On — bývalý důstojník rakouské armády, špatně ovládající ruskou řeč — přišel do Sibiře v řadách českého vojska.

Podle vnějších faktů poznáváme my, sluhové zákonů, lidskou mysl. Rozebíraje celé Jakovlevovo chování, usuzuji takto:

---

[3] Neexistoval toho jména v čs. armádě v Sibiři. Asi zkomolené jméno. — Pozn. překl.

[4] Zprávu o tom, že Jakovlev přešel k nám, obdržel jsem od generál-poručíka Diterichse 17. dubna 1919. Hned téhož dne poslal jsem svého důvěrníka k ministru války generál-majoru Stěpanovu s prosbou, aby použil všech prostředků k vypátrání Jakovleva. — Jakovlev byl zatčen na základě telefonogramu českého plukovníka Klecandy (čís. 3969 ze dne 30. prosince 1918) a dopraven do Omska. Všechna zmíněná data jsou sestavena podle přesných dokumentů. Byla mně sdělena osobou, mnou vyslanou, 4. června 1919.

1. Komisař Jakovlev, skrývaje se pod maskou bolševika, nebyl nakloněn jejich snahám.

2. Jeho činy byly v souhlase s vůlí a s jednáním jiných osob.

3. Jsa nepřátelský záměrům bolševiků vůči carovi, byl tedy asi vyslancem jiné, nebolševické moci.

4. Jednaje podle určitých směrnic, nevezl cara do Jekatěrinburku, nýbrž snažil se jej odvézti přes Jekatěrinburk a Omsk do Evropského Ruska.

5. Jeho pokus měl jen politický účel, ježto všechna pozornost Jakovlevova soustředila se výhradně na osobu carovu a následníkovu.

Která to tedy byla moc, proč a kam odvážela cara?

Car sám dal odpověď na tyto otázky. V osobě Jakovlevově, v tomto „přímém a ne špatném člověku" viděl vyslance Němců. Myslil, že ho chtějí donutit uzavříti s nepřítelem mír.

Vím, že podobné vysvětlení se již jednou setkalo v tisku s pokusem vysmáti se carově myšlence: podepsat Brestský mír. Psali, že by se tomu byl zasmál kterýkoliv krasnoarmějec.

Svědka plukovníka Kobylinského jsem osobně vyslýchal několik dní. Objektivně a s rozmyslem podával svoji obšírnou výpověď. A přece jsem přesvědčen, že jeho slova o Brestském míru neodpovídala carově myšlence. Srovnávám-li výpověď Kobylinského se vším tím, co se vyšetřováním o této otázce zjistilo, nepochybuji, že myšlenka carova byla mnohem širší. Nejednalo se tu zajisté jen o Brestský mír, který se stal již faktem. Car, pozoruje ze svého vězení průběh událostí v Rusku a pokládaje bolševické předáky za placené agenty Němců, domníval se, že Němci, chtějíce zavésti v Rusku pořádek, kterého sami potřebovali, aby využívajíce jeho zásob a přírodního bohatství mohli pokračovati v boji proti Spojencům — chtějí prostřednictvím něho umožniti jeho synu, aby se ujal vlády a zradiv Spojence, uzavřel s nimi spolek. Taková byla jeho myšlenka, plněji vyslovená carevnou.

Myslím, že u každého, kdo si jen vzpomene, za jakých okolností odehrál se převrat v Rusku; kdo si jen vzpomene, že na jaře r. 1918 na jeho území hřměla ještě německá děla a že generál Hoffmann hrozil Petrohradu — myšlenka carova vzbudí ne úsměšek, nýbrž vážnou pozornost.

HLAVA SEDMÁ.

Proč odvezli cara z Tobolska. — Carovo smýšlení o tom a počáteční heslo revoluce. — Carská rodina a její charakteristika — Carevna a její „sympatie" k Němcům. — Její nemoc a její poměr k Rasputinu. — Vyšetřování Mimořádné Vyšetřovací Komise o carově a carovnině velezradě. — Rasputin a jeho postavení u carské rodiny.

§ 1.

Myšlenka, která ocenila činnost Jakovlevovu v Tobolsku, je vysokým, autoritním pramenem. Tak mluvil člověk, který vládl mnohomilionovému národu, který měl ve svých rukou po mnoho let tajnosti světové politiky.

Ale mohu já, uznávaje tuto autoritu, setrvati na ní a bez jakéhokoliv rozmýšlení přijmouti takové osvětlení vyšetřených fakt?

Odjezd z Tobolska a vražda v Jekatěrinburku — toť dva těsně související jevy. Přehlédnouti první z nich — to znamená zbaviti se možnosti pochopit charakter zločinu, jehož obětí se stal car a jeho rodina.

Při tom musím něco vysvětliti.

V naší soudní tvorbě vyhledáváme často pravdu, pracujíce s všedními, často se opakujícími fakty. Tato zde však mají zvláštní charakter: jsou to fakta historická. Nikdy jsem nemínil, a tím méně nyní, vystupovati v roli historického badatele.

Neznal jsem života, ani psychologie toho prostředí, k němuž náleželi ti, kdož zločinem utrpěli.

V zastrčeném koutě Ruska chránil jsem mužický život, mužický majetek, čest a svobodu před zlým člověkem.

A já doufám, že ti, kdož milují pravdu, dovedou odlišit moje snad mylné závěry od přísných fakt, vyšetřováním zjištěných.

Car Nikolaj II. ... Což mohl jen tak pronésti taková významná slova: lépe smrt, než smíření s Němci?

Již několik let zmítá sebou naše Vlast ve smrtelných křečích. Začalo to odstoupením carovým. Jemu předcházel dávný, dlouholetý boj s vládou, s počátku hluchý, nejasný, ostýchavý, jakoby bojácný šepot nespokojených otroků. Potom se stal šepot ten hlásnějším, smělejším, drzejším, až přešel v mohutný poplach, rozléhající se do celého světa.

Nespokojenost zachvacovala mnoho lidí z nejrůznějších vrstev ruské společnosti. Zachvátila i mnohé monarchisty zvučných jmen, ba zachvacovala i takové instituce, jako byl Senát, Rada Sjednocené Šlechty, které se odvažovaly přijíti k Panovníkovi s nejponíženějšími prosbami, ve skutečnosti však žádostmi.

Říkají, že ohlas její nezaléhal do prostého lidu. To není pravda. Stačí čísti nápisy, jakými ruští krasnoarmějci pokrývali stěny Ipatievova domu, abychom plně odmítli takovou myšlenku.

Jak pojmenovati takovou nespokojenost? V jaké jediné formulce lze shrnouti všechnu její podstatu?

S počátku nebylo jediné formulky. Nebylo jí do té doby, pokud všichni měli za to, že nespokojenost nepřekročila hranic vlastní země. Byla nalezena, když ve všeobecném boji s nepřítelem v zájmy Ruska zasáhly i cizí zájmy. Od té chvíle nespokojenost dostala své heslo. Byla jím: carova a carevnina velezrada.

Po prvé bylo to vyřčeno 1. listopadu 1916 vůdcem revoluce Miljukovem v řeči, pronesené z tribuny Státní Dumy. Pravda, on nemluvil o carovi. Mluvil ale o carevně, o tom, jakou roli má u ní Rasputin, a o bezvůlí carově.

Jaký to mělo význam pro celou zemi, ba pro všechen svět, tonoucí v plamenech války, vědí všichni. Nyní o tom mluví sám Miljukov: „Nebylo ministerstva, nebylo štábu v zázemí i na frontě, kde by se nebyly opisovaly tyto řeči, jež se rozletěly zemí v milionech exemplářů. Tento ohromný ohlas sám o sobě měnil slovo parlamentu v signál k útoku a byl výmluvným ukazatelem nálady, zachvátivší všecku zemi. Teď měla ta nálada heslo, a veřejné mínění jednomyslně přijalo 1. listopad za počátek ruské revoluce.“[1]

Odjezd carův z Tobolska postavil mne před otázku, zda skutečně car Nikolaj II., jsa slabé vůle a cele ovládán vůlí carevny Alexandry Feodorovny, jež podléhala germanofilským tendencím a byla vedena okolím Rasputinovým, pracoval na zradě Ruska a Spojenců, chystaje se uzavříti separátní mír s Německem.

---

[1] P. N. Miljukov: Istorija vtoroj russkoj revoljucii, str. 34. Rossijsko-bolgarskoje Knigoizdatělstvo, Sofie, 1921.

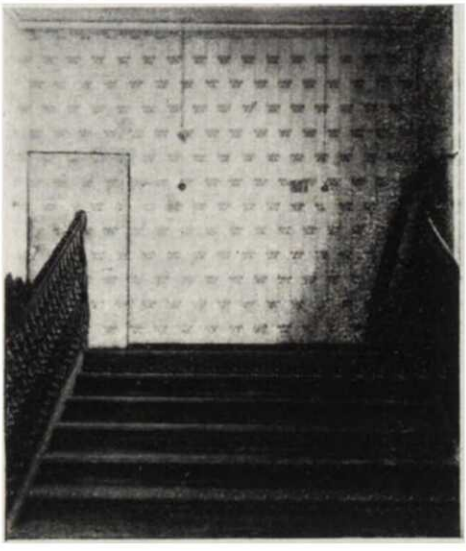

Obr. 23. Hlavní schodiště v Ipatievově domě.

Obr. 25. Komnata velkokněžen po jich zavraždění. Na podlaze popel a zbytky zničených věcí, objevené v kamnech soudními orgány po vraždě.

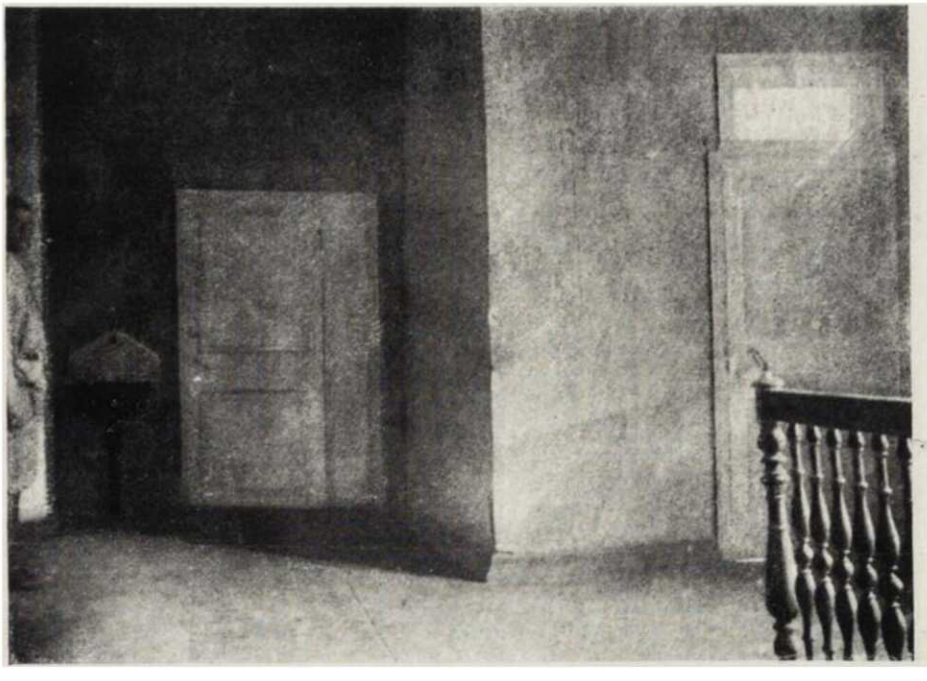

Obr. 24. Předsíň u záchodu (vpravo) a koupelny (vlevo).

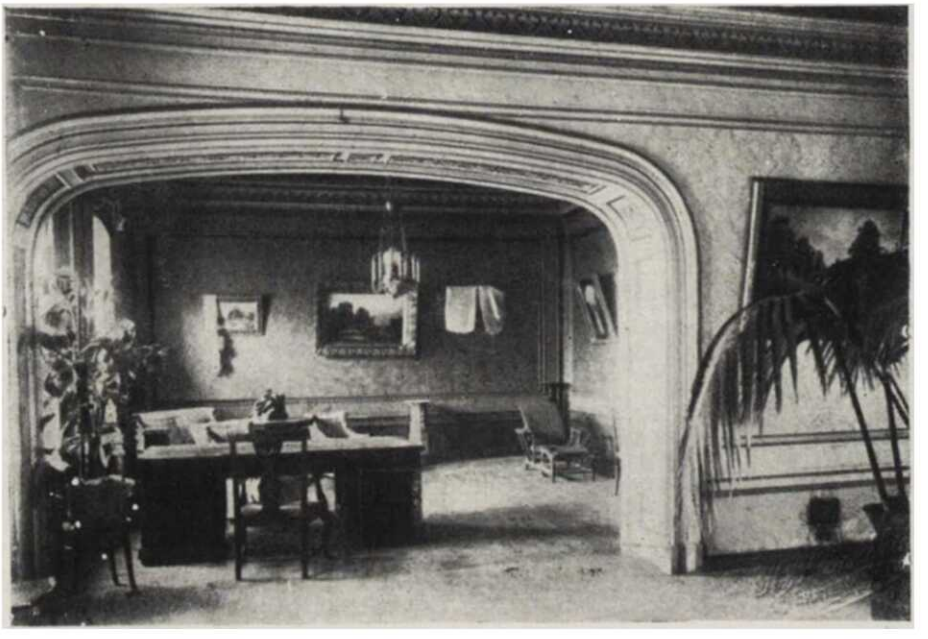

Obr. 26. Sál a přijímací pokoj, rozdělené klenutím. Zde bydlel dr. Botkin s komorníkem T. I. Čemodurovem.

Obr. 27. »Velitelský pokoj« v Ipatievově domě.

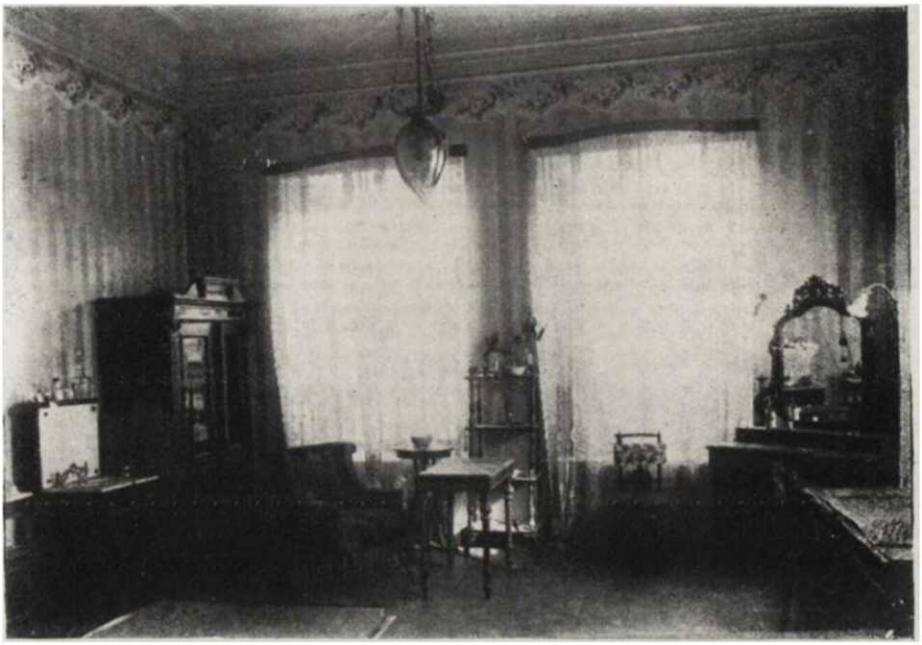

Obr. 28. Carova, carevnina a následníkova komnata.

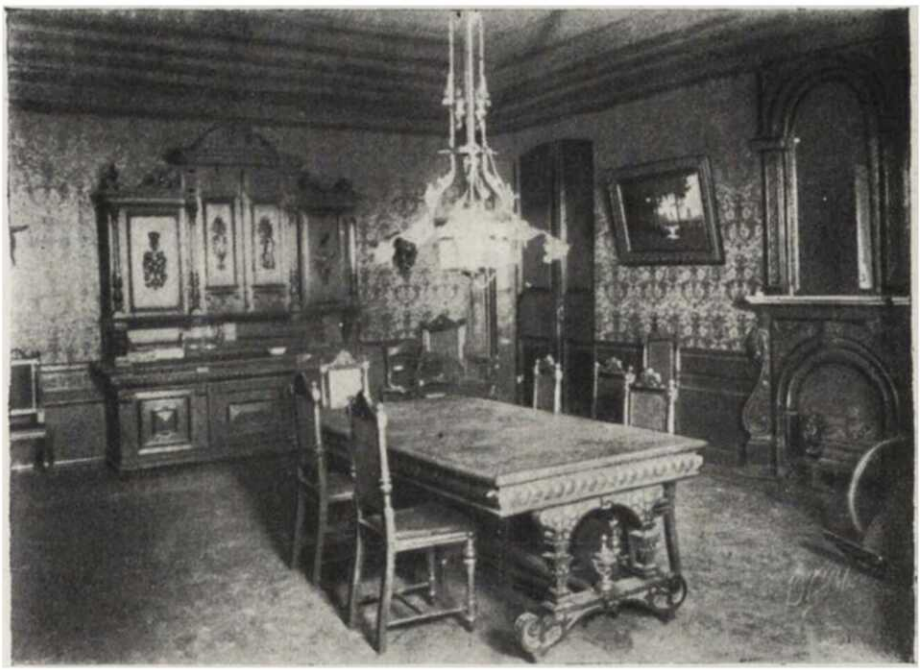

Obr. 29. Jídelna v Ipatievově domě. Dveře, viditelné na obrázku, vedou do pokoje velkokněžen.

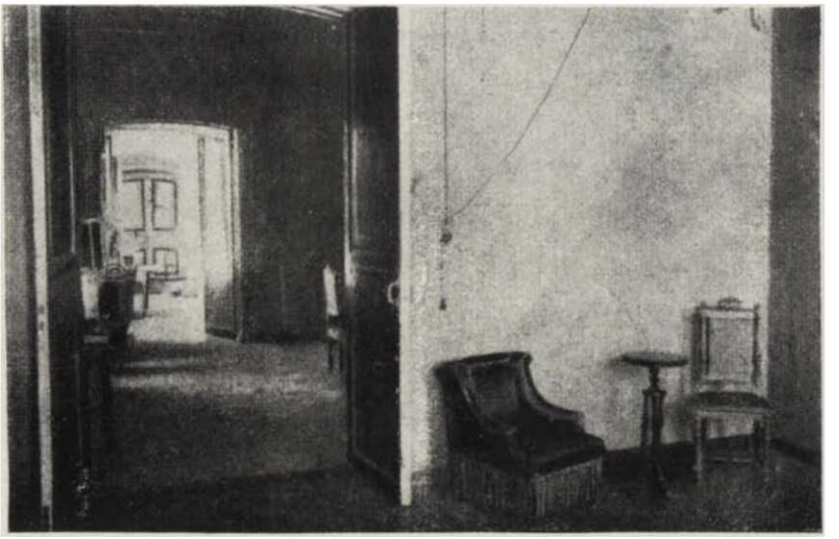

Obr. 30. Pohled z pokoje A. S. Demidové jídelnou a průchodním pokojem do kuchyně.

Obr. 31. Část dvora. Dvéře vlevo vedou do dvora s I. poschody, dveře vpravo — z přízemí. Těmito byla vedena carská rodina na popravu.

§ 2.

Car Nikolaj II. Alexandrovič byl vychován tak, jak obyčejně vychovávalo prostředí, v němž se narodil a žil. Vštípilo mu zvyk, který se stal základním pravidlem jeho chování: být klidným, zdrželivým, neprojevovat svých citů. Car byl vždy klidný, ustálený. Nikdo z okolí neviděl jeho hněvu.

Měl rád knihy a mnoho jich přečetl z oboru politiky a historie.

Osobně byl velmi prostý, skromný a nenáročný.

Nejen ruský tisk za revoluce, ale i někteří historikové[2] ještě nyní snaží se dokazovati veřejnosti, že car, při všech svých nedostatcích, byl ještě náchylný k pití. To není pravda. Víno nebylo nikdy pro něho nezbytností. Píval při snídani, při obědě obyčejně nejvýše skleničku slivovice. Koňaku nepil, a také šampaňské neměl rád. Když byl při nějaké příležitosti nucen okolnostmi něco vypít, pil tolik, kolik toho vyžadovaly poměry.

Jsa vychován v prostém způsobu života, zvykl již od mládí věnovati volné chvíle, nebyl-li zaměstnán čtením, fysické práci.

Měl rád přírodu, zvláště hony.

Byl velmi nábožný a pln hluboké lásky k prostému ruskému lidu. Ve vězení, jakmile to jen dovolovaly poměry, chodíval k vojákům na strážnici, sedával s nimi, rozmlouval, hrával v šachy a vůbec jednal neobyčejně prostě. Ba vodíval k nim i své děti.

Byla v něm pevně zakořeněna myšlenka: ruský lid je měkký, dobrý, upřímný. Nechápe mnohých věcí, ale vždy je možno působiti na něj dobrem. Tyto názory měl až do konce svého života. Nic jich nemohlo změnit. Bylo to tak nápadné, že plukovník Kobylinskij, jenž byl caru hluboce oddán, stěžoval si u výslechu: „Někdy mně bylo přitom v duši až těžko.“ Car neviděl viny ničemného vojáka a neobviňoval jej, nýbrž jeho velitele. Proto také ve vězení zdaleka netušil nebezpečí, jež mu hrozilo.

Jeho moc, kterou měl jako panovník, nebyla mu ničím; za to Rusko znamenalo pro něho vše. Nejvíce se obával, aby ho neodvezli do ciziny; nechtěl toho.

Význačným rysem jeho povahy, jenž zastiňoval všechny ostatní rysy, byla dobrota jeho srdce, jeho duševní jemnost, neobyčejná taktnost. Svou povahou vůbec nebyl schopen způsobiti osobně někomu zlo.

Touto svojí vlastností zanechával téměř u všech lidí stejný dojem: okouzlení.

Byli dva svědkové, kteří byli nuceni svojí úlohou vůči

---

[2] Týž, str. 28.

carovi dáti o něm záporný posudek. Byli to: Kerenskij a kníže Lvov.

První vidí v carovi uzavřenost, nedůvěřivost k lidem, pohrdání, omezenost intelektu, avšak nevylučuje u něho „jakéhosi cítění s lidem a životem."

Kníže Lvov vypravuje o carovi jako o „lstivém Byzantijci."

Oba, jak Kerenskij, tak i kníže Lvov, charakterisujíce cara, vyjádřují se však o něm stejnými slovy: Kerenskij mluví o jeho „okouzlujících očích", Lvov o „okouzlení", kterým působil na lidi.

Tento rys jeho povahy vedl lidi k tomu, že ve styku s ním zapomínali spatřovati v něm panovníka.

Celé jeho nitro bylo zřejmou negací autokracie.

Carevna Alexandra Feodorovna představovala základním rysem svého charakteru přímý opak cara. Na ní byla vyznačena panovačnost, vznešenost. Nikdy neztrácela vědomí svého postavení, snad jen v dětských pokojích. Zůstala takovou až do konce svého života a nepřestávala se jeviti lidem carevnou ani ve vězení.

Mnohým se zdála hrdou. Tomu tak nebylo. Byla příliš rozumná, než aby nemohla pochopiti takové chyby ve svém postavení. Nebyla hrdou ani v nejtajnějších místech své duše. Ale zdá se mi, že její dobrota a pokora nevycházely ze srdce, nýbrž z rozumu, z rozvažování.

Byla nábožná. A tento rys dal základní směr celému jejímu myšlení. Svět, na němž žijeme — toť jenom dočasné naše bydliště. Život začíná teprve tam, a vše, co je zde, je pouze přípravou k němu. Smrt — to jest jen přechod do jiného světa. Nutno se připravovati na tento přechod a otevříti smrti „bránu" své duše s pokorou křesťana.

Chrám byl jí vždy největší útěchou, ale vcházela do něho zase jen s rozumovými úvahami, nikoliv prostě s citem. Zde, v církevních dogmatech vychovávala sebe samu, odsud čerpala obsah „toho, co se musí stát."

Jsouc povahou panovačná a prchlivá, vychováním zdrželivá a uzavřená, nacházela v náboženských pravidlech pro sebe pravidla vlastního jednání a cítění.

Angličan Gibbs vypravuje o ní: „Byla sebevědomá. Nebyla hrdou v hrubém smyslu tohoto slova, ale byla si stále vědoma a nikdy nezapomínala svého postavení. Proto vždy působila skutečným dojmem carevny. V její přítomnosti jsem se nikdy necítil volným a bez rozpaků. Ale velice rád jsem s ní pobýval a hovoříval. Byla dobrá a měla radost z dobrých skutků. Nikdy nepracovala bez určitého cíle..."

Bitnerová: „Nejvýznačnějším rysem jejím byla vznešenost. Takový dojem činila na všechny. Přichází car, jeho zjev nijak tě nevzruší. Přichází však ona, mimoděk se zachvěješ a

vzpřímíš. Ale hrdou nebyla a také neměla ani zlou, ani nepěknou povahu. Byla dobrá a v duši pokorná."

Ze své duše dávala mnoho cizímu žalu, když se o něm dozvěděla. Dopisy, zaslané hraběnce Anastasii Vasiljevně Gendrikové, jasně kreslí její duševní obraz. Píše hraběnce 5. dubna 1912, těšíc ji po smrti jejího otce:

„Milá, maličká Nastěnko, mé srdce je přeplněno soucitem a láskou k vám všem. Píši vám aspoň několik řádků. Nesmím znepokojovati vaši ubohou Mamičku; moje myšlenky a modlitby jsou s ní. Pomyšlení na vše to, co prožíváte, je strašné. Hluboko cítím vaše hoře, vždyť sama jsem zakusila, jak těžké je ztratiti milovaného otce. Byl to právě tak nenadálý úder, jako u vás.

Ale vždy si myslím, že vznešená velikonoční modlitba přináší mnoho útěchy duši, poskytujíc nám jistotu, že pravý náš život je tam, kde nás očekávají naši drazí.

Nemohu si představit, jaký bude nyní váš život bez otce, bez jeho rad a vedení, ale Všemohoucí vás neopustí. Dá vám sílu a odvahu, abyste mohla důstojně pokračovati ve svém životě, plném sebezapření, a hojně vám požehná za všechnu vaši lásku.

Ubohá, milá vaše Mamička! Dejte jí něžný polibek za mne. Posílám jí malinký velikonoční obrázek. Doufám, že jej přijme v upomínku na toho, jejž jsme tak milovaly po 17 let. Nikdy ho nezapomeneme. A vám a vaší sestře posílám květy, které natrhaly moje děti v zahradě. Postavte několik z nich do vázy k posteli vaší Mamičky. Tak sladce voní z jara a hovoří o Vzkříšení. V jejich překrásném okolí ještě jasněji cítíme blízkost Boha. Ptáčci zpívají, velebíce Pána Boha našeho, a květy zdvihají po zimním spánku hlavičky, probouzejíce se k rozkvětu a oslavujíce Stvořitele svého. Vše umírá na tomto světě, aby se probudilo k věčnému životu na onom břehu — všechny naše cesty vedou dříve nebo později tam. Na shledanou, drahá moje děvečko. Žehnej vám Bůh, ochraňuj a utěšuj vás. Vřele vás všechny líbám. Milující vás Alexandra."

24. dubna 1914.

„Buďte zmužilá k vůli ní (matce). Tak mnoho trpěla po všechna ta léta. Nelze si přáti, aby její utrpení déle trvalo. Ale vaše hoře při pomyšlení, že zde již dlouho nezůstane s vámi, těžko se dá snésti. Je nevýslovně bolestno nabývati vždy větší jistoty, že milovaná bytost nám uniká. Ale buďte statečná a pomáhejte jí svou vírou až do konce. Až nastoupí těžká hodina — těšte ji, buďte veselou, usmívejte se. Brána její duše se na konec široko rozevře, a to jí poskytne nový pocit klidu a změní její duševní náladu. Bývají arciť chvíle bolesti a zoufalství — fysické námahy nás tak oslabují. Netrapte se v duši, protože nevíte, jak jí pomoci. Dejte jí lásku a jasnou tvář — nedbejte utrpení své ubohé duše a vyprávějte jí o Bohu..."

22. října 1916.

„Je mi líto, že opět pozbýváte mysli, ale takové chvíle jsou nevyhnutelné. Kdybychom si mohli vždy uchovati duševní rovnováhu (jak by se mělo díti), dosáhli bychom dokonalosti. Je to nejtěžší úkol. A není-li náš fysický stav uspokojivý, tu upadá nálada ještě více, a požehnání Boží nás na čas opouští. Buďte ale klidná — v modlitbách opět se vzchopíte. Život by byl příliš lehký, kdyby požehnání nás vždy doprovázelo — časem musíme si je vydobýt, musíme si vypracovati svůj vlastní charakter. Chvíle hněvu nutno potlačovati. Mnoho je potřeba práce a námahy k do-

sažení dokonalosti. Bděte a modlete se, jak nám bylo rozkázáno. Zlo vždy snaží se nás ovládnouti a znepokojovati ve chvílích duševní skleslosti. Život je věčný boj, ale Všemohoucí pomůže nám zvítěziti, budeme-li pokorni před Ním a poslušni Jeho vůle."

Čerpajíc svoji životní povinnost v náboženských ideách, hledala v nich ovšem i původ carovy moci. Moc Samovládce pochází od Boha. Car nemůže se jí zřeknouti, neboť vstoupiv na Trůn, přísahal samému Bohu, že bude chrániti svoji moc.

Tyto své názory vytrvale hájila, rozmlouvala-li o tom s jinými.

Ač rodem Němka, v duši nebyla nikdy Němkou. Pouze jediný rys prozrazoval její národnost: šetrnost. Angličan Gibbs praví o ní: „Byla šetrnější než Angličanka."

Nevím, lze-li vůbec mluviti o převaze nějakých cizích rysů v její povaze. Jestliže ano, pak převládal u ní výhradně anglický vliv — následek její výchovy.

Srovnáváme-li ji s carem, pokud se týče jejich poměru k Němcům, nelze nepřiznati, že v carské rodině nejpříkřejším odpůrcem všeho německého byla carevna.

Ona vymýtila ze svého rodinného života vše německé, jako něco, čeho přímo nenáviděla.

Následník ruského trůnu, budoucí ruský car, neznal jediného německého slova: nechtěli ho učiti této řeči. Špatně ovládaly němčinu i kněžny.

V jejím poměru k vládci německého národa císaři Vilémovi převládal cit pohrdání, jejž nejenom neskrývala, nýbrž vštěpovala i svým dětem. „Komediant", „falešný, opovržení hodný člověk, který se neštítí ani takových způsobů boje jako je spolek s bolševiky" — tak se o něm vyjadřovala.

A takové city k němu chovala již dávno, protože děti, vyjádřujíce náladu matčinu, nechtěly dárků od německého císaře a dávaly je služebnictvu.

Byla hluboce a pevně přesvědčena, že široké vrstvy ruského národa ji chápou právě tak, jako ona je; že její náboženské nálady nalézají u nich plný ohlas. Nemohla jí býti způsobena větší urážka než říci, že nezná a nechápe ruského národa. Jako by žila se zavřenýma očima: neviděla, co kolem ní provádějí zbolševisovaní vojáci a nechtěla viděti v nich špatných lidí. Jednou vznikl mezi ní a učitelkou Bitnerovou, která obviňovala ruský národ z bolševismu, prudký spor o tomto tématu. Carevna se dala do pláče a ukazujíc na krasnoarmějce, kteří právě šli po ulici, zvolala: „To prý jsou špatní lidé! Podívejte se na ně! Hle, jak se dívají a usmívají! Oni jsou hodní."

Jejich manželství bylo založeno na vzájemné hluboké lásce. Car ji miloval jako ženu. Ona ho milovala jako muže, k němuž ji přivedla hluboká láska. Prsten s rubínem, který jí daroval jako ženich, nosila stále na krku s křížkem.

Později pokusím se osvětliti její poměr k Rasputinovi. Prozatím povím o tom jen několik slov.

Rasputin byl zavražděn v noci na 17. prosince 1916 (podle starého data). Za týden po jeho zavraždění, o Štědrém večeru, píše carevna hraběnce Gendrikové. Jistě mnoho trpěla, když psala ten dopis. Nápadné je její písmo: není tak pevné jako obyčejně, je neklidné, prozrazující vzrušenou duši a snad také i určitou rozháranost myšlenek: — „Má drahá maličká Nastěnko, děkuji vám za vaše psaníčko. Celý týden jsem čekala od vás něžné slovo. Vaše mamička byla by je jistě napsala. Vím, jak velice ji pohřešujete, zejména v těchto svátečních dnech. Ale ona je vám stále na blízku a prosí Boha, aby vás potěšil a posílil. Ubohé dítě! Jaká bolest a jaká samota! Hluboce s vámi cítím, neboť zcela chápu vaše hoře. Ona vidí jasné světlo, malinké blýskající stromy odrážejí nebeské hvězdy a zář. Více již nemohu psáti. Je mi příliš těžko na srdci. Bůh vám žehnej! Něžný polibek od staré stařeny Alexandry. Představte si na okamžik, co to je vědět, že přítel je denně, ba každou chvíli v nebezpečí být též tak hnusně zavražděn. Ale Hospodin je milostivý."

Nevím, o koho se strachovala carevna v tomto dopise: o cara či o Vyrubovou. Ale vím jedno: takové dopisy v dané náladě může psáti jen žena bezúhonná.

Nikdy nebylo mezi nimi rozporů. Jeho přirozená duševní měkkost, při její prudké panovačnosti, rozhodně a bez jakéhokoliv boje vedla k jeho podřízení její vůli.

Carevna, jak se vyjádřil jeden svědek, byla „stěžejí" pro svoji rodinu a byla jí „poručnicí." Bylo tomu tak odedávna. Zdá se mi, že kromě silnější vůle carevniny měla tu vliv ještě carova láska k ní, jako ženě. Myslím, že on při své povaze mohl milovat ženu, kterou neovládal, které se pouze podroboval.

V Ipatievově domě po zavraždění carské rodiny byla nalezena knížka s šiframi cara a carevny, uschovaná na záchodě. Byl to anglický cod, kde v abecedním pořadí byla smyšlená slova, jimiž se mohly zašifrovati potřebné pojmy.

Tato knížečka stačí, aby bylo možno pochopiti carevnin ohromný vliv na vládní záležitosti. V ní jsou zašifrována vlastní rukou carevninou slova, související s vnitřní politikou, a jména státních a veřejných činitelů: „rozpuštění Dumy, odročení Dumy, bouře, nepořádky, potlačení jich, Ruzskij, Alexějev, Gurko, Bezobrazov, Protopopov, Puriškevič, Miljukov" atd. Ale zároveň jsou tam zašifrovány fráze: „láska a polibky, miluji vás."

Pozoruhodné je datum, kdy byla tato knížečka darována carovi. V samém nápisu na přední straně knížky lze pozorovati, že jej ovládala již před sňatkem:

„For my own beloved Nicky dear to
use when he is absent from his spitzbub.
Fr. y. loving Alice. Osborne July 1894."

Car, zřeknuv se vlády, zbaven svobody, neodhodil tento drahý pro něj předmět a dokonce i v jekatěrinburkském vězení netroufal si jej zničiti.

Jejich nejstarší dcera Olga Nikolajevna byla dvaadvacetiletá. Byla to pěkně urostlá, štíhlá, půvabná blondýnka; po otci měla oči. Byla prchlivá, ale ne důsledně. Měla otcovo srdce, ale nikoliv jeho zdrželivost: její pohyby a chování byly „drsné." Byla vzdělaná a duševně vyspělá. Bylo na ní znáti „dobře vychovanou ruskou slečnu," jež miluje samotu, knihu, poesii, ale nenávidí všedních prací a je nepraktická. Měla velké hudební nadání a improvisovala na klavíře. Jsouc přímá a upřímná, nedovedla utajit v duši své city a byla patrně bližší otci, nežli matce.

Taťjana Nikolajevna byla dvacetiletá tmavá blondýnka, velmi útlá, elegantní. Byla pravým opakem starší sestry. Byla uzavřená, zdrželivá, soustředěná a samostatná. Věnovala se více domácnosti, ručním pracem a všednímu domácímu životu. Dík těmto rysům její povahy viděli v ní, a nikoliv v Olze Nikolajevně, nejstarší dceru v rodině. Nejvíce ze všech sester připomínala matku a byla jí nejbližším člověkem, druhem a rádcem.

Marie Nikolajevna, osmnáctiletá, byla světlejší než Taťjana a snědší než Olga; měla velice pěkné, světlehnědé oči. Byla „širokých kostí" a majíc velikou tělesnou sílu, připomínala snad jediná ze všech dětí dědečka, cara Alexandra III. V rodině byla tou nejprostší, nejvlídnější, nejlaskavější. Povahově byla to typická matka: měla velice ráda malinké děti. Ráda pobývala mezi prostým lidem, dovedla pohovořit s vojáky, poptat se jich na domácí život a přesně znala, jaké kdo má hospodářství, kolik dětí, kolik půdy atp. Bratr a sestry pro její prostotu a vlídnost často jí říkali „Máška."

Anastasie Nikolajevna, šestnáctiletá, dospívala teprve v dívku. Ze sester byla nejsilnější a styděla se za svoji tloušťku. Měla ráda knihy, ale byla trochu lenivá a nerada pracovala na školních úlohách. Její charakteristickou vlastností bylo postřehovati směšné stránky lidí a napodobovati je s nadáním přirozeného komika.

Následník Alexěj Nikolajevič byl čtrnáctiletý, rozumný, všímavý, vnímavý, vlídný hoch, plný života. Neměl příliš rád knih, byl na to trochu lenivý. Měl v sobě rysy jak otcovy, tak i matčiny: po otci zdědil prostotu, neznal nadutosti, domýšlivosti, ale měl svoji vůli a podroboval se jenom otci. Matka chtěla, ale nemohla být na něho přísná. Jeho učitelka Bitnerová vypravuje o něm: „Měl silnou vůli a nikdy by se nepodrobil ženě." Byl velmi způsobný, uzavřený a velice trpělivý. Nemoc jistě zanechala v něm svoje stopy a vypracovala v něm tyto rysy. Neměl rád dvorních obřadností, rád pobýval mezi vojáky, učil se jejich řeči, užíval ve svém deníku čistě lidových, od-

poslouchaných slovíček. Skoupostí připomínal matku: nerad utrácel své peníze a sbíral různé pohozené věci: hřebíky, staniolové lístky, provázky atd.

Děti hovořily s otcem rusky, s matkou — anglicky a francouzsky. Byly všechny vychovány ve veliké skromnosti a prostotě, což stalo se již jejich zvykem.

Kobylinskij a Bitnerová, kteří do revoluce rodinu neznali a do jisté míry byli revolucí nassáti, byli překvapeni, když ji vlastníma očima uviděli.

Kobylinskij vypravuje o kněžnách: „Všechny byly milé, prosté, čisté, nevinné dívky. Oč byly čistší ve svých myšlenkách a záměrech než mnohé současné gymnasistky i z nižších tříd!"

Volkov: „Já neumím vyprávět o charakterech carské rodiny, protože jsem člověk neučený, ale povím o nich, jak to dovedu. Řeknu prostě: byla to nejsvětější a nejčistší rodina."

§ 3.

Přiznal jsem převahu carevniny vůle nad vůlí carovou. Bylo tomu tak od samého počátku jejich rodinného života a příčinou toho byla jejich povaha.

V posledních letech její vůle podrobovala si úplně vůli jeho. Nebylo to snad vždy a ve všem, ale tendence taková tu byla rozhodně a projevovala se ve faktech.

Zároveň však nejen popírám, že by byla carevna sympatisovala s Německem, ale naopak tvrdím toto: ona neměla ráda německou kulturu a odstraňovala ji ze všeho rodinného života.

Ostatně, všechny pokusy nalézti pramen jejích snah o separátní mír s nepřáteli jsou malicherné. K čemu potřebovala sympatisovati s Německem, byla-li mocnou carevnou Ruska? Jaké vzpomínky mohla v ní buditi skromná hessenská princezna? Čím projevila po dobu svého panování sympatie k Němcům? Kolikrát tam byla za všechna ta léta?

Mnohem vážnější zdá se však jiná stránka věci: vliv Rasputinův na ni.

Čím jí byl Rasputin?

Dal jsem si mnoho práce, abych vyšetřováním vyřešil tuto otázku.

Nelze popírati, že štěstí manželské dvojice, spojené vzájemnou láskou, myslitelno je jen tenkráte, když rodí děti. Carevna měla děti, ale ona přitom prošla dlouhou cestou života, která jí způsobila více zklamání, než kterékoliv jiné ženě a matce. Ona byla také něžnou matkou. Ale není pochyby, že byla mnohem více carevnou než matkou. Nehledíc na to, že její syn, jejž tak šíleně milovala, byl 26. dubna 1918 těžce nemocen, jako nikdy předtím, přece ho opustila a odjela

s carem, poněvadž myslila, že ho odvážejí za politickými záměry.

Při panovačnosti její povahy není pochyby, že ji mučila touha míti vlastního následníka. Osud byl dlouho nemilosrdný. A tyto roky manželského života, v nichž se střídaly naděje a hořká rozčarování, byly nesporně osudné pro její nervový systém.

Na konec narodil se syn. Bylo splněno dávné přání. Ale jaký to byl úder pro carevnu, když se dozvěděla, že její syn je — haemofilik!

V její rodině zahynul touto chorobou[3] její strýc, její bratr a dva její synovci. Srdce matčino muselo trpět mateřskou lítostí k dítěti. Ale ona musela trpět dvojnásob vědomím, že *ona,* která po něm tak dychtila, která jej s takovým napjetím očekávala, je příčinou jeho utrpení, neboť *ona* mu předala tuto strašnou chorobu.

Dítě bylo velmi živé, velmi dovádivé. Při sebe lepším dohledu nebylo lze vypočísti každý jeho krok a předejíti mu. To, co bez jakýchkoliv následkův prošlo každému jinému zdravému dítěti, každým okamžikem je mohlo zahubit. Nejmenší neopatrnost, nepatrná ranka, lehký úder — a on může zahynouti; on — tak dlouho očekávaný, tak jí žádoucný, on — její jediný!...

V co se převrátil život carevnin po narození synově?

Gilliard vypovídá: „Ona dobře věděla, že smrt může při této nemoci nastoupiti každou chvíli, při nejmenší neopatrnosti Alexějově, která projde každému jinému bez následků. Přišel-li k ní třebas dvacetkráte za den, nestalo se, aby ho nepolíbila, když, přituliv se k ní, odcházel. Chápal jsem, že po každé se s ním loučila, jako by se bála, že ho již neuvidí."

První roky manželského života nedaly jí klidu, protože byly plny napjatého očekávání a hořkých rozčarování. Nyní tyto pocity zaměnil neustálý strach o jediného syna.

Všechna tato duševní muka v průběhu dlouhých let mohla by zlomit i zdravého člověka. Ale může býti přiznána zdravou žena, která dala život haemofiliku?

Nosíc ve svém organismu dědičný chorobný zárodek, celým svým manželským životem byla nezbytně vystavena chorobnému utrpení. Všechno to existovalo arciť již dříve, než se

[3] Haemofilie jest onemocnění, které se vyznačuje neztišitelným krvácením z nepatrných ran, jímž může býti přivoděna smrt, značnými výlevy krevními do měkkých částí po mírném zranění, a také spontánním krvácením bez známého podnětu do kůže, sliznic, vnitřních orgánů a jmenovitě do kloubů. Dalším základním rysem haemofilie jest její přenosnost, dědičnost, a to v tom smyslu, že ženskými členy se onemocnění přenáší na potomstvo, z tohoto však onemocní jen členové mužští, kdežto ženy jsou vesměs krvácivosti ušetřeny. Podstata nemoci jest dosud předmětem sporu. — Pozn. překl.

narodil syn. Po narození synově její hysterie stala se zřejmým faktem.

Anomální uplatňování svého „já", obsessivní ideje, ustavičná napjatost vůle, dráždivost, časté střídání nálad, nesnášenlivost vůči cizímu mínění — všechno to zde bylo.

Její komorná Zanottiová vypovídá: „S carevnou jsem prožila celý svůj život. Znám ji dobře, miluji ji. Zdá se mi, že carevna v poslední době byla nemocná... Carevna trpěla, jak si myslím, hysterií. V posledních letech nebyla takovou, jako dříve... Čím byla carevnina hysterie podněcována, nemohu vám říci. Snad měla nějakou ženskou nemoc. Cosi takového rozhodně měla. O tom by vám mohli lépe říci doktoři Dranicin a Fischer, kteří carevnu léčili. Před několika lety carevna, která si naříkala na srdce, byla v Nauheimě a obrátila se tam na doktora Grotte-ho. Grotte nenašel u ní srdeční choroby. Jak se mi zdá, nalezl u ní poruchu nervů a radil jí úplně jiný způsob života. Totéž nalezl u carevny později i doktor Fischer. Podával dokonce důvěrnou zprávu carovi o carevnině nemoci. Fischer předpověděl s doslovnou přesností to, co se potom s carevnou dělo. On právě kladl důraz na léčení jejího nervového systému a nikoliv srdce, které bylo patrně úplně zdravé. Ale carevna se dozvěděla o této zprávě. Fischer byl propuštěn a na jeho místo byl povolán dr. Botkin. Bylo to přáním jejím i Vyrubové. Botkin se stal tedy jejím lékařem. Carevna začala žít tak, jak sama chtěla a jak vlastně žít neměla. Její srdce bylo asi zdravé. Pozorujíc ji, divila jsem se jednomu: nacházela-li se mezi lidmi jí příjemnými, konala doslova vše jako zdravá a vůbec necítila srdečních obtíží; nelíbilo-li se jí něco v dané situaci, nemluvilo-li se něco tak, jak ona chtěla, začínala si stěžovat na srdce. Považujíc svoje srdce za nemocné, značnou část dne proležela. A řekla bych skoro, že v poslední době většinu dne ležela, považujíc srdce za nemocné. Na nebezpečné následky všeho toho ukazoval právě Fischer... V posledních letech nesnesla cizího mínění, které se neshodovalo s jejím. Takového mínění, které odporovalo jejímu, vůbec nesnesla. Jí bylo nepříjemné poslouchat takové mínění... Vůbec musím vám říci, že v posledních letech byla přesvědčena o neomylnosti a pádnosti svého „já". Kdo nesouhlasil s jejím „já", musel se od ní vzdáliti."

Přihodilo se to nejhorší: carevna nepodrobila se autoritě vědy a ve své chorobné sebevědomosti usmyslila si podrobiti autoritu vědy své nemocné vůli. Kloním se před doktorem Botkinem. Jako šlechetný muž dokázal svou hlubokou oddanost carské rodině smrtí. Ale nemohu nepřiznat, že neměl dostatečné vůle, ani dostatečné autority, aby ovládl nemocného člověka. On, lékař, jej nepřemohl, nýbrž naopak: tento nemocný člověk přemohl lékaře. Osud sám nebyl přízniv carevně. Botkin, oddav se cele carské rodině, připravil si ve své

rodině drama a tak ocitl se samoten. Ve svém utrpení našel úlevu v osobnosti carevnině, která v něm probudila religiosní city.

Konec konců, byl vynucen přiznat pravdu i Botkin. V době, kdy byla rodina vězněna v Carském Sele, vyšel jednou z komnaty carevniny v nejvýš stísněném stavu a přišel do pokoje Gilliardova. Gilliard se ho zeptal, co se mu stalo. Botkin neodpovídal, zamyslil se a potom řekl nahlas: „Teď už, jako lékař, nemohu považovat Její Veličenstvo za úplně normální."

Odchod lidí, pustota v duši — to byly nevyhnutelné následky chorobných stavů carevniných. A bylo tomu tak skutečně. Rodina, v níž měla vůdčí roli, uzavřela se v okruh úzkých rodinných zájmů, přerušivši v posledním čase dokonce i všechny příbuzenské styky.

Mnozí svědkové, aniž by nějak hlouběji přemýšleli o tom, co viděli, říkají, že rodina poskytovala si navzájem úplné upokojení. Nevěřím tomu a myslím, že takové upokojení bylo jen zdánlivé a nejméně příznačné pro carevnu.

Její neklidná duše, mužský způsob jejího rozvažování stěží mohly jí dovolit nalézti plného uspokojení v rodinném životě. Od útlých let svého života byla religiosní. Nevím, kde byl skryt tento pramen její duše. Snad to, že po smrti matčině zůstala malinkým, úplně opuštěným dítětem, podlomilo její duši. Ale mysticky byla již dávno naladěna. Znenáhla pohroužila se do mysticismu úplně, a zde začala ve své duševní samotě spatřovati všechen smysl života, budujíc na základech náboženských všechny svoje principy.

Těmito city kazila i jiné. Nevyhnul se jim především ani car sám. Svědkové to postřehli a vypravují, že jeho religiosní cítění bylo mnohem zřejmější v posledních letech, než dříve.

Zmínil jsem se již o Botkinu. Ale nejcharakterističtějším je tento zjev u Gendrikové.

Ztrativši matku, beseduje tato mladá dívka ve svém deníku s duší zemřelé a hovoří sama k sobě jejím jménem: „Vidíš, jak jsi se bála té úžasné chůze za mojí rakví, ale já jsem ti to ulehčila, dala jsem ti pocítit (to, oč jsi v modlitbě prosila), že jsem s tebou, a duši tvoji naplnil takový pokoj a mír, že mně můžeš za to jen děkovat a říci, že to, co cítíš, je příliš dobré a svaté, že jsi toho až nehodna. Právě tak, jako v hodině mé smrti, kdys cítila, jako bych tě na okamžik byla s sebou pozvedla se země a dala ti pocítit aspoň malinkou částečku toho blaha, jehož jsem sama dosáhla (všeho dosíci my, kteří zůstáváme na zemi, nemůžeme, nejsme tak silni, tento svět by nás oslepil). Ale vždy nelze zakoušeti takových blahých pocitů."

Hraběnka svěřuje deníku svoje myšlenky a pocity po

smrti své matky: „... A já jsem cítila, že se musím na ni usmáti, a ne plakat, abych nebránila duši její vrátiti se tam, kam dávno dychtila... Moje drahá, pomoz mi, abych necítila tolik lhostejnosti k okolnímu životu, naplň moji duši tvou láskou ke všem. A zbav mne zloby, nauč mne, jak se mám zdokonalovati, abych se přiblížila k Bohu a k tobě."

Srovnávám-li tento deník hraběnčin s dopisy, jež jí carevna psala, vidím v něm nikoliv hraběnku Gendrikovou, nýbrž carevnu Alexandru Feodorovnu: jsou to nejen její myšlenky, ale i její slova, její fráze.

Sem, k náboženství se ještě více obracela, když pochopila, že její život je podlomen, že její syn je haemofilik.

Věda činila utrpení hochovo snesitelnějším, ale nemohla je odstraniti a ji samu zbaviti věčných muk a strachu uvidět syna náhle mrtvým.

Obrátila se k Bohu a začala hledat v modlitbě to, čeho jí nedávala věda. Oč mohla prosit v modlitbách? Její exaltovaná víra, prudká panovačnost její povahy, láska k synovi — vše to nutilo ji, aby mu u Boha vymodlila vyléčení, úplného vyléčení.

Modlitba jí toho nedala. Jeho nemoc trvala dále a nebezpečné krise se opakovaly. Trvala i její muka. Nevím, k čemu by přišel jiný člověk na jejím místě. Snad v přílišné hrdosti své duše ztratil by víru. Ona nedošla k tomu. Její hluboká víra a její pronikavě rozvažující rozum vedly ji jinou cestou: jsem nehodna milosti Boží. Za moji modlitbu On nechce mně dáti své požehnání a vyléčit mého syna.

Začala hledat člověka, který by vymodlil spásu jejímu synu. Kam se měla obrátiti, chytala-li se této myšlenky, která se pro ni stala vším? Jenom v prostém lidu, žijícím v temné víře, mohl se nalézti potřebný jí člověk.

A vskutku jej tam také našla. Byl to mužík ze Sibiře Grigorij Rasputin.

Při jedné z nejnebezpečnějších krisí nemoci následníkovy, kdy jeho život visel jen na vlásku, byl povolán Rasputin k jeho posteli, aby se modlil za jeho zachránění. Rasputin se modlil. Stav následníkův se zlepšil. Zotavil se.

Člověk, kterého carevna tak potřebovala, byl nalezen.

Svědkové vypovídají:

Teglevá: „Mnoho se modlila a byla velmi religiosní. Neviděla jsem nikdy tak religiosního člověka. Pevně věřila, že modlitbou může dosáhnouti všeho. A myslím, že právě na základě toho objevil se v paláci Rasputin. Věřila, že jeho modlitby Alexěji Nikolajeviči ulehčují v nemoci."

Gibbs: „Carevna věřila v jeho (Rasputinovu) bohabojnost, v jeho duševní moc, v sílu jeho modlitby."

Zanottiová: „Ona byla vždy religiosní... Znenáhla přešla až v náboženskký fanatism. Náboženství bylo v posled-

ních letech pro ni vším. Měla velmi ráda modlitby a služby Boží, ale jejich obřady ji vlastně neuchvacovaly. Ona se pohružovala v modlitbu s rozumem... Na všechny věci začala se ponenáhlu dívat jen s hlediska náboženského. Na všechno hleděla jen takto: je či není-li to hřích. Nezkoumala věci s hlediska životního, nýbrž výhradně s hlediska náboženského... Jenom při tomto jejím náboženském fanatismu byl vůbec možný Rasputin... Věřila pevně, že Rasputin má zvláštní dar — dar modlitby, že se umí modliti a že svou modlitbou může dosíci toho, čeho ona si přála. Zlepšení nemoci Alexěje Nikolajeviče připisovala výhradně modlitbě Rasputinově."

Gilliard: „Moje dlouholetá pozorování a pokusy vysvětliti si příčinu jeho (Rasputinova) významu v jejich rodině přivedly mne k úplnému přesvědčení, které se mně zdá pravdou nebo velmi blízké pravdě, že totiž jeho pobyt v paláci byl v úzké spojitosti s nemocí Alexěje Nikolajeviče. Poznav jeho nemoc, pochopil jsem sílu tohoto člověka. Když si matka uvědomila, že její jediný syn, její milovaný syn trpí takovou strašnou chorobou (haemofilií), již mu předala ona, kterou zemřel její strýc, její bratr, její dva synovci, když poznala, že mu nebude pomoženo člověkem a vědou, obrátila se k Bohu. Věděla dobře, že smrt může nastati při této chorobě každým okamžikem, při nejmenší neopatrnosti Alexějově... Zdá se mi, že její náboženství nedalo jí toho, čeho očekávala: nebezpečné stavy jeho nemoci trvaly, hrozíce smrtí. Zázrak, jejž tak očekávala, stále nepřicházel. Když ji seznámili s Rasputinem, byla jím přesvědčena, že obrátí-li se na něho v nemoci Alexějově, on „sám" se bude modliti, a že Bůh vyslyší jeho modlitbu. Ona jen musí věřit v jeho modlitbu a pokud on, Rasputin, bude živ, bude živ i syn. Alexěji Nikolajeviči dařilo se skutečně jaksi lépe. Nazývejte to, jak chcete: třebas časovou shodou, ale fakt styků s Rasputinem a fakt zlepšení nemoci Alexěje Nikolajeviče udály se současně. Ona uvěřila. Nezbývalo jí nic jiného. Našla v tom upokojení sebe sama. Byla přesvědčena, že Rasputin je sprostředkovatelem mezi ní a Bohem, protože vlastní její modlitba nedala jí ulehčení. Dívali se na Rasputina jako na polosvatého. Tento fakt mohu potvrditi. Žil jsem s nimi čtyři roky. Měli mne rádi. Ale nikdy, ani jedinkráte nepromluvili se mnou slova o Rasputinovi. Rozuměl jsem tomu dobře: báli se, že já, kalvinista, neporozumím jejich poměru k Rasputinovi."

Vmyslíme-li se v toto složité bludiště duševních stavů carevniných, posloucháme-li vypravování dlouholetých očitých svědků jejích nálad před narozením synovým a po narození, stane se zřejmým, že s nemocí synovou ocitla se v slepé uličce. Její nemocné, hysterické duši bylo potřeba klidu. Kdo jí jej mohl dáti? Věda? Ta nemohla jí přislíbiti synův život. Naopak, při každém projevu nemoci jen zdůrazňovala nebezpečí, vytvořujíc pro matku pocit věčného napjatého strachu. Tento

svůj pokoj našla konečně v osobě Rasputinově, neboť on mohl jí slíbiti a skutečně také přislíbil život synův, pokud bude živ on sám.

Pro carevnu Alexandru Feodorovnu byl Grigorij Rasputin psychologickou nevyhnutelností.

§ 4.

Hysterie za jistých okolností může býti sama výchovným faktorem daného individua ve zkušených a dovedných rukou.

Carevna, tápajíc ve tmě své duše, hledala východiště. Našla je v náboženských zásadách. Příčina všeho byla v nich. Z nich vyrostl i vliv Rasputnův.

Jakým způsobem mohla však vzniknouti myšlenka o tak těžkém prohřešení, jakým je velezrada?

Snažil jsem se přezkoušeti výsledky vyšetřování všemi možnými způsoby. Když jsem vyšetřil okolnosti, za jakých byl car odvezen z Tobolska, práce Mimořádné Vyšetřovací Komise o „vině" carově a carevnině a závěry jejího vyšetřujícího orgánu Rudněva nabyly pro mne velkého významu.[4]

Zjišťoval jsem úplnou hodnověrnost této práce. Kerenskij vypovídal: „Vyšetřujícím soudcem, který vedl vyšetřování o velezrádných snahách Nikolaje, Alexandry Feodorovny a jejího kroužku, byl Rudněv. Já sám jsem ho do té doby osobně neznal. Tato práce v Komisi byla mu svěřena jakožto nadanému a energickému vyšetřujícímu soudci, jak mně ho byli odporučili členové Komise, kteří, tuším, všichni se v tom shodovali. Rudněvu byla vymezena přesná úloha: měl vyšetřiti činnost Nikolaje II. a carevny, pokud se týkala zločinu proti § 108. trestního zákoníka, t. j. velezrady."

K jakému závěru dospěl Rudněv?

Čtu-li jeho zprávu, vidím, že již sama formulace otázky o „carově a carevnině velezradě" u Rudněva je nemožná. Nejen že nenašel ani narážky na ni, ale přišel k závěrům přímo opačným a velmi blízkým závěrům mým. A přece měl k ruce při svém vyšetřování materiál úplně jiný než já!

Zkoumal jsem závěry Rudněvovy.

Kerenskij sám vypovídal: „Na základě prací Komise v tomto směru (jsou-li v jednání cara a carevny velezrádné snahy) bylo mně hlášeno, že v jednání Nikolaje II. a Alexandry Feodorovny Komise tohoto zločinu nenašla. Podával jsem také o tom tehdy zprávu Prozatímní Vládě."

Kerenskij, pronášeje svůj vlastní úsudek, vypovídá dále: „Jsem přesvědčen, že Nikolaj II. sám osobně nepracoval pro separátní mír a že ničím neprojevil podobného přání. Pře-

[4] Zprávu Rudněvovu získal jsem prostřednictvím náčelníka Vojensko-Administrativní Správy Fronty v Sibiři generál-majora S. A. Domontoviče 8. února 1920.

svědčilo mne o tom nejen vyšetřování Komise, nýbrž i moje vlastní pozorování cara v době, kdy byl vězněn v Carském Sele, i má účast ve vládě, kdy jsem měl vůbec mnoho možností vniknouti do celé věci. Považuji za svou povinnost uvésti tento fakt: v dokumentech byl nalezen Vilémův dopis carovi, psaný německy, v němž Vilém mu navrhoval uzavříti separátní mír. Byl nalezen i koncept odpovědi na tento dopis. Z nařízení Nikolajova kdosi (nijak se nemohu upamatovati, kdo to byl) sděloval Vilémovi francouzsky, že car si nepřeje odpovídat na jeho dopisy. Považuji rozhodně za nutné zaznamenati tento fakt, který byl znám i Vyšetřovací Komisi. Stalo se to v r. 1916, ale nyní se již nemohu upamatovati na přesné datum, ve kterém měsíci totiž byly vyměněny tyto dopisy... On sám, Nikolaj II., nebyl zrádcem. On sám by neuzavřel separátního míru. Jsem o tom pevně přesvědčen. Po každé, když mne uviděl, ptal se mne na frontu: „Co nového na frontě? Co se tam děje?" — Bylo to po každé."

Nástupce Kerenského v ministerstvu spravedlnosti, Pereverzev,[5] vypovídal u výslechu: „Jako ministr spravedlnosti byl jsem stále informován o pracech Vyšetřovací Komise, která za předsednictví Muravjevova zkoumala činnost ministrů a jiných vyšších státních úředníků starého režimu před převratem únorovým. Bylo mi známo, že táž Komise zkoumala i činnost cara, carevny a osob, jim blízkých. Potvrzuji, že Muravjev mně několikráte podával zprávu o výsledcích vyšetřování carovy „viny". Muravjev shledával jeho vinu jedině v tom, že na základě zpráv Ščeglovitových někdy některé záležitosti zúmyslně opomíjel, k čemuž neměl práva ani podle té konstituce, jež byla v Rusku před převratem. Právo to nenáleželo u nás panovníku ani absolutistickému, který mohl udělovati milost, ale ne přehlížet podobné případy. Větší viny na něm nebylo nalezeno, a o jeho „velezrádné akci" v tom smyslu, že by snad byl ochoten uzavříti separátní mír s Německem, nebylo vůbec řeči. Já sám jsem o tom zcela přesvědčen a s čistým svědomím potvrzuji tuto okolnost."

Kníže Lvov vypovídal: „Práce Vyšetřovací Komise nebyly skončeny. Ale jedna z hlavních otázek, která tolik vzrušovala veřejnost a budila u mnohých podezření a snad i přesvědčení, že car vlivem své choti, rodem Němky, se klonil k separátnímu míru s nepřátelským Německem a snad se i o něj pokoušel, byla vyřešena. Kerenskij, podávaje o tom Vládě zprávu, zcela určitě a s plným přesvědčením tvrdil, že nevina carova a carevnina je prokázána."

Ruský car, zřeknuv se trůnu, setkal se s tvrdostí a dravostí nové vlády. Byla k němu nepřátelská, podezřívavě ne-

[5] Svědek P. N. Pereverzev byl mnou vyslýchán 8. července 1921 v Paříži.

důvěřivá, protože byla revoluční. Zatknuvši cara a carevnu, odebrala jim dokumenty, přehrabala palácové archivy, vyslechla spoustu lidí a když to všechno vykonala, došlo k závěru: jsou nevinni.

Pravda je pravda!

§ 5.

Víme nyní, jak se car a carevna chovali k Rasputinovi. Viděli jsme, v čem spočíval jejich poměr k němu. To však neosvětluje celé řady jiných jevů, spojených s osobností Rasputina samého.

Měl Rasputin nějaký význam i v politickém životě?

Domníval jsem se, že najdu úplné vyřešení této otázky u Rudněva, jelikož tím byl přímo pověřen.

Říká ve své zprávě, že sice nenašel známek, že by Rasputin zasahoval do „politických záležitostí", ale že připouští, že vliv Rasputinův u dvora byl „nesporně ohromný". Maje na zřeteli religiosnost carské rodiny, která byla příčinou Rasputinova vlivu, tvrdí, že jeho vliv na carskou rodinu byl „nesporně veliký".

Kde je tedy pravda?

Rudněv sice tušil pravou podstatu Rasputinovu, vždyť jej nazývá „vypočítavým a jemným vykořisťovatelem důvěry Nejjasnějších Osob", ale úplného obrazu nakresliti nemohl.

Snažil jsem se jej objasniti svým vyšetřováním.

Na venek politického života se Rasputin arciť nezúčastnil. Takovým způsobem jeho vliv projevovati se nemohl, poněvadž při svých vlastnostech osobních rozhodně nemohl veřejně vystupovati v politickém prostředí.

Ale jeho vliv, na venek ukrytý, ve skutečnosti byl ohromný. Už jen jeho postavení u carevny činilo z něho politickou figuru, neboť lidé, dozvěděvše se, jaké má postavení, šli k němu. Znenáhla přestal býti jenom jevem soukromého života rodiny, a jeho politická role začala růsti.

Jeho dcera Matrena[6] vypovídá: „Otec skoro celý den přijímal různé prosebníky. Obraceli se na něho s nejrůznějšími prosbami: prosili ho o místa, o prominutí trestu uvězněným osobám atd."

Život dohnal k Rasputinu jednu ženu, která potřebovala jeho pomoci.[7] Šla prosit za otce, hotova přinésti v oběť mnohé. Vypovídá: „Denně bývalo u Rasputina průměrně 300—400 lidí. Jednou, jak si vzpomínám, bylo napočítáno kolem 700 lidí. Kdo to byl? Vídala jsem generály v parádní uniformě, s řády, kteří přijížděli se mu poklonit. Bývali to studenti,

[6] Svědkyně M. G. Solovjevá (Rasputinova dcera) byla mnou vyslýchána 26. a 27. prosince 1919 v Čitě.

[7] Tato svědkyně byla mnou vyslýchána 6. srpna 1920 v Paříži.

kursistky, kteří prosívali o peněžní výpomoc. Šly k němu též ženy důstojníků prosit z různých důvodů za své muže."

Těsně před revolucí byl jeho význam ohromný.

Jeho dcera vypravuje: „Otec byl příkrým odpůrcem války s Německem. Když byla prohlášena válka, ležel právě v Tjumeni, byv poraněn Chionií Gusevou. Car posílal mu mnoho telegramů, žádaje o rady... Otec všemožně radil caru ve svých odpovědích, aby byl „pevný" a válku nevyhlašoval. Já sama jsem byla tenkráte s otcem a viděla jsem jak carovy telegramy, tak i otcovy odpovědi... Tak silně ho to rozrušilo, že rána začala opět krvácet."

Gilliard vypovídá: „S počátku vliv Rasputinův nevycházel z hranic rodinných zájmů. Ale potom nabyl přímo strašného vlivu a uchoval si jej až do své smrti. Na řízení státu měl skutečně veliký vliv; já znám určitý fakt, já vím zcela přesně, že Protopopov byl jmenován jen vlivem Rasputinovým. Rasputin měl vliv na státní záležitosti prostřednictvím carevny, ale i v očích Jeho Veličenstva měl význam."

Gilliard potvrzuje též, že Rasputin byl žádán o radu při vyhlašování války.

Zanottiová vypovídá: „Znenáhla Rasputin vstoupil do osobního života carské rodiny. Pro carevnu byl nesporně svatým. Jeho vliv v posledních letech byl kolosální. Jeho slovo bylo jí zákonem, jeho mínění — míněním neomylného člověka. Musím říci pravdu. V posledních letech býval Rasputin u nás často: několikráte za měsíc. Carevna přijímala jej i o samotě. Rasputin znenáhla carevnu podrobil své vůli úplně. Ona vůbec celé rodině vládla svým charakterem: hlavní osobou, hlavní vůlí byla ona, a ne otec, který se jí podroboval. Žijíc s nimi, nabyla jsem přesvědčení, že car konec konců podlehl úplně náladám carevniným: dříve nebyl tak religiosní, jako později. Carevna v poslední době začala zasahovati i do státních záležitostí. Ve skutečnosti neměla ona ani v tom své vůle, byla to Rasputinova vůle... S Vyrubovou a s Rasputinem projednávala státní záležitosti, jak ústně, tak i písemně. Z ministrů s nimi v poslední době byl v úzkých stycích Protopopov. Tvrdím vám to zcela určitě. Protopopova podporoval právě jen Rasputin a Vyrubová."

Rasputinova dcera vypravuje: „On, jak si myslím, požíval přece jen veliké důvěry carovy v mnohých věcech. Nevím, oč se právě jednalo, ale byl, tuším, v r. 1916 případ, kdy otec skutečně využil svého vlivu na cara. Cosi důležitého se mělo tenkráte státi, car se měl zúčastniti jakéhosi zasedání, kde ho měli vidět všichni ministři. Otec přemluvil cara, aby tam nejezdil, a car poslechl."

V r. 1915 jeden důstojník soudní služby z nařízení vyšších vojenských úřadů vyšetřoval tajně Rasputinovu účast

Obr. 32. Zahrada s terasou u Ipatievova domu.

Obr. 33. Zahrada s terasou u Ipatievova domu. Na obrázku je viděti za zahradou dům Popovův, kde byly ubytovány vnější stráže.

Obr. 34.
Vchod do přízemí Ipatievova domu. Zamřižované okno je z pokoje vraždy.

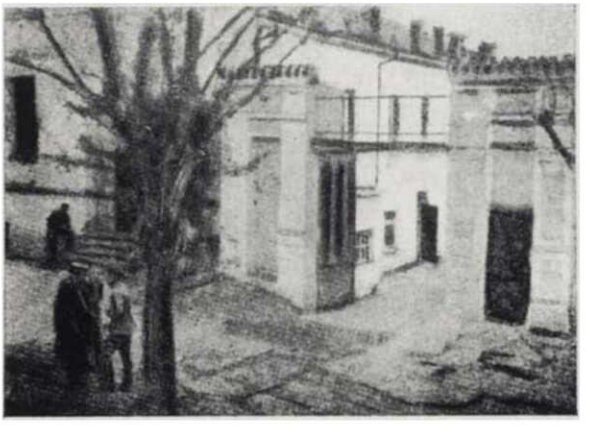

Obr. 35. Branka a vrata do Ipatievova domu.

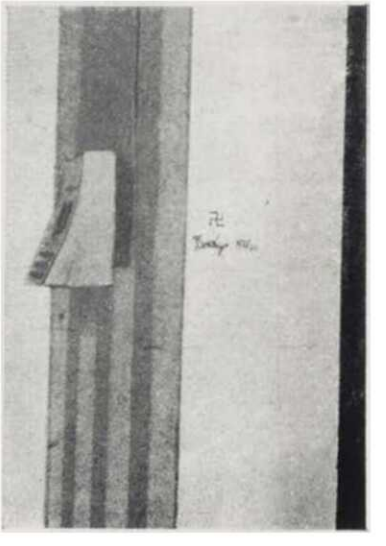

Obr. 36. Znak a datum, vyryté carevnou na okně jejího pokoje.

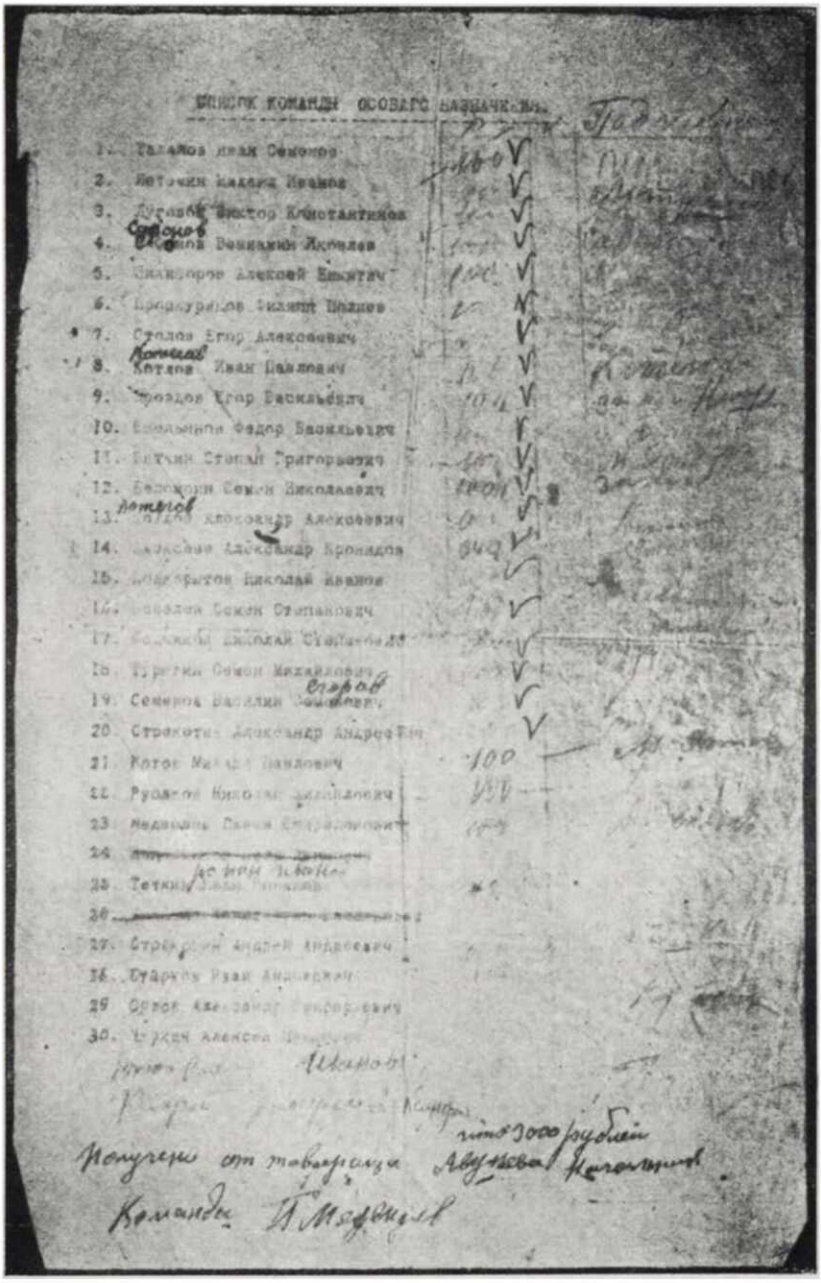

Obr. 38. Žoldový lístek strážných Ipatievova domu.

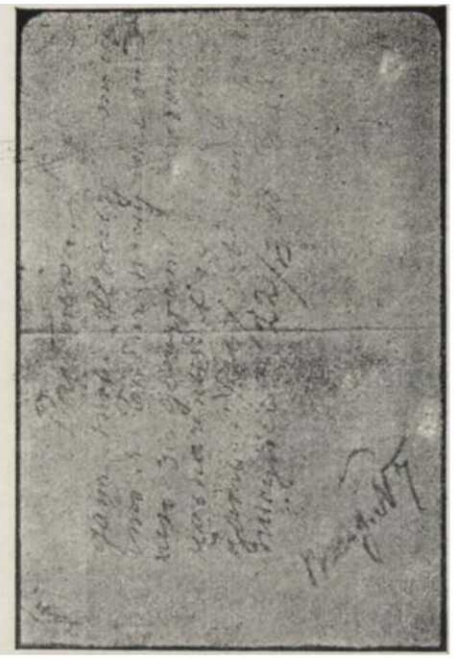

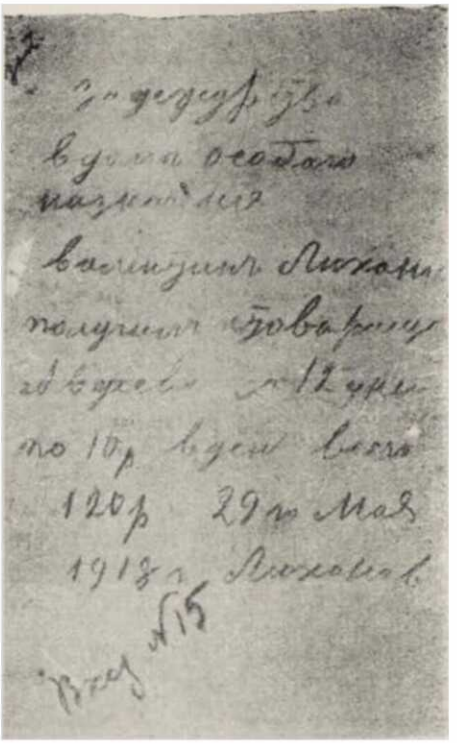

Obr. 37a, 37b, 37c. Žoldové stvrzenky strážných Ipatievova domu.

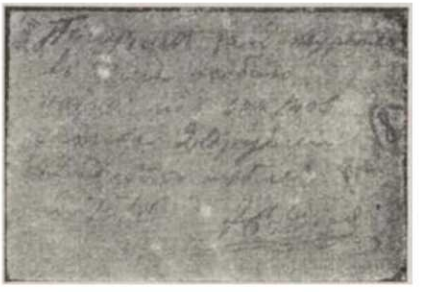

Obr. 39.
P. Z. Jermakov.

Obr. 40. Čekista Š. J. Gološčekin.

Obr. 41. Čekista

Obr. 42.

v německé špionáži.[8] Vypovídá: „Při své práci seznámil jsem se s Rasputinem. Rasputin sám projevil snahu seznámiti se. Nevyhýbal jsem se tomu, ježto, tuše mnohokráte při své práci jeho prsty, jeho přímluvu za různé osoby, musil jsem k vůli sobě samému, ba i k vůli zdaru práce samé ho poznati, abych mohl přesvědčit sama sebe o mnohých faktech." Údaji tohoto svědka zřejmě potvrzují se styky Rasputina s Protopopovem.

Přednosta ředitelství pošt a telegrafů Pochvisnev,[9] který zastával tento úřad v letech 1913—1917, vypovídá: „Podle dávného zvyku všechny telegramy, posílané na jméno cara a carevny, byly mi předávány v opisech. Proto všechny telegramy, které posílal Jejich Veličenstvům Rasputin, jsem svého času znal. Bylo jich velmi mnoho. Připomenouti si po pořádku jejich obsah, není arciť nyní možné. Mohu říci s čistým svědomím, že ohromný vliv Rasputinův na cara a carevnu dal se z obsahu telegramů zjistiti se vší určitostí. Často se telegramy dotýkaly záležitostí vládních, hlavně jmenování různých osob... Stürmer v telegramech Rasputinových byl nazýván „starcem". Pamatuji se, že v jednom z nich telegrafoval Rasputin carovi: „Nech starce v pokoji," t. j. naznačoval tím, že nemá býti propuštěn. Pamatuji se, že přišel jednou od něho telegram, adresovaný carovi nebo carevně, v němž byla zmínka o Protopopovi. Tento telegram zřejmě dokazoval styky Protopopovovy s Rasputinem."

Aby zamezil účast Ruska ve válce s Německem, obrátil se Rasputin na cara s dopisem. Tento dopis car si uschoval. Později v Tobolsku vrátil jej rodině Rasputinově.[10]

Hlavním činitelem při zavraždění Rasputinově byl kníže Jusupov.[11] Na myšlenku zavražditi Rasputina přišel, když byl předtím dlouho sledoval jeho jednání. Za tím účelem tajně se scházíval s Rasputinem a získal si tak jeho důvěry.

Kníže Jusupov vypovídá: „Nejednou, když jsem u něho seděl, volali ho telefonicky do Carského Sela. Seděl jsem a čekal, až se vrátí. Od něho samého jsem se dovídal a nabýval přesvědčení a nepochybnosti o tom, že ho zvali, aby se s ním poradili o nejvýš důležitých státních záležitostech, mnohdy za velice důležitých okolností; že na jeho návrhy bývaly jmenovány osoby na zodpovědná místa, jak ve vládě, tak i v armádě."

---

[8] Tento svědek byl mnou vyslýchán 15. dubna 1921 v Paříži.

[9] Svědek B. V. Pochvisnev byl mnou vyslýchán 7. května 1921 v Paříži.

[10] Tento dopis jsem získal od svého známého 12. července 1922 v Paříži.

[11] Svědek kníže F. F. Jusupov byl mnou vyslýchán 3. a 4. ledna 1921 v Paříži.

Omezoval se Raspútin touto pasivní rolí řádce, či byl též aktivní a bojoval o svůj vliv?

Jeho dcera vypravuje: „Nejčastěji se otec rozčiloval proto, že mu ministři kladli odpor. Často přijížděl z paláce vzrušený, a když jsme se ho ptali, co je mu, huboval na ministry, že mají špatný vliv na cara... Otec se k vůli tomu i hněval s carem."

Jak se chovaly k Rasputinovi carovy děti?

Jednou, když byl následník v Tobolsku nemocen, byla u jeho postele učitelka Bitnerová. Uklízejíc na jeho stolku, zpozorovala, že portrét Rasputinův tam není. Domnívajíc se, že portrét spadl, začala jej hledat na zemi. Následník se jí zeptal, co hledá. Nechtíc vysloviti jméno Rasputinovo, Bitnerová řekla, že hledá ikonku. Hoch se zasmál: „No, to je pěkná ikonka! To není ikonka! Nehledejte ji!" Bitnerová vypravuje: „V jeho slovech zněla jasně ironie. Věděla jsem, že míní portrét Rasputinův, který skutečně na stole nebyl. Z jeho tónu jsem zřejmě vycítila odmítavé chování v Rasputinovi."

Dívka „obestřená smutkem..." Dívka, z jejíž duše bylo možno čísti „hoře" ... Toť obraz velkokněžny Olgy Nikolajevny. Posloucháme-li výpovědi svědků, mimoděk se nám vkrádá myšlenka, že ona, byť i nejasně, chápala otravu rasputinského jedu. Ona, mimochodem řečeno, nechtěla se zúčastniti panychidy po Rasputinovi, když byl tento zavražděn.

Jestliže Rasputin mohl narážeti na odmítavé chování v carské rodině samé, pak nemůže býti pochyby, že takové chování k němu se strany ostatních členů panujícího rodu bylo zjevem všeobecným.

Jak na to reagoval Rasputin?

Koncem roku 1916 byl car v Kijevě. Tam mu bylo oznámeno, že mezi jeho příbuznými jeví se snaha odstraniti Rasputina a podporovati rekonstrukci vlády. Do všeobecného mínění příbuzných zazníval též hlas člověka, carovi velmi blízkého.

Když se vrátil car do Hlavního Stanu, byl Stürmer propuštěn a na jeho místo byl povolán A. F. Trepov. Ale A. D. Protopopov — nejnenáviděnější figura ve vládě — zůstal. Trepov vyslovil svůj souhlas pod podmínkou, že odejde Protopopov. Car povolil. Gilliard, který byl v sousedním pokoji, byl bezděčným svědkem jejich rozmluvy. Vypovídal: „...Ale brzy přišlo Její Veličenstvo. Byla s ní i Vyrubová. Ona (Vyrubová) mně říkala v přítomnosti Gibbse (sděluji vám, tuším, přesně její slova): „Už půl druhého dne je car ve velice špatné náladě. Stále se bijeme, abychom odstranily to, co bylo provedeno v Kijevě. On je příliš dobrý a slabý. Obtočili si ho tam!" Vím, že carevna Alexandra Feodorovna postavila se tenkrát proti provedení výše zmíněných záměrů, tak jak asi byly stanoveny v Kijevě. Vím zcela určitě, že Její Veli-

čenstvo bylo v těch dnech velmi rozrušeno. Napsalo carovi dopis, jehož stylisace se zúčastnila i Vyrubová. Důstojníkovi bylo nařízeno, aby odevzdal ten dopis Jeho Veličenstvu neprodleně, i kdyby někdo mu podával v té chvíli jiné hlášení. Vím zcela určitě, že Její Veličenstvo v té době obdrželo od Rasputina telegram, v němž byly fráze: „Nebát se. Naše síla je ještě veliká."

V prosinci r. 1916 velkokněžna Jelizaveta Feodorovna se snažila odvrátiti blížící se katastrofu. Přijela do Carského Sela, doufajíc, že pohne carevnu, aby odstranila Rasputina. Ale již po první rozmluvě byl jí z rozkazu carevnina připraven vlak, a ona byla nucena odejet proti své vůli.

Zanottiová o tom vypravuje: „Měla tenkráte s carevnou vážný rozhovor o Rasputinovi. Přes to, že carevna měla sestru velice ráda, byla i Jelizaveta Feodorovna bezmocná proti jeho vlivu."

Rasputin arciť nemusil vésti s carevnou boj za svou vůli. Ale nemohu si představiti, že by car, v jeho neobyčejně svízelné situaci, nekladl nikdy odporu vůli Rasputinově, kterou tento uplatňoval prostřednictvím carevniným.

Jak jednal v takových případech Rasputin?

Jusupov pozoroval tyto případy. Mluví o Rasputinově „zlosti", o jeho „pomluvách". Nechci opakovati ta rasputinská slova, ale chápu Jusupova, když mluví o Rasputinovi jako o „vyvrheli."

Na čem se zakládal Rasputinův poměr k carské rodině?

Nemyslím tím, jak oceňovala carevna jeho jednání, mám na mysli jej samotného: jak on se choval k rodině a na tomto podkladě k sobě samému.

Volali ho, aby se modlil za zdraví následníkovo, což on asi také dělal.

Pseudomonarchisté rasputinského směru snaží se nyní tvrditi, že Rasputin „blahodárně" působil na zdraví následníkovo. To není pravda. Jeho nemoc stále trvala, nezmizela, a on zemřel, jsa nemocen.

Lze ovšem nevědomky oklamati nemocnou duši matčinu jedenkrát, dvakrát, i třikrát. Ale nelze tak činiti po celá dlouhá léta bez pomoci lži před ní a před sebou samým.

Lhát pomáhala Rasputinovi nemoc následníkova sama. Byla vždy stejná: utrpěl trauma, objevil se otok, objevovaly se obrny, hoch trpěl velikými bolestmi.

Kolem něho byl stále lékař: dr. Derevenko. Věda konala své dílo: nastupovala krise, otok se vstřebával, hochovi bylo lépe.

Stav matčin byl pochopitelný. Věříc v Rasputina, připisovala — následkem celého komplexu psycho-pathologických příčin — šťastné ukončení nemoci ne lékaři, nýbrž Rasputinovi.

Ale jak se mohl udržeti Rasputin jen touto vírou matčinou po tolik let?

Lež Rasputinova potřebovala pomocníky. Při čestnosti doktora Derevenka, o níž jsem hluboce přesvědčen, měl Rasputin nutně zapotřebí, aby v paláci byl buď jeho spoluúčastník anebo poslušný nástroj jeho vůle, neschopný hleděti na věci očima normálního člověka, od něhož mohl by kdykoliv získati potřebných údajů. Ale k sobě, nevzdělanému člověku, potřeboval i lékaře.

Tak tomu skutečně bylo.

V paláci byl jeho otrok — Anna Alexandrovna Vyrubová.

Tři faktory vymezovaly její postavení u dvora: carevnina hysterie, její vlastní hysterie a Rasputin.

Nemoc carevnina měla v zápětí odchod lidí, kdysi blízkých, a prázdnotu. Ji vyplňovali buď svatí lidé, jako hraběnka Gendriková, nebo lidé, kteří neměli svého „já". Vyrubová patřila k této poslední skupině. Na tom se zakládal její poměr k carevně. A jsem přesvědčen, že Vyrubová nikdy nebyla druhem její duše, neboť carevna nemohla nepostřehnouti duševní chudoby Vyrubové.

Gilliard vypravuje: „Její Veličenstvo ráďo se obklopovalo lidmi, kteří se jí zcela oddávali a kteří se téměř vzdávali svého „já". Považovala takové lidi za sobě oddané. Právě z této příčiny byla u ní Vyrubová možná. Vyrubová byla hloupá, omezená, prostoduchá, prázdná, sentimentální a mystická. Nebyla příliš vyspělá a měla úplně dětské názory. Neměla žádných vyšších myšlenek. Pro ni existovaly jedině osoby. Byla úplně neschopná chápati podstatu věcí: ideje. Pro ni byli prostě špatní a dobří lidé. První byli nepřátelé, druzí — přátelé. Byla až hloupě důvěřivá a získati její duši nedalo žádnou práci. Měla ráda společnost lidí, kteří byli níže než ona, a mezi takovými lidmi bylo jí dobře. V některých ohledech připadala mi zvláštní. Zdála se mi (pozoroval jsem to na ní) ženou, u níž je jaksi nedostatečně vyvinut cit ženské stydlivosti... S Rasputinem byla ve velmi blízkých vztazích."

Zanottiová vypovídá: „Konec konců u carevny byli dva lidé, proti nimž nemohl nikdo bojovat: Rasputin a Vyrubová. Více pro ni z okolí nikdo neexistoval."

Asi v r. 1913 stal se případ, který jasně osvětluje Vyrubovou a Rasputina.

Vyrubová, zapomenuvši na svoje postavení, povolila jednou příliš své hysteričnosti a vybrala si za předmět své pozornosti cara. Carevna to rázem postřehla a zakázala Vyrubové objevovati se v jejich rodině. Postavení Vyrubové zakolísalo. Marně prosila v dopisech o prominutí. Nepomohla ani přímluva carevnina duchovního. Tak to trvalo dosti dlouho. Ale přijel Rasputin a jedinou rozmluvou s carevnou obnovil postavení Vyrubové.

Při našem vyšetřování nikdy se nesmí pustiti se zřetele detaily. Pomáhají často pochopiti pravdu.

Dítě a jeho matka byly nemocny. Za takových poměrů bylo Rasputinovi v paláci potřeba v prvé řadě ženy. Tak tomu také bylo.

Při zvrácenosti jeho povahy a při hysteričnosti Vyrubové nedalo by Rasputinovi mnoho práce učiniti ji obětí svých choutek. On toho neudělal, neboť chápal, že může ztratiti ne-li svoje postavení, tedy Vyrubovou, které potřeboval. Když mu z toho kynul prospěch, používal i takových prostředků, nerozvažuje vůbec ani trochu o tom, čím by měl býti pro něho příbytek carův.

Následník, když byl ještě malým dítětem, měl za chůvu Marii Ivanovnu Višňakovou, prostou ženu. Zanottiová vypovídá: „Chovala jsem se k němu (Rasputinovi) odmítavě. Považovala jsem ho a dosud považuji právě za to zlo, které zahubilo carskou rodinu a Rusko. Nebyl to ani dost málo svatý člověk, byl to zkažený člověk. Svedl u nás chůvu Marii Ivanovnu Višňakovou. Byla to chůva Alexěje Nikolajeviče, kterého měla strašně ráda. Rasputin navázal s ní známost a zneužil jí. Ona potom toho litovala a upřímně pověděla o svém činu carevně. Carevna jí nevěřila. Viděla v tom něčí snahu očernit Rasputina a propustila Višňakovou. A přece to byla čirá pravda, jíž ona ve své lítosti neskrývala, a mnozí věděli o tom od ní samé. Nazývala ho „psem" a mluvila o něm s odporem. Chtěla tenkrát všem ukázat Rasputina v pravém světle, jaký je to vlastně člověk. Chtěla to povědět carovi, ale nebyla k němu připuštěna."

Velmi blízký poměr byl mezi Rasputinem a lékařem Badmajevem. Jusupov, stopuje Rasputina, často s ním hovoříval o tomto tématě. Mnoho různých domněnek budí tento tajemný doktor, který nenápadně zmizel s obzoru hned po revoluci. Jusupov tvrdí, že Rasputin ve chvílích upřímnosti často se mu prořekl o „znamenitém badmajevském koření", jímž bylo možno vyvolati atrofii psychického života, zesilovat a zastavovat krvácení.

Gilliard vypravuje: „Jsem přesvědčen, že Rasputin, jsa zpraven prostřednictvím Vyrubové o průběhu nemoci (následníkově), objevoval se na radu Badmajevovu u postele Alexěje Nikolajeviče právě před nastoupením krise, a Alexěji Nikolajeviči dařilo se lépe. Její Veličenstvo, ničeho nevědouc, bylo tím arciť nejednou překvapeno a uvěřilo ve svatost Rasputinovu. Zde právě spočívala příčina jeho vlivu."

Zanottiová vypovídá: „Nemohu vám říci, jaký vliv měl Rasputin na uzdravení Alexěje Nikolajeviče za první své návštěvy, ale na konec jsem měla ten dojem, že Rasputin se objevoval u nás za nemoci Alexěje Nikolajeviče právě v tom okamžiku, kdy prudká krise jeho onemocnění již míjela. Opakuji, na konec jsem to vypozorovala."

Ale Rasputin se nespokojil pouze lží. Když se již stal

nutnosti nemocné carevně, začal jí hroziti, vytrvale opakuje: „Následník bude žíti, pokud žiji já.“ A čím hlouběji se rozrušovalo její myšlení, tím více jí hrozil: „Moje smrt bude vaší smrtí.“

Čím byl Rasputin původně?

Byl to mužík, ale nebyl dobrým hospodářem. Za něho pracovali jiní: jeho otec a jeho syn. Vždy nosil v sobě rysy mužíka-povaleče, a lehký život, kterého se mu potom dostalo osudem, lehce ho svedl.

Jeho dcera vypravuje o něm: „Pil mnoho... Nejraději měl madeiru a červené víno. Pil doma, častěji však v restauracích a u známých.“

Žena, která žila v jeho bytě a měla ho stále na očích, vypovídá: „Pil velice mnoho, a často jsem ho viděla v té době opilého. Byl neustále obklopen spoustou ctitelek, s nimiž pěstoval intimní styky. Obcoval s nimi docela otevřeně, ani dost málo se neostýchaje. Ohmatával je a vůbec všechny ženy, které k němu přicházely do jídelny nebo do kabinetu, a když on nebo ony tomu chtěli, vedl je hned přede všemi do svého kabinetu a tam provozoval svoje dílo. V opilství nejčastěji sám je obtěžoval; byl-li střízlivý, popud dávaly k tomu obyčejně ony... Často jsem slyšela jeho úvahy, které byly směsí náboženství a rozvratu. Seděl a poučoval své ctitelky: „Ty myslíš, že tě znečisťuji? Já tě neznečisťuji, nýbrž očisťuji.“ To byla jeho myšlenka. Užíval ještě slova „požehnání“, t. j. vyjadřoval se v tom smyslu, že žena stykem s ním získává požehnání.“

Čím pevnější bylo jeho postavení u carevny, tím více rostla jeho ctižádost. Pochvisnev vypovídal, že krátce před revolucí telegrafoval Rasputin jednomu nově jmenovanému gubernátorovi: „Udělal jsem tě ... gubernátorem.“

Rudněv považuje Rasputina za chudého, nezištného člověka. Nevím, jak k tomu závěru přišel. Já sám jsem zjistil, že jen v Tjumeňském Oddělení Státní Banky našlo se po jeho smrti 150.000 rublů jeho jmění.

Svědkové vypravují o něm jako o nečistém, neotesaném nevzdělanci. Nebyl rozumný, ale byl vychytralý.

Rudněv, prozkoumav Rasputina, dospěl k úsudku, že vládl „nesporně jakousi velikou nepochopitelnou vnitřní silou ve smyslu působení na cizí myšlení, jakousi silou hypnotickou.“

Kníže Jusupov vypovídá: „Byl to naprosto nevzdělaný, nerozumný, ale při tom velmi úlisný mužík. Následkem své zatemnělosti a různosti mezi prostředím, k němuž náležel, a prostředím, do něhož se dostal, činil někdy svojí osobností dojem naivnosti a čehosi dětského. Svatosti jsem v něm nikdy neviděl. Jsem přesvědčen, že jeho religiosnost byla rouškou, kterou se přikrýval a pod níž jsem tušil klam a špínu. Při všem tom viděl jsem v něm kolosální sílu ducha zla, kterou

vědomě zotročoval lidi. Poslední chvíle jeho života mne nesporně přesvědčily o tom, že jsem měl co činiti s neobyčejným člověkem přímo nadlidské síly, kterou mistrně vládl a která se zřetelně projevila jeho neobyčejnou houževnatostí životní."

Kníže Jusupov, když se seznámil s Rasputinem, souhlasil, aby ho tento léčil. Rasputin užíval přitom obyčejných šalebností hypnosy, což vlastně bylo celé jeho léčení.

Všechny údaje svědků o Rasputinovi možno shrnouti ve dva směry: podle jedněch svědků byla to ohromná síla, podle druhých — nula.

Já sám nepřičítám Rasputinovi žádné síly. Neměl jí, protože neměl vůle.

Ale byl v něm nesporně jeden rys, který ho vyzdvihoval z celkové úrovně. Měl vzácnou schopnost přizpůsobiti se a vžíti se do daných poměrů. To mu umožňovalo velice rychle chápat situaci i člověka. Taková vlastnost vždy mocně působí na lidi nervosní a obzvláště na ženy. Ženy jsou vždy sklonny viděti v takových lidech věštce, proroky. Zjev mužíka, co kontrast, byl v tomto případě Rasputinu na prospěch. Jeho ohromná drzost značně zesilovala celkový dojem.

Konec konců, ať je mínění o Rasputinovi jakékoliv, nelze popříti v něm jednoho nepochybného rysu: kolosální temnoty jeho rozumu.

Přes všechnu jeho šílenou působivost a mocný vliv v okolí já rozhodně nemohu v něm viděti soběstačnou osobnost. Nebyl jí a ve své politické roli, při své temnotě, byl loutkou cizích direktiv.

Kdo tedy stál za ním?

Kerenskij vypovídá: „Jako člen vlády měl jsem možnost čísti mnoho dokumentů policejního ředitelství, týkajících se osobnosti Rasputinovy. Čteme-li tyto doklady, překvapí nás jejich vnitřní duch, jejich čistě špionský styl. Co jiného se dá vycítit z Rasputinových slov, když vytrvale až do své smrti v nesčetných listech psal carovi o Protopopovovi: „Kalinina nevyháněj, je náš, podporuj ho."? Mluvím v tomto případě pouze o Rasputinovi samém a chci říci, že právě jeho role je mi zcela jasná. Koho v něm viděl Puriškevič, když ho vraždil? Netajil nikterak, že v jeho osobě vraždil především zrádce. Vzpomeňte si jen na Chvostova. Já sám nechovám nějakých zvláštních citů k osobnosti Chvostovově. Ale vím, že veřejně bojoval proti Rasputinovi jako ústřední osobě německé agentury. I jak rozhořčeně proti němu bojoval Rasputin pomocí jeho vlastního okolí, pomocí samého Manuseviče-Manujlova! Tak tedy chci říci, že když jsem se obeznámil se všemi těmi dokumenty, nabyl jsem pevného přesvědčení, že Rasputin byl německý agent, a kdybych byl býval porotcem, vznesl bych na něj, jsa o jeho vině plně přesvědčen, obvinění."

Člen Státní Dumy, Maklakov[12], vypovídá: „Pamatuji se dobře, že Chvostov, jakožto ministr vnitra, v posledních dnech svého úřadování mně vyprávěl, že nařídil Rasputina tajně pozorovati a že je pro něj zcela jasno, že Rasputin je obklopen osobami, podezřelými z vyzvědačství ve prospěch Německa. Ukázalo se, že mnohé z těchto osob, na něž padalo podezření vojenského výzvědného oddělení, jsou ve velmi blízkém vztahu k němu. Tato shoda byla tak nápadná, že Chvostov, jak sám říkal, považoval za svou povinnost podati o tom carovi zprávu, což právě bylo příčinou jeho nemilosti a propuštění. Pokládám za nutno uvésti, že týž Chvostov, který v té době považoval se za velice uraženého carskou rodinou a vůbec velice špatně se vyjadřoval o carově osobnosti, ani na okamžik nepřipouštěl myšlenky, že by si snad carská rodina byla vědoma německých intrik. Naopak, celou řadou úvah a faktů to vyvracel."

Kníže Jusupov vypovídá: „Nejednou jsem u něho vídával v kabinetě jakési, zcela neznámé lidi židovského typu. Nejčastěji se tam objevovali tenkráte, když buď odjížděl do Carského Sela, nebo když už tam byl. Když se vrátil, ihned ho obklopili, nutili k pití a na cosi se ho důkladně vyptávali. Když jsem je tak pozoroval, viděl jsem, že mnohé z jeho řeči si ihned zaznamenávali do zápisníků. Pochopil jsem tudíž, odkud Němci čerpali své zprávy o našich tajemstvích. Pochopil jsem, že Rasputin je německým vyzvědačem."

Jusupov vyzvídal na Rasputinovi, co míní o separátním míru s Německem: „Slyšel jsem od něho: „Války není třeba, nutno ji ukončit, dost se již prolilo krve." Říkal to s důrazem, s určitostí. Jednou jsem se ho zeptal: „A jak se na to dívají v Carském Sele?" Odpověděl mi: „No, jak se dívají. Toť se rozumí, zlí lidé jim říkají něco docela jiného. Ale to je jedno, bude tak, jak já chci. Car a všichni ostatní jsou již unaveni... Jak by mohli zastat takovou věc! Jen carevna je v tom ohledu rozumná. Ji se musí všechno dát do rukou, aby to sama řídila. Potom půjde jistě všechno dobře. To je vůle národa."

Kerenskij, který chtěl vznésti na Rasputina přímé obvinění, přece se částečně opravuje: „Že Rasputin sám byl německým agentem, či lépe řečeno, že byl osobou, kolem níž se hromadili nejen germanofilové, ale i němečtí agenti, o tom není pro mne pochyby."

Dokonce i kníže Jusupov doznává: „A přece se mně zdá, že jako německý agent, neuvědomoval si plně svou politickou roli a že do jisté míry jednal ve své, pro Rusko záhubné činnosti nevědomky."

Osoba, která z nařízení vyšších vojenských polních úřadů

---

[12] Svědek V. A. Maklakov byl mnou vyslýchán 10. září 1920 v Paříži.

pozorovala Rasputina, vypovídá: „Já sám jsem od něho slyšel asi v polovině roku 1916: „Kdyby mne ta mrcha (Chionie Gusevá) nebyla bodla, nebylo by žádné války, nedopustil bych jí.“ Říkal otevřeně, že válku nutno ukončiti: „Dost se již prolilo krve. Teď už Němec není nebezpečný, je už slabý.“ Jeho myšlenkou bylo spíše se smířiti s nimi... Mně, v důsledku mé práce a mé osobní známosti s Rasputinem, bylo již tehdy úplně jasným, že jeho byt je tím místem, kde Němci prostřednictvím své agentury získávali potřebných zpráv. Musím však říci podle svého svědomí, že nemám důvodů pro tvrzení, že by byl německým agentem. Byl to ale rozhodně germanofil... Ani na okamžik nepochybuji, že Rasputin nevyjadřoval při tom svých vlastních myšlenek, t. j. myslím, že on s nimi pravděpodobně jen sympatisoval, a že mu byly napovězeny.“

Nevěřím v „germanofilství“ Rasputinovo. Tato myšlenka sama o sobě byla by úctyhodná, poněvadž kultura, třeba i cizí, jest blahem všeho lidstva. Ale ona může činiti nárok na úctu pouze tehdy, hájí-li ji ruský vlastenec, který opravdově a vědecky ovládá minulost a přítomnost své vlasti.

Ji však nemůžeme připsati Rasputinovi. Byla-li plodem jeho vlastního myšlení, byl to výkřik bolševika-zběha.

Jistě, to nebyla jeho myšlenka: „...Krev... Dost se již prolilo krve...“ Zde je hluboce promyšlený cíl: působit na psychologii nemocné ženy. Tuto myšlenku Rasputinovi vštípili, aby on, jako slepý nástroj, používaje svého neobvyklého postavení, vnutil ji carevně.

Kým byl obklopen Rasputin? Mám na mysli při tom nikoliv kruh jeho hysterických ctitelek, nýbrž ty, jimž podléhal on sám.

Takřka negramotnému, pravoslavnému ruskému mužíku Rasputinovi skoro modlářsky nejbližším člověkem byl Ivan Feodorovič Manusevič-Manujlov, člověk židovského původu a vyznání evangelického.

Jsa jinak velmi rozumný a energický člověk s bohatým okruhem známostí nejen v Rusku, ale i v cizině, byl povahou veliký dobrodruh. V duši byl dobyvatelem velikého stylu. Když byl zatčen, nenašly soudní úřady jeho peněz; a přece představovaly obrovskou sumu!

Před první revolucí žil dlouho v Paříži, jsa ve službách Církevní Správy. Jeho skutečnou oblastí byly však policejní úřady.

Potom byl u hraběte Witte-ho jako úředník zvláštních služeb a opustil svůj úřad zároveň s ním.

Když byl ministr zahraničních věcí Sazonov zaměněn Stürmerem, Manujlov byl k tomuto ihned jmenován úředníkem zvláštních služeb.

On byl tou vůlí Rasputinovou, on povalil ministra vnitra

Chvostova, když tento se snažil odhaliti vyzvědačskou činnost Rasputinovu.

On to byl, který se domohl prostřednictvím Rasputinovým propuštění ministra spravedlnosti Makarova, posledního obhájce našeho národního soudnictví, nepodplatitelného sluhy zákona, a povolání rasputince Dobrovolského.

Žal plní duši, nasloucháš-li očitému svědku přátelské rozmluvy Rasputinovy s dobrodruhem Manujlovem, kteří rozhodovali o osudu ruských ministrů.

Poslední jeho kreaturou byl osudný člověk: ministr vnitra Protopopov. Nebudu sám o něm mluviti. Uvedu jen výpověď svědka Maklakova: „Prvním projevem osob, které znaly Protopopova, byl nezadržitelný smích, když se dozvěděly, že se stane ministrem; nebyly rozhořčeny, poněvadž se jim všem zdálo směšným, že Alexandr Dmitrijevič Protopopov může se vůbec někdy objeviti v takovém postavení. Byl sice již dříve zvolen místopředsedou Dumy. K jeho volbě však došlo za poněkud výjimečných poměrů... Vše to, co se potom s Protopopovem odehrávalo, lze do jisté míry vysvětliti i jeho chorobnými stavy, jejichž příznaky byly již dávno pozorovány. Tak, když byl zvolen místopředsedou, zřídil si znenadání ze svého sněmovního kabinetu ložnici a ačkoliv měl svůj byt, chodíval tam spát; na moji otázku, proč to dělá, odpověděl, že má velice rozrušeny nervy a že nemůže doma spát. Vzpomínám si ještě na jiné jeho podivínství, které hraničilo téměř již s abnormitou. Když byl jmenován ministrem vnitra, přišel do Dumy na zasedání rozpočtové komise. Dostavil se tam v četnické uniformě a dříve než vstoupil do pokoje, kde zasedala komise, prosil policejní úředníky, které uviděl, aby ho provedli budovou; procházel s nimi všechny místnosti, nevyjímaje ani zasedacího sálu, přes to, že je velice dobře znal. My všichni, členové Dumy, když jsme se o tom dozvěděli, smáli jsme se a říkali, že se Protopopov zbláznil."

Případ Protopopovův byl, po prozkoumání jeho duševního stavu, posuzován Vyšetřující Komisí skutečně jako případ duševně nemocného.

Druhým, Rasputinu blízkým člověkem byl bankéř Dmitrij Rubinstein, žid.

Byl Rasputinovým přítelem a Rasputin ho nazýval něžně „přítelem Míťou".

V r. 1916 bylo proti Rubinsteinovi zavedeno trestní řízení pro velezradu ve prospěch Německa, jíž se dopustil tím, že 1) jako ředitel pojišťovny „Kotva", u níž pojišťovala vláda naše vojenské zahraniční objednávky, sděloval Němcům tajné zprávy o pohybu našich vojenských transportů, následkem čehož je Němci potápěli; že 2) jako ředitel Rusko-francouzské Banky a Junkerské Banky ve značném rozsahu brzdil výrobu válečného materiálu.

Tobolský mužík Rasputin, který podle mínění mnohých lidí neměl politického významu, měl ... osobního tajemníka. Byl jím petrohradský obchodník s brilianty Aron Samujlovič Simanovič.

Simanovič, bohatý člověk, který měl svůj obchod a byt, zdržoval se z neznámých příčin neustále v bytě Rasputinově. Býval tam jako doma, a Matrena, Rasputinová dcerá, něžně ho nazývá ve svém deníku „Simočkou".

Zde měl nekonečně široké pole působnosti a mohl využívat opilého mužíka-nevzdělance, třebaže jeho jménem, ale často i bez jeho vědomí.

Rudněv, zkoumaje Rasputina, postřehl, že některé osoby, jež byly s Rasputinem ve styku nebo ho zajímaly, měly přezdívky. Na příklad Protopopova nazýval Rasputin vždy „Kalininem", Stürmera — „starcem", episkopa Varnavu — „motýlkem".

Rudněv nevěnoval pozornosti této věci a snaží se ji vysvětliti prostě vtipností, výstřelky Rasputinova rozumu: dával prý rád případné přezdívky.

Kalinin — to není přezdívka, nýbrž smluvená záměna jmen.

„Motýlka" Rudněv vyhledal v carevnině korespondenci s Vyrubovou. Znaje charakter carevnin a úctu, s jakou se vždy chovala i k tomu nejnižšímu a nejprostšímu duchovnímu, nemohu si představiti, že by „motýlek" byl vtipem, vypůjčeným třebas i u Rasputina.

Myslím, že tyto přezdívky slouží co názvosloví v tajné organisaci.

Koncem listopadu 1916 centrum Senátu nařídilo jednomu svému členu, aby oznámil Protopopovi, že jeho mandát ve vládě jakožto ministra je absolutně nepřípustný, že pro blaho vlasti musí odstoupiti.

Ke schůzce této osoby s Protopopovem došlo v jejím bytě 2. prosince (podle starého data) ve 12 hodin v noci.

Tato osoba vypovídá:[13] „Oznámil jsem mu, co mně bylo poručeno. Protopopov, projeviv mnoho příznaků, vlastních hysterii, ujišťoval mne, že ho nikdo nechápe; že je nezničitelnou mocí a vůlí; že má před sebou plno plánů, které přinesou Rusku blaho. Konec konců dal mně své slovo, že zítra (3. prosince) odebere se do Carského Sela a podá demisi. Přitom mne prosil, abych mu nějak přispěl, aby mohl zůstati u cara, protože si ho a carevnu tak zamiloval, že absolutně nemůže bez nich žíti. Současně projevil přání, aby mu bylo nějak dopomoženo k hodnosti „generál-majora". Ke konci naší rozmluvy jsem mu řekl, že je ovšem možné, že jeho demise nebude carem přijata; že to pravděpodobně

[13] Tento svědek byl mnou vyslechnut 16. dubna 1921 v Paříži.

změní i posici Senátu, jestliže nad to ukáže se takovým státníkem, jakým sám sebe kreslí, ale pouze pod jednou nezměnitelnou podmínkou: není-li protekčním úředníkem Rasputinovým. Protopovov rozhořčeně mne ujišťoval, že se vůbec s Rasputinem nestýká a že se s ním setkal jen dvakráte: jednou v sanatoriu dra Badmajeva, kde Rasputin svou osobností učinil na něho ohromný dojem... S tím jsme se tedy rozešli kolem ½3. hodiny v noci."

Příštího rána k tomuto členu Senátu přišla jedna osoba a oznámila mu, že minulé noci Protopopov hned po jejich rozmluvě odebral se do Rasputinova bytu, kde ho již očekávali, a odtamtud že téže noci byl poslán do Carského Sela telegram tohoto obsahu: „Nesvolujte k propuštění ředitele. Po tomto ústupku budou požadovati rozpuštění celé správy. Potom zahyne akciová společnost i její hlavní akcionář." Podepsán byl „Zelený".

Přednosta ředitelství pošt a telegrafů Pochvisnev vypovídal: „Pamatuji se, že carevně byl poslán též telegram, podepsaný „Zeleným". Stálo v něm, že bude-li propuštěn někdo z členů „akciové společnosti", bude požadováno i propuštění celé správy, což hrozí záhubou i předsedovi společnosti. Nevím, kým byl tento telegram odeslán. Bylo to, tuším, koncem r. 1916."

Pochvisnev, charakterisuje celkový tón Rasputinových telegramů carevně, říká: „... Obsahovaly v sobě vždy religiosní element a svou mlhavostí, jakýmsi nesmyslným chaosem vyvolávaly při čtení trapný pocit čehosi psychopathologického. Přitom však byly vůbec nejasny smluvenými slovíčky, srozumitelnými jen adresátům."

Protopopov, popíraje svoje styky s Rasputinem, lhal členu Senátu. Udržoval je až do smrti Rasputinovy. V noci, kdy byl Rasputin zavražděn, několik hodin předtím, než jej kníže Jusupov odvezl, byl v jeho bytě a varoval ho, aby nikam té noci nejezdil, ježto ho chtějí zavražditi.

Protopopov dobře věděl, jaký význam mají Rasputinovy telegramy a v lednu roku 1917 poslal k Pochvisnevu jednoho četnického generála, žádaje porušení zákona, t. j. vydání všech prvopisů Rasputinových telegramů. Pochvisnev se nepodrobil, ale brzy pochopil, že není možno déle sloužiti, a odešel z úřadu. Pak se jich teprve Protopopov zmocnil.

Kdo byli ti tajemní „zelení"?

Jusupov se snažil vyzvěděti na Rasputinovi, kdo jsou ti neznámí se zápisníčky, které vídával v jeho bytě. „Rasputin, schytrale se usmívaje," vypovídá Jusupov, „odpověděl: „To jsou naši přátelé. Je jich mnoho. A ti hlavní z nich jsou ve Švédsku. Jmenují se zelení."

Stokholm byl hlavním střediskem, kde se nacházely německé organisace v boji proti Rusku.

Nepochybuji, že odtamtud dostávali direktivy i ti, kteří obklopovali Rasputina.

Podal jsem zde fakta, jak je stanovilo vyšetřování. Budoucí historik, aniž by se řídil mými závěry, učiní svého času závěry svoje, snad správnější.

Já však v mezích svého vyšetřování považuji za dokázané tyto positivní výsledky:

V důsledku výše zmíněných příčin, spočívajících částečně v povaze carevnině, částečně i ve vzájemném vztahu jejího a carova charakteru, pohlíželi u dvora na Rasputina jako na zosobnění ideje: religiosní, nacionální a absolutistické.

Jakovlevův pokus — odvézti cara z Tobolska — car mohl ovšem oceniti pouze tak, jak to učinil, neboť v duši své byl vždy týmž: Ruským Carem.

Tytéž vztahy, jaké měli k Rasputinovi, nezbytně přenášeli na všechny ty, kdož přišli s jeho doporučením.

Všichni tito lidé měli pro ně neméně osudný význam, než Rasputin sám.

Brzy uvidíme, že Rasputinův nástupce, vyrostlý v témže prostředí, existoval i v Tobolsku a zavinil jejich záhubu.

HLAVA OSMÁ.

Politické poměry v Tobolsku.

Dovolovaly tobolské poměry carovi vidět v Jakovlevu německého posla, skrývajícího se pod maskou bolševika?

Tyto poměry byly důsledkem převratu 25. října 1917.

První pokus Leninův, svrhnouti Prozatímní Vládu v červenci 1917 skončil neúspěchem. Lenin byl nucen uprchnout. Bylo proti němu zahájeno soudní vyšetřování.

Vedl je vyšetřující soudce pro zvlášť důležité případy Alexandrov. Vyšetřovací spisy padly 25. října do rukou bolševiků. Ale V. L. Burcelov šťastně získal svého času výtah ze spisů tohoto vyšetřovacího řízení.[1]

Zkoumal jsem jeho hodnověrnost výslechem Pereverzeva a Kerenského. Prvnímu z nich náležela v této věci hlavní role, neboť on pracoval na zradě Leninově ještě před jeho vystoupením, jakožto prokurátor Petrohradské Soudní Tabule. Později, co ministr spravedlnosti, nařídil formální vyšetřování.

Pereverzev vypovídal: „Přečetl jste mi nyní obsah dokumentů o Leninově zradě a já mohu o nich říci toto. Dokumenty tyto tvoří výtah těch dokumentálních údajů, které jsem měl svého času k disposici jako ministr spravedlnosti. Již jako prokuráton tabule vedl jsem vyšetřování o německé špionáži a specielně o činnosti Leninově v tomto směru. Práci tu prováděli moji podřízení úředníci, pod mým osobním dohledem. Získanými údaji role Lenina a celé řady jiných osob, jakožto německých agentů, byla zjištěna nade vší pochybnost... První pokus bolševiků byl zmařen. Bylo zavedeno předběžné vyšetřování. Vedl je z mého nařízení vyšetřující soudce pro zvlášť důležité případy Alexandrov. Brzy na to byl jsem však přinucen odejíti z vlády, poněvadž moje veřejné vystoupení proti Leninovi mělo za následek bouři v pe-

[1] Byl dán k disposici Burcevem 11. srpna 1920 v Paříži.

trohradském sovětu dělnických zástupců, kteří činili na vládu veliký nátlak."

Výtah těchto dokumentů kladl nepřátelským agentům za vinu toto:

„Na základě zmíněného šetření Vladimír Uljanov (Lenin), Ovsej Herš Aronov Apfelbaum (Zinovjev), Alexandra Michajlovna Kolontaj, Mečislav Juljevič Kozlovskij, Jevgenie Mavrikijevna Sumenson-ová, Holfand (Parvus), Jakub Fürstenberg (Kuba Ganeckij), námořní důstojník Iljin (Raskolnikov), praporčíci Semaško a Rochal jsou vinni tím, že v r. 1917, jakožto ruští občané, po předběžné vzájemné dohodě, s úmyslem pomáhati státům, jsoucím ve válečném stavu s Ruskem, v jejich nepřátelských činech, smluvili se s agenty těchto států, že budou spolupůsobiti při desorganisaci ruské armády a jejího zázemí za účelem seslabení její bojové schopnosti, při čemž z prostředků, jež obdrželi od těchto států, organisovali propagandu mezi obyvatelstvem a vojsky, vybízejíce je k odepření válečných úkonů proti nepříteli, a dále že za týmž účelem ve dnech 3. až 5. července podnítili v Petrohradě ozbrojené povstání proti stávající nejvyšší státní moci, provázené celou řadou vražd, násilí a pokusy zatknouti některé členy Vlády, čímž došlo v některých vojenských oddílech k neuposlechnutí rozkazů velitelského sboru a samovolnému opuštění posic, čímž byl podpořen úspěch nepřátelských armád."

Jako agent-propagátor byl Lenin již dávno pozván německo-rakouskými úřady k spolupráci k boji proti Rusku.

Již tři měsíce po začátku války byly mezi ním a rakouským štábem navázány styky, a on, byv původně zadržen jako ruský poddaný, obdržel nejen svobodu, ale i ochranu. Téhož roku odejel do Švýcarska. Toto období jeho činnosti bylo zjištěno vyšetřováním Alexandrovovým.

Na odhalení další jeho činnosti pracoval Burcev,[2] který zjistil, že Lenin r. 1915 v Bernu, kamž schválně zajel z Curychu, vešel v úzký styk s německým generálním štábem a obdržev od něho peníze i směrnice, organisoval rozsáhlý protinárodní boj proti Rusku. Vybrav si řadu spolupracovníků, usilovně rozšiřoval zhoubnou literaturu, najímal a odesílal agenty-propagátory do řad ruské armády a do jejího zázemí.

Po odstoupení carově neslýchaný náš národní rozklad otevřel Leninu a jeho spolupracovníkům dveře do Ruska dokořán.

Mám seznam těchto spolupracovníků. Mezi nimi je jeden, jemuž náležela nemalá role v zavraždění carské rodiny.

Nyní pak doznala zradu Leninovu i taková autorita, jako je generál Ludendorff.[3] Píše ve svých vzpomínkách: „Naše vláda, posílajíc Lenina do Ruska, vzala tím na se velikou zodpovědnost. Tato Leninova cesta byla oprávněna z vojenského hlediska; bylo nutno, aby Rusko bylo svrženo."

Kerenskij vypovídal: „Jako osoba, jíž náležela v těch dnech moc v nejširším smyslu, pravím, že role Němců nebyla jen tak prostá, jakou se zdála snad i vyšetřujícímu soudci Alexan-

---

[2] Svědek V. L. Burcev byl mnou vyslýchán 11. srpna 1920 v Paříži.

[3] Ludendorff: Meine Kriegserinnerungen 1914—1918, Berlin 1922—1923, Mittler & Sohn. — Pozn. překl.

drovu, jenž vyšetřoval události z července 1917. Němci pracovali současně na frontě i v zázemí. Považte jen: na frontě nástup (Tarnopol), v zázemí — povstání. Já sám jsem byl tehdy na frontě při tom nástupu. Hle, co se tenkrát zjistilo. Ve Vilně vydával tehdy německý štáb pro naše vojíny rusky psané bolševické časopisy, které pak rozšiřoval na frontě. V době nástupu asi 2. nebo 4. července v časopise „Tovaryšč", který vydávali Němci ve Vilně a který vyšel přibližně koncem června, oznamovaly se jako fakta zprávy o vystoupení bolševiků v Petrohradě (první Leninovo vystoupení), které se ve skutečnosti udály teprve později. Tak bojovali Němci v souhlase s bolševiky a jejich prostřednictvím proti Rusku! Rovněž není tak prostým fakt převratu 25. října. Německo samo bylo přinuceno v průběhu války bojovati proti Dohodě pomocí bolševismu. Vybralo si k tomuto účelu Rusko, jako nejslabšího protivníka v tomto ohledu. V jeho čtyřspolku nebylo v r. 1917 všechno v pořádku. Rakousko chystalo se vystoupiti ze spolku s Německem a hledalo separátní mír. Proto Německo, snažíc se odvrátiti roztržku s Rakouskem, pospíchalo s převratem u nás na podzim 1917. Konstatuji tento fakt. 24. října 1917 my, Prozatímní Vláda, obdrželi jsme návrh Rakouska na separátní mír. 25. října došlo k bolševickému převratu. Tak dovedli urychliti Němci průběh událostí! Docílivše tohoto převratu, stali se pomocí bolševiků pány situace."

Stali se pány situace v Rusku. Tato myšlenka je historicky pravdivá a potvrzuje ji celkový průběh Světové Války...

Poměry v Sibiři byly stanoveny po převratě 25. října třemi faktory.

Bylo to především rozhodnutí Spojenců, obnoviti ruskou frontu, rozrušenou Němci prostřednictvím bolševiků.

Vyjednávalo se o tom z jara 1918. Koncem tohoto roku byla poslána do Sibiře spojenecká vojska pod vrchním velením francouzského generála Janina. Podle plánů Spojenců měly mu býti podřízeny i ruské oddíly.

Ale situace v Sibiři utvořila se jinak. Ještě před příchodem spojeneckých vojsk povstalo tam národní hnutí, které setřáslo bolševické jho vlastní silou. Začalo v květnu 1918.

Toto hnutí bylo podmíněno a těsně spojeno s třetím faktorem. Sibiří odjížděli na spojeneckou frontu Češi. Evropským Ruskem procházeli v březnu a dubnu 1918. K jejich konfliktu se sověty došlo v květnu 1918.

Co se dělo v té době v Moskvě?

Věci neslýchané za celou dobu existence Carského Ruska. Seděl tam hrabě Mirbach, nepřítelův zplnomocněnec, s nímž nesjednával mír ruský národ. Byl sjednán Německem a jeho vlastními agenty a sluhy internacionály, nikoliv však sluhy nacionálních zájmů ruského národa.

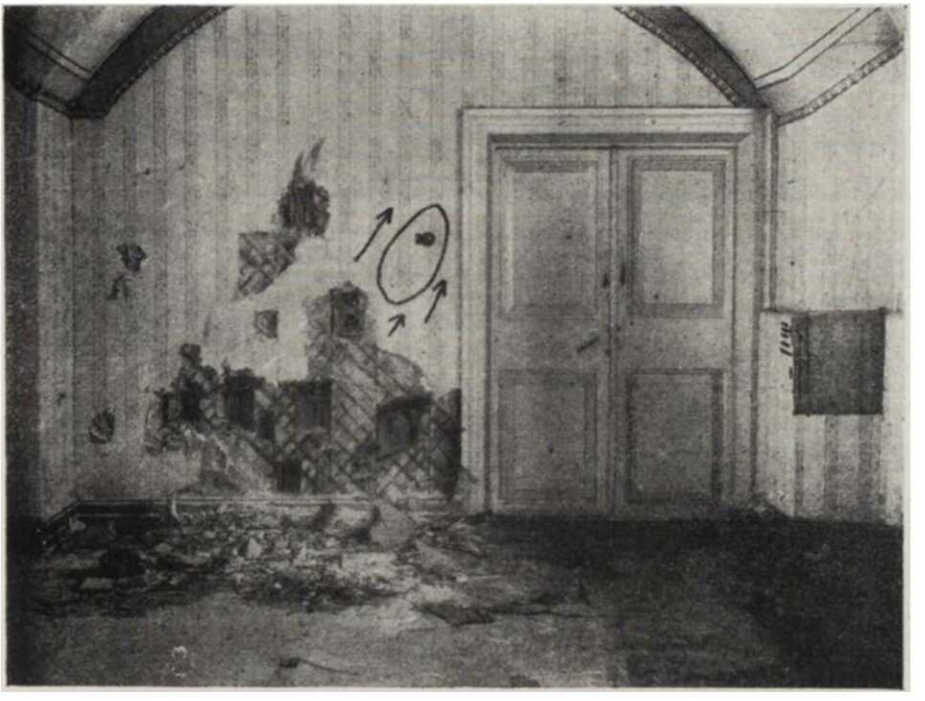

Obr. 43. Komnata, kde byla zavražděna carská rodina.

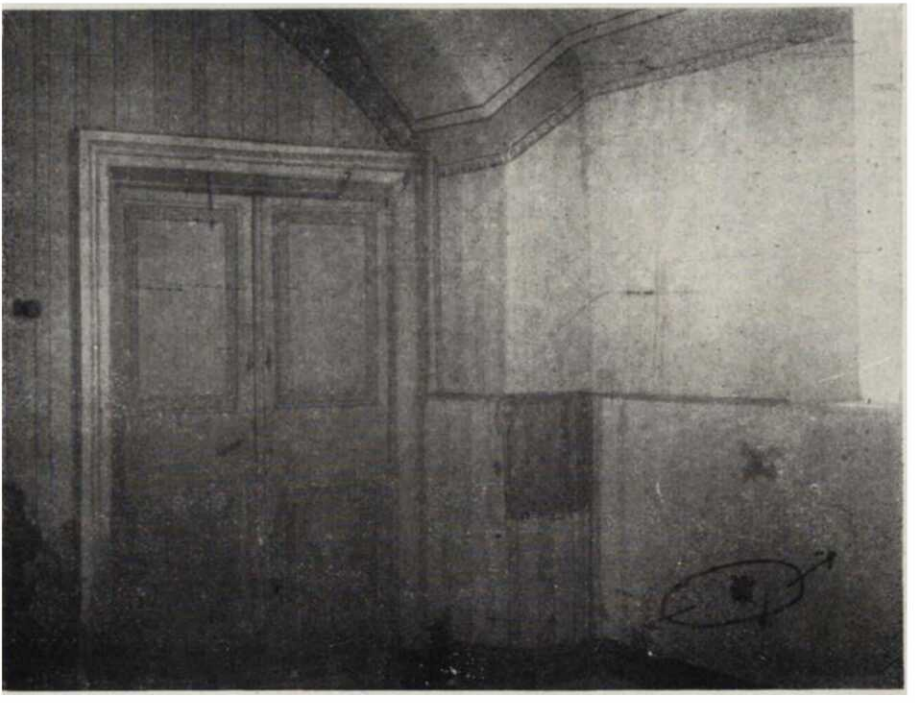

Obr. 44. Táž komnata: jižní stěna.

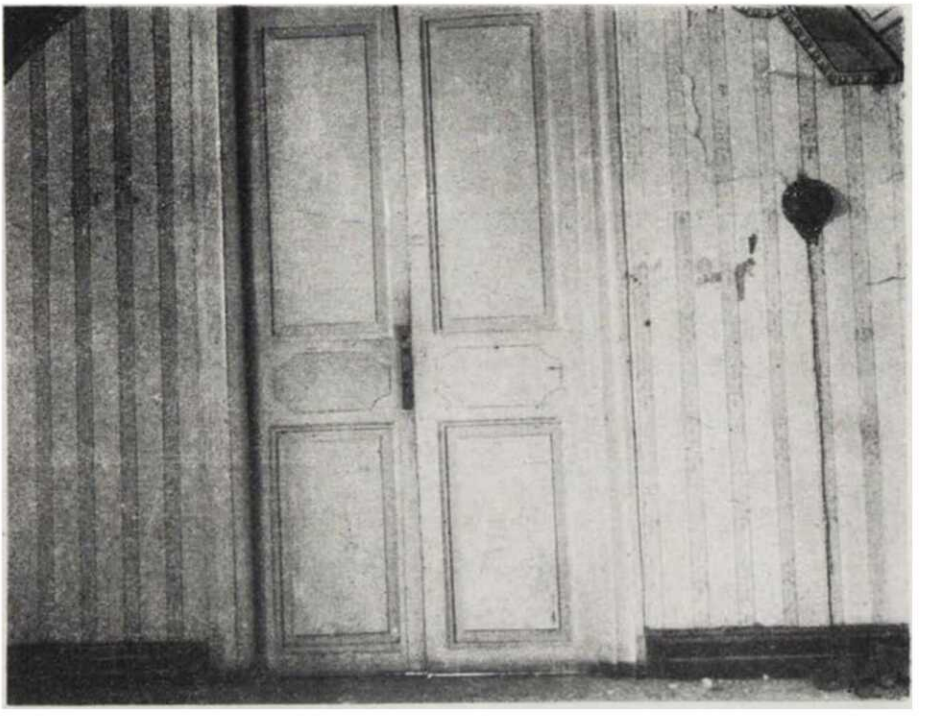

Obr. 45. Táž komnata: západní stěna.

Obr. 46. Ruský a maďarský nápis na stěně Ipatievova domu, provedený katem-čekistou den před vraždou.

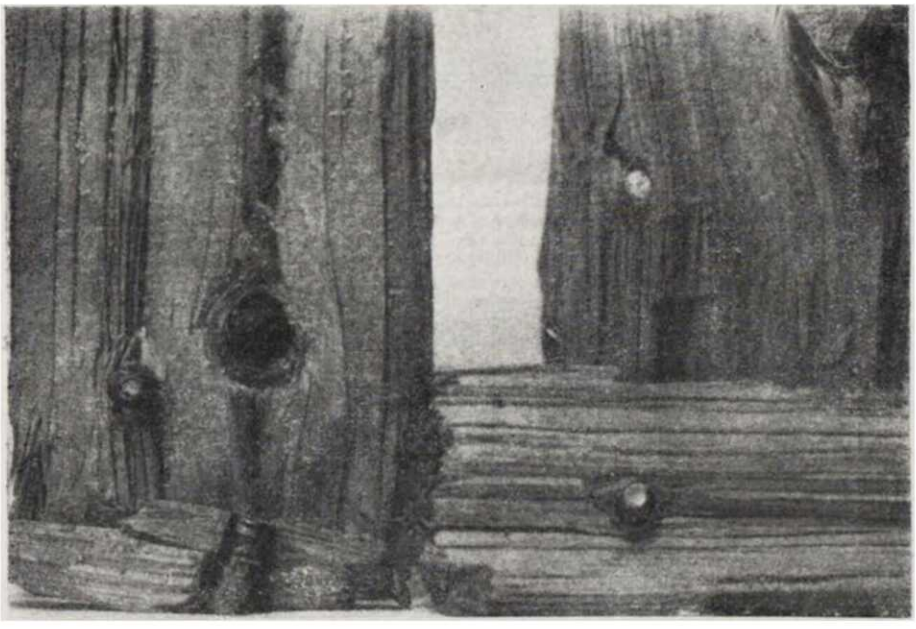

Obr. 47. Části dřeva z východní stěny s uvázlými střelami.

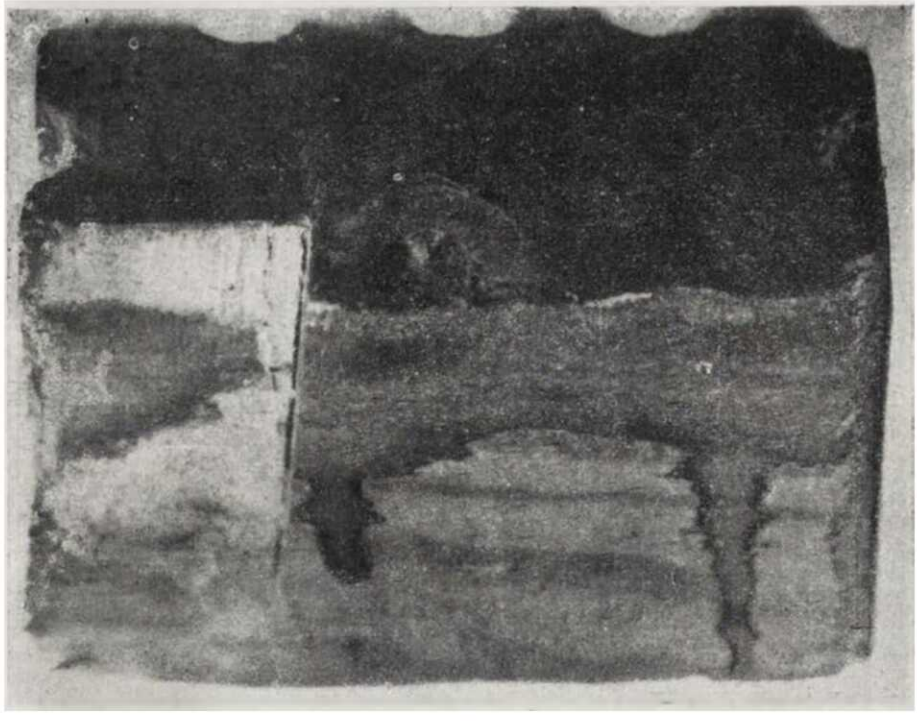

Obr. 48. Část podlahy se střelou a zaschlou kaluží krve.

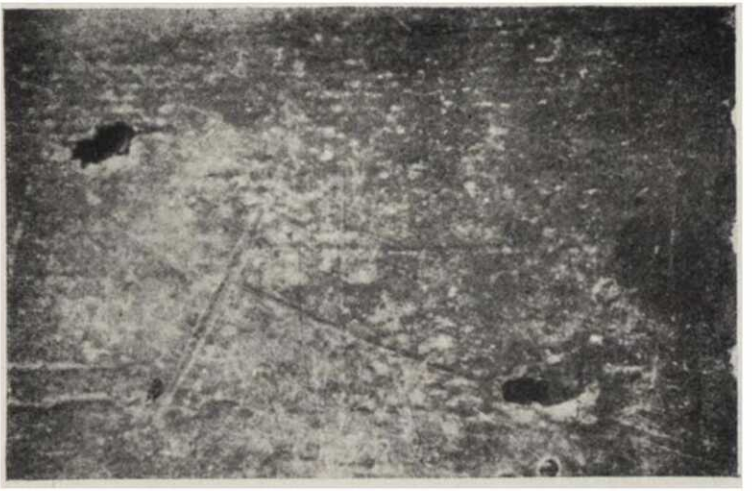

Obr. 49.
Část podlahy s dvěma střelnými zásahy. Těmito střelami byl ubit následník.

Obr. 51. Záhadný čtyřznak v komnatě vraždy (na jižní stěně).

Na jaře r. 1918 byl Ruský Car na ruském území, jež okupoval nepřítel silami ruského národního temna, uvěřivšího novým vůdcům.

Car byl v „nepřátelském zajetí.“ Tento fakt je historicky pravdivý.

HLAVA DEVÁTÁ.

Rasputinův nástupce Solovjev.

Vrátíme se nyní poněkud do minula.

Kdy přijel z Omska do Tobolska v čele svého oddílu Demjanov, Jekatěrinburku nepřátelský a komisaři Jakovlevu tak nakloněný?

Stalo se to 26. března 1918.

Zdůrazňuji to a upozorňuji, že toto datum bylo vyšetřováním přesně zjištěno.

Toho dne zapsal Gilliard[1] do svého deníku tyto myšlenky: „Z Omska přijel oddíl rudých, asi 100 lidí; jsou to první bolševičtí vojáci, kteří utvoří posádku v Tobolsku. Naše poslední naděje na záchranu útěkem zmizela. Její Veličenstvo mně však řeklo, že má důvody domnívati se, že mezi těmito lidmi je mnoho důstojníků, převlečených za prosté vojáky. Ujistilo mne také, že ví z určitého pramene, že 300 takových důstojníků je shromážděno v Tjumeni."

Zkoumal jsem poznámku Gilliardovu. Vypovídal u výslechu: „Mohu toto se vší určitostí potvrditi. Carevna mně několikráte říkala, že právě v Tjumeni se shromažďuje oddíl dobrých lidí k jejich záchraně. Jednou mi Její Veličenstvo s určitostí říkalo, že tam (v Tjumeni) sešlo se 300 dobrých důstojníků. Bylo to krátce před příchodem omského krasnoarmějského oddílu do Tobolska. Všichni z carské rodiny byli přesvědčeni, že v tomto oddílu jsou ti dobří důstojníci z Tjumeni, kteří je zachrání."

Téhož dne došlo také ke sporu carevny s Bitnerovou. Právě na tyto Demjanovy krasnoarmějce ukazovala oknem carevna. Vidouc je po prvé, volala: „Dobří Rusové."

---

[1] Pierre Gilliard: Le tragique destin de Nicolas II. et de sa famille, str. 216. Payot, Paris, 1921.

Není pochyby, že carevna ještě před 26. březnem skládala naděje do Tjumeně. Považovala Tjumeň za hlavní základnu, kde „dobří Rusové" připravují jim záchranu. Spojovala Tjumeň s Omskem a v oddíle Demjanově viděla v krasnoarmějském oděvu tjumeňské důstojníky. Svojí vírou přiváděla na scestí i jiné členy rodiny, ale přitom nechtěla povědět, od koho to vše ví ani takovému člověku, jako byl Gilliard.

Na čem se zakládala tato víra?

Na oklamání, neboť vyšetřováním bylo nade vši pochybnost zjištěno, že nebylo ani v Tjumeni, ani kdekoliv jinde v Tobolské gubernii žádných důstojnických organisací, které chtěly osvobodit rodinu.

Kdo tedy klamal carevnu?

V prosinci 1919 byl ve Vladivostoku zatčen vojenskými úřady jistý Boris Nikolajevič Solovjev. Vzbudil podezření svým chováním a styky se socialistickými živly, které chystaly svržení vlády Admirála Kolčaka. Solovjev byl podroben soudnímu vyšetřování jako bolševický agent. Přitom se vyjasnila jeho podezřelá role vůči carské rodině, když tato byla v Tobolsku. Byl proto odeslán ke mně k výslechu.

Hle, co se mně podařilo zjistiti.

Solovjevův otec, Nikolaj Vasiljevič, byl nepatrným provinciálním úředníčkem: tajemníkem Simbirské Duchovní Konsistoře. Z neznámých jakýchsi příčin v úřadě postupoval a byl přeložen do Kijeva. Potom byl členem Učitelské Rady a pokladníkem sv. Synodu.

Neznám historie jeho kariéry, ale Solovjev-syn[2] mně doznal u výslechu: „Můj otec se velice přátelil s Grigorijem Jefimovičem (Rasputinem). Byli staří známí a přátelé."

Boris Solovjev navštěvoval nějakou dobu gymnasium v Kijevě, ale nedochodil je; měl prý slabé zdraví. Potom, jak vypravoval, se chystal vstoupiti do kněžského semináře, protože prý již od dětství byl proniknut „religiosními" snahami.

V r. 1914 stal se vojákem 137. Něžinského pěšího pluku. V r. 1915 je v zázemí: navštěvoval 2. Oranienbaumskou školu praporčíků, kterou absolvoval a potom podle svých slov ještě dokončil důstojnickou střeleckou školu, ale na frontu se více nevrátil.

Od r. 1915 byl členem rasputinského kroužku.

V prvních dnech revoluce ocitá se Solovjev ve Státní Dumě.

Vysvětlil to prostou náhodou: „26. nebo 27. února (podle starého data), kdy vlastně ještě nebylo revoluce, a byly prostě jen pouliční bouře, byl jsem zastaven jako důstojník na jedné petrohradské ulici vojáky a přiveden do Státní Dumy."

---

[2] B. N. Solovjev byl mnou vyslýchán jako podezřelý svědek (§ 722. tr. z.) od 26. XII. 1919 do 3. I. 1920 v Čitě.

Bylo tomu tak?

Solovjeva sledoval ve Vladivostoku poručík Loginov. Za tím účelem seznámil se důvěrně se Solovjevem a požíval jeho důvěry.

Loginov[3] vypovídal, že Solovjev byl jedním z vůdců revolučního hnutí mezi vojskem a že je sám přivedl k budově Státní dumy.

Kde je pravda? Jej, důstojníka, „přivlekli" vzbouření vojáci do Dumy, či on, vzbouřený důstojník, sám přivedl vojáky k Dumě?

Loginov mluví pravdu, Solovjev lže.

Jedním z prvních pluků, které se postavily na odpor ve dnech vzbouření, byl 2. kulometný pluk. Solovjev byl důstojníkem tohoto pluku ve dnech vzbouření. S plukem přišel také k Dumě.

Tím se však jeho role neomezila. On hrál aktivnější roli.

Komitét Státní Dumy, který řídil revoluční hnutí, vznikl, jak je známo, 12. března. Téhož dne utvořila se Vojenská Komise tohoto Komitétu: první revoluční štáb.

Hned prvním okamžikem byl Solovjev jmenován „důstojníkem zvláštních služeb a pobočníkem" předsedy Vojenské Komise.

Loginov vypovídá, že revoluční role Solovjevova ani tím nepřestala: on již tehdy organisoval zničení policejních kádrů v Petrohradě.

Nebudu daleko zacházeti, ale není pochyby: takové jmenování mohl obdržet jen důstojník-vzbouřenec.

Tato Vojenská Komise již v začátcích byla svým duchem bolševická a nepřátelská Prozatímní Vládě. Hlavní osobou v ní byl generál Potapov, nynější bolševický generál.[4]

První předseda Komise Engelhardt vypravuje u výslechu o něm toto: „Komise při své snaze rozšířiti svoji pravomoc byla institucí, která brzdila správnou výkonnost ministerstva války. Snažila se rozšířiti svoji činnost nejen na účet ministerstva války, ale na příklad i na účet velitele vojsk petrohradského vojenského obvodu. Kornilov sám mne jednou prosil, abych zašel do této komise a působil tam na patřičné činitele v tomto směru."

O generálu Potapovi dokonce Kerenskij vypovídá: „Dívali jsme se na něho jako na člověka velmi nestálého, sotva zcela normálního. Měl sklon k demagogii."

V r. 1918 Potapov objevil se na území Admirála Kolčaka a pro svoji bolševickou činnost byl vypovězen do Japonska.

---

[3] Svědek J. K. Loginov byl vyslýchán vojenským funkcionářem 24. října 1919 ve Vladivostoku.

[4] Generál A. J. Děnikin: Očerki russkoj smuty, I. 1., str. 102. — Powolockij, Paříž, 1921.

V deníku Solovjevově[5] toho roku je napsáno: „Inteligentních lidí je málo — musejí se přímo hledati a společníků vůbec nelze najíti. Generál Potapov odejel k mé veliké lítosti do Japonska."

Naléhal jsem na Solovjeva, aby mně vysvětlil, proč, když se jen náhodně dostal do Dumy, z ní při první příležitosti neodešel.

Odpověděl mi: „Ptáte se mne, proč se tak nestalo. Neučinil jsem to proto, že já, vychovaný v konservativně-patriarchálním prostředí, byl jsem proniknut již od dětství religiosními zásadami, jež mne téměř úplně ovládly, a nikdy jsem se nezajímal a nestaral se o politiku. Všechno se kolem mne hroutilo, řítila se Svatyně Svatých. Chtělo se mi vykřiknout, protestovat, ale co se dalo dělat? „Netáhli" mne již nikam z Dumy, do níž mne dostali vojáci, a proto jsem tam zůstal."

Žádal jsem ho, aby mi vysvětlil, může-li v sobě sloučiti konservativního člověka z patriarchálního prostředí a důstojníka-vzbouřence. Neodpověděl mi!

V srpnu 1917, kdy carská rodina byla již v Tobolsku, odjíždí tam Solovjev a snaží se proniknouti k biskupu Germogenovi, který byl v dobrých stycích s rodinou.

To se mu však nepodařilo.

5. října 1917 oženil se s dcerou Rasputinovou Matrenou a znovu odjel do Sibiře. Rodina zavražděného Rasputina žila ve vesnici Pokrovskoje v Tobolské gubernii. Solovjev neubytoval se u ní, nýbrž v Tjumeni, křižovatce, které nemohli minouti ti, kteří jeli do Tobolska. Tam žil pod jménem Stanislava Korženěvského.

Tázal jsem se Solovjeva, jak si mám vysvětliti jeho roli za vzbouření a jeho blízké vztahy k Rasputinovi.

Mnoho mně vypravoval o otázkách lidské duše. V neobyčejně světlých barvách kreslil u výslechu osobnost Rasputinovu, ba i sama sebe, jako hluboce religiosního a morálního člověka.

Ale morální obraz Solovjevův líčí jeho žena ve svém deníku[6] takto:

27. ledna 1918. „Velmi často rád trochu nadsazuje nelíbí se mi to, ale poznovu vychovati člověka je těžké. Mám ráda lidi pravdomluvné neboť to je pro mne hlavní věcí. Pravda — toť slunce jasné."

13. února téhož roku: „Rozhodla jsem se nevěřit Borji vůbec. Stále mně jen lže že se nestydí, jaké to ponížení pro muže lhát, podle mého názoru nezasluhuje takový muž ani toho, aby se mu ruka podala, a já jsem ještě jeho ženou!

[5] Tento deník byl zabaven Solovjevu 28. prosince 1919 v Čitě.

[6] Tento deník byl zabaven Solovjevé 28. prosince 1919 v Čitě. Cituji jej, ponechávaje pravopisné chyby.

Musím ho to odnaučovat, ale jak. Když už ho tomu nenaučili od malička a lépe nevychovali. Mnoho mně už napovídal nepravd... Doufám, že Bůh ho napraví, ačkoliv praví staré přísloví, že „hrbáče napraví jen hrob"!

30. září téhož roku: „Nevím co psát, čím začít, bylo tolik různých událostí, že jest velmi těžko o všem tom myslet i psát i všechno to předat papíru. Mohu jen jedno napsat a říci, že Borja je strašný chvástal."

Religiosní zásady svého muže líčí nám Solovjevá ve svém deníku takto:

22. dubna 1918. „Na konec jsme se dočkali sv. Paschy, k jitřní jsme nešli — zaspali jsme, mrzelo mne to; byla jsem sama na velké mši, Borja nešel, spal."

25. prosince téhož roku: „Ráno jsem byla v kostele, Borja zaspal."

Tázal jsem se Solovjeva, proč si vzal za manželku Rasputinovu dceru. Odpověděl mi, že se oženil z lásky. Stejně vypovídala i ona.

Ale v jejím deníku čteme toto:

27. ledna 1918: „Nepomyslila jsem si, že se mi bude stýskati po Borjovi, ale mýlila jsem se... Cítím, že ho mám ráda."

24. února téhož roku: „Doma byl velký výstup, Borja mi hodil snubní prsten a řekl, že pro něho nejsem ženou."

25. února téhož roku: „Je mi strašně. Od včerejška cítím změnu ve své duši a nemohu již tak vřele milovat Borju, snad to zase přejde. Je mně zatěžko dívat se na něho. Zdá se mi, že na srdci mám 100 pudů těžký kámen."

26. února téhož roku: „Borju vidím velice zřídka, v posledním čase častěji odchází za svými záležitostmi, čemuž jsem velice ráda. Cítím se poněkud spokojenější, ale vzpomínka na včerejšek ještě mne nenechává v klidu. Kdy konečně najdu tichý útulek?"

27. února téhož roku: „Častěji a častěji dochází k hádkám. Život se stal už nesnesitelným."

3. března téhož roku: „Těžko bych se s ním loučila."

23. března téhož roku: „Před několika měsíci byl pro mne bez ceny, ale nyní ho šíleně miluji, trpím, mučím se celé dny."

16. dubna téhož roku: „Setkala jsem se s Borjou po dlouhém odloučení — sama jsem byla tomu ráda, ale Borja nikoliv — nehodím se pro něho ani tělem ani duší. Jsem-li taková — jk on říká. Proč jsem se jen vdávala?"

11. května téhož roku: „Jen hádky, hádky. Nemají konce... Každodenně slyším od Borji: „Tvoje postava a obličej! Vždyť se k ničemu nehodíš." Může mi býti příjemno poslouchat takové řeči? No ať si!"

30. června téhož roku: „Dnes mně říkal, že trpí k vůli naší rodině, ach, jk mně byla ta slova nepříjemná, povídal,

že lituje, že se kdy se mnou oženil; a mluví ještě k tomu tak otevřeně, že až uši bolí a srdce puká."

3. srpna téhož roku: „Mám vůbec dobré světlé, radostné dny, zdá se, že jich není, žiji jen v trpkostech a urážkách. Borja je strašný egoista; má rád jen sebe více nikoho; ke mně se chová neuvěřitelně, je úžasně hrubý; zdá se mi, že dlouho spolu žít nebudeme. Kde je moje štěstí? Nemám žádného. Po deset měsíců vidím jen samé hrubosti."

6. srpna téhož roku: „Chvála Bohu, musela jsem zažehnat úžasnou scénu; Borja se včera rozhodl odejet navždy ode mne, schystal si věci a kdybych ho byla neuprosila, aby zůstal, jistě by odejel. V tak krátké chvíli tolik jsem prožila tragedie. Teď se ovšem stydí zde zůstávati; maminka ničeho neví, že mne Borja udeřil, jenom Varja[7] to ví. Borja nás všechny nenávidí, je to vidět ze všeho."

16. srpna téhož roku (za jízdy ve vlaku): „Ach, jk toužím uvidět Varju, nyní chápu, že nikdo mi není tak blízký jako ona. Dnes v noci jsem neměla místa a Borja mne k sobě nepustil, protože prý by měl málo pohodlí, dokonce mně dal políček, což Varja by nikdy neučinila, ona by třebas sama trpěla nepohodlím, ale ustoupila by."

19. srpna téhož roku: „Vím, že se stáří s ním nedočkám, dáme se rozvésti."

28. srpna téhož roku: „Vůbec nemá ke mně ohledu."

2. září téhož roku: „Dnes jsem rozhněvala Borju tak, že se na mne rozzlobil jako dosud nikdy; vyháněl mne a nazýval mne hlupákem a holotou."

8. října téhož roku: „Jak vidím, Borja se mne ostýchá, totiž mne ne, ale mého jména, bojí se lidí, že snad něco řeknou."

18. října téhož roku: „Jaká nesmírná tesknota — to jsou hrozné chvíle! Mnoho bych mohla napsat do deníku, ale jak jest viděti — požalovat si mohu jen podušce, své družce. Bojím se rozvodu."

25. listopadu téhož roku: „Ach, jak ráda bych chtěla míti blízkého člověka. Borja bývá někdy takový hrubý a drzý že nemám již síly to snášet; já ho někdy přímo nenávidím. V těch chvílích toužím vrhnout se někomu jinému kolem krku a zapomenout na všechno své hoře."

2. prosince téhož roku: „Strašně toužím uvidět Varju... Proč se jen s Borjou tak často hádáme, dokonce někdy mne hrubě udeří, jak těžko snáším ty urážky."

Sám Solovjev ve svém deníku 13. dubna 1918 poznamenává: „Mám-li s ní dále žít, musím žádat od ní aspoň pěkné tělo, jímž ovšem se nemůže moje choť pochlubiti, tudíž ani

[7] Sestra Solovjevé, mladší dcera Rasputinova.

k pohlavnímu styku mne nemůže zlákati — vždyť jsou mnohem lepší a výhodnější."

Matrena Solovjevá končí svůj deník za rok 1918 tímto doslovem: „Nadarmo mně neříkal můj drahý otec: „No, Matreško, ty jsi už taková nešťastná." Ano, jsem skutečně takovou, vidím, že to neříkal nadarmo, všecko se to doslova vyplnilo. Mnoho musím trpět, budu se modliti k Bohu a ne reptat, a já reptám jsou arciť i pěkné chvíle v mém životě, ale těch je jen zřídka. Borja zdaleka není takovým, jakým jsem si ho představovala a tím mě jenom zkazil."

Poručík Loginov, který žil se Solovjevými ve Vladivostoku v témže bytě a znal jejich domácí život, vypovídá: „Matrena Solovjevá do smrti svého otce nemilovala Solovjeva a jak sama říká, stala se s ní náhlá změna. Je nevzdělaná, docela prostá, ustrašená, bez vůle. Dělá s ní, co chce. Bije ji. Hypnotisuje ji. V jeho přítomnosti nesmí říci ničeho, čeho si on nepřeje. Já a moje žena byli jsme svědky, jak ji na „Ruském Ostrově" uspal. Scéna uspávání odehrála se přímo před našima očima: nenormální spánek, nepořádek v oděvu, bezúčelně se otevírající ústa, pot a křeče. Hysterický smích a křik — viděla vyšinutý a rozbitý vlak, v němž jela její sestra. Nařídil jí, aby zapomněla na sestru, a ona na ni více nevzpomínala."

Deník Matreny Solovjevé odhaluje poněkud tajemství jejího manželství. Čteme v něm:

15. března 1918: „Divné jsou, Pane, činy tvoje... Po prvé jsme tak blízko cítili našeho drahého tatínka, bylo tak dobře a přitom trpko a bolno, že jsme nemohli slyšet tatínkových slov z jeho vlastních úst, rozum však jasně cítil, že byl s námi. Viděla jsem ho ve snu, řekl mi: budu ve 4 hodiny u Raji, a my právě v tu dobu jsme se sešli u ní. Olga Vladimirovna[8] hovořila podle názorů tatínkových, tedy nehovořila s námi vlastně sama, nýbrž tatínek."

16. března téhož roku: „Po včerejšku jsem si ještě více zamilovala Olgu Vladimirovnu vyprávěla, že byla v Gorochové (ulici) zašla prý na dvůr a cítila tam tatínkova ducha. Olga Vladimirovna mi domlouvala, abych milovala Borju, tedy musím tak učiniti."

5. dubna téhož roku: „Byla jsem u Olgy Vladimirovny. Stále na mne jen naléhá, abych milovala Borju, a já i tak ho miluji."

Z donucení, bez lásky provdala se Rasputinova dcera za Solovjeva. Nevím, byla-li mu ženou, či jen pouze otrokyní. Solovjev jí nepotřeboval, nýbrž pouze *Rasputinova jména.*

Proč?

Rasputina nebylo, ale jeho kroužek a vedoucí kroužku

[8] Olga Vladimirovna Lochtiná — ctitelka Rasputina.

žili dál. Stále v něm vládla těžká hysterie. Jako dříve, tak i nyní tam byl jeho nejzhoubnější člen — Vyrubová.

Solovjev usídlil se v Tjumeni a vešel v tajné styky s carevnou. Byl sprostředkovatelem mezi rasputinským kroužkem a carevnou, doručuje do Tobolska a do Petrohradu dopisy.

Již jsem se zmiňoval, že v Tobolsku žily carevniny dvě komorné: Utkiná a Romanová. Nebyly vedeny v seznamu služebnictva, přijely do Tobolska až po příjezdu carské rodiny a žily samotny v soukromém bytě.

Obě byly „rasputiniánky" a jedna z nich později provdala se za bolševika. Právě pomocí nich udržoval Solovjev styky s carevnou.

Charakteristickým jest zvláště také to, že společně s nimi žila carevnina komorná Zanottiová, která jí byla velice oddána. Tato nevěděla o styku carevny se Solovjevem: před ní se to vše tajilo.

Vyšetřováním se zjistilo, kdo byl ten „dobrý ruský člověk," jenž oklamával carevnu a uspával ji lživými nadějemi, že bude zachráněna. Byl to Solovjev. Netřeba dokazovati, proč mu věřili. Vždyť byl — Rasputinovým zetěm.

Solovjev učinil však ještě něco více.

Botkiná vypovídá: „Musíme spravedlivě posuzovati naše monarchisty za to, že organisovali a usilovali o zachránění Jejich Veličenstev, že to všechno podnikali, neznajíce ani podrobně tobolských poměrů a zeměpisné polohy samého města. Petrohradská a moskevská organisace posílala mnoho svých členů do Tobolska a do Tjumeni, mnozí z nich tam dokonce žili několik měsíců v hrozných poměrech, skrývajíce se pod cizím jménem a trpíce často nouzi a nedostatek, ale všichni upadali do jedné a téže pasti: do rukou organisace kněze Alexěje[9] a jejího hlavního vůdce poručíka Solovjeva, který si lichocením získal důvěry krátkozrakých a neprozřetelných monarchistů, a to hlavně z toho důvodu, že se oženil s dcerou muže, kterého Jejich Veličenstva si velice vážila... Solovjev jednal s určitou myšlenkou: zahubit Jejich Veličenstva a usadil se proto ve velmi důležitém bodě, v Tjumeni, zkoumaje všechny, kteří tam přijížděli a dávaje pokyny do Petrohradu i do Moskvy... Všechny, kteří se snažili dostat se až k Jejich Veličenstvům, Solovjev zadržoval v Tjumeni, propouštěje je do Tobolska buď jen na jednu noc, nebo propouštěje tam lidi, k tajné práci úplně neschopné. Jestliže důstojníci se mu nepodrobovali, udával je sovdepům, s nimiž byl v dobrém poměru... Žádná organisace neexistovala a všech 300 lidí, o nichž rád Vasiljev mluvíval a o nichž věděla i Jejich Veličenstva, bylo čirým výmyslem."

[9] Vasiljev byl knězem v Tobolsku, jak bylo již řečeno. Neměl žádné své organisace, ale byl první dobou ve spojení se Solovjevem. Později se rozhněvali k vůli penězům.

Jeden z ruských předáků monarchistických, člen Státní Dumy, Markov, vypovídal:[10] „V době, kdy Nejjasnější Rodina byla vězněna v Carském Sele, snažil jsem se vejíti v styk s carem. Chtěl jsem něco podniknouti ve prospěch carské rodiny a v dopise, který jsem zaslal carovi prostřednictvím ženy námořního důstojníka Julie Alexandrovny Denové, která byla carevně velice oddána, a pomocí jednoho z palácových sluhů, uvědomil jsem cara o svém přání pomoci jeho rodině, učiniti všecko možné k zmírnění jejího osudu a prosil jsem ho, aby mně odpověděl prostřednictvím Denové, schvaluje-li můj úmysl, a to tím, že mi v kladném případě zašle ikonu. Car schválil moje přání: poslal mně po Denové obraz sv. Nikolaje, Sluhy Páně. K podzimu podařilo se leccos učiniti a my jsme se rozhodli poslat do Tobolska našeho člověka, který by sprostředkoval spojení s carskou rodinou, vyšetřil poměry a v případě, jestliže by jí nějaké nebezpečí hrozilo a vyžadovaly-li by toho okolnosti, ji odvezl. Naše volba připadla na důstojníka Krymského pluku, jehož šéfem byla carevna, N. — Byl to člověk upřímně a hluboce oddaný Jejich Veličenstvům. Byl osobně a dobře znám carevně. Znal jej i car. Při volbě N. řídili jsme se snahou vybrati člověka oddaného, spolehlivého a přitom bez zvučného jména. N. úplně vyhovoval našemu přání... Potvrzuji, že před odjezdem N. snažil jsem se v zájmu věci dorozuměti se s Annou Alexandrovnou Vyrubovou, ale ta dala mně na srozuměnou, *že si přeje jednati samostatně a zcela nezávisle na nás.* Nepamatuji se, zmínil-li jsem se jí přímo o N., ale o našem úmyslu poslati do Tobolska svého člověka věděla... Obdrželi jsme od N. dopis, v němž nám oznamoval svůj příjezd do Tjumeni. Ale tím vše se i obmezilo. Dalších zpráv od N. jsme nedostali. Po nějaké době bylo rozhodnuto, že pojede do Sibiře důstojník Sergěj Markov. Tento Markov byl dobře znám s Denovou a pravděpodobně i s Vyrubovou. Odejel na útraty Vyrubové a na její přání. Poněvadž naše organisace byla v peněžních prostředcích velmi obmezena, použil jsem odjezdu Markova a uložil jsem mu, aby vyhledal N., dorozuměl se s ním a pobídl ho, aby nám oznamoval průběh své práce. Než se N. trvale vrátil, dostal jsem z kroužku Vyrubové na srozuměnou, že zcela zbytečně se snažíme vejíti ve styky s carskou rodinou tím, že k ní posíláme své lidi; *že tam na místě pracují lidé Vyrubové;* že se zbytečně mícháme do celé věci a nemístnou horlivostí jen kompromitujeme dobré dílo. Nijak se nemohu nyní upamatovati, kdo mně to z kroužku Vyrubové oznámil. Ale tento fakt se vší jistotou potvrzuji. Kromě toho tvrdím zcela určitě, že přitom bylo poukazováno na vůli Jejího Veličenstva: že prý naše práce vzbuzuje obavy

[10] Svědek N. J. Markov byl mnou vyslýchán 2. června 1921 v Reichenhallu.

carevniny. Nemýlím-li se, bylo nám oznámeno, že Její Veličenstvo v dopise Vyrubové se tak vyjádřilo... Na jaře 1918 přijel do Petrohradu Markov. Říkal nám, že v Tjumeni (zmiňoval se snad ještě i o Tobolsku) v čele vyrubovské organisace stojí Rasputinův zeť Solovjev; že záchrana carské rodiny, bude-li jí třeba, je zařízena Solovjevem; že pobyt N. a vůbec kohokoliv jiného je tam zbytečným. Vůbec mi nepřipadlo na mysl, že by v tom mohla býti zrada. Nedostatek peněžních prostředků vedl mne tenkráte k myšlence: kroužek Vyrubové má jistě prostředky a snad skutečně posílání našich lidí může poškoditi zachránění carské rodiny. Jen Markov sám, jehož jsem já osobně znal velice málo a k němuž jsem se choval přátelsky, jednaje podle informací, daných mně Denovou, jevil se mi po svém návratu ze Sibiře v jiném světle: jeho vypravování zdálo se mi málo věrohodným, nepřesvědčivým, sám osobně působil dojmem mladého muže nadmíru smělého a přitom naléhavého a činícího si nároky na peněžní odměny. Později přijel N. Z jeho zpráv jsem poznal, že absolutně ničeho nepodnikl, aby vešel ve styky s carskou rodinou; že ani jednou nebyl v Tobolsku, když tam žil car, a odejel tam teprve, když Jejich Veličenstva a velkokněžna Marie Nikolajevna byla odvezena již z Tobolska. Z jeho slov bylo docela zřejmo, že si ho nějak v Tjumeni úplně podmanil Solovjev, který mu bránil jeti do Tobolska a který ho tam pustil teprve tehdy, když car již odtud odjížděl. Podřízení vůle N. vůli Solovjevově bylo očividné: důkazem toho bylo chování N.; kromě toho mluvil o tom N. sám. Kterak toho Solovjev docílil — nevím."

Vyslýchal jsem nejvíce činného pracovníka v této organisaci ruských monarchistů Sokolova.[11] Vypovídal: „Postavení carské rodiny, v Carském Sele uvězněné, naplňovalo nás starostmi, ale v prvních měsících po odstoupení carově jsme nemohli ničeho podniknouti vzhledem k všeobecné situaci: více, než kdokoliv jiný, byli jsme pronásledováni my, opravdoví monarchisté. Na podzim 1917 přece však podařilo se nám leccos vykonat ve smyslu sjednocení našich sil. Rozhodli jsme se starati se o osud carské rodiny a pokusiti se vyšetřit její situaci, vstoupiti s ní nějak ve styk, abychom v případě nebezpečí mohli jí přijíti na pomoc. S naším kroužkem se stýkala Julie Alexandrovna Denová, carevně osobně známá a blízká. Když jsme se rozhodli poslat někoho do Tobolska, Denová nám navrhla dva důstojníky: N. a Markova. N. působil lepším dojmem než Markov, měl vzhled člověka vážnějšího, hlubšího a důkladnějšího a přitom byl též Jejich Veličenstvům známějším. Organisace vybrala jeho, a on odejel, tuším, v září 1917... Svůj příjezd do Tjumeni nám oznámil, ale byla to též poslední

[11] Svědek V. P. Sokolov byl mnou vyslýchán 3. června 1921 v Reichenhallu.

zpráva od něho, neboť jsme žádných jiných již neobdrželi. Nevěděli jsme vůbec, kde je a co dělá. Tato neurčitost nás zarážela a my jsme se rozhodli poslati některého jiného důstojníka do Tobolska. Volba padla na Markova, o němž jsem se již zmiňoval. Nemohu vám přesně říci, od koho obdržel peníze, za něž jel tenkráte do Tobolska. Nikolaj Jevgenijevič Markov ví to jistě lépe než já... Markov odejel asi v lednu 1918. Bylo mu nařízeno, aby vyhledal N., důtklivě mu připomenul jeho mlčení, ale v dalším aby se podřizoval jeho pokynům. Nemohu vám přesně říci, zdali snad před odesláním Markova, anebo již po jeho odeslání, nám bylo z kroužku Anny Alexandrovny Vyrubové oznámeno, že zbytečně posíláme do Tobolska lidi, že to není žádoucí pro zachránění carské rodiny a že je vše připraveno již od členů kroužku Vyrubové. V té době, tuším, byla též učiněna zmínka o Solovjevu, jakožto organisátoru tohoto úkolu na místě. Asi koncem března nebo na začátku dubna vrátil se Markov z Tjumeni. Začal nám vyprávěti něco, co jsme těžko mohli chápati. Říkal, že v Tobolsku a v jeho okolí jsou připraveny ohromné síly, mluvil o celých jezdeckých plucích, které jsou odhodlány kdykoliv zachrániti carskou rodinu a že mají obsazeny důležité body, že v čele všeho toho stojí Solovjev. Přitom však z vypravování Markovova jsme pozorovali, že on sám v Tobolsku nebyl a nejen že nenavázal styků s N., ale že snad ho vůbec ani neviděl. Místo toho, aby vyhledal N. a řídil se dle jeho pokynů, byl zcela podřízen Solovjevu, který mu dával všechny ty zprávy a radil mu, jak má jednati. Abych se přiznal, vypravování Markovovu jsem nevěřil: nepodobalo se jaksi pravdě vše to, co nám říkal. Asi koncem dubna přijel N. Z jeho zpráv bylo zřejmo, že nevykonal žádná z těch nařízení, jež mu byla dána vzhledem k carské rodině, že po příjezdu do Tjumeně nějakým způsobem se sešel se Solovjevem a od té doby cele se řídil jeho pokyny. Solovjev mu radil, aby do Tobolska nejezdil a aby vůbec ničeho nepodnikal, ujišťuje jej, že všechno již zařídil, že je ve spojení s carskou rodinou, že pobyt N. v Tobolsku může celou věc jen poškodit. Nepamatuji se, říkal-li N., že mu snad Solovjev vyhrožoval, neuposlechne-li jeho pokynů, ale dopadlo vše tak, že N. se neřídil našimi rozkazy, nýbrž poslouchal Solovjeva. Když jsme N. vytýkali, že nevykonal, co měl nařízeno, bylo na něm pozorovati zřejmé rozpaky."

22. listopadu 1918 důstojník N. z vlastního popudu přišel v Jekatěrinburku k mému předchůdci, soudci Sergějevu a vypravoval mu toto: „Dověděv se, že jste pověřen vyšetřováním o zavraždění bývalého cara Nikolaje Alexandroviče a jeho rodiny, dostavil jsem se k vám, abych vám oznámil tato fakta: jakožto důstojník pluku, jehož šéfem byla bývalá carevna Alexandra Feodorovna, vytkl jsem si úkol s některými jinými důstojníky, oddanými carské rodině, pomáhati všemožně uvěz-

něnému carovi. Téměř celou minulou zimu ztrávil jsem v Tjumeni, kde jsem se seznámil s Borisem Nikolajevičem Solovjevem, mužem dcery známého Grigorije Rasputina. Solovjev, dověděv se nějak o mém příjezdu do Tjumeně, oznámil mně, že stojí v čele organisace, která má za úkol chrániti a bdíti nad uvězněnou v Tobolsku carskou rodinou: sleduje způsob života cara, carevny, následníka a velkokněžen, dodává jim rozličné potřebné věci a potraviny k zlepšení stravy a konečně snaží se odstraniti lidi škodlivé carské rodině. Podle slov Solovjevových všichni, kdož souhlasí s úkoly a cíly této organisace, měli se k němu dostaviti, dříve než podniknou něco ve prospěch carské rodiny v té nebo jiné formě, v opačném případě říkal mně Solovjev: „já vyslovuji veto proti nařízení a činnosti osob, pracujících bez mého vědomí." Solovjev, vyslovuje veto, současně zrazoval ty, kteří ho neuposlechli, sovětským úřadům; tak udal bolševikům dva důstojníky gardové jízdy a jednu dámu; jmen jejich neznám a oznamuji vám tento fakt podle slov Solovjevových."

Byť i pozdě, přece jen vymanil se z kouzel Solovjevových důstojník N. Ale k soudci Sergějevu nepřišel hned. Prožívaje svoje trudné dny v Tjumeni, vypravoval o tom některým jiným lidem.

V květnu 1918 přijel do Tobolska důstojník Melnik. Oženil se s Taťjanou, dcerou dr. Botkina. S mladými Melnikovými sešel se důstojník N. a mnoho jim vypravoval.

Melnik vypovídá:[12] „O činnosti Solovjevově jsem slyšel velmi mnoho od N., který byl do Tobolska poslán petrohradskou organisací, ale v Tjumeni, kde v téže době byl i Solovjev, byl nucen prožít déle čtyř měsíců. Jen jednou, krátce před tím, než odvezli bolševici carskou rodinu z Tobolska do Jekatěrinburku, Solovjev dovolil N. odejeti do Tobolska, a to pouze na jeden den. Na moji otázku, proč N. tak poslouchal Solovjeva, mně říkal, že Solovjev mu vypravoval o tom, jak udal dva důstojníky tjumenskému sovdepu proto, že bez jeho svolení jeli do Tobolska. Byli posláni do Tobolska jednou organisací, o čemž Solovjevu musilo být známo. Solovjev říkal N., že všechny důstojníky, kteří jedou do Tobolska bez jeho svolení, udává sovdepům."

Bratr dr. Botkina, plukovník Botkin,[13] vypovídá: „N. mi vyprávěl,. že do Tjumeně k Solovjevu přijížděli důstojníci od jakýchsi organisací a odevzdávali mu též peníze k výše zmíněnému účelu, při čemž je Solovjev nepouštěl do Tobolska

[12] Svědek K. S. Melnik byl vyslýchán vojenským funkcionářem 2. listopadu 1919; na moji žádost byl znovu vyslýchán Pavlovem, vyšetřujícím soudcem pro důležitější případy při Rostovském Krajském Soudě, 18. a 19. srpna 1923 v Srbsku.

[13] Svědek V. S. Botkin byl vyslýchán vojenským funkcionářem 2. listopadu 1919.

a peníze si ponechával. Důstojníky, kteří bez jeho svolení snažili se odejeti do Tobolska, udával bolševikům."

Solovjev dovolil důstojníka N. do Tobolska pouze na jeden den. Pozoruhodné je to, že to bylo právě tehdy, kdy Jakovlev odvážel cara. N. potkal je na cestě.

Viděli jsme, že carevna považovala Tjumeň za základnu, kde pracuje o záchraně rodiny „dobrý ruský člověk". Ale vždyť spojovala a zcelovala v jedno i Tjumeň, kde seděl Solovjev, i Omsk, odkudž přijel Demjanov!

Není pochyby: Solovjev byl spoután společným jednáním s Demjanovem.

Role Demjanova byla však podřadná: pomáhal Jakovlevu odvézti cara, což bylo hlavním cílem.

Byl i Solovjev spojen s Jakovlevem?

Car nevěděl, že ho odvezou z Tobolska. Nechtěl toho. Nikdo v Tobolsku vůbec o tom nevěděl. Ale Solovjev věděl o tom již celé dva týdny. Pod datem 12. dubna 1918 (podle starého data) poznamenává ve svém deníku o chystaném odvezení carské rodiny z Tobolska.

Znám však i jiný fakt.

Sergěj Markov byl důstojníkem Krymského pluku, jehož šéfem byla carevna. Byl nevlastním synem známého Jaltinského pos. velitele generála Dumbadze. Jeho styky s Rasputinem začaly v r. 1915. Byl v jeho kroužku svým člověkem. Matrena Solovjevá nazývá ho v deníku „Serjožou".

Markov žil v Tjumeni pod jménem Sergěje Solovjeva a sloužil u bolševiků jako rudý důstojník. Byl velitelem „revoluční hulánské eskadrony".

Právě tato eskadrona, podle přání Jakovleva, doprovázela cara na posledních dvaceti verstách do Tjumeně.

Markov byl v úplném područenství Solovjevově.

Odvezením carské rodiny z Tobolska jejich úloha v Tjumeni byla skončena.

22. května projely Tjumení carovy děti.

Markov odejel ihned za nimi, projel Jekatěrinburkem a dorazil do Petrohradu.

Jak zde lhal, vyprávěli nám svědci.

V srpnu 1918 byl Markov v Kijevě, který tehdy měli v moci Němci. Jeho role zde byla stále táž. V Petrohradě lhal ruským monarchistům, že k záchraně carské rodiny je všechno připraveno. V Kijevě jim lhal, že ji zachránili.

Podivným zdálo se chování mladého ruského důstojníka. Některým zdálo se podezřelým.

Generál N.[14] vypovídá: „V Kijevě na německém velitelství setkal jsem se s neznámým pánem. Představil se mi jako

[14] Tento svědek byl mnou vyslýchán 2. září 1919 v Omsku.

kornet Krymského Jezdeckého pluku jména carevny Alexandry Feodorovny. Říkal, že je nevlastním synem generál-gubernátora Dumbadze a že se jmenuje Markov. Jeho matka je prý rozená Krauseová. Markov byl rozhodný monarchista ostře vysloveného německého sklonu. Vypravoval, že jezdil v patách carské rodiny, že byl v Carském Sele, když tam tato byla vězněna. Potom, jak nám říkal, byl kdesi velitelem rudé eskadrony a dostal se prý do Tobolska... Říkal, že, když odejel z Tobolska, se až v Moskvě dověděl, že je vezou do Jekatěrinburku. Všichni, kdož ho poslouchali, poukazovali mu na to, že carská rodina je zavražděna. Markov nás ujišťoval, že celá carská rodina je živa a že se kdesi skrývá. Říkal, že ví, kde se oni všichni zdržují, ale nechtěl prozradit kde... V Kijevě týž Markov zaujímal docela zvláštní postavení u Němců. Vyměňoval telegramy s německým velitelstvím v Berlíně. Němci se o něho velice starali. Z Kijeva neodejel s naším vlakem, nýbrž se připojil k německému velitelství. Šel-li do města, doprovázeli ho dva němečtí poddůstojníci. Říkal, že on sám byl všude a že i v sovětském Rusku měl u bolševiků všude přístup pomocí Němců."

Na moji žádost Markov písemně vypověděl následující:[15]

„V době od 19. července do 15. srpna (když jsem odejel z Petrohradu do Kijeva) podle všech informací, jež jsem získal od Němců, kteří tehdy byli ve spojení se Smolným (úředník německého generálního konsulátu v Petrohradě Hermann Schill, na jiné si nepamatuji) — rodina byla živa. Němci stále říkali: „Ano, car je pravděpodobně zastřelen, ale jeho rodina žije." Ano, mluvil jsem s Schillem, na jiné, s kým jsem mluvil, se nepamatuji."

V říjnu 1918 sešel se Markov v Kijevě s jistým Magenerem: „... Magener v polovici října přijel do Kijeva. Byl úředníkem německého ministerstva zahraničních věcí. Byl stár 53 let. Výborně mluvil rusky, před válkou žil 23 let v Oděse, měl tam jakýsi obchodní podnik. Krátce před válkou odejel do Německa. Magener kategoricky prohlásil, že carská rodina žije, o carovi však on ničeho prý neví, v každém případě ale car není s rodinou. Dověděl se to od německé hlídky v Permské gubernii. Mluvil s Joffem a Radekem, oba určitě říkali, že carská rodina je živa."

„Koncem r. 1918 seznámil jsem se s německým vojenským vyzvědačem, jeho jména si již nepamatuji, ale vím, že pracoval za války dva a půl roku na jiskrové stanici v Moskvě. Říkal mně, že jeho synovec pracoval v poslední době v Permské gubernii a že mu vypravoval, že carská rodina je rozhodně živa a že stále musí měnit pobyt v oblasti Permské gubernie."

---

[15] S. V. Markov odevzdal svoji písemnou výpověď mému důvěrníku 26. března, 18. a 19. dubna 1921.

Tak mluví „dobrý ruský člověk“, od něhož carevna očekávala pro sebe záchranu. Jaký zvláštní kruh známostí měl ten ruský důstojník!...

Koncem r. 1918 Markov odejel do Berlína.

Ještě před odjezdem Markova ze Sibiře pomýšlel na „cizinu“ i Solovjev.

V deníku jeho ženy čteme:

9. května 1918: „Přímo úžas, jak je Borja poslední dobou rozdrážděn a nazloben! Toužíme odejet do ciziny, stěží se již vyplní naše sny. Co Bůh dá, budiž za to chvála Bohu.“

18. května téhož roku: „Toužíme odejet co ciziny, nevíme, co Bůh dá.“

Odejet v té době do ciziny se Solovjevu nepodařilo. Zůstal v Sibiři.

Všechen svět je svědkem, co se v té době dělo v Sibiři. Tam tisíce statečných ruských důstojníků prolévalo obětavě svou krev za život a čest své Vlasti.

A Solovjev?

V deníku jeho choti čteme:

13. srpna 1918: „Všechny důstojníky berou, bojím se aby i Borju nevzali, on se toho také bojí.“

28. září 1918: „Kdy už konečně Borja přijede, stýská se mi úžasně po něm. Ubohý, je mu těžko. Vždyť ho mohou vzít na vojnu, on se toho všeho tolik bojí.“

Velmi podivný život vedl v té době Solovjev. Jezdil stále po osvobozeném od bolševiků území, od Simbirska do Vladivostoku a občas se zdržoval i v Tobolsku.

Někdy býval bez peněz, jindy tajemně odkudsi je získával a zase utrácel.

Do Tobolska odejel spěšně téhož dne, kdy Tjumení projely carovy děti. Tam vyhledal Annu Romanovou a dověděl se od ní, kde jsou uschovány v Tobolsku carské skvosty, jichž část tam byla ukryta. Později prodal maitrese atamana Semjonova briliantový náhrdelník za 50.000 rublů.

Když vojenské úřady prováděly v jeho bytě ve Vladivostoku prohlídku, našly dvě anglicky psané, peněžní výplatní poukázky. Neznámá osoba nařizovala v nich Rusko-Asijské Bance vyplatit „v nejlepší měně“ samému Solovjevu 15.000 rublů a jeho ženě 5.000 rublů.

Tázal jsem se Solovjeva, kdo a zač mu dal ty poukázky. Odpověděl, že mu je dal neznámý člověk, s nímž se setkal ve vlaku, jménem „Hans van der Dauer.“

Jest jedna čára, vrhající trochu světla do tohoto období Solovjevova života.

Svědek Melnik vypovídá: „V posledních dnech září 1918 přijel ke mně N.[16] do Tobolska. V tu dobu se tam objevil i

[16] Důstojník N., posel N. J. Markova, o němž byla výše zmínka.

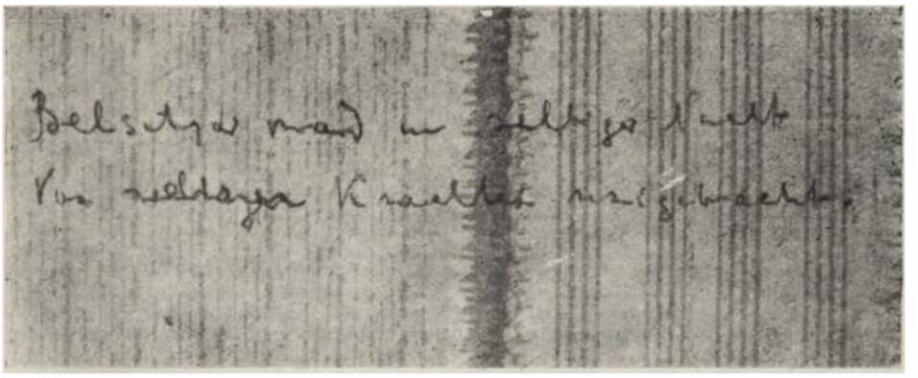

Obr. 50. Německý nápis v komnatě, kde byla provedena vražda.

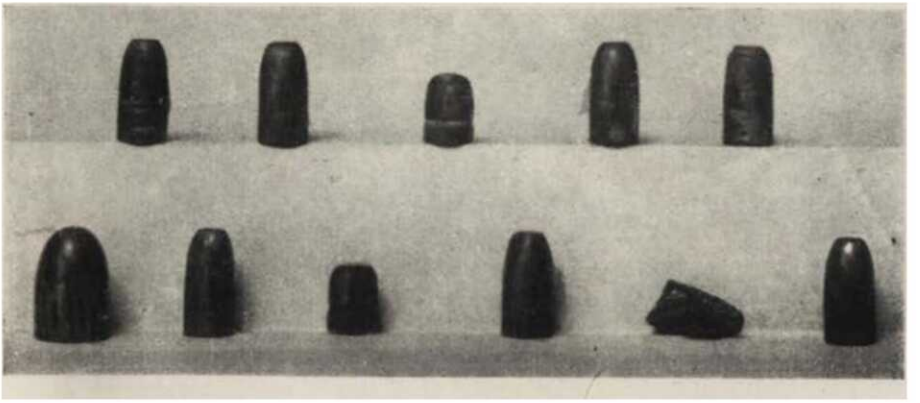

Obr. 52. Některé projektily, vyňaté ze stěn a podlahy.

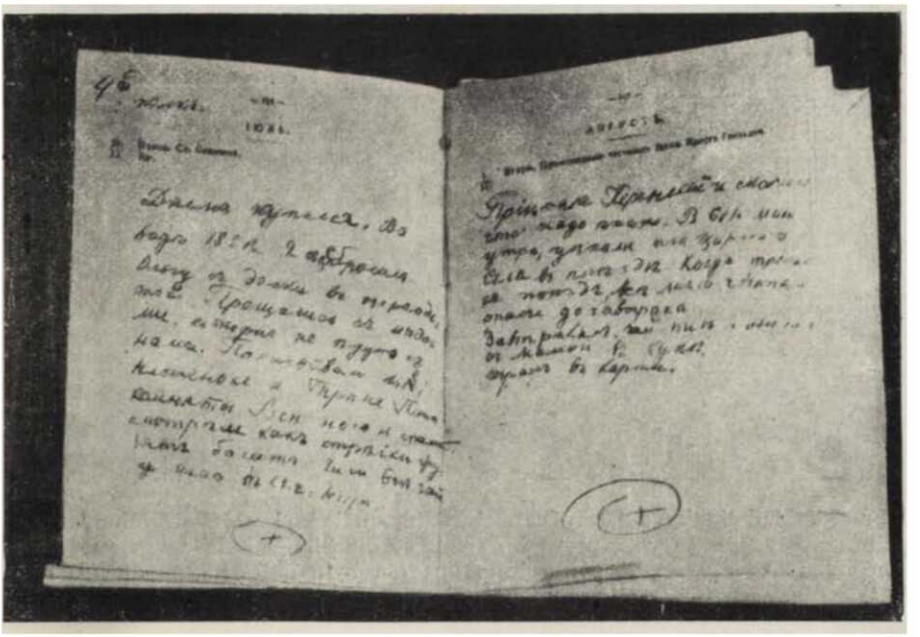

Obr. 53. Následníkův deník.

Obr. 54.
Ikony carské rodiny, nalezené v Ipatievově domě po jejím zavraždění.

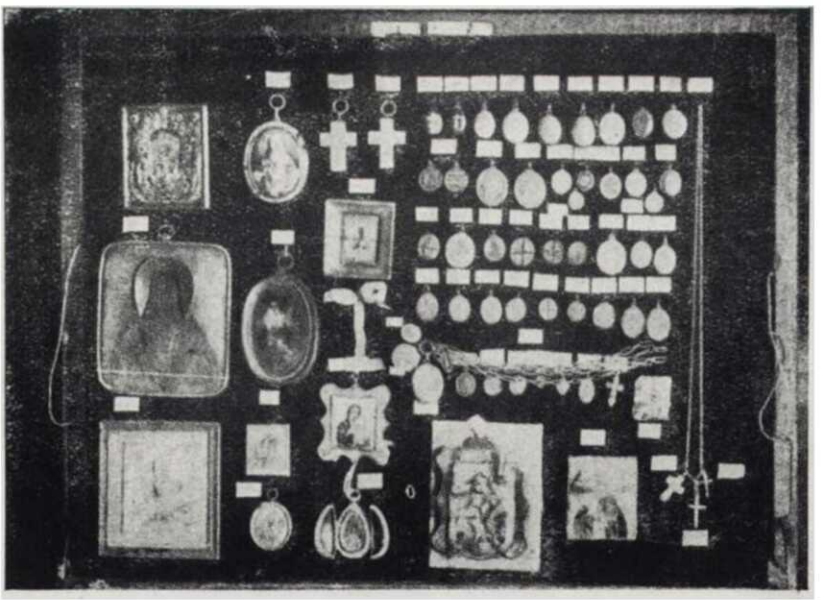

Obr. 55. Medailonky a ikony carské rodiny, nalezené v Jekatěrinburku po jejím zavraždění. Vlevo v první řadě je ikona Spasitele. Byla na prsou velkokněžny Jelizavety Feodorovny, jejíž mrtvola byla nalezena na dně šachty u Alapajevska.

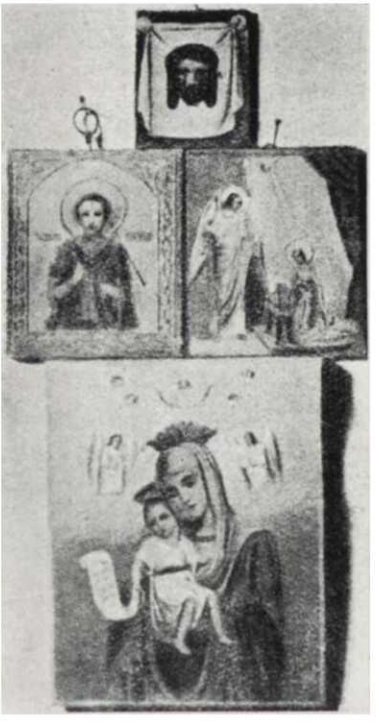

Obr. 56a. Ikony carské rodiny, věnované Rasputinem.

Obr. 56b. Zadní strana těchto ikon s Rasputinovým věnováním.

Obr. 57. Věci carské rodiny, nalezené v Jekatěrinburku po vraždě.

Obr. 58. Věci carské rodiny, nalezené v Jekatěrinburku po vraždě. Na obrázku lze viděti následníkovy hračky a carevnin deštník.

Obr. 59. Kopťakská cesta, kudy byly vezeny mrtvoly carské rodiny. Dva sosnové pařezy: zbytky čtyř sosen »Čtyř Bratří«.

Solovjev; viděl jsem ho jednou letmo na ulici. Požádal jsem N., aby vyzvěděl, proč Solovjev je zde a proč není mobilisován. Na první otázku odpověděl prý Solovjev vyhýbavě a na druhou řekl, že s vojnou nechce ničeho míti a že zapřel svoji důstojnickou hodnost. Prosil jsem N., aby ho nepouštěl se zřetele. Po dvou nebo třech dnech N. vypravoval, že byl u Solovjeva a že u něho v pokoji seděli tři neznámí lidé. Solovjev jim představil N. jako svého přítele. Podezřelý vzhled těchto lidí a cizí přízvuk jednoho z nich nutily N., aby jednal obezřele. Pili mnoho, ale N. byl opatrný a stále je pozoroval; když již mnoho vypili a N. rozmlouval právě se Solovjevem, uslyšel jakýsi zvláštní rozhovor ostatních hostí. Hovořili o jakýchsi přípravách a o jakýchsi cestách, ale jakmile zpozorovali, že vzbudili pozornost N., umlkli. Před odchodem N. Solovjev mu radil, aby co nejrychleji odejel, ježto v Tobolsku není již bezpečno. Když jsem požádal N., aby zjistil, proč myslí Solovjev, že pobyt v Tobolsku je nebezpečný, Solovjev prý se tvářil, jakoby se na nic nepamatoval. Nevěnovali jsme všemu tomu patřičné pozornosti, ale asi za 5—6 dní v tobolské věznici, v níž bylo více než 2000 krasnoarmějců a téměř 30 rudých důstojníků, vypuklo povstání, které div že neskončilo zpustošením města, ježto v posádce bylo jen asi 120 ozbrojených vojáků. Podobné výtržnosti bolševiků udály se současně i v jiných městech. Poručík Solovjev zmizel s obzoru den nebo dva dny před povstáním. Jeho přátelé, kteří podle našich informací měli určité vztahy k švédské misi, která se skládala ze samých Němců (byl tam jen jeden Švéd, ale švédsky neuměl, a mluvil jen německy), též zmizeli. Ještě před příjezdem Solovjevovým do Tobolska od mnohých lidí jsem slyšel, že když se kněz Vasiljev pohádal se Solovjevem, tomuto hrozil, že ho dá zavřít do vězení jako německého vyzvědače."

Dlouho, úporně utajoval Solovjev svou důstojnickou hodnost. Déle však již nemohl se skrývati. Přiznal se 26. listopadu 1918 v Charbině, několik tisíc verst od fronty. Tázal jsem se ho, proč tak neučinil v Omsku. Odpověděl, že sloužit v Omsku mu nedovolovalo jeho „monarchistické přesvědčení."

Při prohlídce Solovjevova bytu byly nalezeny čtyři knížky. Byly to tajné zprávy Štábu Priamurského Vojenského Obvodu o Číně a Japonsku. Široce osvětlovaly politický život těchto států.

V těchto knížkách, tak jak byly nalezeny u Solovjeva, byly tužkou psané poznámky. Byly v těch místech, kde byly popisovány vztahy Číny k Německu.

V deníku Solovjevově našel jsem znak, kterého používala i carevna.

Solovjev mně řekl, že je to indický znak, označující věčnost. Dalšímu vysvětlování se vyhýbal.

Markov byl upřímnější a doznal: „Naše organisace měla smluvený znak 卐. Carevna jej znala."

Solovjev snažil se při výslechu vydávati se za prostého simbirského usedlíka. Markov vypovídal, že Solovjev před válkou žil nějakou dobu v Berlíně, a potom v Indii, kde navštěvoval za vedení jakéhosi vychovatele theosofickou školu v Adyaru.

Solovjev dopravil do Tobolska jménem Vyrubové 35.000 rublů carevně. To ovšem působilo dobrým dojmem, budilo důvěru a pocit jímavé uznalosti.

Za čí peníze pracovala Vyrubová?

Mnohým je snad povědomo jméno bankéře a cukrovarníka K. I. Jarošinského.

Poručík Loginov, který sledoval Solovjeva, vypovídá, že Jarošinskij byl německým vyzvědačem; že za války dostával od Němců ohromné peněžní obnosy a že za ně řídil podle nepřítelových směrnic boj proti Rusku; že za tyto peníze pracovala v Sibiři i Vyrubová.

Jako soudce musím podle čistého svědomí říci, že role Jarošinského zůstala pro mne dodnes záhadnou.

Mojí povinností je ukázati přesná fakta.

Jarošinskij byl znám carevně. Financoval nemocnici, která nesla jména velkokněžen Marie Nikolajevny a Anastazie Nikolajevny a současně byl zástupcem velitele osobního zdravotního vlaku carevnina.

Není pochyby, že též byl ve spojení s kroužkem Rasputinovým a že byl spřátelen i s Manusevičem-Manujlovem, i s Vyrubovou.

Jarošinskij[17] mně u výslechu vypovídal, že dával Vyrubové peníze pro carskou rodinu, když tato žila v Tobolsku a že dal na to celkem 175.000 rublů.

Přitom však kategoricky popíral jakýkoliv styk, ba i jen prostou známost se Solovjevem.

Solovjev však doznal, že byl ve službách Jarošinského, že byl jeho osobním tajemníkem za stanovenou odměnu.

V deníku jeho ženy čteme 2. března 1918: „Právě odešel Borja k Jeroškinu... Vždyť já vím kolik dal peněz Borji Jarošinskij, ale on mně nechce dát ničeho. On myslí takto jeho peníze jsou jeho, a moje též jeho."

V každém případě role Solovjevova je jasná. Dohlížel na carskou rodinu a ničil pokusy ruských lidí pomoci rodině.

Komu tím Solovjev pomáhal?

Na jaře 1918 vyjednávali ruští monarchisté s Němci o svržení bolševické vlády.

Jeden z těchto, člen Senátu, Gurko vypovídá[18]: „Když během tohoto vyjednávání bylo poukazováno Němcům na nebezpečí, které ohrozí carskou rodinu, začneme-li vlastními silami převrat, tu Němci odpověděli: „Můžete být úplně klidni. Car-

[17] Svědek K. I. Jarošinskij byl mnou vyslýchán 4. září 1920 v Paříži.
[18] Svědek V. I. Gurko byl mnou vyslýchán 20. listopadu 1920 v Paříži.

ská rodina je pod naší ochranou a naším dohledem.“ Nemohu určitě říci, že přesně mluvím jejich slova, ale smysl je právě ten.“

Není nejmenších pochybností, že Solovjev pracoval ve prospěch Němců.

HLAVA DESÁTÁ.

Pokusy ruských monarchistů zachrániti carskou rodinu.

Všechno jednání Jakovlevovo vylučovalo sebe menší podezření, že carův odjezd z Tobolska mu hrozil osobně nějakým nebezpečím.

Tak soudil i sám car. Vyslovil svůj názor v řeči, kterou charakterisoval Jakovleva.

V takovém případě bylo tedy odvezení carovo z Tobolska snad jen pokusem vyrvati ho z rukou bolševiků a tím ho zachrániti?

Taková snaha mohla vskutku vzniknouti jen v myslích ruských monarchistických kruhů. Realisovati se mohla — a to následkem politických poměrů — z vůle Němců.

Jestliže před válkou mnozí z nás, kteří jsme byli jejími odpůrci, jsme v Německu neviděli nepřítele, po revoluci, kdy v zemi stále víc a více se vzmáhal plamen anarchie, kdy země, opuštěná Spojenci, byla na konec zcela ponechána sama sobě, nalézal tento názor ještě více stoupenců.

Sám převrat 25. října (podle starého data) zdál se mnohým jen chvilkovým a neudržitelným a sesiloval naděje na pomoc Německa

Tím, že trvale odstranil ilusorní moc Prozatímní Vlády, urychlil jen rozčlenění společensko-politických sil.

Když přijely koncem r. 1917 do Petrohradu německé komise, jimž předsedali Kaiserling a hrabě Mirbach, začaly ruské monarchistické kruhy s Němci vyjednávati. Později, když přesídlil Mirbach do Moskvy, vyjednávalo se v Moskvě.

Vyjednávání nevedlo ani k nejmenším positivním výsledkům.

Maje za to, že snad první období tohoto vyjednávání, kdy ještě k trvalé roztržce nedošlo, podmínilo souhlas Němců vysvobodit carskou rodinu z rukou bolševiků, hledal jsem rozluštění celé otázky zde.

V lednu 1918 ruská monarchistická organisace v Moskvě poslala do Tobolska k carské rodině svého důvěrníka.

Příslušník této organisace Krivošejn[1] vypovídal při výslechu:

„Hlavním cílem bylo zajistiti si stálé zprávy o tom, co se děje s carskou rodinou, učiniti jí v tom nebo v jiném stupni a způsobu život snesitelnější a za tím účelem umožniti pro budoucnost stálý styk s carskou rodinou."

Vyslaný důvěrník vyšetřil poměry přímo na místě a poslal znepokojující zprávy. Carská rodina byla především bez peněz. Pravda, měla skvosty, ale v její situaci bylo skoro nemožno je proměniti za peníze.

Bylo sebráno 250.000 rublů. Tyto peníze tentýž důvěrník dopravil v březnu do Tobolska a odevzdal je Tatiščevu a Dolgorukovu.

Prostřednictvím těchto dvou posledních zařídila organisace tajný písemný styk s carem.

Asi dva dny před jeho odvezením z Tobolska obdržela organisace znepokojující telegram.

Krivošejn oznamuje jeho obsah: „Lékaři žádali bezodkladný odjezd na jih, do lázní. Takový požadavek nás velice znepokojuje. Myslíme, že cesta není nutna. Prosíme o radu. Situace je nejvýše obtížná."

Zrovna tak udává obsah telegramu člen organisace senátor Neidhardt.[2]

Krivošejn vypovídá: „Smysl jeho byl tenkrát pro nás úplně nejasný, ale rozhodně jsme byli znepokojeni. Odpověděli jsme asi takto: „Žádného vysvětlení, které by mohlo ukázati příčiny takového požadavku, bohužel nemáme. Neznáme stavu nemocného a poměrů a jest nám velice obtížno se vyjádřiti určitě, ale radíme, aby byla cesta pokud možno oddálena a aby bylo vyhověno jen v krajním případě, a to na rozhodný předpis lékařů." Po nějaké době došel nám z Tobolska druhý telegram: „Musíme se podříditi lékařům."

Krivošejn vypovídá dále: „Oba tyto telegramy nás nejvýš znepokojily a zarazily, ale čím hrozili carovi, že se odhodlal odejeti, kdo mu právě hrozil a jaký byl při tom cíl, nám v té době bylo arciť nejasno.

„Abychom zvěděli pravdu, poslali jsme do Tobolska dvě osoby. Bylo však pozdě. Nezastihly již cara v Tobolsku. Byl už v Jekatěrinburku."

Všeobecný rozvrat a nepokoje stále více zachvacovaly zemi. Tento neklid vzbuzoval vždy větší obavy o carskou rodinu.

---

[1] Svědek A. V. Krivošejn byl mnou vyslýchán 17. ledna a 6. února 1921 v Paříži.

[2] Svědek D. B. Neidhardt byl mnou vyslýchán 27. a 29. ledna 1921 v Paříži a 29. května téhož roku v Reichenhallu.

„Dlouho mučivě jsme hledali východiště" — vypravuje Krivošejn — „konečně když jsme si uvědomili, že jsme bezmocni pomoci carské rodině, rozhodli jsme se obrátiti se k té jediné moci, která mohla zlepšiti postavení rodiny a předejíti nebezpečí, kdyby jí hrozilo — na německé vyslanectví."

Několik osob obrátilo se k hraběti Mirbachovi. Mezi nimi byl senátor Neidhardt.

Vypovídal: „Vzhledem k postavení, které zaujímali v Rusku Němci na jaře 1918, naše organisace, aby zlepšila postavení carské rodiny, se snažila učiniti v tom směru vše možné, a to prostřednictvím německého vyslance hraběte Mirbacha. Sám osobně obracel jsem se v té záležitosti k Mirbachovi, a to třikráte. Po prvé jsem byl u něho tehdy, kdy jsme ničeho ještě nevěděli o odjezdu carské rodiny z Tobolska. Prosil jsem Mirbacha, aby podnikl vše, co je mu možno k zlepšení carovy situace. Mirbach mně přislíbil, že se vynasnaží v tom směru pracovat, a nemýlím-li se, použil slov „budu žádati." Když jsme se dozvěděli, že cara již odvezli, znovu jsem navštívil Mirbacha a mluvil jsem s ním o tom. Snažil se mne uklidniti planými řečmi, z nichž jsem však vycítil, že zadržení carské rodiny v Jekatěrinburku se stalo bez jeho přičinění. Dal-li on vůbec rozkaz, aby rodina byla někam z Tobolska odvezena za účelem zachránění — nemohu říci."

Senátor Neidhardt snažil se trpkost Mirbachových odpovědí zmírniti. Proč tak činil, myslím, že o tom zde z jistých příčin nemohu mluviti.

Poněvadž jsem chtěl jeho výpověď ověřiti, vyslýchal jsem vůdce ruského monarchistického hnutí Trepova,[3] jenž v té době žil v Petrohradě. Vypovídal: „O jednání moskevské monarchistické organisace, které mělo za účel zachrániti životy cara a carské rodiny, mohu říci toto: V r. 1918, když jsem žil v Petrohradě, přijel z Moskvy ke mně senátor Neidhardt a prosil mne, abychom projednali tuto otázku. Řekl, že moskevská monarchistická organisace, hledajíc způsoby zachrániti život Jeho Veličenstva, považovala za nutno obrátiti se v tomto případě s prosbou o pomoc k německému představiteli v Moskvě, což také skutečně učinila. Zdaleka však ji neuspokojilo chování německého vyslance jak k ní samé, tak i k celé věci, o kterou ho prosila. Hrabě Mirbach, podle slov Neidhardtových, s počátku se vůbec Hrabě Mirbach, podle slov Neidhardtových, s počátku se vůbec vyhýbal jakýmkoliv stykům s organisací. Na konec projevil souhlas přijati Neidhardta, ale schůzky jejich byly krátké, chladné, neměly positivního výsledku, ba spíše, jak říkal Neidhardt, svědčily o vyhýbavém chování Mirbachově k otázce bezpečnosti cara a carské rodiny. Proto, hledaje způsoby vlivu na německé úřady v tom nebo jiném smyslu, senátor Neidhardt

[3] Svědek A. F. Trepov byl mnou vyslýchán 16. února 1921 v Paříži.

přijel tehdy do Petrohradu a přišel ke mně projednati tuto otázku. Jsa stejných názorů s moskevskými monarchisty, znepokojil jsem se velice povstalou situací. Posoudili jsme ji s Neidhardtem a sjednotili jsme se na myšlence, že se obrátíme s dopisem k dvornímu maršálkovi hraběti Benckendorffovi a navrhneme, aby napsal dopis hraběti Mirbachovi. Při tom jsem byl rozhodně toho názoru, aby dopis především vůbec neměl prosebného tónu a aby za druhé v žádném případě neměl politického charakteru, neboť v opačném případě otázka života carova, kdyby snad Jeho Veličenstvo nesdílelo toho nebo onoho našeho politického názoru, návrhu atp., které byly by obsaženy ve zmíněném dopise, měla by nikoliv absolutní, nýbrž podmínečný charakter. Považoval jsem za nutné vyjádřiti v dopise, že za současných poměrů v Rusku jedině Němci mohou uskutečniti činy, které by dosáhly cíle. Jestliže jen oni mohou proto zachrániti život carův a jeho rodiny, musí tak učiniti z čestných pohnutek. Nepodniknou-li ničeho, mohou se tak státi ochránci nejtěžšího zločinu, o čemž my ve vhodné chvíli oznámíme celému světu. Ačkoliv je nám jasno, že i oni sami to velmi dobře chápou, přece, abychom zabránili nedorozumění a výmluvám, píšeme tento dopis, aby později se nemohlo říci, že nebyli zavčas upozorněni na nebezpečí, hrozící carské rodině. Kromě toho považoval jsem rozhodně za nutné zmíniti se ještě v dopise, že trváme na tom, aby obsah jeho byl oznámen císaři Vilémovi, jenž potom bude hlavní zodpovědnou osobou v případě neštěstí. Tak tedy měl zníti dopis hraběte Benckendorffa k hraběti Mirbachovi, jak já jsem si myslil; s ním souhlasil i senátor Neidhardt. Neidhardt, jakmile jsme projednali tuto otázku, odebral se ihned k hraběti Benckendorffovi... Odtamtud, nemýlím-li se, mi telefonoval, že hrabě Benckendorff si přeje zprvu mne ještě viděti. Druhého dne navštívil jsem Benckendorffa v jeho bytě. Naší schůzce byl přítomen též Neidhardt. Znovu jsem opakoval ty myšlenky, které jsem již vyslovil Neidhardtovi a které jsem považoval za nutné uvésti v dopise. Hrabě Benckendorff úplně se mnou souhlasil a prosil mne, abych k němu druhého dne přišel a slíbil, že do té doby dopis připraví. Navštívil jsem druhého dne Benckendorffa. Dopis, který sestavil, obsahoval přesně mnou vyslovená přání; kromě nich byla v dopise ještě zmínka o osobním poměru hraběte Benckendorffa ku hraběti Mirbachovi. Dopis byl odevzdán Neidhardtovi, a on, jak se pamatuji, odejel druhého dne do Moskvy."

Neidhardt nezastihl tenkráte Mirbacha a zanechal dopis na německém vyslanectví. Stalo se to 7. nebo 8. května, kdy car byl již v Jekatěrinburku.

Odvezení carovo z Tobolska nebylo podmíněno přáním ruských monarchistů ho zachrániti. Oni dokonce o tom ani nevěděli.

Snad Němci sami chtěli cara zachrániti?

Krivošejn vypovídá: „Neměli jsme přitom na mysli žádných politických cílů, řídili jsme se nejelementárnějšími podněty humanity a naší oddaností rodině... Hrabě Mirbach přijímal je (ruské monarchisty) velmi chladně a na prosby, že je nutno něco podniknouti k záchraně cara a jeho rodiny, odpověděl asi toto: „Všechny události v Rusku jsou zcela přirozeným a nevyhnutelným následkem vítězství Německa. Vždyť se opakuje obyčejná historie: běda poraženým. Kdyby vítězství bylo na straně Spojenců, situace Německa byla by nesporně mnohem horší, než je nynější situace Ruska. Osud ruského cara závisí jen na ruském národě. Je-li nutno na něco myslet, pak je to jen ochrana životů v Rusku žijících německých princezen."

Car správně pochopil Jakovleva. Jakovlev, vydávaje se za bolševika, snažil se odvézti cara a následníka podle přání Němcův. Nemůžeme toho přehlédnout, jestliže se nad tím zahloubáme, co dělal Jakovlev v Tobolsku a po cestě.

Němci, snažíce se cara odvézti z Tobolska, jej tím nezachraňovali, nýbrž chránili svoje, německé zájmy.

Po celou dobu v Tobolsku byl car pod jejich dohledem. Bylo použito starého, vyzkoušeného prostředku: jejich vyzvědači měli na sobě pečeť Rasputinovu. Takovým způsobem Němci bojovali proti ruským vlastencům, nedovolivše jim, aby odvezli cara.

Němci ho potom sami odvezli, když nebezpečí pro jejich zájmy se stalo skutkem. Jestliže car i po odstoupení povzbuzoval k boji proti nepříteli, jak mohl nepřítel ponechati jej a jeho syna tam, kde proti němu znovu se měla obnoviti fronta, kde měla vzniknouti bývalá ruská moc ve způsobě Ruské Armády, na jejímž praporu byla vždy napsána slova: „Veliké Rusko," pokud byla Carskou?

Pohnutky ku carově odvezení byly nesporně politické. Právě proto všecka pozornost Jakovlevova byla soustředěna na osobu carovu a následníkovu. Účel však při tom nebyl positivní, nýbrž naopak: nesmělo se dopustit, aby car zůstal v poměrech, Němcům nebezpečných.

Car usuzoval jinak. Domníval se, že syna a jeho chtějí využíti v positivních cílech.

Nenalezl jsem během vyšetřování potvrzení tohoto názoru a vysvětluji si jej psychologickým carovým stavem.

Hrdinně, bez reptání, se skutečnou důstojností nesl kříž svého utrpení.

Ale ti, kdož ho zblízka znali, snad pochopí, co znamenalo, že v Tobolsku pozbyl nejtypičtějšího rysu svého charakteru: své neobyčejné zdrželivosti. Neměl již sil déle utajovati bolest své duše a vyjadřoval to v rozhovorech i mlčky — v chmurných náladách.

Gilliard vypovídá: „Přes to však car, ačkoliv se snažil

co nejvíce se ovládati, při vší své zdrželivosti, nemohl zakrýti svého úžasného utrpení, jemuž podléhal od té doby, co byl uzavřen Brestský mír. Od té chvíle se velice změnil. Změnu jsme pozorovali na jeho náladě a na jeho duševních hnutích. Řekl bych, že tímto mírem bylo Jeho Veličenstvo zdrceno, jako kdyby prožilo nějaké hoře. Právě v té době rozmlouval se mnou car několikráte o politických otázkách, což nikdy před tím nedělal. Bylo vidět, že jeho duše vyhledávala styk s jinou duší, aby našla porozumění. Nemohu vysvětliti smyslu jeho slov, jeho myšlenky. Do doby, než byl uzavřen Brestský mír, car věřil v dobrou budoucnost Ruska. Po tomto míru pozbyl patrně této víry. V té době ostře se vyjadřoval o Kerenském a Gučkovu, považuje je za jedny z hlavních vinníků rozvratu armády. Obviňoval je a říkal, že tím právě nevědomky poskytli Němcům možnost rozvrátiti Rusko. Na Brestský mír se díval car jako na hanbu před Spojenci, jako na zradu Ruska a Spojenců. Říkával s nevolí: „A oni se opovážili podezřívat Její Veličenstvo ze zrady! Kdo vlastně byl ten zrádce?“

Osud Ruska naplňoval cara obavami. Truchlil nad svým národem.

Mnozí z nás s lehkým srdcem pohřbili cara Nikolaje II. On ale ve své duši nikdy nás nepohřbíval a zůstával stále naším Carem.

Odtud lze právě odvoditi jeho náhled, že nepřítel chtěl ho využíti k positivní práci.

Kam vezli cara?

Němci odváželi ho blíže ku stanovištím svých ozbrojených sil na území Ruska. Kníže Dolgorukov byl s carem až do poslední chvíle. Od dveří Ipatievova domu odvezli ho do věznice. Říkal tam, že Jakovlev vezl cara do Rigy.

Proč bolševici nepropustili cara?

Toť zbytečná otázka. Car byl jim vždy nebezpečný, třebas i v rukou německých.

Jest nemyslitelno, že Jekatěrinburk samovolně se nepodřídil Moskvě a sám zadržel cara. *Sverdlov,* když podpisoval jednou rukou plnou moc pro Jakovleva, současně podpisoval druhou rukou opak. Cara v Jekatěrinburku zadržela jen Moskva. Sverdlov oklamával Němce a vymlouval se na domnělou záminku: neposlušnost Jekatěrinburku.

Brzy uvidíme, jak se to vše stalo.

HLAVA JEDENÁCTÁ.

Převezení dětí z Tobolska.

Zadržení cara v Jekatěrinburku nesetkalo se konečně snad s námitkami Němců. Jekatěrinburk leží na železniční trati. Byl pro ně bezpečnějším, než zapadlý Tobolsk, odloučený od železničních linií jednak velikou dálkou, jednak řekami.

Zůstal tam ale ještě následník. Bylo nutno urychliti i jeho odjezd.

Když odjel Jakovlev, dohled na děti přešel na jeho spolupracovníka Pavla Chochrjakova, který byl k tomu zplnomocněn cikem a uralským krajským sovdepem.

Chochrjakov napodoboval Jakovleva.

Všechna jeho pozornost soustřeďovala se na následníkovi. Spěchal s jeho odjezdem a bedlivě pozoroval, je-li skutečně nemocen.

Gibbs vypovídá: „Často přicházel a díval se na Alexěje Nikolajeviče. Nevěřil asi v jeho nemoc, protože se na něj podíval, odešel, ale ihned se opět vrátil, domnívaje se snad, že po jeho odchodu vstane."

Gendriková poznamenává ve svém deníku 16. května: „Chochrjakov přichází několikráte denně, patrně velice spěchá s odjezdem."

Skončilo to tím, že následníka odvezli z Tobolska polonemocného. Čí zájmy sledoval Chochrjakov?

17. května oddíl plukovníka Kobylinského byl rozpuštěn a zaměněn krasnogvardějci.

Byli to:[1]

[1] Tento seznam předložil vyšetřovacímu řízení přednosta zpravodajského oddělení Generálního Štábu 1. září 1919, čj. 29386.

1. četa.

1. Zen.
2. Kokoruš.
3. Drerve.
4. Nebročnik.
5. Ikovnek nebo Ikovien.
6. Viksna.
7. Gravit.
8. Strazdan.
9. Tarkš.
10. Purin.
11. Ovsejčík.
12. Prus.
13. Alenkuc nebo Ljasikuc.
14. Brandt nebo Braidt.
15. Gredzen nebo Gerzden.
16. Lepin.
17. Egel.
18. Gerunas.
19. Ozolin.

2. četa.

20. Plume.
21. Grike.
22. Pranučkis nebo Tranučkis.
23. Bilskam.
24. Vilemson.
25. Cekulit.
26. Makon.
27. Jakubovskij.
28. Alškin.
29. Baranov.
30. Rolman.
31. Kraino.
32. Ojaver.
33. Kiršjanskij.
34. Frul.
35. Blume.
36. Malne nebo Melne.
37. Jaunzen nebo Jaunzem.
38. Timan.
39. Dzirkal nebo Dzirkam.
40. Korsak nebo Karsak.
41. Lariśev nebo Lariščev.
42. Sternberg.
43. Gintar.

3. četa.

44. Dubald nebo Dubult.
45. Aunin.
46. Berzin.
47. Sirsnin nebo Sirsnik.
48. Tabak.
49. Steller.
50. Čsalnek (jméno nebylo přesně zjištěno).
51. Seja.
52. Reinhold.
53. Bojlik nebo Bajlik.
54. Hertz.
55. Zivert.
56. Tarkjanin.
57. Diev.
58. Zalin.
59. Ligbard.
60. Pumpur.
61. Heide.
62. Volkov.
63. Keire.

Kulometná četa.

64. Hausman.
65. Licit.
66. Perlancek.
67. Tobok.
68. Calit nebo Cališč.
69. Zilbert.
70. Berzin.
71. Orlov.
72. Gusačenko.

Tomuto oddílu, který se skládal téměř výhradně z Lotyšů, velel jakýsi Rodionov.

Komusi z průvodu při setkání s ním vybavila se vzpomínka na stanici Veržbolovo na německé hranici, prohlídku pasů a na četníka, který se podobal Rodionovu.

Jeho tajemnost byla poněkud odhalena, když se setkal s Tatiščevem.

Komorník Volkov vypovídá: „Když uviděl Rodionov Tatiščeva, řekl mu: „Já vás znám.“ Tatiščev se ho zeptal, odkud

ho zná a kde ho viděl. Rodionov mu neodpověděl. Tatiščev znovu se ho optal: „Kde jste mne jen mohl viděti? Vždyť jsem žil v Berlíně.“ Rodionov mu odpověděl: „I já jsem byl v Berlíně.“ Tatiščev snažil se přesněji zjistiti, kde ho tam viděl Rodionov, ale on se vyhnul odpovědi, a tak zůstala jejich rozmluva nedokončenou.“

Stejně vypovídají i jiní svědkové: Kobylinskij, Gilliard, Teglevá, Ersbergová.

Generál M. K. Diterichs zastával úřad generálního ubytovatele ve Hlavním Stanu, když tam byl zavražděn generál Duchonin. Udává ve své knize, že Rodionov byl jedním z vrahů Duchoninových.[2]

Jak se choval Rodionov k carovým dětem a k těm, kdož jim sloužili tak obětavě až do konce?

Svědkové vypovídají:

Kobylinskij: „Řekl bych, že bylo na něm znáti „četníka“, ale ne ukázněného, dobrého četníka, nýbrž krvežíznivého, surového člověka s chováním a některými zvyky tajného policisty... Jakmile se Rodionov v Tobolsku objevil, přišel do domu, dal nás všechny shromážditi a vyvolával nás podle jmen. To mne překvapilo i všechny ostatní. Chámem a hrubým zvířetem ukázal se hned... Konaly se tenkrát, jak se mi zdá, jen jednou služby Boží doma. Lotyši prohledávali kněze; prohlídku prováděli hrubě, jeptišky ohmatávaly, na oltáři všechno zpřeházeli. Po dobu bohoslužby postavil Rodionov jednoho Lotyše k oltáři, aby pozoroval kněze. Na nás všechny to působilo tísnivě a Olga Nikolajevna až plakala a říkala, že kdyby to byla věděla, nebyla by vůbec prosila o bohoslužby. Když mne již nepouštěli do domu, nevydržel jsem toho a onemocněl jsem; musil jsem ulehnouti.“

Mundel: „Sám Rodionov působil dojmem sprostého, nejvýš drzého člověka s jízlivým úsměškem. Nebyl to typ praporčíka, nýbrž spíše četnického důstojníka. Se vší určitostí mohu potvrditi: měl na sobě důstojnický plášť, jaký nosívali i četníci.“

Teglevá: „O Chochrjakovu nemohu říci ničeho špatného. Neměl velikého významu. Bylo viděti, že hlavní osobou nebyl on, nýbrž Rodionov. Byl to had, jedovatý had, jemuž patrně působilo radost mučiti nás. Dělal to s jakousi rozkoší. Přišel k nám a všechny nás přepočítal, jako nějaké věci. Choval se k dětem hrubě a drze. Zakázal dokonce komnaty kněžen na noc zamykati, prohlásiv, že má právo kdykoliv vejíti dovnitř. Volkov cosi k tomu podotkl: prý jsou to dívky a není to slušné. On se hned prudce obrátil a hrubým způsobem opakoval svůj rozkaz Olze Nikolajevně. Důkladně prohlížel

[2] M. K. Diterichs: Zavraždění carské rodiny a členů domu Romanova na Urale, díl I., str. 352. — Société Anonyme de Presse, de Publicité et d' Editions, Paris, 1924.

jeptišky, když k nám chodívaly zpívati o službách Božích, a postavil svého krasnoarmějce k oltáři, aby pozoroval kněze. Když jsme se připravovali k odjezdu a já, odklidivši postel, chystala jsem se spát na stole, řekl mi: „To vám jen prospěje. Musíte si zvykat. Tam je úplně jiný režim, než zde."

20. května v 11 hodin vstoupily děti na tentýž parník „Rusj", na kterém přijely do Tobolska. Ve 3 hodiny odpoledne odpluly do Tjumeně.

S nimi jeli: 1. Ilja Leonidovič Tatiščev, 2. Petr Andrejevič Gilliard, 3. Sydney Ivanovič Gibbs, 4. hraběnka Anastazie Vasiljevna Gendriková, 5. baronesa Sofie Karlovna Buxhevdenová, 6. Jekatěrina Adolfovna Schneiderová, 7. Alexandra Alexandrovna Teglevá, 8. Jelizaveta Nikolajevna Ersbergová, 9. Marie Gustavovna Tutelbergová, 10. komorník Alexěj Andrejevič Volkov, 11. následníkův pěstoun Klementij Grigorjevič Nagornyj, 12. kuchař Ivan Michajlovič Charitonov, 13. kuchař Kokičev, 14. kuchařský učedník Leonid Sědněv, 15. sluha Franc Žuravskij, 16. písař Alexandr Kirpičnikov, 17. holič Alexěj Dmitrijev, 18. lokaj Sergěj Ivanov, 19. lokaj Tjutin, 20. lokaj Alexěj Jegorovič Trupp, 21. kuchařův pomocník Franc Pjurkovskij, 22. kuchařův pomocník Terechov, 23. sluha Smirnov, 24. služka Gendrikové Pavlína Mežancová, 25. a 26. služky Schneiderové: Jekatěrina Živaja a Marija.

Jak jely děti?

Svědkové vypovídají:

Gilliard: „Rodionov se choval velmi nepěkně. Kajutu, v níž bydlel Alexěj Nikolajevič s Nagorným, uzamkl. Všechny ostatní kajuty, i kajuty velkokněžen, nebyly zevnitř uzavírány.

Teglevá: „Rodionov zakázal kněžnám zamykati na noc kajuty, a Alexěje Nikolajeviče s Nagorným zamkl v kajutě. Nagornyj způsobil výstup a křičel: „Jaká to drzost! Nemocný hoch! Ani na záchod nemůže!" Nagornyj se vůbec choval k Rodionovi směle a svůj budoucí osud sám si předpověděl."

22. května ráno přijely děti do Tjumeně. Několik hodin čekalo se na vlak. Potom odjely do Jekatěrinburku.

Děti jely v osobním voze. S nimi byli: Tatiščev, Gendriková, Buxhevdenová, Schneiderová, Ersbergová a Nagornyj. Všichni ostatní jeli v nákladním voze.

23. května ve 2 hodiny v noci přijely děti do Jekatěrinburku. Po celou noc byly vagony přesunovány z koleje na kolej. V 9 hodin ráno přepravili je mezi nádraží Jekatěrinburk I. a Jekatěrinburk II. Přijeli izvozčíci. Jimi byly odvezeny děti do Ipatievova domu.

Podotýkám ještě, že předseda tobolského sovdepu Pavel Chochrjakov, který přivezl děti do Jekatěrinburku, nevrátil se více do Tobolska. Poslání tohoto zcela tam neznámého „voleného" předsedy této „volené" instituce bylo patrně skončeno.

HLAVA DVANÁCTÁ.

Zadržení cara, carevny a velkokněžny Marie Nikolajevny v Jekatěrinburku — Doprava jich a ostatních dětí do Ipatievova domu.

Na jaře r. 1918 byl v Jekatěrinburku zvláštní železniční oddíl, který v obvodu železniční trati prováděl popravy zestřelením.

V čele jeho byl rolník Parfenij Titovič Samochvalov, který též sloužil jako šofér v sovětské garáži.

Jemu právě bylo svěřeno odvézti automobilem cara, carevnu a Marii Nikolajevnu z nádraží do domu Ipatievova.

Samochvalov[1] vypovídal u výslechu: „Nepamatuji se, kterého dne to bylo, ale pamatuji se, že v dubnu mne zavolal do budovy Jekatěrinburského Krajského Soudu komisař Gološčekin a nařídil mi, aby bylo v garáži všechno, i automobily, v pořádku."

Za několik dní Samochvalov dostal rozkaz, aby přijel s automobilem k Ipatievovu domu. Samochvalov tehdy neznal tento dům. Popisuje jej takto: „Jeli jsme všichni k domu na rohu Vozněsenské třídy a Vozněsenské uličky. Nevím, komu patřil ten dům. Je kamenný, bílý. V té době byl ohrazen dřevěným plotem, který však nezakrýval hlavního vchodu, ani vrat. Dům na fotografických obrázcích, které mi nyní ukazujete, poznávám a tvrdím, že je to týž, ke kterému jsme přijeli. Z domu vyšel komisař Gološčekin, komisař Avdějev a ještě nějací lidé (kromě Gološčekina a Avdějeva vyšli ještě dva muži), usedli do automobilu, a všichni jsme jeli na stanici Jekatěrinburk I.... Když jsme přijeli na stanici Jekatěrinburk I., slyšel jsem tam od lidí, že do Jekatěrinburku přivezli cara. Gološčekin odskočil na stanici a nařídil nám, abychom jeli na Jekatěrinburk II.

[1] Samochvalov skrýval se na území Admirálově a byl dopaden výzvědným oddělením Generálního Štábu v říjnu 1919. Byl mnou vyslýchán jako svědek 20. a 21. listopadu 1919 v Čitě.

Všichni jsme jeli tedy automobily na stanici Jekatěrinburk II. Tam jsme přijeli k jednomu místu, kde stál vagon I. třídy, obklíčený vojskem. Vyšel z něho car, carevna a jedna z jejich dcer. Dobře se pamatuji, že car měl na sobě vojenský plášť, t. j. plášť barvy obyčejného vojenského sukna, jaký nosili za války vojáci i důstojníci. Dobře se pamatuji, že nárameníků na něm neměl; vzpomínám si též, že knoflíky na jeho plášti byly tmavé. Čepice jeho byla důstojnického tvaru z vojenského sukna s tmavozeleným štítkem a s podobným řemínkem, ale ani štítek, ani řemínek suknem obšity nebyly. Carevna byla v černém plášti; knoflíků na něm jsem si nepovšiml. Kněžna byla též v jakémsi tmavém plášti. Posadili je do mého automobilu a opět jsme jeli k tomu domu, ohrazenému plotem, o němž jsem již mluvil. Řídil to všechno Gološčekin. Když jsme přijeli k domu, řekl Gološčekin carovi: „Občane Romanove, můžete vstoupiti." Car vešel do domu. Podobně vpustil Gološčekin do domu i carevnu, kněžnu a několik lidí ze služebnictva, mezi nimiž, jak si vzpomínám, byla jedna žena. Do Jekatěrinburku přijel s carem také jeden generál.[2] Gološčekin se ho zeptal, jak se jmenuje, a když ten řekl své jméno, oznámil mu, že bude dopraven do věznice. Již si nepamatuji, jak se jmenoval ten generál. Hned potom byl v automobile soudruha Poluzadova odvezen pryč... Když cara přivezli k domu, začal se kolem shromažďovati lid. Pamatuji se, že Gološčekin tenkrát křičel: „Črezvyčajka! Co se díváte?!" Lid byl rozehnán."

Převezení dětí do domu Ipatievova líčí svědkové takto:

Gilliard: „Asi kolem 9. hodiny ranní zastavil se vlak mezi oběma nádražími. Byl drobný dešť a blátivo. Přijelo 5 izvozčíků. K vagonu, v němž byly děti, přistoupil Rodionov s nějakými komisaři. Kněžny vyšly. Taťjana Nikolajevna držela v jedné ruce svého milovaného psa, v druhé měla kufr, který sotva vlekla. Nagornyj k ní přistoupil a chtěl jí pomoci. Byl však hrubě odstrčen. Viděl jsem, že s Alexějem Nikolajevičem usedl do povozu Nagornyj. Jak se rozsadili druzí — nepamatuji se. Pamatuji se jen, že v každém kočáře byl komisař anebo někdo z bolševických činitelů. Chtěl jsem vyjíti z vagonu a rozloučiti se s nimi. Stráž mne však nepustila. Nepomyslil jsem, že budu od nich odloučen, natož že je vidím naposled."

Gibbs: „Přijeli izvozčíci a viděl jsem, jak odváželi děti. Rozloučiti jsem se s nimi nemohl: nepustili mne."

Teglevá: „Do Jekatěrinburku jsme přijeli v noci. Ráno byl náš vagon přemístěn za město, a děti odvezli. Zahlédla jsem jen štěrbinou ve stěně vagonu, jak Taťjana Nikolajevna sama vlekla těžký kufr s poduškou a jak vedle ní šel voják s prázdnýma rukama."

[2] Kníže V. A. Dolgorukov.

Příjezdem do Jekatěrinburku úloha Chochrjakova a Rodionova byla skončena. Kdo nyní zde řídil osud dětí a těch, kteří s nimi přijeli?

Ani Gilliard, ani Gibbs, ani Teglevá, vůbec nikdo z osob, které byly v nákladním voze, nemohl toho povědět: dveře vagonu zůstaly zavřeny, krasnoarmějci věznů nevypouštěli, a oni nemohli vidět, kdo to zde všechno řídil.

V osobním voze s dětmi byli: Tatiščev, Gendriková, Schneiderová, Nagornyj, Buxhevdenová a Ersbergová. První čtyři zahynuli, dvě poslední zůstaly na živu. Jejich výpovědi byly by zvlášť důležité. Baronesa Buxhevdenová odepřela však svědectví. Podotýkám to pouze proto, že nemohu vzíti na sebe všechnu tíhu výtky za to, že nechtěla vyjeviti pravdu.

Ersbergová vypovídala: „Ráno, když jsme již byli v Jekatěrinburku, do našeho vagonu (byla jsem s dětmi) přišli dva lidé. Jeden z nich byl Zaslavskij, druhého neznám... Požádali děti, aby vyšly ven. Přijeli izvozčíci. Do jednoho z nich s Olgou Nikolajevnou vsedl Zaslavskij."

Dopravivše děti do Ipatieva domu, Zaslavskij s neznámým znovu se vrátili k vagonům. První z nich odvedl z osobního vozu Tatiščeva, Gendrikovou a Schneiderovou, a druhý z nákladního vozu — Truppa, Charitonova, Leonida Sědněva a Volkova.

Ersbergová vypovídá: „Pak, po nějaké chvilce, přišel opět Zaslavskij a nařídil Tatiščevu, Gendrikové a Schneiderové, aby vystoupili. Sám je pak kamsi odvedl. Potom nám Rodionov řekl: „No, za půl hodiny i váš osud se rozhodne. Jen se ničeho strašného nebojte." Potom, jak se mi zdá, tentýž člověk, který byl přišel se Zaslavským do vagonu, odvedl Truppa, Charitonova, malinkého Sědněva a Volkova."

Všechny tyto osoby byly odvezeny izvozčíky nejdříve do Ipatievova domu. S nimi jeli Zaslavskij, Rodionov a onen neznámý. Trupp, Charitonov a Leonid Sědněv byli zavedeni do Ipatievova domu. Tatiščeva, Gendrikovou, Schneiderovou a Volkova odvezl neznámý a Rodionov do věznice. Volkov vypovídá: „Nás ostatní vezli dál. Ptal jsem se izvozčíka: „Pojedeme ještě daleko?" Myslil jsem, že nás vezou vůbec někam pryč. Mlčel. Znovu jsem se ho ptal: „Tak kam nás vezeš?" Neodpověděl mi zase. Na konec nás přivezl do věznice. Když nás přivedli do kanceláře, Tatiščev se nezdržel a řekl mi: „Tak vidíte, Alexěji Andrejeviči, je to přece pravda: před žebráckou holí a věznicí nejsi nikdy jist." Rodionov jakoby si toho nevšiml, ale druhý komisař prohodil: „Já jsem se z milosti carismu narodil ve věznici." Tato slova řekl na naši adresu a řekl je s nenávistí. Na mne neměli tenkrát zatykače a na všechny ostatní byly již vydány. Velitel věznice upozornil na to toho komisaře, ale on mávl jen rukou a řekl: „Potom pošlu." Nevím, kdo to byl. Ale později, když přišel do věz-

Obr. 60. Celkový pohled na zpustlé šachty v okolí dolu.

Obr. 61. »Otevřená šachta«, u níž byly zničeny mrtvoly carské rodiny.

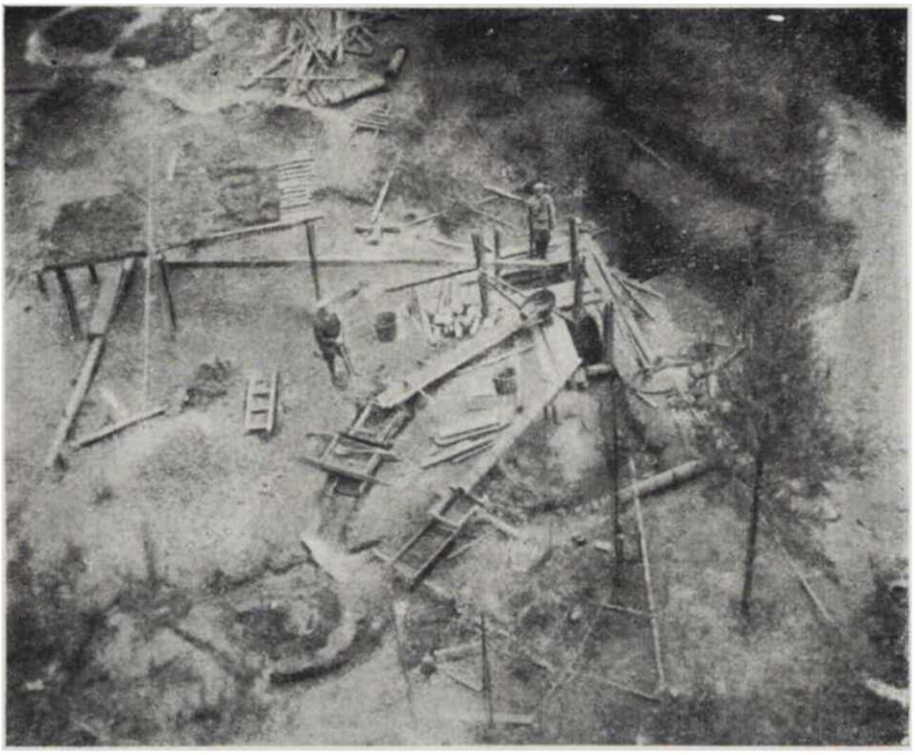

Obr. 62. Táž šachta v době vykopávek na jaře 1919.

Obr. 63. Stezka, kudy byly dopraveny k dolu mrtvoly carské rodiny. Je označena na plánu číslicí I.

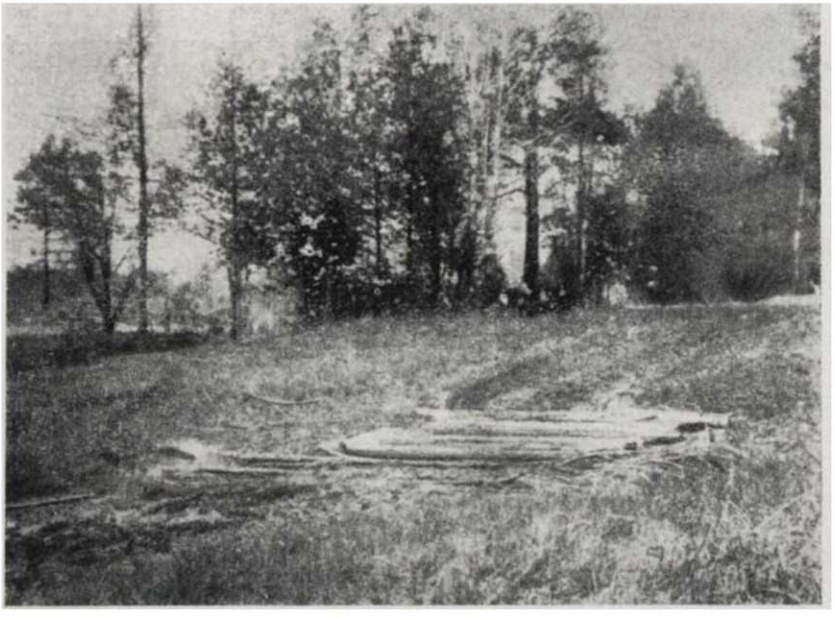

Obr. 64. Můstek, zrobený bolševiky na kopťakské cestě, kde uvázl nákladní automobil s mrtvolami carské rodiny.

Obr. 65. Malé ohniště, jehož bylo použito proti komárům. Blízko něho byly nalezeny sosnové třísky.

Obr. 66. Ohniště u otevřené šachty, kde byly ničeny mrtvoly carské rodiny.

Obr. 67. Ohniště u staré břízy.

nice komisař spravedlnosti Poljakov, a my jsme se na něho obrátili se stížností, že nám vzali věci (mně vzal ten neznámý komisař kufřík), a Poljakov se nás ptal, kdo nás zatýkal a kdo nám bral naše věci, na což jsme mu nemohli odpověděti, velitel věznice řekl Poljakovu, že nás přivezl a předal Jurovskij. Pamatuji se na to dobře."

Gološčekin, Jurovskij a Zaslavskij to byli, v jichž moci se nalézala carská rodina od prvního okamžiku, kdy přijela do Jekatěrinburku.

Záhy počet obyvatelů Ipatievova domu se zmenšil: 24. května byl odtud vzat komorník Čemodurov, 28. května — následníkův pěstoun Nagornyj a lokaj Ivan Sědněv. Byli převedeni do věznice.

S carskou rodinou zůstal dr. Botkin, kuchař Charitonov, lokaj Trupp, kuchařský učedník Leonid Sědněv a pokojská Demidová.

Všem ostatním, mimo ty, kteří byli uvězněni ve věznici a mimo dra Derevenka, bylo nařízeno opustiti Permskou gubernii. Dr. Derevenko zůstal v Jekatěrinburku a žil na svobodě.

HLAVA TŘINÁCTÁ.

Ipatievův dům.

Ipatievův dům stojí na rohu Vozněsenské třídy a Vozněsenské uličky, přibližně ve středu města.

Je vyobrazen na obr. 21.[1]

Přední průčelí domu je obráceno na východ k Vozněsenské třídě.

Zde před průčelím domu má půda značný svah, který se stupňuje směrem k Vozněsenské uličce. Následkem toho přízemí domu vypadá jako sklep, a jeho okna z Vozněsenské třídy jsou pod úrovní dlažby.

Vrata a branka (na obrázku jich za výstupkem domu není viděti) vedou do dvora, který je vydlážděn velkými hlazenými kameny. Zde stojí rozličné hospodářské budovy.

Poblíže domu je dřevěná budka, která tu již dávno stávala; je ji též na obrázku viděti.

Zadní průčelí domu hledí do zahrady, rozložené souběžně s Vozněsenskou uličkou. V zahradě rostou topoly, břízy, lípy, jedna jedle, keře bezu a žlutého akátu.

Na obrázku č. 22 vidíme tuto část domu od Vozněsenské uličky s terasou, směřující do zahrady.

Srovnáváme-li Ipatievův dům s ostatními domy v nejbližším okolí, působí na nás příjemným dojmem. Zahrada je však malá a jednotvárná.

Vchod do prvního poschodí je z Vozněsenské třídy.

Hned za dveřmi je široká chodba (obrázek č. 23), označená na plánku číslem I. V této chodbě je vnitřní hlavní schodiště. Je osvětleno okny, směřujícími do dvora.

---

[1] Ipatievův dům prozkoumal Nametkin, vyšetřující soudce pro důležitější případy, ve dnech 2.—8. srpna 1918, soudce Sergějev 11.—14. srpna 1918, a já jsem jej důkladně prohlížel ve dnech 15.—25. dubna 1919. Obrázky č. 18 a 25—30 zhotovil Nametkin, a obrázky č. 21—24, 31, 33 a 35 já.

Dřevěná přepážka s malými dveřmi, viditelnými na obrázku, odděluje ji od chodby, označené na půdoryse číslem II a vyobrazené na obr. 24.

Zde je vchod do koupelny a záchodu. Koupelna jest označena na půdoryse číslem III, záchod — číslem IV. Okno koupelny směřuje do zahrady, okno záchodu do dvora.

Z místnosti, vyobrazené na obr. 23, hned za schodištěm vlevo jsou dveře do předsíně I. poschodí, označené na půdoryse číslem V.

Sousední pokoj (č. VI.) byl zabrán pro bolševické velitelství (obrázek č. 27).

Všechny ostatní pokoje v I. poschodí byly určeny pro carskou rodinu a osoby, které s ní žily.

Výpověďmi komorníka Čemodurova a dra Derevenka, kterým byl někdy dovolen přístup do Ipatievova domu, bylo zjištěno, že Jejich Veličenstva a následník bydleli v pokoji č. XIII., a velkokněžny v sousedním pokoji č. X.

V pokoji č. XI. bydlela Demidová, v č. VII. a VIII. (sál a přijímací pokoj) — Botkin a Čemodurov, pokoje č. XII. (průchodní pokoj) a č. XIV. (kuchyně) obývali: lokaj Trupp, kuchař Charitonov a Leonid Sědněv.

Pokoj č. IX. sloužil za jídelnu.

Na fotografickém obrázku č. 28 vidíme pokoj Jejich Veličenstev a následníka, na obrázku č. 25 pokoj velkokněžen,[2] pod č. 26 je vyobrazen sál a přijímací pokoj, přehrazené zděným obloukem, obr. 29 představuje vzhled jídelny a na pátém obrázku č. 30 je zachycen pohled z pokoje Demidové do jídelny, průchodním pokojem až do kuchyně.

Pět oken prvního poschodí (obr. 22) směřuje do Vozněsenské uličky. Z nich dvě, bližší zadnímu průčelí domu, jsou z pokoje Demidové; sousední okno — z komnaty kněžen, dvě okna bližší k rohu a dvě sousední okna se strany Vozněsenské třídy — z komnaty Jejich Veličenstev a následníka.

Na půdoryse přízemí obytné pokoje označeny jsou čísly I., II., IV., V., VII., VIII. a X.; čísly III., IX., XII., XV. — spižírny; číslem XI. — záchod a čísly XIII. a XIV. chodby. Z chodeb vedou dveře na dvůr (viz obr. 31).

První poschodí s přízemím je spojeno schodištěm, vedoucím z prvního poschodí z chodby do předsíně, označené číslem XIV.

Ze všech přízemních místností má pro nás význam jen komnata, označená číslem II.

Má podobu obdélníka rozměru 7.80 m × 6.40 m. V ní je jen jedno okno, směřující do Vozněsenské uličky, s dvojími okenními rámy, zvenčí opatřené silnými železnými mřížemi.

---

[2] Dveře, viditelné na obr. 29 (v jídelně), vedou do pokoje velkokněžen.

Na obr. 22 nalézá se toto okno právě pod oknem velkokněžen.

S tímto pokojem sousedí spižírna III, která má jen jeden vchod. Její okno má též dvojí rámy a železné mříže zvenčí. Na obr. 21 je blíže k budce.

Ipatievův dům v době, kdy v něm byla vězněna carská rodina, byl obehnán dvěma ploty. První byl téměř u samých stěn domu a zakrýval dům i s okny. Druhý byl poněkud dále od prvního, takže mezi nimi vznikal jakýsi dvorek. Zakrýval pak úplně celý dům i s vraty.

V zevním plotě byla zvláštní vrata a branka. Fotografický obrázek č. 18 představuje vnitřní plot, obrázek č. 19 zevní.

Na jeho rozích vidíme dvě budky, kde stávaly stráže.

Na obrázku č. 20 je vyobrazen zevní plot z Vozněsenské uličky.

Tyto dva poslední obrázky byly provedeny v době, kdy v domě byla uvězněna carská rodina, mým známým tajně pomocí malého kapesního aparátu.

Na obr. 32 a 33 je zahrada u Ipatievova domu.

Na obrázku č. 35 jsou vrata domu a branka.

HLAVA ČTRNÁCTÁ.

Stráže. — Jejich rozestavení. -- Jak žila carská rodina v Ipatievově domě.

§ 1.

Ipatievův dům v době, kdy tam žila carská rodina, bolševici označovali jako „dům zvláštního určení", a vězňům říkali „obyvatelé Ipatievova domu".

Stráže byly rozděleny tímto způsobem:

Od prvního okamžiku stráže dělily se na vnější a vnitřní stráže.

Vnější stráže stávaly na těchto stanovištích: 1. v budce u zevního plotu na Vozněsenské třídě, 2. v druhé budce u téhož plotu na rohu Vozněsenské třídy a Vozněsenské uličky, 3. mezi zevním a vnitřním plotem blízko hlavního vchodu do prvního poschodí, 4. ve staré budce mezi domem a vnitřním plotem, takže strážný pozoroval vždy okna prvního poschodí jak z třídy, tak i z uličky, 5. na předním dvoře u branky, 6. v zahradě, 7. na terase, 8. v pokoji v přízemí č. IV. u okna.

Vnitřní stráže stávaly na dvou stanovištích v prvním poschodí: 1. za hlavními dveřmi v chodbě č. I. (obrázek 23); zde u okna blízko dřevěné přepážky, viditelné na obrázku, byla postavena malá pohovka, na ní obyčejně sedával strážný, 2. v místnosti č. II. (obr. 24) blízko záchodu.

V prvních dnech července počet stráží byl zvětšen. Byly postaveny hlídky: 1. na zadním dvoře, 2. na půdě, 3. ještě kdesi uvnitř domu.

Hlídky: vnější na terase domu, pak v pokoji č. IV. v přízemí, na půdě a jedna v prvním poschodí měly kulomety.

Stačí pouhý pohled na půdorysy ipatievského domu, aby se mohlo pochopit, že při takovém rozestavení stráží carská rodina byla v pasti, v bezvýchodném postavení.

S počátku složení vnějších stráží bylo pouze náhodné. Stráž konaly rozličné krasnoarmějské oddíly, jež se stále stří-

daly. Dva z těchto strážných, Sujetin a Latypov, vypovídali:[1]

Sujetin: „Letos v březnu vstoupil jsem do zvláštního ochranného oddílu v Jekatěrinburku, jehož velitelem byl jakýsi Lotyš; jeho jména, ani příjmení neznám. Konali jsme službu ve věznici č. 1, ve státní bance i na jiných místech. V dubnu jsem byl odvelen na strážní službu do domu Ipatievova, kde byl vězněn bývalý car; byl jsem tam na stráži tři dni, stál jsem na hlídce na dvoře u vrat. Každodenně asi v poledne chodil do zahrady bývalý car, jeho žena a všechny čtyři dcery; bývalého následníka Alexěje nesl v náručí vždy jeho doktor; vycházeli všichni společně a procházívali se asi 30 — 40 minut. V době procházek dával se někdy bývalý car s některými strážnými do hovoru, vyptával se jich, od kdy slouží. Všiml jsem si, že strážní se chovali k bývalému caru pěkně, cítili s ním, někteří dokonce říkali, že zbytečně trápí člověka. Službu u cara konal jsem celkem jen tři dni, více jsem tam nebyl."

Latypov: „Letos z jara vstoupil jsem do ochranného vojenského oddílu v Jekatěrinburku a byl jsem v něm celkem asi měsíc. V té době byl jsem poslán ještě s jinými ze strážního oddílu k bývalému carovi, byl jsem tam jen asi tři dni, ačkoliv jsme tam měli být celý týden. Stráž jsem měl na různých místech, někdy venku, a jeden den jsem stál na dvoře. Jednou jsem přitom zahlédl v zahradě na procházce bývalého cara s jednou jeho dcerou, po dobu jejich procházky stály všude na dvoře stráže. Při rozmluvě na strážnici slyšel jsem od některých strážných, že se bývalý car s nimi někdy zdraví a dcery že se na ně usmívají. Strážní se chovali k bývalému caru celkem slušně."

Jinak tomu bylo u vnitřních stráží. Od samého počátku byli lidé pro ně pečlivě vybráni, a byli to vesměs dělníci z místní továrny bratří Zlokazových. Znali je ve městě všichni, a proto jmenný jejich seznam vypátrati nečinilo valných obtíží.[2] Byli to:

---

[1] Podařilo se vypátrati pouze tři strážné z tohoto prvního období. Byli to: rolník z Kamenomského okresu, Svjatcanského újezdu, Vilenské gubernie Felix Michajlovič Jakubcov, rolník z Nižně-Saldinského okresu, Verchoturského újezdu, Permské gubernie Grigorij Ivanovič Sujetin a rolník z Višnědinského okresu, Belebejského újezdu, Ufimské gubernie Muchamet Zjakir Abdul Latypov. Byli vyslechnuti šéfem jekatěrinburkské tajné policie — první 10. srpna, druhý — 2. října a třetí — 3. října 1918 v Jekatěrinburku.

[2] Šéfem jekatěrinburkské tajné policie byly vyslýchány: 28. září 1918 Anna Petrovna Bělozerová, rolnice z Uktusu (v Nižně-Isetském okresu, v Jekatěrinburkském újezdě), 30. října téhož roku Olga Ivanovna Stěpanová, rolnice z Uktusu, 30. října Jevdokie Semjonovna Mežiná, rolnice, narozená v Krutichinu (v témže okresu, v Šadrinském újezdě), — jež všechny byly v intimních stycích s některými jmenovanými dělníky. Jejich údaji bylo možno jmenný seznam stráží sestaviti přesně. Byl zrevidován prohlídkou továrních knih.

1. Avdějev, Alexandr Dmitrijevič, 35letý, narozený v Jukognaufmském závodě, v témže okresu, v Osinském újezdě, v Permské gubernii, zámečník.
2. Moškin, Alexandr Michajlovič, 28letý, nar. v Semipalatinsku, zámečník.
3. Loginov, Ivan Petrovič, nar. v Kyštymském závodě, v témže okresu, v Jekatěrinburkském újezdě.
4. Loginov, Vasilij Petrovič, jeho bratr.
5. Loginov, Vladimír Petrovič, jejich bratr.
6. Gonškevič, Vasilij Grigorjevič, 30letý, nar. v Lokšinském okresu, v Tjukalinském újezdě, v Tobolské gubernii, zámečník.
7. Solovjev, Alexandr Feodorovič, narozený v Gusevském, v okresu Zabolkském, v újezdě Melenkovském, v gubernii Vladimírské, zámečník.
8. Ljuchanov, Sergěj Ivanovič, narozený v Revdinském závodě, v témže okresu, v Jekatěrinburkském újezdě, šofér.
9. Ljuchanov, Valentin Sergějevič, jeho syn.
10. Šulin, Ivan Štěpanovič, narozený v Šadriňském závodě, v témže okresu, v Jekatěrinburkském újezdě, zámečník.
11. Babič, Anton, 20letý, nar. v Ufě, zámečník.
12. Miškevič, Nikolaj, námořník z Petrohradu.
13. Miškevič, Stanislav, jeho bratr.
14. Krašeninnikov, Ivan, z Penzy.
15. Ukrajincev, Konstantin Ivanovič.
16. Labušov, Leonid Vasiljevič, zámečník.
17. Komendantov, Alexěj.
18. Sidorov, Alexěj.
19. Korjakin, Nikolaj.

Všichni tito lidé žili v prvním poschodí Ipatievova domu, v pokojích, označených číslem V. a VI. Jedině oni mívali stráž na dvou stanovištích uvnitř domu. Netřeba připomínati, že jejich úloha neomezovala se jen na stráže na těchto stanovištích: byli vůbec pány celého domu a vcházeli bezohledně do všech pokojů, v nichž žila carská rodina.

Přibližně od okamžiku, kdy přijely děti, byl utvořen stálý kádr vnějších stráží. Byl složen z dělníků Sysertského závodu, ležícího asi 35 verst od Jekatěrinburku.

Byli to:

1. Nikiforov, Alexěj Nikitinič.
2. Dobrynin, Konstantin Stěpanovič.
3. Starkov, Ivan Andrejevič.
4. Starkov, Andrej Alexějevič.
5. Strekotin, Andrej Andrejevič.
6. Strekotin, Alexandr Andrejevič.
7. Kotov, Michajl Pavlovič.
8. Proskurjakov, Filipp Polijektovič.
10. Orlov, Alexandr Grigorjevič.
11. Tětkin, Roman Ivanovič.
12. Podkorytov, Nikolaj Ivanovič.
13. Turygin, Semjon Michajlovič.
14. Lugovoj, Viktor Konstantinovič.
15. Semjonov, Vasilij Jegorovič.
16. Popov, Nikolaj Ivanovič.
17. Talapov, Ivan Semjonovič.
18. Sadčikov, Nikolaj Štěpanovič.
19. Kesarev, Grigorij Alexandrovič.

20. Zajcev, Nikolaj Stěpanovič.
21. Běłomojin, Semjon Nikolajevič.
22. Letěmin, Michajl Ivanovič.
23. Safonov, Benjamin Jakovlevič.
24. Ševelev, Semjon Stěpanovič.
25. Čurkin, Alexěj Ivanovič.
26. Kronidov, Alexandr Alexějevič.
27. Vjatkin, Stěpan Grigorjevič.
28. Kotěgov, Ivan Pavlovič.
29. Kotěgov, Alexandr Alexějevič.
30. Medvěděv, Pavel Spiridonovič.
31. Drozdov, Jegor Alexějevič.
32. Jemeljanov, Feodor Vasiljevič.
34. Ladasščikov, Petr Akimovič.
33. Rusakov, Nikolaj Michajlovič.
35. Talapov, Konstantin Vasiljevič.[3]

Po týdnu kádr vnějšího strážního oddílu byl doplněn opět dělníky ze zlokazovské továrny.

Byli to:

36. Jakimov, Anatolij Alexandrovič, 31 let, narozený v Jugovském závodě, v témže okresu, v Permském újezdě.
37. Ljesnikov, Grigorij Tichonovič, 29letý, nar. v Kušvinském závodě, v Solikamském újezdě, v Permské gubernii.
38. Vjatkin, Filipp Iljinič, nar. ve vesnici Uktusu, v Jekatěrinburkském újezdě.
39. Putilov, Nikolaj Vasiljevič, nar. v Naporském okresu, v Sarapulském újezdě, ve Vjatské gubernii, zámečník.
40. Smorodiakov, Michail, 18letý, nar. v Nejvo-Rudianském závodě, v témže okresu, v Jekatěrinburkském újezdě.
41. Derjabin, Nikita Stěpanovič, nar. ve vesnici Timošiná v Merkušinském okresu, v Verchoturském újezdě, v Permské gubernii.
42. Ustinov, Alexandr Ivanovič, 27 let, nar. v Poževském závodě, v témže okresu, v Solikamském újezdě, v Permské gubernii.
43. Korzuchin, Alexandr Stěpanovič, nar. v Uktusu, v Jekatěrinburkském újezdě.
44. Romanov, Ivan Ivanovič, nar. v Garském okresu, v Rostovském újezdě, v Jaroslavské gubernii.
45. Dmitrijev, Semjon Gerasimovič, 21 let, nar. ve Vančugovském okresu, v Kašinském újezdě, v Tverské gubernii.
46. Kleščev, Ivan Nikolajevič, 21 let, narozený v Šadrinsku, zámečník.
47. Permjakov, Ivan Nikolajevič, 18letý, nar. v Uktusu, v Jekatěrinburkském újezdě, zámečník.
48. Varakušev, Alexandr Semjonovič, z Tuly anebo z Petrohradu, zámečník.
49. Prochorov, Alexandr, nar. v Katav-Ivanovském závodě, v Ufimské gubernii.
50. Brusjanin, Leonid Ivanovič.
51. Pelegov, Vasilij.
52. Osokin, Alexandr.

---

[3] Z těchto osob byli zatčeni: Letěmin, Medvěděv a Proskurjakov. Letěmin byl vyslýchán jako svědek šéfem jekatěrinburkské tajné policie 7. srpna 1918 a soudcem Sergějevem 18. a 19. října téhož roku. Medvěděv jako obviněný byl vyslýchán členem tajné policie Alexějevem 12. února 1919 v Permi a soudcem Sergějevem 21. a 22. února téhož roku v Jekatěrinburku. Proskurjakova vyslýchal Alexějev 26. února 1918 v Jekatěrinburku a já 1.—3. dubna 1918 v Jekatěrinburku.

53. Ljaks Skorožinskij.
54. Skorochodov.
55. Fomin.
56. Zotov.[4]

Stěny ipatievského domu samy prozradily velkou část těchto lidí. Byly pokryty všemožnými nápisy — výsledek to sklonu strážných k čmárání po zdech. Podařilo se přečísti mnoho jmen.

Mezi množstvím pohozených dokumentů našly se peněžní stvrzenky zlokazovských dělníků, kteří konali vnitřní strážní službu, a žoldové lístky sysertských dělníků, kteří konali službu vnější.

Vnější strážní oddíl ubytoval se v přízemí Ipatievova domu: zlokazovští dělníci v pokoji, označeném číslem VI., sysertští v pokoji, označeném číslem IV. a V. Po nějaké době byl vnější strážní oddíl přestěhován do sousedního domu Popova. Když vznikl kádr stálého vnějšího strážního oddílu, bylo dovoleno, aby i on konal službu na vnitřních stanovištích v prvním poschodí Ipatievova domu. Ale rozdíl mezi oběma strážními oddíly nezmizel. Tak jako dříve, zlokazovští dělníci z vnitřního oddílu vládli v domě a měli přístup do všech pokojů, což nebylo dovoleno dělníkům z vnějšího oddílu.

Hlavní osobou mezi strážnými byl Avdějev. Nazýval se „velitelem domu zvláštního určení."

Moškin byl jeho pomocníkem.

Medvěděv byl „velitelem" obou strážních oddílů.

Jakimov, Starkov a Dobrynin byli závodčí. Rozestavovali stráže na stanoviště a kontrolovali je, sami však strážných služeb nekonali.

Všichni strážní byli Rusové. Jen bratří Miškeviči a Skorožinskij byli asi polské národnosti.

Jací to vlastně byli lidé?

V továrně bratří Zlokazových vyráběl se za války válečný materiál: munice. Práce v továrně osvobozovala od fronty. Tam šel nejhorší zločinný element: sběhové. V době převratu vyplynul rázem na povrch, a po bolševickém převratě vytvořil jejich živou sílu.

Avdějev — toť nejzářnější představitel těchto odpadků dělnických vrstev: typický meetingový křikloun, ohromně tupý, nejvýš sprostý, opilec a zloděj.

Nejlépe ho vystihuje vypravování dělníka téže továrny Anatolije Jakimova: „Avdějev přijel do Jekatěrinburku v prvních dnech října 1917. Tenkrát jsem právě vstoupil do zlokazovské továrny. Továrnu v té době ještě vedli sami majitelé bratří

[4] Z těchto osob byl vypátrán a zatčen pouze Jakimov. Byl vyslýchán členem jekatěrinburkské tajné policie Alexějevem jako obviněný 2. dubna 1919 v Permi a mnou 7.—11. května téhož roku v Jekatěrinburku.

Zlokazovi, avšak již existoval „tovární komitét“, složený z dělníků. Byl též komisař v továrně; jím byl Alexandr Dmitrijevič Avdějev. Odkud byl, nevím. Myslím, že byl zámečníkem. Říkali o něm, že byl kdesi v jakési továrně strojníkem u lokomobily. V prosinci odvezl Avdějev majitele továrny Nikolaje Feodoroviče Zlokazova do žaláře. Závod potom vedla nově se utvořivší „pracovní rada“. Předsedou této rady stal se právě Avdějev. Přátelili se s ním nejvíce tito dělníci: bratří Ivan, Vasilij a Vladimír Loginovi, Vasilij Grigorjevič Gonškevič, Nikolaj a Stanislav Miškevičové, Alexandr Feodorovič Solovjev, Nikolaj Korjakin, Ivan Krašeninnikov, Alexěj Sidorov, Konstantin Ivanovič Ukrajincev, Alexěj Komendantov, Leonid Vasiljevič Labušev, Sergěj Ivanovič Ljuchanov a jeho syn Valentin... V dubnu se ve městě rozhlásilo, že k nám do Jekatěrinburku přivezli cara. Vysvětlovali to nám, dělníkům, tak, že cara chtěli tajně odvézti z Tobolska, proto prý ho převezli do spolehlivého místa: do Jekatěrinburku. Tak se tehdy mluvilo v našem dělnickém kruhu. V prvních dnech května, brzy po převezení carově k nám, jsme se doslechli, že náš Avdějev je jmenován hlavním náčelníkem domu, kde byl uvězněn car. Domu tomu — nevím, proč — všichni říkali „dům zvláštního určení“, a o Avdějevovi se mluvilo, že byl jmenován velitelem tohoto domu. Skutečně, brzy potom Avdějev sám nám to oznamoval na meetingu. Proč zrovna jmenovali Avdějeva tím velitelem, nemohu vám přesně povědět. Byl pravý bolševik. Říkával, že pravý dobrý život dali lidem oni, bolševici. Několikráte veřejně vykládal, že bolševici zničili boháče-buržuje, odňali vládu Nikolaji „krvavému“ atd. Neustále se vtíral ve městě zdejším předákům z krajského sovětu. Myslím, že jen z tohoto důvodu jako opravdový bolševik byl jmenován krajským sovětem „velitelem“ „domu zvláštního určení“. Na meetingu, který tenkráte svolal, vypravoval, že s Jakovlevem jel pro cara do Tobolska.[5] Kdo byl ten Jakovlev, já sám nevím. Avdějev ho proklínal a říkal, že Jakovlev chtěl odvézti cara z Ruska a za tím účelem vezl ho prý do Omska. Ale oni, t. j. jekatěrinburkští bolševici se prý o všem tom dozvěděli a překazili mu to, oznámivše o celé věci do Omska. Smysl jeho řeči byl, že Jakovlev byl straníkem carovým a on, Avdějev, spolu s bolševiky chrání prý revoluci před carem. O carovi mluvil tenkráte s nenávistí. Jak jen mohl, mu nadával a nenazýval ho jinak než „krvavý“, „krvežíznivý“. Hlavní příčinou, proč nadával na cara, byla válka: car prý si přál války a po tři roky nechal prolévati krev dělníků, masy dělníků prý za této války postříleli pro stávky. Vůbec mluvil to, co všude hovořili bolševici. Z jeho řeči

[5] Avdějev byl v Tobolsku nikoliv v oddíle Jakovleva, nýbrž Zaslavského. Vyjeli asi v stejnou dobu do Jekatěrinburku a předejeli Jakovleva o šest hodin.

jsme vyrozuměli, že jen za tuto zásluhu o revoluci, t. j. za to, že nedovolil, aby Jakovlev odvezl cara, jej jmenovali velitelem „domu zvláštního určení". Jak bylo vidět, jmenováním tím byl Avdějev velmi spokojen. Zářil přímo radostí, když mluvil na meetingu, a sliboval dělníkům: „Já vás tam všechny zavedu a ukáži vám cara..." Neustále tam chodili z naší továrny dělníci, ale ne všichni, jen ti, které si Avdějev vybral... Hlavním cílem jejich byly, jak si myslím, peníze. Za službu v „domě zvláštního určení" dostávali zvláštní plat, celkem asi 400 rublů měsíčně, po srážce stravného. Kromě toho dostávali i v továrně plat, buďto jako členové továrního komitétu nebo jako členové pracovní rady."

Dobře byl též v Jekatěrinburku znám strážný Šulin. Správce Čišťakovovy továrny Šulc[6] vypravuje: „Šulina znám velmi dobře. Sloužím v továrně Čisťakovově, kam Šulin v době bolševické vlády neustále docházel... Šulin byl členem pracovní rady zlokazovské továrny, rozhodný bolševik, agitátor a náhončí do rudé armády. Přicházel do Čisťakovovy továrny a pronášel k dělníkům řeči, ponoukaje je, aby vstoupili do řad rudé armády a aby zničili všechny parasity — toto je jeho vlastní výrok. Uvěznil ředitele továrny a chtěl ho dokonce dáti zastřeliti, a jen dík tomu, že i dělníci se za něho přimlouvali, ušel ředitel jisté smrti. Chtěl zatknouti i majitele továrny. Přicházíval do továrny s ozbrojenými krasnoarmějci a odebíral chléb... S továrními krasnoarmějci sestavoval seznamy dělníků a úředníků z Čisťakovovy továrny, kteří měli být zastřeleni před příchodem českého vojska."

„Krasnoarmějec Ivan Nikolajevič Kleščev[7] je stár 21 let... Již v dětství jevil špatné sklony a jako neplnoletý kradl, v čemž mu nadržovala vlastní matka. Učil se špatně, i v mravech nosíval špatné známky a učitelé si na něj často stěžovali; rodičům to bylo celkem jedno, a on jako nenapravitelný žák na konec byl vyhnán ze školy. Potom se začal učiti u otce zámečníkem a pracoval v Ušakovově továrně až do jinošských let. V dospělejším věku též býval přistižen při krádežích... Nedlouho před únorovou revolucí odešel od svých rodičů hledat práci a potom se najednou objevil mezi bosáky v Tjumeni, kde ho matka konečně našla a přivedla domů do továrny Ušakovovy... Při bolševickém převratě se přidal k bolševikům a brzy se stal zuřivým krasnoarmějcem a velel bolševickým bandám při okrádání a rekvisicích u zámožnějších lidí."

Strážný Medvěděv otevřeně doznal u výslechu, že kádr strážných byl najat 35 verst od Jekatěrinburku, ježto tam

---

[6] V. K. Šulc byl vyslýchán v Jekatěrinburku vojenským funkcionářem 3. července 1919.

[7] Hlášení člena jekatěrinburkské tajné policie Alexějeva ze dne 9. dubna 1919, čj. 26.

„bolševická organisace považovala se za jednu z nejlepších".

Jeho žena, zmírňujíc hořkou pravdu, vyprávěla,[8] že před revolucí žila s mužem v dobrém poměru. Po revoluci muž ihned se dal zapsati do bolševické strany a stal se „neposlušným, na nikoho se neohlížel a jakoby dokonce i své rodiny přestal litovat."

Strážný Letěmin doznal, že když se ucházel o místo strážného v domě Ipatievově, informovali se o jeho minulosti a potom teprve byl přijat do strážního oddílu. Z jeho minulého života je znám rozsudek Jekatěrinburského Krajského Soudu s účastí poroty: v r. 1911 byl Letěmin odsouzen na 4 roky do trestaneckých rot a ku ztrátě všech práv za pokus znásilnění nezletilé dívky. Tento trest si skutečně odpykal.

Jak se žilo carské rodině mezi takovými lidmi?

Carevna, Marie Nikolajevna a Demidová psaly do Tobolska, dokud tam byly ještě děti. Používaly tajných slovíček. Není pochyby, že v Ipatievově domě se jim vedlo špatně.

Svědkové vypovídají:

Gilliard: „24. dubna (t. j. 6. května podle nového data) poslala carevna dopis. Oznamovala, že jsou ubytováni ve dvou pokojích v Ipatievově domě, že je jim těsno; že jim prohlíželi všechny věci, dokonce i léky. V tomto dopise velmi opatrnými slovy dávala na srozuměnou, že musíme při odjezdu z Tobolska vzít s sebou všechny skvosty, ale velmi obezřele. Ona sama nazývala skvosty, jak jsme se umluvili, „léky". O něco později dostala Teglevá dopis od Demidové, nesporně psaný z nařízení Jejího Veličenstva. V dopise nám oznamovaly, jak nutno si počínat se skvosty, při čemž všechny skvosty byly nazývány „věci Sědněva."

Bitnerová: „Vím, že tenkráte došly dopisy od carevny a Marie Nikolajevny. Psaly, že spí „pod palmami" (na podlaze, bez postelí) a jedí se služebnictvem, že obědy jim nosí odněkud z restaurace a že carevně připravuje Sědněv makarony na lihovém vařiči."

Teglevá: „Přišly dopisy od carevny a Marie Nikolajevny na adresu kněžen a mně od Marie Nikolajevny a Demidové. Z těchto dopisů jsme seznali, že žijí špatně. Marie Nikolajevna psala, že všichni spí v jednom pokoji, že všichni (i se služebnictvem) společně obědvají; že jim Sědněv vaří jenom kaši, a že oběd dostávají ze sovětské jídelny. Demidová mně psala: „Ulož, prosím, lékárnu dobře a poraď se o tom s Tatiščevem a Gilliardem, protože se nám některé věci pokazily." Porozuměli jsme, že „pokazily" se jim některé

[8] Marija Danilovna Medvěděvá byla vyslechnuta jako svědkyně šéfem jekatěrinburkské tajné policie 7. srpna a Sergějevem 9. a 10. listopadu 1918 v Jekatěrinburku.

skvosty, a vycítili jsme, že nám tím carevna nařizuje, abychom se náležitě postarali o skvosty."

Čemodurov: „Jakmile car, carevna a Marie Nikolajevna přijeli do domu, ihned je podrobili důkladné a bezohledné prohlídce. Prováděl ji jistý B. V. Didkovskij[9] a Avdějev — velitel domu, ve kterém měli býti vězněni. Jeden z nich vytrhl kabelku z rukou carevny. Car k tomu poznamenal: „Až dosud jsem jednal s čestnými a pořádnými lidmi." Didkovskij odpověděl: „Prosím, abyste nezapomínal, že jste ve vyšetřovací vazbě." Život carské rodiny v Ipatievově domě byl nejvýše těžký, a strážní oddíl jednal s ní přímo hnusně, ale car, carevna a velkokněžna Marie Nikolajevna chovali se ke všemu, co se kolem dálo, na venek klidně, jakoby osob, které je obklopovaly, a jejich jednání ani nepozorovali. Den uplynul obyčejně takto: ráno celá rodina pila čaj — k čaji podával se černý chléb, zbylý z minulého dne. Asi ve 2 hodiny byl oběd, který posílali už hotový z místního sovětu dělnických zástupců. Oběd se skládal z masité polévky a pečeně; jako druhé jídlo se nejčastěji podávaly kotlety. Protože jídelní soupravy, ani příborů jsme s sebou nevzali a zde nám ničeho nevydali, obědvali jsme na nepokrytém stole; talířků bylo málo, vůbec úprava stolu byla nejvýš chudobná. Ke stolu usedali všichni společně, podle přání carova. Stávalo se, že pro sedm lidí bývalo jen pět lžiček. K večeři podávalo se totéž jídlo, jako při obědě. Procházka v zahradě byla dovolena jen jednou denně, a to na 15—20 minut. V této době zahrada byla obklíčena strážemi; někdy obracel se car k některému ze strážných s bezvýznamnou otázkou, která neměla naprosto vztahu k domácímu řádu, ale buď neobdržel žádné odpovědi, anebo dostalo se mu v odpověď hrubé poznámky... Ve dne v noci stáli v prvním poschodí na stráži tři krasnoarmějci: jeden u vnějšího vchodu, druhý v předsíni, třetí blízko záchodu. Chování a vzhled strážných bylo velice neslušné: hrubí, nedopjatí, s cigaretou v ústech, se sprostými způsoby a zvyky budili úžas a odpor."

Předpokládal jsem, že Čemodurov nemusil býti zcela upřímným ve svých výpovědích před úřady, i pátral jsem, co vypravoval jiným lidem o životě v Ipatievově domě.

Svědkové vypovídali:

Volkov: „Mluvil jsem s ním. Byl silně vzrušen. Říkal mi, že z Tjumeni je vozil Jakovlev kamsi dozadu a dopředu, takže on sám na konec nevěděl, kde jsou a kam je vlastně vezou. V Jekatěrinburku je odvezli přímo do Ipatievova domu... Chovali se k nim špatně, hrubě. Vyprávěl, že jednou jakýsi bolševik začal si prohlížet carevniny flakony a čichal k nim.

[9] Boris Vladimirovič Didkovskij byl patrně emigrant a žil ve Švýcarsku. Stýkal se ponejvíce s profesorem geologie Duparcem a byl u něho zaměstnán jako sběratel. Jeho národnosti neznám.

Car mu na to řekl: „Až dosud jsem jednal přece jen s pořádnými lidmi.“ Ten bolševik prý odešel, vypravoval o slovech carových kterémusi jinému, a ten prý hrubě řekl carovi: „Nezapomínejte, že jste uvězněn.“ Obědvali všichni společně. Při obědě vždy přicházel některý krasnoarmějec, drze lezl lžičkou přímo do polévkové mísy a přitom někdy prohodil: „Vás přece jen ještě dobře krmí.“ Jak vidět, zde v Jekatěrinburku chovali se k nim úplně jinak, než v Tobolsku.“

Gibbs: „Čemodurov mně říkal, že zde (v Jekatěrinburku) se jim vedlo špatně. Říkal, že o Velikonocích měli jen malinký kulič a paschu. Přišel prý komisař, uřízl si z toho veliký kus a hned jej před nimi snědl. Vůbec vyprávěl o samých hrubostech.“

Kobylinskij: „Sděluji s vámi to hlavní z jeho vypravování, co mně nejvíce utkvělo v paměti. Když přijeli car, carevna a Marie Nikolajevna do domu Ipatievova, podrobili je prohlídce. Prohlíželi je sprostě a hrubě. Car se již nemohl zdržeti a učinil poznámku. Na to mu bylo hrubě odseknuto, že je jen vězeň... Obědy byly špatné. Musili na ně dlouho čekat: přinášeli jim je už hotové z jakési jídelny místo v jednu hodinu někdy až ve tři, ve čtyři. Obědvali společně se služebnictvem. Jídlo bylo na společné míse; lžiček, nožů, vidliček bylo málo; oběda se zúčastnili někdy i krasnoarmějci; stávalo se, že některý z nich přišel ke stolu a nabíraje si drze z jejich mísy, podotýkal: „No, máte toho beztak dost.“ Kněžny spávaly na podlaze, ježto neměly postelí. Večer je vyvolávali jmény k vůli kontrole. Když šly kněžny na záchod, krasnoarmějci, jakoby k vůli dohledu, šli za nimi... Vůbec, ze slov Čemodurovových dalo se pochopiti, že carská rodina byla podrobena nesnesitelným mravním mukám.“

Gilliard: „O Čemodurovi mohu říci toto. Když byl vyslechnut Sergějevem, přijel ke mně do Tjumeně. Vyprávěl mi, že ho vyslýchal Sergějev. Říkal, že neřekl Sergějevu všechnu pravdu. Byl nespokojen ne osobou Sergějevovou, nýbrž tím, že ho vůbec vyslýchali. Měl pevnou víru, že carská rodina je živa, a říkal mně, že pokud sám se nepřesvědčí o její smrti, neřekne u výslechu pravdy. Ke mně však byl upřímný. Avdějeva označil za hlavní osobu v Ipatievově domě. Říkal, že Avdějev se choval k rodině hnusně. Dobře a přesně si pamatuji tyto případy, o kterých mně vypravoval. Říkal, že společně s carskou rodinou u jednoho stolu obědvalo též služebnictvo, ba i bolševičtí komisaři, kteří bydleli v domě. Jednou Avdějev při takovém obědě seděl v čapce, bez bluzy, s cigaretou v ústech. Když jedli kotlety, vzal svůj talířek a natáhl ruku mezi cara a carevnu a začal si klásti na něj kotlety. Položiv je na talíř, ohnul ruku v lokti a udeřil tak cara do tváře. Sděluji vám přesně slova Čemodurovova. Když šly kněžny na záchod, čekal je tam strážný krasnoarmějec a zaváděl s nimi

dvojsmyslné řeči, vyptávaje se jich, kam jdou, proč, atd. Potom když odešly na záchod, strážný, stoje na chodbě u záchodu, opřel se zády o jeho dveře a zůstával tam stát tak dlouho, pokud kněžny byly uvnitř. Tyto výsměšné případy jsem si dobře z vypravování Čemodurovova zapamatoval."

Lokaj Ivan Sědněv a pěstoun následníkův Nagornyj byli umístěni v jedné věznici spolu s knížetem Lvovem.

On vypovídá: „O tom, jak žila carská rodina v Jekatěrinburku, vyprávěli Sědněv a Nagornyj v temných barvách... Oni (strážní) začali především krásti. S počátku kradli zlato, stříbro. Potom se dali do prádla a do obuvi. Car se nezdržel a řekl na to poznámku. Jemu hrubě odsekli, že je vězeň a již nemůže poroučet. Chovali se k nim vůbec hrubě. Sědněv i Nagornyj nazývali režim v Ipatievově domě úžasným. Podle jejich slov postavení carské rodiny se den ode dne horšilo. S počátku na příklad dovolovali jim procházeti se v zahradě 20 minut, ale potom začali stále zkracovat tuto dobu, až na konec omezili ji na 5 minut. Tělesně pracovati nebylo vůbec dovoleno. Následník byl stále nemocen... Zejména špatně se chovali ke kněžnám. Nesměly bez dovolení jíti ani na záchod. Když tam šly, doprovázel je po každé až k záchodu krasnoarmějec. Večer nutili kněžny hráti na pianino. Obědvali společně se služebnictvem. Sědněv se divil, čím vlastně byla carevna živa, neboť jedla výhradně jen makarony. Sědněv a Nagornyj, jako lidé, rodině cele oddaní, hájili její zájmy a mívali v Ipatievově domě se strážnými časté spory k vůli carským věcem. Dostali se na konec proto do vězení. Jejich vypravování potvrzovali sami krasnoarmějci.[10] Tito krasnoarmějci konali střídavě službu u nás a v Ipatievově domě. Hovořívali se mnou. Jejich vypravování úplně se shodovalo s vypravováním Sědněva a Nagorného. Oni — pamatuji se na to dobře — potvrzovali, že kněžny byly často donuceny hráti na pianino, a vůbec říkali, že se tam k rodině chovají špatně."

Anna Bělozerová žila společně se strážným Vasilijem Loginovem. Ve snaze mluviti v mírném tóně o strážných, vyprávěla, že kněžny je „učily hře na jakémsi nástroji."

Obvinění — Medvěděv, Proskurjakov a Jakimov — doznali:

Medvěděv:[11] „Car byl na venek po celou dobu klidný, každodenně chodil s dětmi do zahrady na procházku, syn Alexěj choditi nemohl, měl nemocnou nohu, do zahrady ho vynášeli na rukou, vynášel ho vždycky car sám, který vůbec o něho vždy pečoval; carova choť do zahrady nechodila nikdy, vycházela jen před hlavní vchod k plotu, ohrazujícímu dům,

[10] Krasnoarmějci z vnější stráže z prvního období.

[11] Uvádím výpověď Medvěděvovu, jak ji dal tajnému policistovi Alexějevu v přítomnosti prokurátora Permského Krajského Soudu Samarina. Soudce Sergějev vyslýchal ho povrchněji.

a někdy dlela vedle syna, který obyčejně sedával ve vozíku. Car na pohled byl zdravý a nestárl, šedivých vlasů ještě neměl, ale choť carova začínala již šedivět a byla hubená. Děti chovaly se „jako obyčejně" a usmívaly se, spatřily-li strážné. Rozmlouvat s nimi bylo nám zakázáno. Jednou přihodilo se jemu, Medvěděvu, že s carem v zahradě prohodil několik slov. Car se tehdy ptal, „jaké jsou poměry, co vojna, kam vedou vojsko"; odpověděl mu, že válka se vede doma, Rusové s Rusy že bojují navzájem. Jindy zase uviděl car, že on, Medvěděv, trhá v zahradě lopuch, a zeptal se ho, nač to trhá; on mu řekl, že na tabák. Mnoho se s nimi vůbec hovořit nedalo... Jídlo pro carskou rodinu nosili ze sovětské jídelny na Hlavní třídě; jídlo to nosívaly z jídelny ženy i děvčata, od nichž je přejímala stráž u hlavního vchodu, dovnitř domu je nepouštěli... K jídlu nosívaly polévku, kotlety, bílý chléb, maso a mléko. Později bylo dovoleno vařit jejich kuchaři, který jim všechna jídla skutečně připravoval. Často byl zván do domu kněz, aby sloužil mši. Pokud on, Medvěděv, byl v Ipatievově domě co strážný, nikdo si z carské rodiny posměch netropil a ani urážky nebo drzosti nebyly dovoleny. Carská rodina spala ve dvou komnatách."

Proskurjakov: „Vstávali ráno asi v 8 nebo 9 hodin. Modlili se společně. Všichni se shromažďovali v jedné komnatě a zpívali tam nábožné písně. Oběd měli ve 3 hodiny odpoledne. Všichni obědvali společně v jednom pokoji, t. j. chci říci, že s nimi obědvalo i jejich služebnictvo. Večeřeli v 9 hodin, pak pili čaj a uléhali. Ve dne trávili čas, podle slov Medvěděvových, takto: car četl, carevna též čítala nebo s dcerami něco vyšívala anebo háčkovala. Následník, nebyl-li nemocen, dělal si z drátů řetězv pro lodičky. Procházeli se denně asi 1½ hodiny. Tělesně vůbec jim nebylo dovoleno pracovati (venku)... Nejednou jsem naslouchal sám jejich zpěvu. Zpívali výhradně nábožné písně. V neděli sloužíval u nich mše kněz s jáhnem... Fajka Safonov choval se tam velice sprostě. Záchod byl v domě jen jeden, kam chodila i celá carská rodina. Na stěnách kolem tohoto záchodu psal Fajka všelijaká nepěkná, přímo neslušná slova... Jednou vylezl na plot docela před okny carských pokojů a začal tam hrát všelijaké nepěkné písničky. Andrej Strekotin v přízemních pokojích malovával všelijaké neslušné obrázky. Dělával to také Bělomojin: smál se a ukazoval Strekotinu, jak má malovat. Já sám jsem viděl, jak Strekotin to maloval."

Jakimov: „Někdy zpívali. Slýchával jsem jen nábožné písně. Zpívali „Cherubinskou píseň", ale zpívali také jakousi obyčejnou píseň. Jejích slov jsem dobře nezaslechl, nápěv byl smutný. Byl to motiv písně „Umřel chudák ve špitále vojenském." Slýchával jsem jen ženské hlasy, mužských hlasů jsem nikdy neslyšel... Jak se choval Avdějev k caru a k jeho

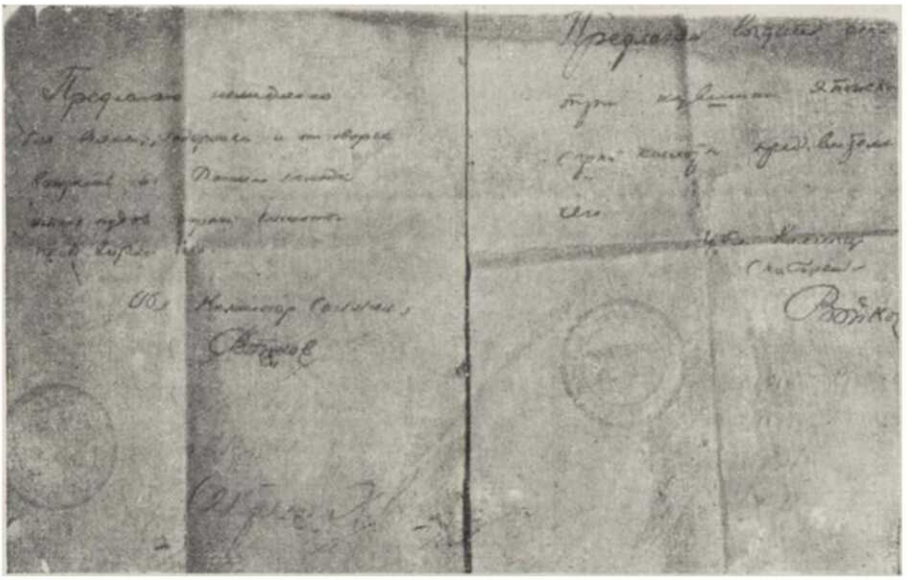

Obr. 68 Žádanky komisaře Vojkova o kyselinu sírovou.

Obr. 69. Tři obrazy svatých, nalezené na dole.

Obr. 72. Car Nikolaj II. (Přazka připomíná č. 73).

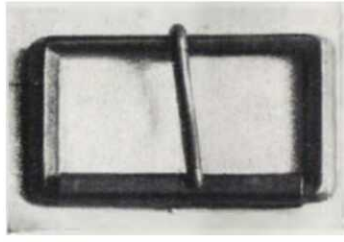

Obr. 73. Přazka s opasku.

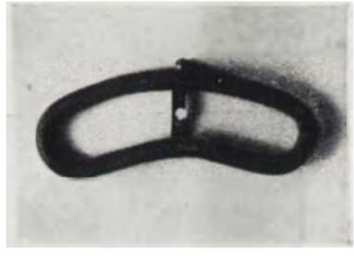

Obr. 74. Přazka se střevíčků, nalezená na dole.

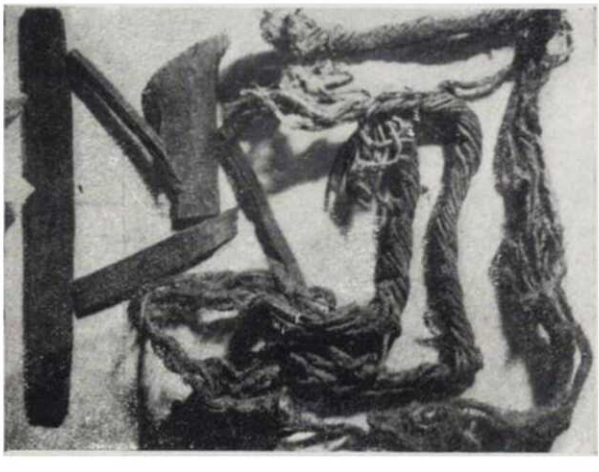

Obr. 70.
Provaz a části sosnového prkna, nalezené na dole.

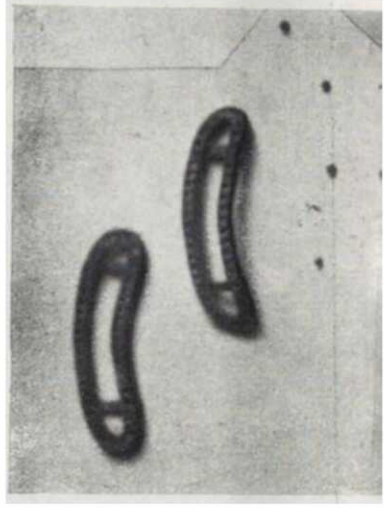

Obr. 75. Démantové přazk nalezené na dole.

Obr. 78. Flakon a vojenský odznak, nalezené na dole.

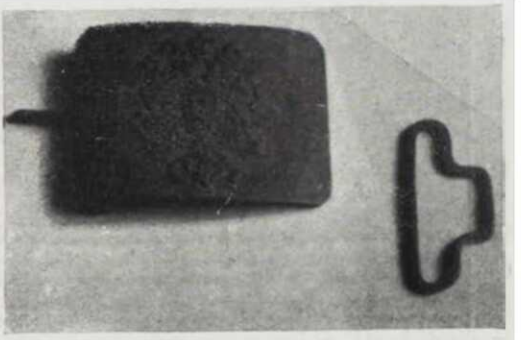

Obr. 76.
Malá přazka s opasku, nalezená na dole.

Obr. 71. Rámeček na fotografii, nalezený na dole.

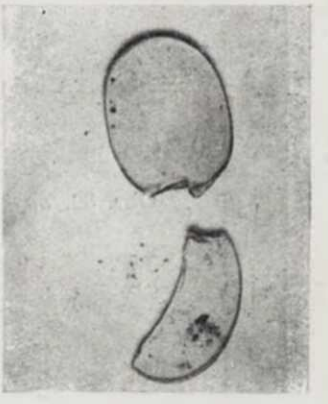

Obr. 81. Skla ze skřipce, nalezená na dole.

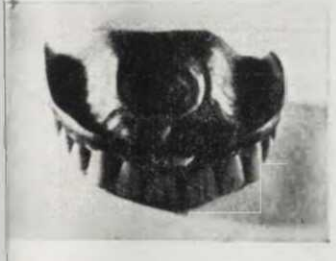

Obr. 79. Umělý chrup, nalezený na dole.

Obr. 80. Skřipcový strojek, nalezený na dole.

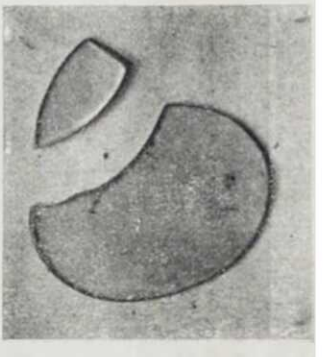

Obr. 77. Sklo z brýlí, nalezené na dole.

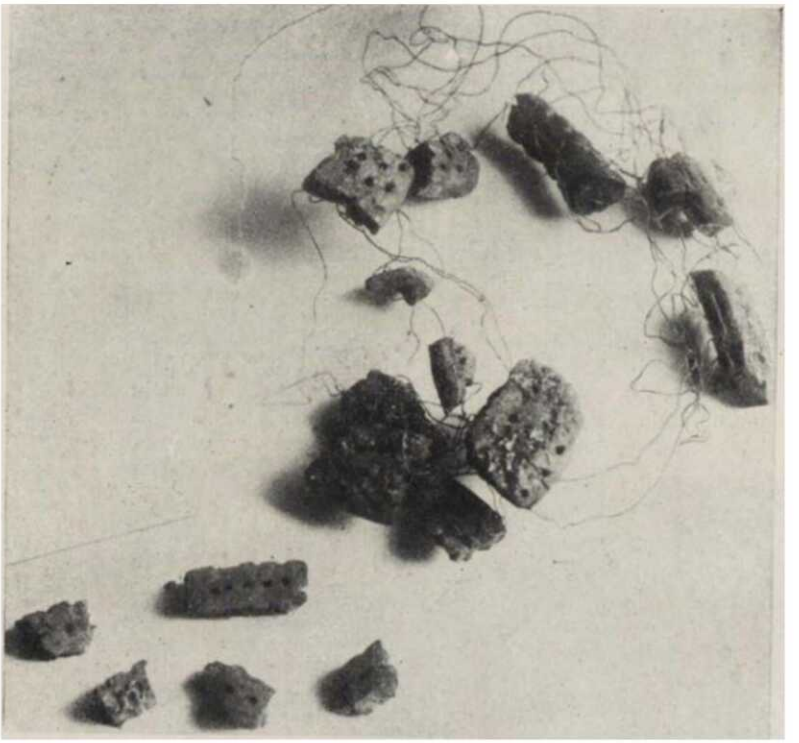

Obr. 82. Zbytky malého kartáčku na vousy, nalezené na dole.

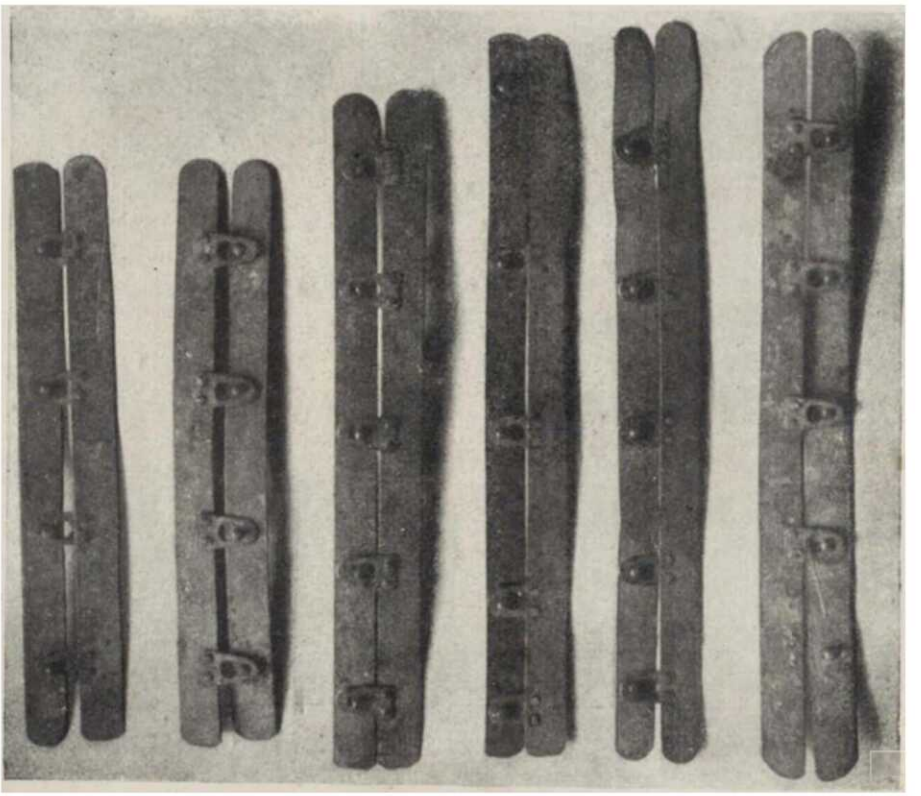

Obr. 83. Části šněrovaček, nalezené na dole.

rodině, neměl jsem nikdy příležitosti pozorovati. Ale pozoroval jsem Avdějeva samého: byl to opilec, hrubý a nevzdělaný člověk; duši měl špatnou. Obracel-li se někdy v nepřítomnosti Avdějevově někdo z carské rodiny s prosbou k Moškinu, říkal tento, že musí počkat, až se vrátí Avdějev. A když Avdějev přišel a Moškin mu tlumočil jejich prosbu, míval na ni jedinou odpověď: „Ale, čert je vem!" Když se vracel Avdějev z pokojů, kde žila carská rodina, často říkával, že ho o něco prosili a že on je odmítl. Toto odmítnutí působilo mu patrnou radost. Mluvil o tom s jakousi rozkoší. Pamatuji se na příklad, že ho prosili, aby směli otvírat okna, a on, vyprávěje o tom, říkal, že jim to odepřel. Jak oslovoval cara přímo, nevím. Ve velitelském pokoji nazýval je vždycky „oni". Carovi říkával „Nikoláška"... Jakmile se dostal do Ipatievova domu, začal tam vodit své nejoblíbenější soudruhy-dělníky... Všichni ti lidé v Ipatievově domě hned zdomácněli, pořádali pitky a kradli carské věci. Jednou se Avdějev tak opil, že se v přízemí svalil v jednom pokoji na zem... Do přízemí přišel v tomto stavu krátce po tom, co byl u carské rodiny; v takovém stavu chodíval k ní často... Opivše se, hlučeli všichni ve velitelském pokoji, řvali, znečisťovali pokoje a pak spali na zemi, kde se dalo. Zpívávali písně, které arciť nemohly býti caru příjemny: „Padli jste obětí v boji osudném", „Zřekněme se starého světa", „Stejným krokem, soudruzi". Znaje Avdějeva jako bolševika, jako opilce, člověka hrubého, v duši špatného, myslím, že k carské rodině choval se také špatně: nemohl se k ní pěkně chovati pro svoji povahu; podle jeho jednání, jak jsem je sám viděl ve velitelském pokoji, soudím, že jeho chování bylo pro carskou rodinu urážlivé. Vzpomínám si ještě, že Avdějev se svými druhy hovoříval také o Rasputinovi: vyprávěli si to, co jiní povídali, o čem i v novinách často se psalo..."

O tom, jak se žilo vězňům v Ipatievově domě, výmluvněji všelikých slov mluví jeho stěny samy. Jsou počmárány nápisy, přesahujícími všechen cynism, a obrázky s nezbytným thematem: o Rasputinovi. Jak hluboce se mýlí ti, kdož si myslí, že jed tohoto netvora nevnikl do lidových mas!

HLAVA PATNÁCTÁ.

Obklíčení carské rodiny čekisty.

V prvních dnech července udály se v Ipatievově domě veliké změny.

Avdějev, jeho pomocník Moškin a všichni dělníci ze zlokazovské továrny, kteří žili v prvním poschodí, byli náhle vyhnáni, a Moškin byl dokonce zatčen.

Místo Avdějeva stal se velitelem „domu zvláštního určení" nám již známý Jurovskij a jeho pomocníkem jistý Nikulin.

Zabrali tentýž pokoj, č. VI., v němž předtím žil i Avdějev. Ale Jurovskij zdržoval se v domě jen za dne. Nikulin v něm bydlel stále.

Po několika dnech přišlo ještě deset lidí, kteří se ubytovali v přízemních pokojích č. II., IV. a VI.

Těmto lidem určena byla strážní služba uvnitř domu. Zlokazovští a sysertští dělníci, kteří bydleli v domě Popově, byli jí úplně zbaveni a konali pouze vnější strážní službu.

Co znamenala tato změna?

Povalečství, lákadlo lehkého zaměstnání a nezvyklý v těch dobách plat za takovou práci přivedly do Ipatievova domu pijana-zámečníka a jeho opilou rotu. Ve své hluboké tuposti považovali se snad tito poštvaní vyvrhelové ruského národa za důležité osoby v Ipatievově domě.

Tomu tak ale nebylo.

Oni nepřišli sem sami, nýbrž je sem posadili jiní a potom, když toho bylo třeba, zase je vyhnali.

Příjezd carův do Jekatěrinburku postavil v popředí ředitele celého dramatu — Gološčekina, příjezd dětí — Jurovského.

Chaim Isakovič Gološčekin — občan města Nevelja, Vitebské gubernie, žid, narodil se r. 1876. Ve straně měl přezdívku Filipp.

Ve Vitebsku absolvoval gymnasium a v Rize zubolékařskou školu.

V r. 1906 byl v Petrohradské gubernii zatčen jako bolševický propagátor a r. 1907 byl odsouzen Petrohradskou Soudní Tabulí k pevnostnímu vězení na 2 roky.

Sotva si odpykal trest, zahájil znovu svoji revoluční činnost v Moskvě a zaujímal vlivné postavení v moskevském bolševickém výboru. Ale brzy byl opět zatčen a poslán do vyhnanství do Narymského kraje.

V r. 1911 uprchl z vyhnanství do ciziny.

Tam v té době vedl se boj v řadách bolševických frakcí. Proti Leninu bojovalo levé křídlo bolševiků, viníc jej z usurpátorských snah a ze zpronevěry principům čistého bolševismu. Pravé křídlo snažilo se získati spolupráci menševiků (soc. dem.). Lenin sám pokoušel se strhnouti na sebe vedení strany a utvořiti pevné jádro profesionálních revolucionářů, aby pomocí nich, jakožto svých agentů, docílil realisování svých ideí. Chystaje všeobecný sjezd strany, usiloval o dosazení svých lidí.

Gološčekin, vrátiv se do Ruska, prokázal Leninu cenné služby agitací v dělnických rayonech, zejména na Urale.

Konference sešla se v Praze r. 1912.

Gološčekin byl na této konferenci jako zástupce Moskvy. Tenkrát také byl zvolen členem Ústředního Výboru strany. Bylo mu nařízeno, aby podal o jednání konference zprávu v Moskvě a na Urale, a byl zároveň jmenován emisařem „Ruského Bureau Ú. V."

Téhož roku 1912 byl znovu zatčen a vyhoštěn na 4 roky do Sibiře.

V. L. Burcev vypravuje o něm: „Znám Gološčekina a poznávám ho na fotografii, kterou mi ukazujete. Jest to typický leninovec. Dříve býval organisátorem mnoha bolševických kroužků a zúčastnil se všemožných vyvlastňovacích akcí. Je to člověk, který ani před krví neustoupí. Tento rys zejména vyniká v jeho povaze: je to kat, surový člověk, s některými znaky degenerace."

Na Urale byl členem krajského sovětu a krajským vojenským komisařem.

Toto postavení Gološčekinovo přesně vymezovalo jeho roli v Ipatievově domě.

Když bolševické panství začal ohrožovati ataman Dutov, Gološčekin rychle vytvořil vojenské kádry z uralských dělníků a vtrhl s nimi do týlu Dutova. Byl až šíleně energický a věděl dobře, dík starým svým stykům na Urale, kde vzíti živou sílu bolševismu.

Sysertský závod byl jedním z těch, kdo dal Gološčekinu tuto sílu. V oddílech, bojujících proti Dutovu, byla většina

sysertských dělníků. Zlokazovská továrna byla hnízdem bolševismu.

Strážní oddíl v Ipatievově domě měl téměř vojenskou organisaci. Dělníci, kteří k němu patřili, byli považováni za krasnoarmějce a podrobeni vojenskému výcviku.

Tento strážní oddíl v Ipatievově domě sestavil právě Gološčekin. Jemu jakožto krajskému vojenskému komisaři byl též podřízen.

Medvěděv byl již dávno agentem Gološčekinovým. On právě najímal v Syserti lidi, které Gološčekin potřeboval.

Žena Medvěděvova přímo doznala u výslechu: „Nařízení (najmouti strážní oddíl) dal mému muži komisař Gološčekin."

Na obrázku č. 40 je vyobrazen Gološčekin.

Jakub Michajlovič Jurovskij — občan města Kainska v Tomské gubernii, žid, narodil se r. 1878.[1]

Když Jurovskij pronášel zlostnou ironickou poznámku na adresu Tatiščevovu ve věznici: „Já jsem se z milosti carismu narodil ve věznici," lhal a odíval se cizím šatem dědičného revolucionáře.

Jeho děd žil kdysi v Poltavské gubernii. Syn tohoto Chaim, otec Jurovského, byl obyčejný zločinec. Provedl kdysi krádež a byl soudně vyhoštěn do Sibiře.

Jakub Jurovskij měl vzdělání nepatrné. Učil se v Tomsku v židovské škole „Talmateiro", zřízené při synagoze, ale nedochodil ji.

Jako hoch vstoupil do učení k hodináři židu Permanu, a v letech 1891 — 1892 otevřel si v Tomsku vlastní dílnu.

Roku 1904 oženil se s židovkou Máňou Jankelevnou.

V době první revoluce odejel z neznámé příčiny do Německa a celý rok žil v Berlíně.

Tam opustil víru svých předků a přestoupil na víru evangelickou.

Z Berlína s počátku odejel na jih Ruska a žil nějakou dobu v Jekatěrinodaru. Potom se vrátil do Tomska a znovu si otevřel hodinářský obchod.

Lze souditi, že svou cestou do ciziny nabyl značných hmotných prostředků. Jeho bratr Leiba vypravuje: „Byl již bohatý. Zboží v jeho obchodě mělo na tu dobu cenu deseti tisíc."

Do toho času spadá také počátek jeho revoluční činnosti. K vůli ní byl povolán k výslechu do Tomského policejního ředitelství a poslán do vyhnanství do Jekatěrinburku. Stalo se to v roce 1912.

---

[1] Osobní data o Jurovském jsou sestavena podle přesných údajů: jeho matky Esther Moisejevny, vyslýchané tajným policistou Alexějevem 27. června 1919 v Jekatěrinburku, jeho vlastních bratrů Eli Meyera a Leiby a ženy prvního z nich Lei Dveiry Moškové, jež jsem vyslýchal já 5. listopadu téhož roku v Čitě.

Zde si otevřel Jurovskij fotografický závod a pracoval v tomto oboru až do války. Na začátku války byl mobilisován a sloužil jako voják v 698. Permské pěší setnině. Podařilo se mu dostati se do felčarské školy. Absolvovav ji, byl jmenován rotním felčarem a pracoval v jedné z jekatěrinburkských nemocnic.

Svým charakterem byl úlisný, uzavřený a surový.

Jeho bratří o něm vypravují:

Ele-Meyer: „Byl u nás v rodině považován za nejrozumnějšího. Já jsem jen prostý dělník. To, že byl u nás považován za nejrozumnějšího, mne od něho odpuzovalo... Mohu jen o něm říci, že je to člověk s charakterem."

Leiba: „Svou povahou byl Jankel prchlivý, tvrdošíjný. Učil jsem se u něho hodinářství a znám jeho charakter: rád týrá lidi."

Lea, žena jeho bratra Ele-ho, vypovídá: „Jankela, mužova bratra, jsem arciť znala. Nikdy jsme si však nebyli blízcí. Jsme různí lidé: on přestoupil z židovské víry na evangelickou, ale já jsem pravověrná židovka. Neměla jsem ho ráda: nebyl mně nikdy sympatickým. Je svým charakterem despota a strašně tvrdohlavý člověk. Jeho slova byla vždycky: „Kdo není s námi, je proti nám." Kde mohl, vydíral mého muže, svého bratra."

Před revolucí Jurovskij nebyl znám ve veřejném životě. Po převratě roku 1917 stal se bolševikem prvním okamžikem. Byl demagog, plný nenávisti, zúčastňoval se meetingů a štval vojáky proti důstojníkům.

Po bolševickém převratě stal se Jurovskij členem uralského krajského sovětu a krajským komisařem spravedlnosti.

V Ipatievově domě měl nemenší význam než Gološčekin: býval zde co dozorce nad carskou rodinou.

Dr. Derevenko[2] vypovídá: „S vrahem cara Nikolaje II., Jurovským, setkal jsem se v Jekatěrinburku v červnu 1918 v Ipatievově domě, kde žila carská rodina. Byl jsem tam jako osobní lékař následníka Alexěje Nikolajeviče, jejž jsem léčil nepřetržitě od r. 1912... Za jedné své návštěvy, když jsem vstoupil do pokoje, spatřil jsem seděti u okna muže v černé blůze, s černým knírkem a s černou bradkou, klínovitě zastřiženou, vlnitých, černých, ne příliš dlouhých, nazad sčesaných vlasů, černých očí, plné tváře s vystouplými lícními kostmi a s čistou pletí, silné konstrukce tělesné, širokých ramen, krátkého krku, mluvícího čistým barytonem, zvolna, sebevědomě, s důstojností... Jurovskij, prohlédnuv nemocného následníka a uviděv na jeho noze otok, navrhl mi, abych udělal gypsový obvaz a dal tím najevo svoje lékařské znalosti.

---

[2] Dr. Derevenko (Vladimir Nikolajevič) byl vyslýchán vojenským funkcionářem 11. září 1919 v Tomsku.

Když jsme vstoupili do pokoje, car, který zde seděl, vstal. Jurovskij, prohlédnuv nemocného, obrátil se ke stolu, zasunul ruce do kapes a začal si prohlížeti věci na stole. Potom jsme všichni vyšli. Přitom jsem se zeptal Avdějeva: „Kdo je ten pán?" Avdějev odpověděl: „To je Jurovskij." Proč zde Jurovskij byl, neřekl, ale já jsem poznal, že Jurovskij měl velmi, velmi důležitý význam."

Na obr. 41 je vyobrazen Jakub Jurovskij, na obr. 42 jeho otec Chaim, matka Esther, žena Mona a syn.

Ipatievův dům osvětlil ještě třetí figuru — Běloborodova.

Alexandr Georgievič Běloborodov narodil se v Lysvenském závodě v gubernii Permské, byl stár asi 32 — 35 let, národnosti ruské, záměstnáním obchodní příručí. Byl předsedou uralského krajského sovětu.

Z něho snaží se někteří učiniti velikého revolučního borce. Tomu tak není. Jako politicky zaslepený, nevzdělaný dělník vyrůstal v zapadlém uralském koutě. Nikdo by ho snad nikdy ani neviděl mimo hranice Uralu, nebýt zavraždění carské rodiny. Teprve potom stal se náhle členem ciku a významným čekistou.

Nebyl nikdy samostatný, ani v roli předsedy krajského sovětu. Jeden čas byl zatčen pro krádež či přivlastnění 30.000 rublů. Byl uvězněn, ale později byl osvobozen a opět nastoupil svůj úřad.

Místní bolševik Jurovskij je téměř nulou proti Gološčekinovi. Běloborodova s Gološčekinem vůbec ani srovnávat nemohu. Blížil se spíše Avdějevovi, a lišil se od něho snad jen svým pěkným písmem.

K Ipatievovu domu (ostatně i ke všemu jekatěrinburkskému obyvatelstvu) nepojilo všechny tyto tři lidi jen jejich postavení v krajském sovdepu. Oni byli strašní, ba budili přímo úžas svou rolí v *čece* již řídili.

Krajská čeka byla umístěna v Jekatěrinburku v hotelu, známém pode jménem „americký hotel."

Když tento byl zabrán bolševiky, všechno jeho služebnictvo tam zůstalo.

Pokojské: Pjanková, Morozová, Dědjuchiná a Švejkiná vypovídaly:[3]

Pjanková: „Z komisařů znám Gološčekina a Jurovského; první měl pro sebe pokoj č. 10, druhý č. 3. Jurovskij zúčastnil se každého zasedání mimořádné komise (čeky); Gološčekin býval také někdy přítomen."

Morozová: „Komise scházela se často v pokoji č. 3, jenž patřil komisaři Jurovskému. Jurovskij v hotelu nebydlel, ale skoro vždy přicházel do schůzí a sedával na hlavním

[3] Svědkyně A. M. Pjanková, P. I. Morozová, F. A. Dědjuchiná a A. N. Švejkiná byly vyslýchány Sergějevem od 18. do 26. února 1919 v Jekatěrinburku.

místě... Komisař Gološčekin též jezdíval na schůze, ale patřil-li mu pokoj, nepamatuji se."

Dědjuchiná: „Z komisařů znám Gološčekina a Jurovského. Gološčekinu patřil pokoj č. 10, Jurovskému nejlepší a největší pokoj č. 3; v pokojích těch nebydleli, přicházeli sem jen pracovat."

Švejkiná: „Sloužila jsem již před tím asi 25 let v americkém hotelu, než jej na začátku června loňského roku zabrali bolševici, jako pokojská. Po zabrání hotelu služebnictvo, mezi ním i já, zůstalo na svých místech. V hotelu ubytovala se mimořádná komise a vojenský oddíl katů-krasnoarmějců... Schůzí, které byly důležité (soudím tak dle toho, že dlouho trvaly), zúčastnili se vždy komisaři Běloborodov, Čuckajev, Žilinskij a Jurovskij... Jurovskému patřil pokoj č. 3, ale nebydlel v něm, nýbrž jen pracoval. Gološčekinu patřil pokoj č. 10, ale bydlel v něm jen posledních 4—5 dní před evakuací."

V létě r. 1918 v městě Alapajevsku v gubernii Permské žil ve vyhnanství s jinými členy carské rodiny velkokníže Joann Konstantinovič se svou ženou kněžnou Jelenou Petrovnou, princeznou srbskou.

V červenci odjela kněžna do Jekatěrinburku, doufajíc, že obdrží povolení k návštěvě svých dětí v Petrohradě. Tam ji měl doprovázeti její tajemník Smirnov, srbský major Mičič a dva srbští vojáci Božičič a Abramovič.

7. července byli však všichni zatčeni a dopraveni do čeky.

Smirnov[4] vypovídá: „...Do našeho pokoje vešlo několik čekistů s neznámou osobou v čele, která řídila prohlídku. Tato osoba věnovala svou pozornost hlavně majorovi a sama prováděla u něho osobní prohlídku, projevujíc při tom zkušeného detektiva: sama přelomila límec majorův, prohlížela důkladně podešve jeho bot... Krasnoarmějci, jichž jsem se ptal, kdo to je, řekli mně, že je to „komisař domu Romanova" — Jurovskij."

20. července byli zatčení převedeni do Permské věznice. Byly to úžasné okamžiky. Mnozí z těch, kteří zde s nimi byli, zahynuli.

Smirnov vypovídá: „Gološčekina jsem viděl v permské věznici. Viděl jsem ho dvakráte. Po prvé byl ve věznici v průvodu několika jiných komisařů. Procházel cely a byl i v naší cele. Vím zcela určitě, že při této návštěvě bylo rozhodováno o tom, kdo bude zastřelen. Gološčekin byl hlavní osobou v této komisi. Po druhé byl u nás v cele s nějakým místním komisařem, který mu podával zprávy, jací kde jsou vězňové a proč sedí... Role Jurovského v krajské čece byla též jasná."

Odkud se vzalo těch nových deset lidí, kteří byli určeni ke konání vnitřní stráže?

---

[4] Svědek S. N. Smirnov byl mnou vyslýchán 16. března 1922 ve Fontainebleau.

Jakimov doznal: „Jurovskij hned tehdy (prvního dne, kdy přišel do domu Ipatievova jako velitel) se ptal Medvěděva, kdo koná strážní službu uvnitř domu, t. j. na stanovištích č. 1. a 2. Když se dozvěděl, že tuto službu konají nejmilejší lidé Avdějevovi, řekl: „Prozatím konejte službu na těchto stanovištích vy *a potom si vyžádám k tomu lidi z mimořádné komise.*" Tvrdím kategoricky, že tato slova Jurovskij o lidech z mimořádné komise skutečně pronesl. A opravdu, po několika dnech do domu Ipatievova tito lidé z mimořádné komise přišli. Bylo jich deset. Jejich věci přivezli na voze. Čí to byl vůz, kdo byl kočí, nevím. Jen nám bylo všem tehdy známo, že tito lidé přišli z črezvyčajky, z amerického hotelu."

Obvinění: Medvěděv, Jakimov a Proskurjakov nazývají tyto lidi „Lotyši".

V jejich řeči má však toto slovo poněkud jiný smysl.

Ozbrojenou moc bolševiků v Sibiři tvořily hlavně lotyšské oddíly a rakousko-němečtí zajatci. Vůči ruským krasnoarmějcům chovali se uzavřeně a cize.

Ruští krasnoarmějci stranili se jich a všechny neruské bolševiky vůbec nazývali „Lotyši". Bolševik Medvěděv, který byl členem bolševické sysertské organisace a platil dokonce členské příspěvky, nikterak se nepovažoval za bolševika. Bolševiky nazýval jen Nerusy.

Vyšetřováním podařilo se zjistiti, že pět z těchto deseti lidí nebylo ruské národnosti a neznalo ruské řeči. Jurovskij mluvil s nimi po německu.

Na terase Ipatievova domu, kde stávala stráž č. 6, objevil jsem na zdi ruský nápis: „No. 6. Vergaš karau... 1918. VII/15."

Kdosi, jenž tu stál na stráži den před vraždou, chtěl zvěčniti svoje jméno, ale zapletl se ve slově „karaulil" (konal stráž).

Napsal tedy po maďarsku:

Verhás András 1918 VII/15 e
örsegen

Fotografický obrázek č. 46 ukazuje tyto nápisy.

Při prohlídce Ipatievova domu nalezl jsem útržek maďarského dopisu na jméno „Terezka". Psal jej některý strážný na jaře r. 1918.

Znalci přišli k závěru, že dopis byl psán maďarisovaným Němcem.

Z ostatních pěti jeden byl Rus a jmenoval se Kabanov. Druzí čtyři mluvili rusky, ale jejich národnosti neznám.

Pomocník Jurovského Nikulin byl patrně Rus. Podařilo se přesně zjistiti, že než se přestěhoval do Ipatievova domu, žil také v americkém hotelu a že byl určen do Ipatievova domu čekou, právě tak jako oněch ostatních deset lidí.

V Ipatievově domě usídlil se tedy oddíl s významným čekistou Jurovským v čele. Toť podstata změny, která zde v prvních dnech července nastala.

V květnu poslal Petr Sergějevič Tolstoj a jeho žena Zinaida Sergějevna — lidé blízcí carské rodině — do Jekatěrinburku svého člověka: Ivana Ivanoviče Sidorova.

Sidorov vyhledal dra Derevenka, a ten mu řekl, že carská rodina žije špatně: těžký režim, krutý dozor, špatná strava.

Oba se rozhodli rodině pomoci a Sidorov vešel ve styky s Novotichvinským ženským klášterem a dr. Derevenko — s Avdějevem.

Bylo uvedeno v činnost dodávání různých potravin z kláštera rodině. Nosily je novicky Antonína a Marie. Vypovídaly:[5]

Antonína: „Po tom, co k nám začal ten pán (Sidorov) chodit, přišel k nám jednou dr. Derevenko. Sama jsem ho viděla. Říkal mně, že mluvil (on, Derevenko) s velitelem Ipatievova domu a ten že mu dovolil dodávat do toho domu carské rodině různé potraviny. Věděla jsem, že Ivan Ivanovič měl jíti k dru Derevenkovi ohledně carské rodiny. Potom k nám tedy přišel i dr. Derevenko. Nu a pak mně a novicce Marii velebná matka nařídila, abychom šly do Ipatievova domu a zanesli tam čtvrť mléka. Odnesly jsme ji tam. Bylo to 5. června podle starého data. Potom jsme už stále nosily carské rodině různé potraviny. Nosily jsme vajíčka, vždy po 20 kusech, smetanu, čajové máslo, někdy maso, salám, ředkvičku, okurky, různá moučná jídla (pirogy, vatrušky, suchary), ořechy. Jednou nám Avdějev sám říkal, že car má nouzi o tabák. Tedy jsme opatřily i tabák a jemu přinesly. Všechno od nás vždycky přijímal buď sám Avdějev nebo jeho pomocník. Jakmile jsme přinesly potraviny, stráž nás vpustila za plot k hlavnímu vchodu. U něho zazvonila: vyšel buď Avdějev nebo jeho pomocník a vždy tam všechno přijali. Avdějev a jeho pomocník se k nám chovali velice pěkně a nikdy jsme od nich ničeho špatného neslyšely. 22. června (podle starého data) jsme jako obyčejně přinesly různé potraviny. Vzali je od nás. Zdá se mi, že je přijímal pomocník Avdějevův. My jsme však pozorovaly, že je jaksi na rozpacích: vzíti to od nás nebo nevzít. Odešly jsme, ale brzy nás dohonili dva krasnoarmějci s puškami, poslaní z Ipatievova domu, a vrátili nás. Vyšel k nám již nový velitel, ano, týž, jehož obrázek vidím (předložena fotografie Jurovského); jmenoval se, jak později jsme se dozvěděly, Jurovskij, a přísně se nás ptal: „Kdo vám to dovolil nosit?" Řekla jsem: „Nosíme to s dovolením velitele Avdějeva a z rozkazu doktora Derevenka." Potom se nás znovu vyptával: „A jiným vězňům, kteří jsou ve věznicích, také nosíte?" Odpověděla jsem mu: „Když

[5] Svědkyně novicky Antonína (Trinkiná) a Marie (Krochalevá) byly mnou vyslýchány 9. července 1919 v Jekatěrinburku.

nás o to prosí, nosíme." Nu a víc už nebylo nic, odešly jsme. Druhého dne, 23. června, opět jsme tam nesly potraviny. Nesly jsme mléko, celou čtvrť, a smetanu v láhvi. 24.-ho, když jsme přinesly mléko a smetanu, Jurovskij zase nás obtěžoval: „Co to zas nesete?" Odpověděly jsme: „Mléko." — „A co je to v té láhvi? Také mléko? To je smetana." Nu, potom za Jurovského nosívaly jsme už jen mléko. Nosily jsme je až do 4. července podle starého data... Když jsme šly s potravinami k carské rodině, šly jsme ne v řeholním oděvu, nýbrž v obyčejných šatech. Radil nám tak dr. Derevenko. On se o tom smluvil s Avdějevem. Avdějev věděl, že my to z kláštera přinášíme, ale žádnému ze svých krasnoarmějců o tom asi neřekl."

Marie: „V minulém roce zavolala mne naše velebná matka Augusta a nařídila mi: „Oblec si šaty. Budeš nosit s Antonínou mléko do Ipatievova domu." Potom nám řekla, že to mléko poneseme pro carskou rodinu. Oblékla jsem si obyčejné šaty, Antonína též a šly jsme. Nesly jsme celou čtvrť. Bylo to 5. června. Potom jsme tam nosívaly smetanu, čajové máslo, ředkvičku, okurky, různé moučníky, někdy také maso, salám a chléb. Všechno to od nás přijímal Avdějev nebo jeho pomocník. Pouštěli nás za plot, a my šly k hlavnímu vchodu, stráž zazvonila, přišel Avdějev nebo jeho pomocník, vzali od nás potraviny a my jsme hned odešly... Avdějev i jeho pomocník se k nám chovali velice pěkně. Nosily jsme tam potraviny až do 22. června. 22.-ho jsme je nesly zase. Jakýsi voják (jak se mi zdá) vzal od nás potraviny, ale byl jaksi na rozpacích a cosi takového nesrozumitelného mluvil: „Vzít nebo nevzít?" Vzal však to. Cestou nás ale dohonili vojáci s puškami a vrátili nás. Vyšel k nám nový velitel, ano, týž, který je vyobrazen na tomto obrázku (předložena fotografie Jurovského), jménem Jurovskij, a povídá nám přísně: „Kdo vám to dovolil nosit?" Odpovídáme: „Avdějev to nařídil z rozkazu doktora Derevenka." On povídá: „Ach, doktor Derevenko! Tak v tom je i doktor Derevenko!?" Bylo vidět, že on doktora Derevenka a Avdějeva vinil ze stejného činu, že oni oba chtěli carské rodině ulehčiti. Potom se nás zase začal vyptávati: „Odkud to nosíte?" Věděly jsme, že Avdějev ví, kdo jsme a odkud mléko nosíme. Zatajovat to, bylo by bývalo snad horší, proto jsme řekly: „Ze statku to nosíme." — „A z jakého statku?" Řekly jsme, že z klášterního statku. Jurovskij si potom zapsal naše jména a ničeho více nám neříkal. Nosit nám zakázáno nebylo, proto přinesly jsme potraviny i druhého dne, ba i třetího dne (24. června podle starého data) jsme je nesly. Toho dne se nás Jurovskij ptal, proč nosíme také smetanu. Řekly jsme, že nosíme jen mléko, a ne smetanu (ve zvláštní láhvi) a že nám nezakazovali nosit kromě čtvrti ještě i láhev. Odpověděl nám, abychom nosily jenom jednu čtvrť mléka, více že nesmíme přinésti. Nosily jsme tedy potom jenom mléko."

Dalo by se souditi, že potraviny nedošly až k carské rodině, nýbrž jen k soudruhu Avdějevovi. Připouštím, že mnohé snad nedodávalo se správně rodině. Ale není pochyby, že úmluva mezi dr. Derevenkem a Avdějevem skutečně byla a že čekisté o tom nevěděli.

Obvinění Proskurjakov a Jakimov doznali:

Proskurjakov: „Já sám plně uznávám, že jsem měl uposlechnouti otce i matku a neměl jsem vstoupiti do strážního oddílu. Já sám nyní doznávám, že to bylo od nich špatné, že zabili carskou rodinu, a chápu jasně, že jsem i já špatně jednal, když jsem zahlazoval krev zabitých. Nejsem vůbec bolševikem a nikdy jsem jím nebyl. Provedl jsem to proto, že jsem byl mladý a nerozumný. Kdybych mohl býti nyní něčím nápomocen, aby všichni ti, kdož vraždili, byli pochytáni, dal bych za to mnoho."

Jakimov: „Ptáte se mne, proč jsem šel hlídat cara. Neviděl jsem v tom tehdy ničeho špatného. Jak jsem již říkal, četl jsem mnoho různých knih. Vím na příklad rozdíl mezi názory socialistů-revolucionářů a bolševiků. Eseři považují rolníky za pracující element, bolševici — za buržoasní, uznávajíce za proletariát jen dělnictvo. Byl jsem svým přesvědčením bližší bolševikům, ale nevěřil jsem, že se podaří bolševikům upraviti pravý, správný život jejich způsobem, t. j. násilím. Myslel jsem si vždycky, ba i nyní tak myslím, že dobrý, spravedlivý život, kdy už nebude takových boháčů a takových chudáků, jako nyní, nastane teprve tehdy, až všechen národ dospěje výchovou k názoru, že nynější život není ten pravý. Cara jsem považoval za největšího kapitalistu, který vždy bude nadržovati boháčům a nikoliv dělníkům. Proto jsem nechtěl cara a myslil jsem, že je nutno držeti ho pod stráží, a vůbec ve vězení na ochranu revoluce, ale jen do té doby, pokud národ o něm nerozhodne soudně a nevypořádá se s ním podle jeho skutkův: byl špatný a vinen před Vlastí či nikoliv. A kdybych byl věděl, že ho zavraždí tak, jak ho zavraždili, za nic na světě nešel bych ho hlídati. Mohlo jej, podle mého mínění, souditi jen celé Rusko, neboť byl carem celého Ruska. Takový čin, jaký se stal, považuji za čin špatný, nespravedlivý a krutý. Zavraždění všech ostatních členů jeho rodiny je ještě horší. Proč byly zabity jeho děti?... A potom, musím se ještě přiznati, že jsem vstoupil do strážního oddílu k vůli dobrému platu. Byl jsem tenkrát stále churavý a hlavně k vůli tomu jsem tam šel: práce tam nebyla těžká... Nikdy, ani jednou jsem nemluvil ani s carem, ani s někým z jeho rodiny. Jen jsem se s nimi vídával: potkávali jsme se mlčky... Ale ta tichá setkání zanechala ve mně vždy přece jen jakési stopy. Oni všichni vzbudili v mé duši hluboký dojem.

Car nevypadal již mladý. Ve vousech měl již šediny... Oči měl krásné, dobrácké. Vůbec působil na mne dojmem člo-

věka dobrého, prostého, upřímného a povídavého. Zdálo se mi, že každou chvíli je hotov ke mně promluviti, a míval jsem dojem, že by si byl rád s námi pohovořil.

Carevna, jak na ní bylo viděti, ani trochu mu nebyla podobna. Pohled měla přísný, postavu a pohyby skutečně vážné, hrdé.

Často jsme si mezi sebou o nich povídali a všichni jsme byli toho mínění, že Nikolaj Alexandrovič je prostý člověk, ale ona že není prostá a že skutečně připomíná carevnu. Na pohled byla starší než on. Na spáncích měla již šedivé vlasy, tvář její byla tváří ženy ne již mladé, nýbrž staré. On ve srovnání s ní vypadal mladší.

Taková jako carevna byla i Taťjana. Vzhled její byl právě tak přísný a vážný, jako matčin. Ostatní dcery Olga, Marie a Anastazie neměly v sobě žádné hrdosti. Bylo na nich znáti ,že jsou prosté a dobré.

Následník byl většinou stále nemocen, o něm nemohu vám ničeho říci...

Z mých myšlenek o carovi, s jakými o něm jsem šel do strážního oddílu, nezbylo ničeho. Jakmile jsem se jen několikrát na ně podíval vlastníma očima, začal jsem se k nim v duši chovat úplně jinak: bylo mi jich líto...

S počátku, když jsem vstoupil do strážního oddílu, jsem jich neznal a neviděl a též jsem se sám proti nim proviňoval. Často zpívali Avdějev a jeho druzi revoluční písničky, no a já trochu jsem jim přizvukoval. Ale jakmile jsem vše rozebral, jak se vlastně věci mají, zanechal jsem toho, a my všichni, a ne-li všichni, pak jistě mnozí z nás odsuzovali za to Avdějeva..."

Nepochybuji: styk s carem a jeho rodinou probudil cosi v opilé duši Avdějevově a jeho soudruhů. Bylo to zpozorováno. Vyhnali je, a všechny ostatní odstranili od vnitřních stráží.

Rodina byla obklopena čekisty. To bylo již přípravou k vraždě.

HLAVA ŠESTNÁCTÁ.

Carská rodina byla v Ipatievově domě do noci ze 16. na 17. července.

Byla spáchána v noci na 17. července.

Podle čeho lze souditi, že carská rodina byla v Ipatievově domě do této osudné noci?

Kněz Storožev[1] vypovídá: „V neděli 20. května (2. června) sloužil jsem obvyklou ranní mši v Jekatěrinském chrámu, vrátil jsem se kolem 10. hodiny ranní domů a sotva jsem zasedl k čaji, zaklepal někdo na hlavní dveře mého bytu. Sám jsem otevřel a uviděl jsem před sebou jakéhosi vojáka nevlídného zevnějšku, s tváří znetvořenou neštovicemi a s malinkýma, živýma očima. Byl oděn v zimní, vojenský, ošumělý kabátec; na hlavě měl pomačkanou vojenskou čapku. Oděv byl bez náramenních pásků a bez odznaků. Neměl ani u sebe zbraně. Na moji otázku, čeho si přeje, voják odpověděl: „Máte jít sloužit k Romanovu.“ Nepochopil jsem, koho tím míní, a přeptal jsem se: „K jakému Romanovu?“ — „No, k bývalému carovi,“ objasňoval příchozí. Z další rozmluvy jsem se dozvěděl, že Nikolaj Alexandrovič Romanov prosí o vykonání obřadu obědnice.[2] „On tam napsal, aby u něho sloužili jakousi obědnici,“ oznamoval mně příchozí. Projeviv ochotu vykonati žádané bohoslužby, uvědomil jsem si, že musím s sebou vzíti o. diakona. Voják tomu dlouho a vytrvale odporoval a prohlašoval, že „velitel“ mu nařídil zavolati jen jednoho kněze. Trval jsem však na svém, a tak jsme spolu s tímto vojákem odejeli do chrámu, kde jsem vzal potřebné věci k bohoslužbě. Pozval jsem o. diakona Bujmirova a v průvodu téhož vojáka odjeli jsme pak oba do Ipatievova domu. Od té doby, co zde

[1] Svědek kněz Storožev byl vyslýchán soudcem Sergějevem 8.—10. října 1918 v Jekatěrinburku.

[2] Obřad „obědnice“ oproti „obědně“ (mši) záleží pouze v modlitbách a čtení žalmů. — Pozn. překl.

byla ubytována carská rodina, byl tento dům ohrazen dvojitým prkenným plotem. Blízko prvního, vnějšího, dřevěného plotu se izvozčík zastavil. Vpředu šel náš průvodce voják, a za ním já s o. diakonem. Vnější stráž nás propustila; chvilku jsme se zdrželi u branky, zevnitř uzavřené a otevírající se dovnitř směrem k domu, který dříve náležel Solomirskému, a prošli jsme druhým plotem až k hlavním dveřím Ipatievova domu. Stálo tam mnoho mladých lidí, ozbrojených puškami a oděných v obyčejný, občanský šat; kolem opasků visely jim ruční granáty. Byli to patrně strážní. Zavedli nás vraty do dvora a odtud postranními dveřmi do přízemí Ipatievova domu. Vystoupivše po schodišti, došli jsme k vnitřním hlavním dveřím a potom předsíní do kabinetu (vlevo), kde bydlel velitel. Všude na schodech, na dvoře, ba i v předsíni stály stráže — též samí mladí lidé v občanském šatu, ozbrojení puškami a ručními granáty. V pokoji velitelově spatřili jsme dva muže, prostředního věku, oděné, tuším, v bluzy. Jeden z nich ležel na posteli a patrně spal, druhý mlčky kouřil cigaretu. Uprostřed pokoje stál stůl, na něm — samovar, chléb a máslo. Byl tam také klavír; na něm ležely pušky, ruční granáty a ještě cosi. Všude jsem zahlédl špínu a nepořádek. Velitel v té chvíli v pokoji nebyl. Brzy však přišel jakýsi mladý muž, oděný v bluzu a ve vojenské kalhoty, opásaný širokým, koženým opaskem, na němž měl zavěšen v pouzdře veliký revolver; člověk ten činil dojem „průměrného, uvědomělého dělníka." V zevnějšku, ani v dalším chování tohoto člověka jsem nepozoroval ničeho zvláštního, ničeho nápadného, vyzývavého nebo hrubého. Vytušil jsem spíše, než pochopil, že tento pán jest asi velitelem „domu zvláštního určení", jak říkali bolševici Ipatievovu domu v době, kdy v něm byla vězněna carská rodina. Velitel, aniž by nás přivítal nebo vůbec oslovil, počal si mne prohlížeti (viděl jsem ho po prvé, ani jeho jména jsem neznal, a teď jsem je už zapomněl). Na moji otázku, jakou mši máme sloužiti, odpověděl: „Oni prosí o obědnici." Více jsme, ani já, ani diakon, s velitelem nehovořili; zeptal jsem se ho pouze, smím-li po službách Božích podati Romanovu obětní chléb, a zároveň jsem mu jej ukázal. Velitel jen letmo pohleděl na obětní chléb a po krátké úvaze jej vrátil diakonu. „Podati jej můžete," řekl, „ale musím vás upozorniti, aby přitom nebylo žádných zbytečných hovorů." Nezdržel jsem se a odpověděl jsem, že vůbec nemám v úmyslu zapřádati nějaký rozhovor. Moje odpověď se asi veliteli nelíbila, neboť dosti ostře pravil: „Ano, vůbec s nimi nesmíte mluvit, jen to, co potřebujete při mši." Oblékli jsme tedy mešní roucha, načež přinesl do velitelského pokoje kadidlo s rozžhaveným uhlím jeden ze sluhů Romanových (Čemodurov to však nebyl — ani jednou jsem ho neviděl v Ipatievově domě; seznámil jsem se s ním později, když bolševici opustili Jekatěrinburk). Sluha byl vysoké postavy

a měl, jak se mi zdá, šedé šaty s kovovými knoflíky... Oblečeni v mešní roucha, vzali jsme tedy s sebou všechno potřebné k bohoslužbám a vyšli jsme z velitelského pokoje do předsíně. Velitel sám otevřel dveře, vedoucí do sálu, a pustil nás vpřed. Se mnou šel diakon a poslední vstoupil velitel. Sál, do něhož jsme vešli, byl spojen klenbou s menší místností — jídelnou, kde poblíž předního rohu jsem zpozoroval stůl, připravený ke službám Božím.[3] Pozorovat zařízení sálu a jídelny jsem dlouho nemohl, ježto, sotva jsem přestoupil práh, postřehl jsem, že od oken odstoupily tři osoby — byli to Nikolaj Alexandrovič, Taťjana Nikolajevna a druhá starší dcera, ale která, rozeznati jsem nedovedl. V sousední komnatě, klenbou oddělené od sálu, jak jsem již podotkl, byla Alexandra Feodorovna, obě mladší dcery a Alexěj Nikolajevič. Následník ležel na polní (skládací) posteli a zarazil mne svým vzhledem; byl tak hubený a bledý, že se zdál až průzračným, a překvapilo mne, jak velice vyrostl. V celku měl vzhled nejvýš chorobný, a jen jeho živé a jasné oči hleděly na mne, na nového člověka se zřejmým zájmem. Byl oblečen v bílou noční košili a zakryt do pasu přikrývkou. Jeho postel stála u pravé stěny od vchodu, hned za klenbou. U postele stálo křeslo, v němž seděla Alexandra Feodorovna, oděná ve volný šat, tuším tmavofialové barvy. Žádných drahocenných skvostů na Alexandře Feodorovně a jejích dcerách jsem nepozoroval. Mou pozornost upoutala vysoká postava Alexandrovny Feodorovny a způsob jejího chování, které nemohu jinak nazvati, než „vznešeným". Seděla v křesle, ale vstávala (čile a pevně) po každé: když jsme vstoupili, odcházeli, anebo když jsem za bohoslužby prohlašoval „mír všem", četl Evangelium nebo když jsme zpívali nejdůležitější modlitby. Vedle křesla Alexandry Feodorovny, dále u pravé stěny postavily se obě mladší dcery a na konci si stoupl sám Nikolaj Alexandrovič; starší dcery stály pod klenbou. V sále, již za klenbou stáli: vysoký, starší pán a jakási dáma (později mně vysvětlili, že to byl dr. Botkin a služebná Alexandry Feodorovny). Ještě dále vzadu stáli dva sluhové: prvý byl ten, který nám přinesl kadidlo, druhého jsem si dobře nepovšiml a jeho vzhledu nezapamatoval. Velitel stál po celou dobu v rohu sálu u krajního zadního okna, jsa tak dosti daleko od modlících se. Více nikoho ani v sále, ani v pokoji za klenbou rozhodně nebylo.

Nikolaj Alexandrovič byl oblečen v bluzu tmavozelené barvy, v podobné kalhoty a měl vysoké boty. Na jeho prsou byl *důstojnický kříž řádu sv. Jiří.* Nárameníků neměl. Všechny dcery měly, tuším, tmavé sukně a docela prosté, bílé bluzky. Vlasy měly všechny ostříhány, vzadu dosti krátce; vyhlížely svěže, řekl bych dokonce skoro vesele.

---

[3] Viz obr. 26.

Nikolaj Alexandrovič se mi zalíbil svou pevnou chůzí, svým klidem a zejména upjatým a pevným pohledem. Žádné únavy nebo stop duševní stísněnosti jsem na něm nepostřehl. Zdálo se, že v jeho vousech jsou sotva znatelné šediny (vous, když jsem tam byl po prvé, byl delší a mohutnější, než 1. (14.) července; tehdy se mi zdálo, že Nikolaj Alexandrovič dal si jej sestřihnouti).

Vzhled Alexandry Feodorovny byl jaksi nejvíce ze všech unavený, spíše dokonce chorobný. Zapomněl jsem podotknouti to, co zvláště vždy budilo moji pozornost — přímo řeknu: ta výjimečná úcta k mé duchovní hodnosti, s jakou po každé se mi uklonili všichni členové carské rodiny v odpověď na můj mlčenlivý pozdrav, když jsem vcházel do sálu, i potom po ukončení bohoslužeb.

Když jsme zaujali svá místa před stolem s ikonami, začali jsme služby Boží, při čemž diakon četl litanie, a já jsem zpíval. Doprovázely mne zpěvem dva ženské hlasy (myslím, že to byla Taťjana Nikolajevna a ještě kdosi), chvílemi zpíval hlubokým basem i Nikolaj Alexandrovič (na příklad zpíval „Otče náš" a j.). Služby Boží minuly čile a krásně, oni se modlili velmi vroucně. Po ukončení pobožnosti vykonal jsem obvyklé požehnání sv. Křížem a na okamžik zarazil jsem se v rozpacích: mám s Křížem přistoupiti k modlícím se, aby jej políbili, či snad bych toho neměl dělat, abych tímto svým chybným krokem nevytvořil v budoucnosti rodině Romanových obtíží v dovolení ukojiti službami Božími jejich duševní potřeby. Pohleděl jsem letmo na velitele, co dělá a jak se chová k mému úmyslu přistoupiti s Křížem. Zdálo se mi, že i Nikolaj Alexandrovič vrhl rychlý pohled na velitele. Tento stál na svém místě v zadním rohu pokoje a klidně se na nás díval. Udělal jsem tedy krok kupředu, a současně pevnými a přímými kroky, nespouštěje se mne pohledu, přistoupil první ke Kříži a políbil jej Nikolaj Alexandrovič; po něm přistoupila Alexandra Feodorovna, všechny čtyři dcery, a k Alexěji Nikolajeviči, ležícímu na posteli, jsem přistoupil já sám. Pohleděl na mne tak živě, že jsem si pomyslil: „Teď jistě něco řekne", ale Alexěj Nikolajevič jen mlčky políbil Kříž. Jemu a Alexandře Feodorovně dal diakon obětní chléb. Potom přistoupili ke Kříži doktor Botkin a služebnictvo — dívka a dva sluhové.

30. června (13. července) jsem se dověděl, že příštího dne 1. (14.) července — v neděli — o. Meledin má sloužiti v Ipatievově domě zpívanou mši, že o tom již byl uvědoměn velitelem; a jím v té době byl známý svou krutostí jistý Jurovskij — bývalý vojenský felčar.

Měl jsem v úmyslu zaměniti o. Meledina a odsloužiti za něho 1. (14.) července v chrámu mši.

Kolem 8. hodiny ranní 1. (14.) července zaklepal kdosi na dveře mého bytu, právě když jsem vstával. Šel jsem ihned

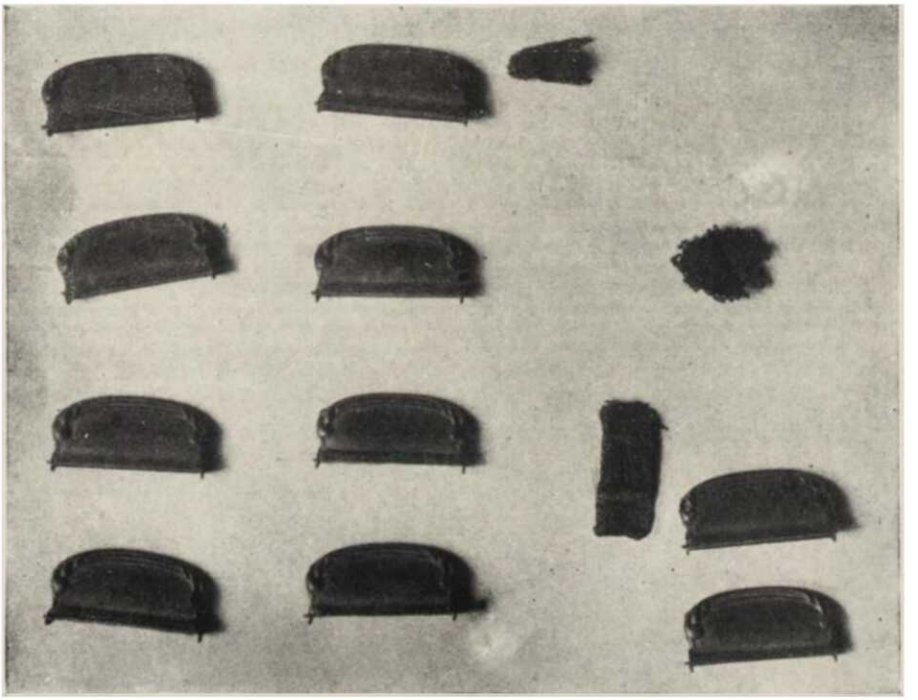

Obr. 84. Části šněrovaček, nalezené na dole.

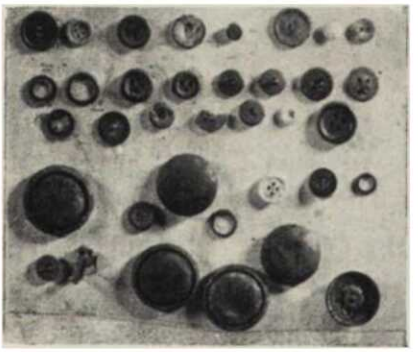

Obr. 87. Knoflíky a zbytky z nich, nalezené na dole.

Obr. 89. Zlomky briliantového skvostu, nalezené na dole.

Obr. 85. Části šněrovaček, nalezené na dole.

Obr. 90. Perlová náušnice, nalezená na dole.

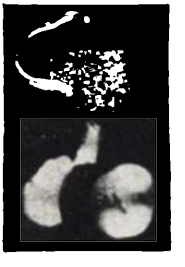

Obr. 91. Zbytky druhé perlové náušnice, nalezené na dole.

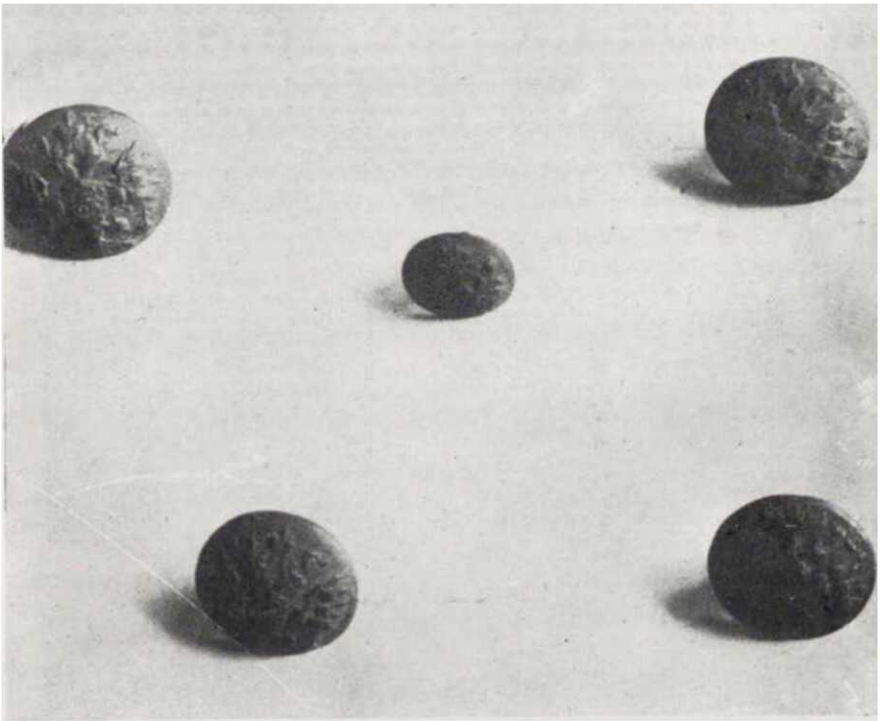

Obr. 86. Vojenské knoflíky, nalezené na dole.

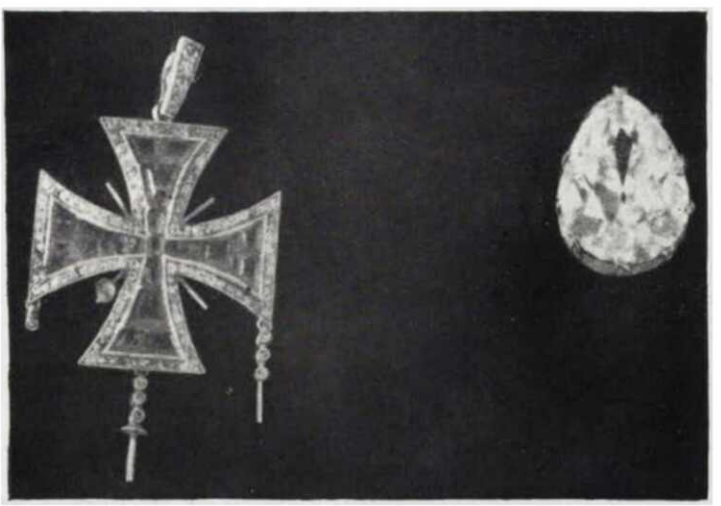

Obr. 88. Drahocenný kříž a briliant, nalezené na dole.

Obr. 92. Carevna Alexandra Feodorovna s perlovými náušnicemi.

Obr. 93. Úlomky zlatých šperků, nalezené na dole.

Obr. 94. Dva zlomky zlatých náramků, nalezené na dole.

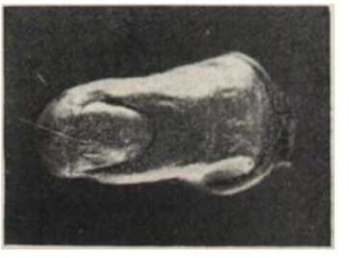

Obr. 95. Lidský prst, nalezený na dole.

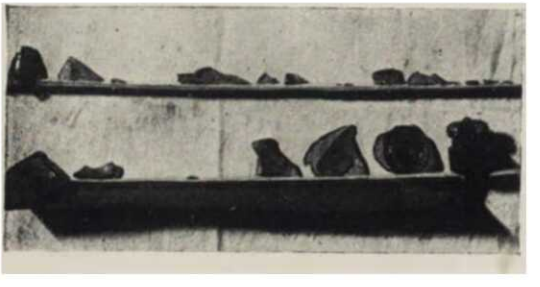

Obr. 96a a 96b. Zbytky kostí ssavce, nalezené na dole.

otevřít: za dveřmi byl opět týž voják, který mne po prvé přijel zvát, abych odsloužil v Ipatievově domě. Na moji otázku: „Čeho si přeje", voják odpověděl, že si mne velitel „žádá" do Ipatievova domu, abych sloužil mši. Řekl jsem, že přece byl snad volán o. Meledin, na což voják pravil: „Meledin je odvolán, poslali proto pro Vás." Nevyptával jsem se více a řekl jsem, že s sebou vezmu o. diakona Bujmirova — voják ničeho nenamítal — a že přijdu k desáté hodině. Voják se rozloučil a odešel, já jsem se oblékl, zamířil jsem do chrámu, vzal jsem tam vše potřebné ke službám Božím a v průvodu o. diakona Bujmirova v 10 hodin ráno byl jsem již u Ipatievova domu. Sotva jsme prošli brankou, zpozoroval jsem, že z okna velitelského pokoje vyhlédl na nás Jurovskij. (Jurovského jsem neznal, viděl jsem ho jen kdysi předtím, jak řečnil na náměstí.)

Když jsme vstoupili do velitelského pokoje, našli jsme zde stejný nepořádek, prach a zanedbanost, jako po prvé. Jurovskij seděl za stolem, pil čaj a jedl chléb s máslem. Jakýsi druhý člověk spal oblečený na posteli. Když jsme vešli, řekl jsem Jurovskému: „Do tohoto domu volali kněze, přišli jsme tedy a co máme dělat?" Jurovskij nepozdravil a úporně si mne prohlížeje, pravil: „Počkejte zde, budete potom sloužit obědnici." Přeptal jsem se: „Obědňu nebo obědnici?" — „On napsal obědnici", řekl Jurovskij.

My s diakonem chystali jsme tedy knihy, mešní roucha a j., a Jurovskij, popíjeje čaj, mlčky si nás prohlížel a na konec se zeptal: „Vždyť vy se jmenujete S-s-s," a protáhl přitom začáteční hlásku mého jména. Řekl jsem: „Jmenuji se Storožev." — „No, pravda," vpadl Jurovskij, „vždyť vy jste zde už sloužil mši." — „Ano," odpověděl jsem, „sloužil." — „No, tak tedy budete ještě jednou sloužit."

V té chvíli diakon, obraceje se ke mně, začal z jakési příčiny naléhat, že nutno sloužiti nikoli obědnici, nýbrž obědňu. Postřehl jsem, že Jurovského to rozčiluje, a že začíná vrhat na diakona ostré pohledy. Rychle jsem tedy přerušil diakona a řekl jsem, že všude nutno vykonati ten bohoslužební obřad, o který se žádá, a zde, v tomto domě že musí konat to, o čem mluví. Jurovskij se tím patrně uspokojil. Když zpozoroval, že si zimomřivě tru ruce, zeptal se s nádechem posměšku, co mi je. Odpověděl jsem, že jsem byl nedávno nemocen zánětem pohrudnice a že se bojím, aby se nemoc nevrátila. Jurovskij začal mluviti o léčení této nemoci a podotkl, že sám měl proces v plicích. Vyměnili jsme ještě nějaké fráze, při čemž se Jurovskij choval bez jakékoliv přepjatosti a vůbec byl k nám korektní... Když jsme oblékli mešní roucha a bylo již přineseno kadidlo se žhavým uhlím (přinesl je jeden voják), Jurovskij nás vybídl, abychom šli do sálu k službám Božím. Do sálu jsem nejdříve vstoupil já, potom diakon a Jurovskij

Současně ze dveří, vedoucích do vnitřních pokojů, vyšel Nikolaj Alexandrovič s dvěma dcerami, ale kterými, toho jsem v rychlosti nepostřehl. Zdálo se mi, že Jurovskij se zeptal Nikolaje Alexandroviče: „Tak už jste všichni?" Nikolaj Alexandrovič odpověděl pevně: „Ano, všichni."

V popředí za klenbou byla již Alexandra Feodorovna s dvěma dcerami a s Alexějem Nikolajevičem, který seděl v pojízdném křesle a byl oděn v kabátek, jak se mi zdálo, s námořnickým límečkem. Byl bledý, ale ne již tak, jako při prvé mé mši; hleděl vůbec dobráčtěji. Lépe vypadala i Alexandra Feodorovna, oděná v tentýž šat, jako 20. května (podle starého data). Co se týče Nikolaje Alexandroviče, měl na sobě oblek, jako po prvé. Jen si nemohu jaksi přesně uvědomit, měl-li tentokráte na prsou kříž řádu sv. Jiří. Taťjana Nikolajevna, Olga Nikolajevna, Anastazie Nikolajevna a Marie Nikolajevna byly oblečeny v černé sukně a bílé bluzky. Vlasy jejich (pamatuji se, u všech stejně) byly delší a sahaly tentokráte vzadu až po ramena.

Připadalo mi, že jak Nikolaj Alexandrovič, tak i všechny jeho dcery byli tentokráte — nemohu říci ve stísněné náladě, ale přece jen činili dojem jakoby unavených. Členové rodiny Romanovců i tentokráte rozestavili se při službách Božích právě tak, jako 20. května (podle starého data). Jenom křeslo Alexandry Feodorovny stálo nyní vedle křesla Alexěje Nikolajeviče — poněkud vzadu dále od klenby za Alexějem Nikolajevičem stála Taťjana Nikolajevna (později, když po službách Božích líbali Kříž, popojela s jeho křeslem), Olga Nikolajevna a zdá se mi (nezapamatoval jsem si která právě) ještě Marie Nikolajevna. Anastazie Nikolajevna stála vedle Nikolaje Alexandroviče, který zaujal obvyklé místo napravo od klenby stěny.

Za klenbou v sálu stáli doktor Botkin, dívka a tři sluhové: jeden vysoké postavy, druhý malý, zavalitý a třetí byl malý hoch. V sálu u zadního rohového okna stál opět Jurovskij. Více lidí při mši v těch komnatách nebylo.

Podle řádu obědnice má se na určitém místě přečísti modlitba: „Se svatými odpočinouti dej." Diakon z jakési příčiny tentokráte, místo aby ji jen četl, ji zazpíval. Začal jsem s ním zpívat i já, jsa poněkud zaražen takovou odchylkou od pravidla, ale sotva jsme začali zpívat, uslyšel jsem, že členové carské rodiny, kteří stáli za mnou, si klekli...

Po mši políbili všichni sv. Kříž, při čemž Nikolaji Alexandroviči a Alexandře Feodorovně o. diakon podal obětní chléb (Jurovskij dal předem k tomu svolení).

Když jsem odcházel a šel docela vedle bývalých velkokněžen, zaslechl jsem sotva slyšitelné slovo: „Děkuji," — nemyslím, že by se mně to bylo jen zdálo...

Mlčky jsme došli s o. diakonem k Umělecké Škole a tam mi diakon náhle pravil: „Víte-li, velebný otče, tam se u nich

cosi stalo." Ježto slova o. diakona jaksi potvrzovala též můj dojem, zastavil jsem se dokonce a zeptal jsem se, proč tak myslí. — „Nu, tak," povídá diakon, „všichni jsou jacísi jiní, ani z nich nikdo nezpíval." A nutno říci, že při mši 1./14. července po prvé skutečně nikdo z rodiny carovy s námi nezpíval."

V pondělí 15. července odborovým svazem byly poslány ženy do Ipatievova domu mýti podlahy. Podařilo se vyslechnouti dvě: Starodumovou a Drjaginou. Vypovídaly:

Starodumová:[4] „Nemýlím-li se, v pondělí 15. července tohoto roku svaz poslal čtyři ženy mýti podlahy do domu, kde žil car s rodinou... Od domu Ipatievova nás poslali do domu Popova, kde bydlela carova stráž. Velitel stráže Medvěděv nařídil nám umýt podlahy ve světnicích stráže a potom nás odvedl do Ipatievova domu, jemuž říkali dům zvláštního určení. Zavedli nás na dvůr a odtud po schodech, které vedly z přízemí do prvního poschodí, nás pustili do prvního poschodí, kde žil car se svou rodinou. Sama jsem myla podlahy téměř ve všech pokojích, ve kterých bydlela carská rodina; v místnosti, kde bydlel velitel, jsme podlahu nemyly. Když jsme tam přišly, byl car, carevna a všechny děti v jídelně... Kněžny nám pomáhaly uklízet, přestavovaly s námi ve své ložnici postele a vesele spolu hovořily. My jsme s nikým z carské rodiny nemluvily; téměř po celou dobu na nás dohlížel velitel Jurovskij. Viděla jsem, že seděl v jídelně a rozmlouval s následníkem, vyptávaje se ho na zdraví."

Drjaginá: „Též jsem myla podlahy v Ipatievově domě, spolu s Marií Starodumovou a jinými ženami. Bylo to, pokud se pamatuji, v pondělí 15. července t. r.; do domu nás zavedl závodčí Pavel Medvěděv. V domě jsem viděla cara, carevnu, následníka, čtyři kněžny, doktora a jakéhosi stařečka. Následník seděl v pojízdném křesle; kněžny byly veselé a pomáhaly nám přestavovat ve svém pokoji postele."

Strážní Proskurjakov, Letěmin a Jakimov vypovídali:

Proskurjakov: „Naposled jsem viděl celou carskou rodinu, kromě carevny, několik dní před jejich zavražděním. Všichni se tehdy procházeli v zahradě, procházeli se, jak pravím všichni, kromě carevny. Byl tam tudíž car, jeho syn a dcery: Olga, Taťjana, Marie a Anastazie; byl tam též doktor, lokaj, kuchař, pokojská a hoch... Kterého dne právě to bylo, nemohu si vzpomenouti, ale bylo to krátce před jejich smrtí."

Letěmin: „16. července jsem měl stráž na stanovišti č. 3 (na dvoře u branky), od 4 hodin odpoledne do 8 hodin večer, a pamatuji se, jakmile jsem nastoupil službu, bývalý

[4] Svědkyně M. G. Starodumová a V. O. Drjaginá byly vyslýchány soudcem Sergějevem 11. listopadu 1918 v Jekatěrinburku.

car a jeho rodina se vracela z procházky; ničeho zvláštního jsem tenkráte nepozoroval."

Jakimov: „Naposled jsem viděl cara a jeho dcery 16. července. Procházeli se v zahradě kolem 4. hod. odpoledne. Viděl-li jsem tehdy též následníka, se nepamatuji. Carevny jsem neviděl. Nebyla tenkráte na procházce."

HLAVA SEDMNÁCTÁ.

Popis prvního poschodí Ipatievova domu vyšetřujícím soudcem Nametkinem. — Popis přízemí Ipatievova domu soudcem Sergějevem.

§ 1.

Jak byla zavražděna carská rodina?

Dávám přednost soudním protokolům vyprávěti o tom vlastní mluvou, byť i místy suchopárnou.

19. července začal útěk bolševiků z Jekatěrinburku.

22. července vrátili Ipatievu dům.

25. července Jekatěrinburk byl dobyt Čechy a Sibiřskou Armádou.

Téhož dne byly k domu postaveny stráže.

2. srpna vstoupil do něho vyšetřující soudce Nametkin.

První poschodí líčí takto:

Místnost, označenou číslicí I. (obr. 23) nazývá Nametkin vestibulem a popisuje jej takto:

„Několik kamenných schodů a velké dvojkřídlé dveře vedou do vestibulu, v němž po devíti schodech od hlavních dveří přijde se na chodbu.

Ve vestibulu vpravo od vchodu jsou dvě okna; stěny jsou pokryty světlými tapetami.

U dveří leží neveliká dubová schránka na dopisy, která byla stržena s vnitřní strany hlavních dveří.

Vedle schránky v koutě stojí černá láhev, na jejímž dně je jakási olejovitá tekutina bez zápachu; mimo to válí se tu dlouhá kovová ohnutá roura, sloužící k ochraně elektrického drátu.

Elektrické vedení, jdoucí po pravé stěně, je vytrženo s kladek a vypínač je překrouceu.

Na druhém okně ve vnějším rámu je rozbita v levém křídle dolní tabule; u tohoto rámu je vyvrácena ze zdiva dolní jeho část; vylomena je též střední část pravého křídla okenního. Na podokenici leží střepiny skla a stojí špinavá miska s carskou korunkou uprostřed.

Na podlaze u okna leží neveliký kousek zamaštěného flanelu.

V pravém předním rohu stojí menší pohovka z ohýbaného dřeva

s pleteným sedadlem a lenochem; v témže rohu je plivátko s dřevěnými pilinami, částečně rozházenými po podlaze; mezi nimi je několik střepin z rozbité sklenice.

Přímo proti schodům u přední vnitřní stěny stojí stolek, na němž je postaveno zrcadlo, zasazené v černém rámu; na jeho pravé straně na tapetách je napsáno: „komisař domu zvláštního určení A. Avdějev" a o něco níže jinou rukou a inkoustovou tužkou stojí: „Šury" a „Šura".

Místnost, označená číslicí II. (obr. 24). „V pravém rohu místnosti jest výklenek — záchod s oknem. Vpravo je též schodiště o 19 schodech, vedoucí do přízemí a opatřené zábradlím.

V pravé vnější stěně jsou dvě okna, při čemž v prvním je jen vnější okenice a ve druhém obě. Na podokenici prvého okna je nádoba s elektrickými články. V tomto okně je jedna spodní tabule rozbita, šest jejích střepin trčí v rámu a jedna vězí v okapu.

Stěny místnosti jsou pokryty tmavohnědými tapetami, při čemž tyto jsou na mnohých místech potrhány a zašpiněny.

Na zadní stěně místnosti jsou elektrické dráty a visí tam elektroměr s deskou; všech drátů je 14, z nich 10 vede napravo a dovnitř, jeden do předsíně a tři k vnější stěně; od elektroměru dolů jde vedení v měděné rouře, která u samého elektroměru je odtržena.

U téže stěny, blíže k oknu, stojí neveliký železný kbelík s pilinami, jichž část je rozházena po zemi; v pilinách jsou naházeny nedopalky cigaret.

Vlevo od dveří ve vnitřní stěně je jednokřídelné okno, dolní dvě jeho tabule jsou polepeny barevným papírem.

Ve vzdálenosti 2 m 84 cm od vnitřního okna stojí dvojkřídlá skříň, obitá podobnými tapetami jako stěny pokoje; v ní jsou čtyři přihrádky, hnědě natřené. V dolní a v druhé od spodu přihrádce je rozsypáno trochu nějakého bílého prášku; v této poslední přihrádce leží zkřivený, tenký, měděný, neveliký plíšek.

V předním rohu téže vnitřní stěny jsou uzavřené dvojkřídlé dveře.

V předním levém rohu místnosti je výtokový ventil s železnou výlevkou; kolem ní je stěna zašpiněna.

Vedle dveří, ve vnitřní stěně záchodu jsou kamna s hermeticky se uzavírajícími dvířky; v nich je trochu popelu a střepiny skla".

Koupelna: „Vlevo od dveří na zadní stěně je dřevěný věšák s železnými háky, natřený bílou barvou. Na jednom z háků visí malý, bílý, ušpiněný, batistový povlak na podušku.

V levé boční stěně je zaražen hák, na němž visí plechová lopatka na mouku.

Na téže stěně, uprostřed, je výtokový ventil a fayencová výlevka s odvodní rourou. V levém rohu jsou čtyři vodovodní roury. Nad výlevkou, pod stropem, po celé šířce místnosti je železná nádrž, dlouhá i široká 1 metr 07 cm, v níž není vody.

V přední zevní stěně místnosti je podlouhlé, úzké okno, dlouhé 1 m 25 cm a široké 62 cm, tabule vnitřní okenice jsou polepeny matným, modře čtverečkovaným papírem; na podokenici je hliněný květináč s prstí, v níž je zaset oves, neveliká skleněná špinavá láhev se zbytkem jehličité tresti, plechové víčko krabičky biscuitů „Georges Borman", odkudsi vytržený ventilátor, útržek nějakých francouzských novin a neveliký špinavý hadr.

Pod oknem na podlaze je čtrnáct malých krátkých polének do kamen; tamtéž je špinavý plechový kbelík na plechové čtverhranné míse, špinavý plech na pečení a malá březová tyčka.

Vedle okna, blíže pravého rohu, jsou černá železná kamínka s troubou, jdoucí ke stropu.

U pravé boční stěny je smaltovaná koupací vana, přes kterou je položeno sosnové prkénko; na jejím dně je malinký kousek mýdla; nad

vanou je prázdná, vyplechovaná nádrž na vodu.

V pravém předním rohu jsou čtyři výtokové ventily; vedle vany u vnitřní zadní stěny stojí menší dřevěná pohovka; okolo ní na zemi leží velké jemné prostěradlo s carskou korunkou a monogramem „T. N.", pod nimiž je číslo „24", čára a „1911", utěrka na prach s monogramem „A. F. 10.", kousek plátna z prostěradla, světle modrá košile a pletené spodky.

V levém předním rohu na linoleu, vedle vodovodních rour, byly nalezeny krátké, ustřižené vlasy".

Záchod: „Na vnější stěně záchodu jest dvakrát tužkou napsáno jméno: „Sidorov". V pravém rohu záchodu jest closet s dubovým sedadlem a prázdnou nádrží na vodu; v closetě jsou kousky novinového papíru a kousek vaty, znečištěné výkaly.

V levém předním rohu jsou prostá kamna, na jejichž přední straně je připevněn list linkovaného papíru s nápisem, inkoustem učiněným: „Snažně se žádá, aby na záchodě byla zachována čistota". Pod tímto listem papíru na kamnech je jakýmsi ostrým předmětem vyryto: „Psal jsem to a sám nevím proč a Vy neznámí si to přečtěte". Ostatní slova nápisu jsou nečitelná.

Vedle kamen u pravého předního rohu je pisoir s výtokovými ventily.

V pravé stěně je dvojkřídlé okno, dvě dolní tabule obou křídel jsou polepeny matovým papírem.

Na podokenici je prázdná plechová krabička a dva tuhé papíry s nápisem: „serviettes indispensables".

Předsíň, označená číslicí V.: „Stěny jsou vymalovány šedou olejovou barvou. Z předsíně vedou dvojkřídlé dveře vlevo, podle slov Terentije Ivanoviče Čemodurova a dr. Vladimira Nikolajeviče Derevenka, přítomných prohlídce, do velitelského pokoje, a druhé dveře přímo proti vchodu — do sálu.

Vpravo, v zadní stěně je okno, o němž byla zmínka při popisu vestibulu; na podokenici stojí láhev od Iževské vody a leží neveliký kus železa s ostrými konci.

V pravém zadním rohu stojí prostá skříň z borového dřeva, světle žlutě obarvená, s pěti přihrádkami; je 2.13 m vysoká, 1.42 m široká a 71 cm hluboká. Ve druhé přihrádce od spodu je poškozený malý lihový vařič, skleněné víko od džbánu, prázdný kelímek, lahvička s nepatrným množstvím aromatického octu, šest lahví; v jedné z nich je provencalský olej, v druhé je zbytek jakéhosi vína, ostatní jsou prázdné; malinká lahvička s inkoustem, dva měděné šroubky a kartáček. V další přihrádce je 6., 7., 9. a 11. svazek sebraných spisů Saltykova-Ščedrina, vydání Stasjulevičovo, výtisk časopisu „Kopějka" č. 2213 z 13. září 1914, malinký kapací flakon ze žlutavého skla od léku, láhev od Emžské minerální vody a kousek motouzu. Na druhé přihrádce je 1., 2., 3., 4., 5., 8., 10. a 12. svazek sebraných spisů Saltykova-Ščedrina téhož vydání.

Na skříni je hlava polní postele, útržek časopisu „Zvěsti rady dělnických a vojenských zástupců", část měděné závory, neveliký, čtverhranný útržek plyšové portiery malinové barvy se střapcem, kousek ohnutého drátu, kousek tenkého motouzu, úzký koberec rudě lemovaný, dlouhý 3 m 2 cm, podstavec na deštníky, který stával u hlavních dveří.

Vedle skříně u stěny stojí dřevěný věšák s deseti háky, natřený tmavohnědou barvou; před ním je vycpaný hnědý medvěd s malým medvídkem.

V pravém rohu, mezi věšákem a kamny, je polohedvábná, stočená záclona.

V témže rohu jsou kamna s hermetickými dvířky; na podlaze u kamen je hromada popelu, drobného uhlí a spáleného papíru; mezi tím se našly ožehnuté pláště revolverových kulí, vlasy, medailonky,

část náramenníku, kousky látek, knoflíky a různé kovové drobnosti.

Vlevo od dveří, vedoucích do sálu, v rohu, u spodku kamen s hermetickými dvířky leží obálka a šest listů ilustrovaného anglického časopisu „The Graphic" z 21. listopadu 1914, krabička s ustřiženými vlasy čtyř barev, jež patřily podle slov prohlídce přítomného T. I. Čemodurova bývalým velkokněžnám Tatjaně, Olze, Marii a Anastazii Nikolajevnám, výtisk „Rudých Novin" č. 37 a 38 ze dne 9. a 10. března 1918, výtisk „Uralského dělníka" č. 83 z 1. května 1918, „Zábavná příloha" čísla 32 „Petrohradské Večerní Pošty" z ledna 1918, pod názvem „Kerenskij v pekle na strašném soudě", zvláštní vydání „Vítězství Proletariátu", útržky časopisu „Zauralský Kraj" a „Zvěstí", roztrhaný, promaštěný papír, kousky vaty, kousek drátu, stvrzenka s čínskými známkami, cvilinkové, červeně proužkované, roztrhané kalhoty, kousek kůže ze šunky".

Velitelský pokoj, označený číslicí VI. (obr. 27): „Podlaha je napuštěna, stěny jsou pokryty silnými vzorkovanými tapetami na způsob umělé kůže, datlové barvy, vsazenými do zlatých lišt. Strop je štukovaný.

Proti dveřím jsou dvě okna, úplně stejného rozměru jako ve vestibulu a v ostatních pokojích; směřují do ulice k chrámu Nanebevstoupení Páně.

Napravo od dveří jsou kamna, mající tentýž vzor jako strop. Vedle kamen stojí neveliká dvojkřídlá lipová skříň. Nahoře na ní je malá krabička, potažená zevně černou koží a uvnitř žlutavou. Uvnitř na víku, na kůži je nápis: „Pro lampičku". V krabičce leží nízký bronzový svícen; podle slov prohlídce přítomného T. I. Čemodurova patřily tyto věci bývalému carovi. Dále tu leží dřevěné, zelenavou kůží potažené pouzdro na nějaké věci; horní část zámku tohoto pouzdra je vytržena ze dřeva; láhev s plesnivými olivami, prázdná láhev od selterské vody s patentní zátkou; na jejím dně je trochu tabáku; karafina bez zátky s jakousi žlutavou, zkalenou tekutinou; zeleně vzorkovaná čajová miska; měděný šroub střední velikosti; malá vývrtka bez rukojeti; malý železný hák; slánka se solí; Spannerův přístroj k elektrisaci s příslušenstvím, který podle slov dr. Derevenka sloužil k léčení bývalého následníka Alexěje Nikolajeviče.

Vnitřní část skříně má nahoře zásuvku, která je prázdná, a tři přihrádky, v nichž leží kousky plesnivého chleba, dvě neveliké lahvičky s inkoustem, čtverhranný hrníček, jehož vnitřní strany jsou bílé a zevní žluté a jenž podle slov T. I. Čemodurova náležel kuchyni bývalého cara, dva listy žlutého balícího papíru, dva elektrické zvonky, dvě malé žluté krabičky, malý železný klíč, tenké, ohnuté, placaté dláto, vývrtka a pilník. Pod skříní nic nebylo.

Podél pravé stěny stojí postel varšavského typu, černá, železná, s poniklovanými násadci a s drátěnou vložkou. Ve stěně, u níž stojí postel, je skříň ve zdi s věcmi, patřícími majiteli domu.

V pravém rohu je postaven klavír kabinetního typu od firmy Schreder, pokrytý povlakem z režného plátna. Na klavíru leží několik prázdných malých krabiček, kousek žluté gumy, flakon od voňavky, kovové pouzdro na kalamář, pravítko, niti a úzká vázaná kniha, linkovaná jako obchodní knihy; podle slov T. I. Čemodurova flakon náležel carevně; černé a bílé trojúhelníky ve formě destiček, s krabičkou — hra, nazývající se „Jeu de parquet, modele R. C. C.", která podle Čemodurovových slov byla majetkem následníkovým; krabička s kovovými cetkami, ozdoba ve formě trojlístku, přišitá k nevelikému kousku sametu, uschlé jahody a seznam telefonních ústředen, hovoren a účastníků sítě. Pod povlakem na víku bylo 36 hracích karet.

Na nejbližším okně u klavíru, na němž jsou zavěšeny záclony a draperie, je plechové víčko krabičky, zamaštěná půlka lenochu, tři elektrické lampičky, čtyři držátka s péry, tři lahvičky s inkoustem, čtyři batterie ke kapesním elektrickým svítilnám, skleněná lékárnická nádoba

se zátkou; v ní jsou dva neveliké flakony s homeopatickými přípravky; na obou je signatura homeopatické lékárny v Petrohradě; prázdná podlouhlá lepenková krabička, na níž je červenou tužkou napsáno: „Dům zvláštního určení", a žlutá krabička bez víčka s knoflíky, šroubky, cívkami nití a háčky.

Mezi okny u stěny stojí roztažený hrací stolek se zeleným suknem. Na tomto stolku stojí elektrická přenosná lampa s bílým stínítkem, dva popelníčky, jeden porculánový, druhý z mušle; dřevěná psací podložka s modrým papírem, plechová krabička od mýdlového prášku, krabička se stolním tlučeným pepřem, několik lístků bílého closetového papíru, tři péra, několik gramofonových jehel a silný list ssacího papíru, na němž jsou čtyři otisky pečetě tohoto znění: „Velitel domu zvláštního určení Krajský Výkonný Výbor Sovětů", a útržek pomačkaného bílého papíru s nápisem: „Radiškevičův revolver".

Na podokenici druhého okna jsou čtyři velké prázdné lékovky, lahvička s inkoustem a malinká lahvička od červeného inkoustu. Na pravé straně okna jsou dva elektrické zvonky s jedním knoflíkem a s pěti šňůrami, vedoucími na ulici.

Vedle je nástěnný telefonní aparát.

V rohu je umístěn třírohý, žlutou barvou natřený, leštěný, dřevěný stůl s nástavní poličkou. Na stole je neotevřená láhev s kyselou směsí k uhličitým koupelím z laboratoře K. M. Začek a velká lékovka s malým množstvím žlutavé tekutiny, určená podle mínění prohlídce přítomného dr. Bělogradského pro Špamerův elektrický přístroj; kulatá destička s vytištěným nápisem: „Válka 1914—1915. K. Fabergé."

Na nástavní poličce jsou čtyři lékovky s receptem na jméno Moškina; v jedné z nich je provencalský olej.

Na podlaze pod stolem je 11 nádob s elektrickými články, čtyři neotevřené lahve s výše uvedenou kyselou směsí, dvě čtvrťové velké lahve, z nichž jedna je prázdná a druhá asi do 1/3 naplněna petrolejem, a dvě čtvrťové velké lahve s nepatrným množstvím denaturovaného lihu; lepenková krabička s elektrovodnými šňůrami a třemi články.

Dále podél levé stěny stojí velká turecká pohovka s dvěma postranními opěradly a s jednou poduškou, potaženou hrubou vybledlou látkou olivové barvy.

Když byla pohovka odstavena od stěny, objevil se pod ní růženec z cypřišového dřeva, náležející podle slov Čemodurovových bývalé carevně; list, bledě modrý s fialovým okrajem, nevelikého formátu, který anglicky psala carevna Olze Nikolajevně; datován je 19. prosince 1909; dále tu ležela zašpiněná bílá obálka s adresou: „Dům zvláštního určení, zástupci velitele soudruhu Nikulinu."

Vedle pohovky u téže stěny stojí dřevěná skříň na knihy, dvojkřídlá, zasklenná, s dvěma zásuvkami, s knihami majitele domu, v níž Čemodurov nenašel nic, co by náleželo carské rodině.

Stěny komnaty jsou ozdobeny fotografiemi železničních staveb a velikou hlavou jelena.

Na dveřích s vnitřní strany visí portiera téže barvy jako turecká pohovka; uprostřed komnaty stojí rozkládací dubový jídelní stůl, pokrytý špinavým, černým, voskovaným plátnem.

V komnatě jsou čtyři březové židle s pleteným sedadlem a vyřezávanými opěradly."

Sál, označený číslicí VII. (obr. 26). — „Stěny jeho jsou pokryty silnými, tištěnými tapetami se stříbrnými lištami, strop je vymalován bílou barvou a ozdoben květy; uprostřed stropu visí velký elektrický lustr; nad ním je štuková výzdoba.

Na stěnách jsou tři velké olejové obrazy krajin od malíře Lavrova a Šiškinova kopie. U zadní vnitřní stěny na podlaze stojí velká palma.

V levém předním rohu je akvarium bez vody a ryb.

V levo od vchodu ve stěně jsou dvě okna s tylovými záclonami a portierami; mezi okny je veliké trumeau.

Na prvním okně u vchodu do sálu leží ramínka na šaty se sklápěcím měděným háčkem; uprostřed jedné z jejich plochých stran je carská korunka s černě vytištěným monogramem „A. F.". Na podokenici druhého okna je devět lékovek různé velikosti a tvaru s malým množstvím jakýchsi léků, bílý plochý flakon s bělavou tekutinou, lahvička tekuté klovatiny, černá menší láhev s roztokem k obkladům a prázdný flakon kolínské vodičky, vyrobené v Petrohradské chemické laboratoři.

U tohoto okna v rohu stojí neveliký, dámský psací stůl s dvěma prázdnými zásuvkami, pokrytý tlustým listem zeleného ssacího papíru; na něm leží čtyři útržky čtverečkovaného papíru s francouzským textem, napsaným podle slov dr. Derevenka následníkem Alexějem Nikolajevičem; lepenková krabička, potažená bleděmodrým hedvábím, v níž leží ohořelé obálky s modrou hedvábnou vložkou a s nápisem: „Šperky Anastazie Nikolajevny", ohořelé lístky telegramu a kousek papíru, na němž je cosi napsáno tužkou; na telegramu možno rozeznati slova: „Tobolsk Chochrjakovu"; zuhelnatělý kousek papíru, na němž lze přečísti pouze písmena: „Ol..."; skleněné, rozbité a začouzené víčko od krabičky, která podle slov T. I. Čemodurova náležela bývalému následníkovi; dva výstřižky z jakýchsi novin.

Vedle stolu je křeslo z červeného dřeva s vycpaným sedadlem a vysokým opěradlem ve slohu „modern"; opěradlo má rovné příčky.

V sále za obrazem „Les a vlnící se niva" (kopie obrazu Šiškinova) u přední stěny nalezena byla pohlednice s podobiznou bývalé carevny."

Přijímací pokoj, označený číslicí VIII. (obr. 26). — Podlaha v tomto pokoji je parketová, stěny jsou pokryty tlustými, zlatovými tapetami na způsob hedvábí, olemovanými lištami; strop je štukovaný; uprostřed visí lustr s devíti svíčkami, prostřed lustru je lampa.

Při vchodu na levé straně jsou dvě okna; mezi nimi je velké stojací zrcadlo v pozlaceném rámu a s černou mramorovou deskou. Nad okny jsou zlacené vzorkované římsy.

Přímo pod klenutím je velký psací stůl z napodobeného červeného dřeva, na dvou širokých podstavcích, s tmavozeleným suknem. Všechny jeho zásuvky jsou prázdné.

V levém zadním rohu přijímacího pokoje je květináč s fíkem; tato květina stojí i na podokenici druhého okna.

V levém předním rohu je měkká pohovka, potažená zelenavě a zlatově květovaným hedvábím; vedle ní jsou dvě podobná křesla a naproti — hlazený, osmihranný, čtyřnohý stůl hnědé barvy, na němž stojí sádrový odlitek, znázorňující dva vojáky a důstojníka na rozvědce, práce M. Zachvatkina, s datem 1915.

Za pohovkou na podstavci je petrolejová lampa s hedvábným stínítkem tmavočervené barvy a kremovými krajkami.

Na podlaze u pravého rohu u stěny stojí dřevěný stolek pestré barvy s bílou mramorovou deskou. V pravém předním rohu stojí květinový stolek z napodobeného červeného dřeva s vyrytým zlatovým vzorem.

U pravé stěny stojí pletené rákosové lehátko s dvěma bočními opěradly a odkloněným lenochem, jež bylo vzato podle slov T. I. Čemodurova z Carského Sela při odjezdu do Tobolska.

Na stěnách přijímacího pokoje je pět olejových obrazů ve zlacených rámech, a nad lehátkem zrcadlo v pozlaceném rámu.

Kromě toho jsou v přijímacím pokoji tři březové židle s pleteným sedadlem a vyřezávaným opěradlem."

Jídelna, označená číslicí IX. (obr. 29). — „Podlaha je parketová, stěny jsou pokryty hnědými, tištěnými tapetami se vzorem vázy, olemovanými lištou. Strop je vymalován na způsob dubového

dřeva, uprostřed něho visí elektrický lustr, a pod ním je dubový stůl s vyřezávanými nohami; kolem stolu je 12 židlí s pletenými opěradly a sedadly a dvě podobná křesla.

Vlevo od vchodu u stěny stojí veliký, dubový, světlý bufet barvy stolu a židlí.

U stěny proti vchodu do jídelny je krb a nad ním zrcadlo v temném dubovém rámu tónu tapet a dveří; v krbu je napodobené žhavé uhlí a před ním poškozený kovový ventilátor z měděné síťky.

Po obou stranách krbu jsou dva obrazy lesní krajinky od malíře Voronkova, v černých vyřezávaných rámech. Vedle krbu je starší pojízdné křeslo s třemi koly s gumovými pneumatickými obručemi, náležející podle slov T. I. Čemodurova bývalé carevně.

V pravé stěně od vchodu jsou dveře na terasu, zevnitř uzavřené železnou, dírkovanou žaluzií na visací zámek. Jsou ověšeny květovanými záclonami temné barvy.

Vpravo od dveří je okno, směřující do zahrady, s podobnou portierou a s podobnou žaluzií, jako na dveřích na terasu; žaluzie je vytažena.

U podokenice jsou dva pletené květinové stolky; na jednom z nich stojí uschlá fíková palma.

Mezi dveřmi na terasu a oknem jsou neveliké nástěnné hodiny v tmavém pouzdře; zastavily se na 9.57 hod.

Pod hodinami je obraz-podnos, na němž pod sklem na černém sametu jsou položeny květiny z různých kovových lístků.

U pravé stěny od vchodu stojí neveliký, dubový bufet, barvy ostatního nábytku, s jednou poličkou; na ní leží vývrtka. Pod deskou jsou dvě zásuvky; v levé z nich jsou dvě dřevěné lžíce, lékovka z hnědého skla s nepatrným množstvím bílého prášku a prázdná láhev z tmavého skla s vytlačeným znakem: „Dvorní sklepy"; uprostřed těchto slov je carská korunka; láhev zapáchá vínem. V pravé zásuvce jsou tři velké bílé mísy od firmy Kuznecov, dvě kulaté a jedna podlouhlá; na okrajích této poslední na horní straně jsou dvě carské korunky. Těchto mís používala podle slov T. I. Čemodurova carská rodina při obědě. V pravé polovině bufetu, který se zakrývá dvířky, byla pocínovaná železná mísa s dvěma uchy; v levé polovině — velký, černý, železný podnos, podobná pocínovaná mísa a v ní velká mycí houba; v těchto mísách podle slov T. I. Čemodurova myl on a velkokněžny nádobí. Pod bufetem byly nalezeny tři špinavé utěrky.

U téže stěny je nízký, dřevěný kufr s vypouklým víkem, s železným kováním, potažený černým, obarveným, režným plátnem, s jedním vnitřním zámkem a dvěma železnými držadly po stranách; je dlouhý 71 cm, široký 57.2 cm a vysoký 26.4 cm. Dno a víko uvnitř jsou potaženy zámišem. Horní polovina vnitřního zámku je vytržena. Zevně na boční hraně nad zámkem je měděný, kulatý štítek s vyrytým číslem „622".

Vedle něho je obyčejný, dřevěný, sosnový, leštěný kufřík, dlouhý 50.6 cm, široký 37.4 cm a vysoký 33 cm, s dvěma držadly po stranách. Kufřík je prázdný.

Vedle kufříku jsou tři lahve z tmavého skla se štítky; na první je signatura: „Dvorní Lékárna Jeho Veličenstva. Rosmarin". Lahve jsou do poloviny naplněny tekutinou. Podle slov T. I. Čemodurova tekutiny v lahvích byly používány následníkem ke vtírání.

Nad skříní na stěně jsou dvě jelení hlavy a mezi nimi akvarelový obraz paňáci, hrajícího na mandolinu.

Nahoře na bufetu jsou dvě lampy — bronzová, elektrická se čtyřmi žárovkami na podstavci ve formě nahých žen, a petrolejová s bání ve formě vázy — a dvě bílá stínítka.

V levé horní části velkého bufetu jsou tři přihrádky; horní je prázdná, ve střední jsou čtyři zelené hrnéčky s bílými uchy, dvě víka od skleněných džbánů, máslenka ve formě slepice, dvě bílé, hluboké, oplachovací

misky (k samovaru) a malá skleněná lahvička se šroubovitým hrdlem. Ve spodní přihrádce je velká láhev s inkoustem Günthera-Wagnera, zavázaná hedvábnou, voskovanou látkou a hadříčkem; láhev je do poloviny naplněna inkoustem; velký, šedězelený čajník s bílou a zlatou výlevkou, ve kterém jsou zplesnivělé zbytky čaje; osm misek, z nichž tři jsou bílé, jedna zelená a čtyři bílé s modrou a zlatou obrubou a s carskou korunkou uprostřed; na spodní straně dna mají monogram „N. II." a rok „1910", „1915"; malá, prázdná váza, kulatá lahvička s mletým pepřem, neveliká, skleněná, pestře vzorkovaná váza s dvěma uchy, 15 porculánových talířků z továrny Kuznecovovy se zelenavými a modravými ozdobami na okrajích, sedm porculánových mělkých talířků, z nichž dva jsou menšího rozměru; talířky jsou bílé s modrou a zlatou obrubou; na okrajích každého z nich je ozdobená carská korunka a na spodní straně dna monogram „N. II." a rok výroby „1913", „1914" a „1909"; bílý porculánový talířek s růžovou a bleděmodrou ozdobou (kvítky); na spodní straně jeho dna je značka továrny Kornilových; prostá, prasklá sklenice, dvě lékovky s glycerinem a kolodiem.

Střední a pravá část obsahuje nádobí, jež patří podle slov Čemodurovových Ipatievovi. Nádobí, popisovaného v první části, používala carská rodina; inkoustem, jak říkal Čemodurov, psávala carevna.

V levé spodní části bufetu bylo devatenáct různě velikých a malovaných ikon s vyobrazením sv. Antonína, Jana a Mustafia, dřevěná ikona Sergěje Radoněžského, ikona s vyobrazením Kosmy a Damiana, ikona Dmitrije Soluňského, dvě ikony Symeona Verchoturského Divotvorce a dvě ikony Serafima Sarovského, dřevěná ikona Zvěstování Přesvaté Bohorodičky, ikona s vyobrazením proroka Ilji, obraz Matky Boží, malovaný na plátně, dva malinké nátělní medailonky ve stříbrné obrubě s ouškem, jeden se Spasitelem, rukou Netvořeným, a druhý s Nikolajem Divotvorcem. Na většině vyjmenovaných ikon jsou vlastnoruční nápisy carevniny a velkokněžen.

V téže části je velká, dřevěná, kulatá miska a v ní též kulatá, suchá, porovitá mýdlová massa; dále dřevěný talířek na mycí houbu; podle slov T. I. Čemodurova používal tohoto mýdla bývalý car při koupeli.

Střední a pravý oddíl v dolní části bufetu jsou prázdné.

Na poličce je košík, smaltovaná mísa, prázdná láhev, krabička, peroutka na prach a zelená noční lampička.

Při prohlídce jídelny bylo na jídelním stole ještě nalezeno toto: massivní jaspisový popelníček, dvanáct desertních talířků, tvaru mušle, náležejících podle slov T. I. Čemodurova carské rodině, a velká skleněná karafina."

Pokoj Demidové, označený číslicí XI. (obr. 30). — „Stěny jsou pokryty tmavošedými tapetami; strop a vnitřní strana dveří jsou vymalovány žlutavěbělavou olejovou barvou; uprostřed stropu visí zelený lustr s třemi žárovkami.

Proti dveřím jsou dvě okna s dřevěnými podokenicemi, podobnými římsami a se zelenými záclonkami v horní části oken.

V levém předním rohu je kulatý, tmavohnědě natřený, šestinohý stůl a u něho malinký, kulatý stolek podobné barvy, tři dubové, obyčejné židle s pletenými opěradly a sedadlem a vycpané křeslo ze soupravy v saloně.

V pravém rohu jsou dvě ramínka s měděným háčkem, náležející podle slov T. I. Čemodurova bývalému následníku Alexěji Nikolajeviči.

Na podokenici u levého předního rohu je neveliká karafina, poniklovaný elektrický přístroj k nahřávání onemocnělé části těla, velká láhev s tekutým vaječným mýdlem, flakon s tekutinou pro elektrický přístroj, čtyři menší lékovky, nízký porculánový kelímek s trochou borové vaseliny, dva kousky železa, kousek vaty, železný hák a malinký klíček na bílé šňůrce. Podle slov T. I. Čemodurova, přístroj a lék sloužily k léčení následníka Alexěje Nikolajeviče; klíč byl od jeho krabičky, v níž míval peníze."

Průchodní pokoj, označený číslicí XII. (obr. 30). — „V jídelně v pravém předním rohu jsou dvojkřídlé dveře, vedoucí do průchodního pokoje. V tomto vpravo je východ dolů v podobě vysoké skříně s poloskleněnými matnými dveřmi; ve skříni jsou hnědě natřené přihrádky až do výše dveří. Stěny a strop pokoje jsou vymalovány šedou olejovou barvou, podlaha je pokryta hnědým linoleem se vzorkem parket. Uprostřed stropu visí na šňůře žárovka.

V levém zadním rohu je dřevěný, stojanový věšák s železnými háky, žlutě natřený; zakrývá část okna, které, právě tak jako vedlejší okno, má dvojí rámy.

Na podokenici prvního okna je sáček s praženým ječmenem; část jeho je vedle na bílém talířku, který má na spodní straně carskou korunku a monogram „N. II. 1910"; hned vedle je prázdná láhev od limonády a lékovka s tekutinou, tři hřebíky, malá utěrka a dva talířky s malovaným okrajem a dnem; na hořejším je sušený čaj, spodní je na okraji rozbit.

Na podokenici druhého okna je sklenice, bílý tácek s carskou korunkou a monogramem „N. II."; na něm leží starý zubní kartáček; lahvička s nějakou tekutinou, špinavá velká konvice na kávu, útržek petrohradských novin z 9. prosince 1916, dva zkřivené hřebíky.

U okna je dřevěný, nenatřený, prostý, čtyřnohý stůl s dvěma zásuvkami. V levé z nich je malovaný talířek a bílá miska; na talířku jsou tři bílé suchary, a na misce sůl. Na dně zásuvky jsou drobty a několik kousků cukru. V pravé zásuvce je několik zamaštěných, špinavých papírů, dva kousky bílého mýdla a úlomky makaronů. Pod stolem jsou tři páry dřevěných kopyt, náležejících podle slov T. I. Čemodurova velkokněžnám Olze, Taťjaně a Marii Nikolajevnám.

Uprostřed pokoje stojí veliký, hnědý šatník, v němž nahoře a na zadní stěně jsou zatlučeny háky; bylo v něm nalezeno dvanáct dřevěných ramínek; na sedmi z nich — žlutých — jest monogram „A. F." a korunka; bílá ramínka bez monogramu, podle slov T. I. Čemodurova, patří carovi. V pravé spodní zásuvce je špinavý, malý ubrousek, několik různých lepenkových krabiček s víčky a různý papír. Levá zásuvka je prázdná.

U zadní vnitřní stěny stojí menší, starý stůl, v jehož zásuvce je lahvička s vybledlým inkoustem, visací zámek, klíček, držátko, kousek mýdla a plechový popelníček; vedle stolu na podlaze jsou rohože z koupelny, tři vložky na stříbrné nádobí z kufru, který byl popsán při prohlídce jídelny, prkno k žehlení s podstavci a bílým povlakem, hrubý, podlouhlý koberec na podlahu; z těchto věcí rohože, prkno, koberec a vložky do kufru jsou z inventáře dvora bývalého cara.

Tamtéž stojí dvě dubové židle a dubový stolek s mramorovou deskou, na níž leží pestrý povlak na opěradlo skládací postele; na něm jsou viděti červené skvrny.

Na zadní stěně šatníku jsou připevněny háky; na nich byla dvě ramínka na šaty, patřící bývalému carovi".

Kuchyně, označená číslicí XIV. (obr. 30). — „V levé zadní stěně je okno s dvěma okenními rámy. Stěny kuchyně jsou vymalovány šedě modrou olejovou barvou s tmavofialovým lemem, strop — bílou; na podlaze je hnědé linoleum s parketovým vzorkem.

Vlevo od vchodu na stěně je hnědá, dřevěná police, na níž jsou dvě prázdné, velké sklenice, bílá miska a pět útržků batistu, dvě větší lahve, jedna s terpentýnovým olejem a druhá se čpavkem, na nich jsou signatury „Dvorní Lékárny Jeho Veličenstva", velká láhev s trochou benzinu, se signaturou tobolské lékárny Dementieva, tři prázdné flakony, flakon s jakousi červenou tekutinou, velký flakon s nepatrným množstvím jakési tekutiny, dva modré sáčky s nějakým bílým práškem, litinový podstavec na žehličku, lahvička s inkoustem a přepálená žárovka; pod policí na podlaze je žíněný smeták a prázdná dřevěná bednička od čaje firmy Vysockého.

U okna stojí kuchyňský, velký, žlutě natřený dřevěný stůl se třemi zásuvkami a se třemi přihrádkami, které dole se zakrývají dvířky.

Na stole jsou tři prázdné sklenice, láhev s denaturovaným líhem, bílý hrneček od ikry, trochu kvasnic v papíru, brousek na nože, plechový kuthan, bílý talířek s mletým praženým ječmenem, čtyři nože firmy Fragé, na jejichž rukojetích jsou vyryty carské korunky, rendlík se zbytky krupičné kaše, v němž byla lžíce Fragého továrny s korunkou, sekáček na maso, dřevěná deska a bílý, plechový kbelík s trochou mouky.

V zásuvkách ve stole je roztrhaný papír, zlomený kuchyňský nůž, sáček s monogramem „M. A.", lýková štětka na mytí nádobí, kovová rukojeť od sekáčku na maso, tři misky a dva talíře s carskou korunkou a monogramem „N. II.", zlomené šídlo a balíček s jakýmsi jemným, žlutým práškem. Všechny tyto předměty jsou v pravé horní zásuvce.

V dolní přihrádce pod touto zásuvkou byl velký, měděný, pocínovaný rendlík s carskou korunkou, dva velké, bílé, ušpiněné ubrusy, deset velmi zašpiněných ubrousků — na některých z nich je též carská korunka; špinavá zástěra a dva ručníky.

Vedle stolu na podlaze je měděná bandaska na mléko, velká dřevěná bedna s uschlou zeleninou a talířek s carskou korunkou, na němž jsou kosti.

Nedaleko stolu, v levém předním rohu je velká, kuchyňská lednice.

V pravém předním rohu je velká dřevěná bedna a v ní dva prázdné sáčky, dvě tyčky a kousek mýdla.

Uprostřed kuchyně je bílý, prostý, čtyřnohý, jídelní stůl, dlouhý 2.27 m, široký 89 cm, s jednou zásuvkou.

Na stole je malinký rendlík, vařečka na těsto, kuchyňský nůž a neveliká plechová krabička od bonbonů „Ketty Boss". Zásuvka stolu je prázdná.

Proti němu u pravé vnitřní stěny je prázdný, měděný tác, velký měděný kbelík, dva měděné plechy na pečení chleba, měděný, čtverhranný, podlouhlý pekáč, železný plech; všechny tyto věci jsou pocínované a mají carskou korunku.

Poblíže pravého zadního rohu u téže stěny stojí stůl s velkou vnitřní přihrádkou, uzavírající se dvířky, žlutočervenou barvou natřený. Přihrádka je prázdná. Stůl je pokryt starým, špinavým, voskovaným plátnem a na něm leží neveliký, měděný rendlík, dva měděné, podlouhlé táce, dvě pánve z litiny, tři prázdné plechové nádoby od marmelády z rajských jablíček, z továrny Einem, dva — modrý a bílý — smaltované rendlíky, železná lopatka, velká, kuchyňská měděná naběračka, velké měděné síto, neveliký měděný rendlík s dlouhým držadlem, velký měděný hrnec k vaření v páře a velká měděná poklice od hrnce. Všechny tyto měděné předměty jsou pocínované a mají carskou korunku.

V pravém zadním rohu jsou úlomky cihel, dvě dřevěná řešeta a neveliká, měděná, podlouhlá, pravoúhlá mísa s výlevkou.

U zadní stěny je veliký sporák s troubou k pečení. Na plotně je železná, bílá, veliká mísa s dvěma uchy a měděný hrnec s carskou korunkou.

Na podlaze u sporáku je svazek polének; když byla rozebrána, nic se v nich nenašlo.

Na stěně u sporáku je dřevěný věšák ze tří tyček, na němž visí hrnec a ušpiněná, lýková, prázdná nákupní brašna.

Na podlaze se válí útržky papíru.

Na okně je sedm prázdných lahví; osmá je naplněna červenou ovocnou šťávou. Tamtéž stojí kulatá, plechová, prázdná nádoba s víkem."

Komnata velkokněžen, označená číslicí X. (obr. 25). — „Na podlaze je hnědé, čtverečkované linoleum; stěny jsou pokryty světlestříbřitými tapetami s růžově zelenavými květy; strop je vymalován růžovou olejovou barvou; dveře na vnitřní straně mají barvu stropu.

Vpravo a vlevo v zadních rozích jsou kamna s hermeticky se uzavírajícími ohništi, natřená do růžova klihovou barvou.

U stropu jsou tapety lemovány zlatou a zelenou lištou.

Uprostřed stropu visí elektrický lustr ve tvaru větve s třemi žárovkami.

Proti dveřím je okno; na podokenici je bílá záclona, prázdná, neveliká nádoba s jedním bonbonem „Monpensier", černá, krátká vlásnička, dva visací zámky, lahvička z hnědého skla s trochou jakési tekutiny; záclona je stočena. Na okně visí, jedním koncem dolů, dlouhý, vlněný, velmi jemný pléd pískové barvy, náležející podle slov T. I. Čemodurova bývalému carovi.

V pravém předním rohu je stojací zrcadlo v hnědém rámu, se stolkem.

U pravé stěny od vchodu stojí kovová zástěna světlozelené barvy, s vyobrazením kytice a ptáka, sedícího na větvi, židle a křeslo, jichž sedadla jsou potažena rudým cretonem a opěradla a nohy jsou černé, vyřezávané.

Vedle nich proti zrcadlu je bíle smaltovaná noční nádoba a dále dvě křesla popsaného již tvaru; na jejich opěradlech jsou povlaky, vyšité červenými nitkami.

V předním levém rohu je dřevěný květinový stolek a na něm kousek voskové svíce.

U levé stěny blízko kamen stojí čtyřnohý, hnědý, salonní stůl; na něm je dřevěná, zelenou koží potažená krabička; na zevní straně jejího víka je jakýsi vzorek v dekadentském slohu, s vyobrazením oblouku a květin; vnitřní zámek je vytržen a visí na víku; tři vnitřní přihrádky, jakož i víko na vnitřní straně jsou potaženy zeleným hedvábím; na dně jedné přihrádky jsou čtyři perleťové knoflíky a spínací špendlík.

Dále na stole leží: Nový Zákon a Žaltář v ruské řeči, obraz Feodorovské Matky Boží v dřevěném pouzdře, malovaný na dřevě; zadní jeho stěna je potažena malinovým sametem; s obrazu je stržen věnec, na němž podle slov T. I. Čemodurova byla hvězda s brilianty; na této ikoně jsou dvě úzké papírové stužky s těmito vlastnoručními nápisy carevninými: 1. „11 Jan 19, 38—42", 2. „9 Jan 19, 25, 37". Nahoře na ní leží kulaté medailonky: dva Matky Boží a jeden Jiřího Vítěze.

Z vyjmenovaných věcí jen Evangelium, podle Čemodurovových slov, náleží dětskému lokaji Sědněvu, ostatní jsou carevniny.

V zadním levém rohu u kamen stojí vysoký, černě natřený květinový stolek, na němž leží tři knihy: „Veliké v malém a Antikrist" od Sergěje Nilusa, „Vojna a mír", díl I., od Tolstého a Bible v ruské řeči.

Pod stolkem byla nalezena fotografie velkokněžny Marie Nikolajevny, navštívenka dvorního lékaře Botkina, a malý útržek papíru, na němž jsou napsána jména účinkujících osob v jakési anglické divadelní hře, v níž role byly rozděleny mezi Anastazií Nikolajevnou, Marií Nikolajevnou, Alexějem Nikolajevičem a Gibbsem. Na lístku je datum: „4. února 1918, Tobolsk".

V rohu u dveří je kálecí mísa, náležející podle slov Čemodurovových následníkovi.

Při prohlídce komnaty, v níž bydlely velkokněžny, bylo vybráno z kamen veliké množství popelu; byly v něm nalezeny ohořelé, kovové zbytky z rámečků na fotografie, medailonků, obrázků, ohořelý papír, roztavené sklo atp.

Komnata cara, carevny a následníka, označená číslicí XIII. (obr. 28.) — „Stěny komnaty jsou pokryty pruhovanými, jednobarevnými, bleděžlutými tapetami s širokou, vlnitou římsou s květy.

V pravé zevní stěně u vchodu, jakož i v přední stěně jsou dvě okna; v obou prvních oknech a v jednom u předního rohu jsou vnější i vnitřní rámy; vnější rámy, stejně jako v jiných pokojích, jsou celé natřeny bílou olejovou barvou. V okně u levého předního rohu jsou jen vnější okenní rámy; za nimi je zapuštěno železné mřížoví.

Vpravo u veřejí dveří stojí opřena o stěnu dřevěná, na jedné straně leštěná deska, dlouhá 93 cm, široká 57 cm. Této desky používal podle slov T. I. Čemodurova následník Alexěj Nikolajevič při své nemoci;

kladli mu ji přes postel a sloužila mu jako stůl, na němž psával, čítal, hrával si a jídal.

Vedle tohoto stolu (desky) stojí vysoký, hlazený květinový stolek. Na něm stojí lampička z červeného skla, do poloviny naplněná olejem; okolo lampičky je pel z květin.

Vedle tohoto stolku je roztahovací hrací stolek se zeleným suknem.

Mezi okny u pravé stěny je postaven kancelářský psací stůl se zeleným suknem a s pijavým papírem podobné barvy; má čtyři soustruhované nohy.

Na stole je bronzová elektrická lampa s modrým, ručně vyrobeným stínítkem; skleněná kazetka se stříbrným a pozlaceným kováním na okrajích, pestrá, úzká stuha a hnědá stužka, nepříliš dlouhá, polštářek na špendlíky z modrého hedvábí, skládací šachovnice se čtyřmi přihrádkami a s dvěma soupravami figur; knihy: „Modlitební kniha Jana, poustevníka na Sinaji"; na prvním listě je napsáno: „A. F. C. S. Březen 1916"; kniha je v pěkné, červené, safiánové vazbě; na rubu atlasové předsádky je exlibris s monogramem „A. F." a nad ním korunka; „O přetrpění zármutků" biskupa Ignatije Brjančaninova, v modré vazbě se zlatým tiskem na lícní straně a na hřbětě; na rubu přední desky této knihy je přilepeno exlibris ve formě kosočtverce s monogramem „A. F." a s korunkou nahoře; na zadní straně předsádky je vlastnoruční písmo carevnino: „A. F. Petěrhof 1906"; „Modlitební kniha" v modré, plátěné vazbě, vydaná r. 1882 Synodální knihtiskárnou; v ní na rubu první tiskové stránky je vlepeno exlibris s modrým okrajem a s monogramem „N. A." a s korunkou nahoře; na rubu posledního listu je napsáno inkoustem: „6. května 1883"; „Modré se zlatým" od Arkadije Averčenka, brožované; „Povídky pro rekonvalescenty" od téhož autora; 2, 8 a 13 díl sebraných spisů Čechova; měděný, podlouhlý rámeček na fotografii; pod zeleným pijavým papírem byly nalezeny lístky z nástěnného kalendáře. Dvě zásuvky stolu jsou prázdné.

V pravém předním rohu je toaletní stolek na dvou podstavcích se zrcadlem; po obou stranách zrcadla jsou žárovky. Stolek je vykládán dubovým dřevem a všechny jeho zásuvky jsou prázdné mimo velké střední zásuvky a zásuvky v horní části stolku. V zásuvce se nalézá bílá porculánová miska, dva prázdné flakony od kolínské vodičky od anglických firem, kulatý flakon ve formě malé karafinky s nepatrným množstvím kolínské vodičky; je vyzdoben květy; dvě malé, kulaté, skleněné nádobky bez víček; v jedné z nich je malé množství nějakých malinkých kuliček; neveliký, kulatý, zelený flakon se zabroušenou zátkou a s nalepeným štítkem „Lavendel Salz" a s německým návodem k užívání; kelímek s nepatrným množstvím coldcreamu a se signaturou „Dvorní Lékárna Jeho Veličenstva"; neveliký flakon s nějakou červenavou aromatickou tekutinou, malé, rovné nůžky na nehty, nedopalek stearinové svíce, asi tak polovina, nebozez s dřevěnou, leštěnou rukojetí a sirka s navinutým na konci malým kouskem vaty.

V horní střední široké zásuvce jsou tři dámské, tenké, černé vlásničky, kousek vaty a růžová, krátká šňůrka.

Na stolku je modrý, veliký flakon, naplněný esencí Kobjakovy elektrolytické vody, neveliká kulatá lékovka, dvě lžíce, jedna desertní a jedna kávová; v lékovce je vecpána vata. Dále je tam rozpáraný sametový knoflík a v něm vata.

Mezi okny u přední stěny je hnědý etažér se čtyřmi přihrádkami a vyřezávanými sloupky; v horní jeho přihrádce jsou tři lahvičky s nějakou tekutinou, velký, skleněný flakon s vodou a s uschlou větvičkou zimolézu, dva kelímky se zbytky borové vaseliny a coldcreamu, se signaturou „Dvorní Lékárny Jeho Veličenstva", bílý, porculánový koflík a v něm malá skleněná nálevka a skleněná schránka s dvěma malinkými štětečky. V druhé přihrádce je skleněná láhev střední velikosti, bez zátky, naplněná do poloviny bezbarvou tekutinou, a dva malinké úlomky křemene. Ve třetí přihrádce, počítaje shora dolů, je prázdná,

Obr. 97. Mrtvola psa »Jammy«, náležejícího velkokněžně Anastazii Nikolajevně, nalezená na dole.

Obr. 98. »Jammy« v náručí velkokněžny Anastazie Nikolajevny.

Obr. 99. Mýtina se sosnovým pařezem u otevřené šachty, kde byly zničeny mrtvoly carské rodiny.

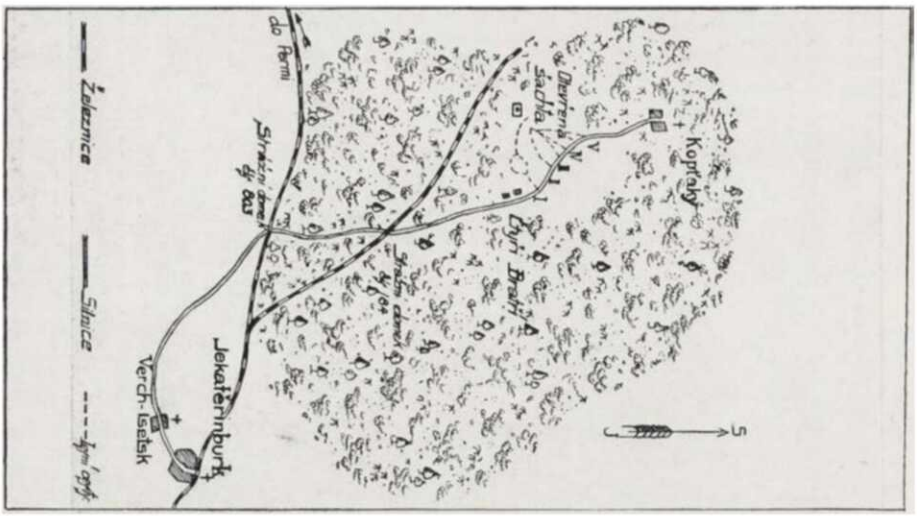

Obr. 100.

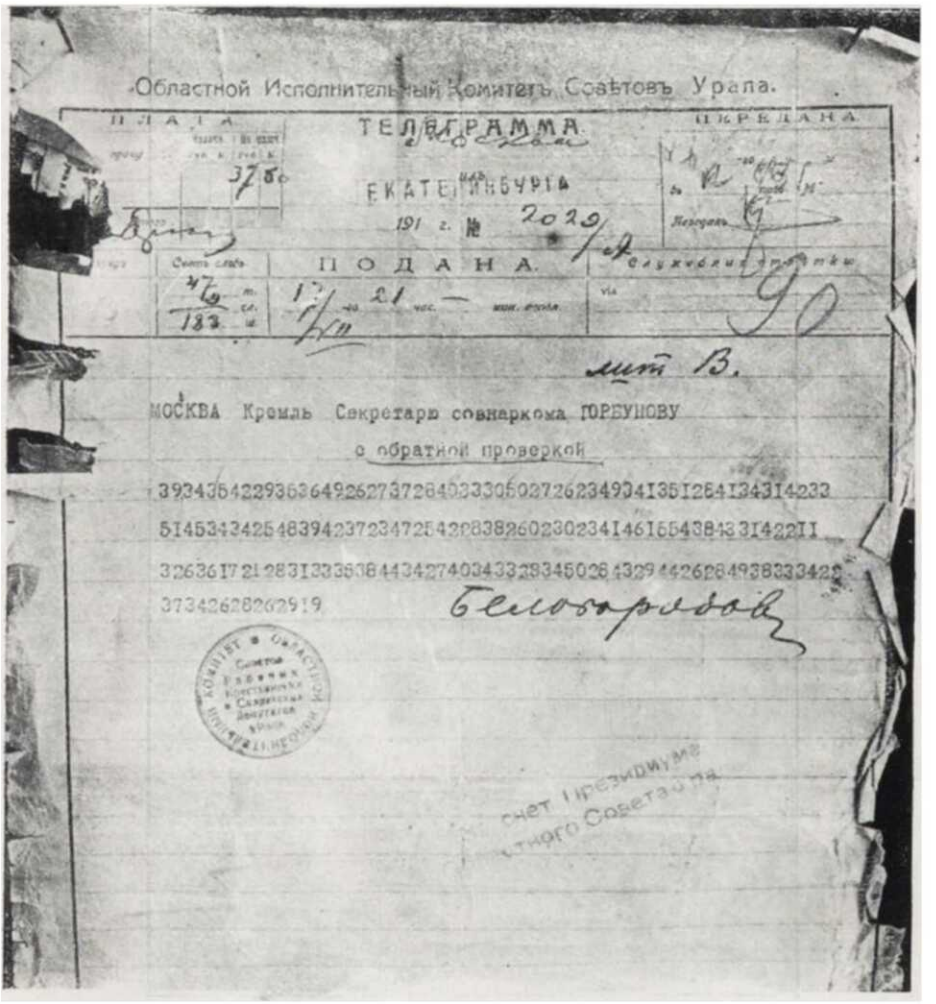

Областной Исполнительный Комитетъ Совѣтовъ Урала.

ПЛАТА. ТЕЛЕГРАММА. ПЕРЕДАНА.

ЕКАТЕРИНБУРГА

191 г. № 2029

ПОДАНА.

лит В.

МОСКВА Кремль Секретарю совнаркома ГОРБУНОВУ

с обратной проверкой

3934354229363649262737284033305027262349341351284134314233

5145343425483942372347254228382602302341461554384331422II

3263617212831333538443427403433283450284329442628493833342

37342628262919

Белобородов

Обл. Комитет Областной Исполнительный Комитет Советов Рабочих Крестьянских и Солдатских Депутатов Урала

Счет Президиума Областного Совета Урала

Obr. 101. »Oznamte Sverdlovu, že celou rodinu stihl týž osud jako hlavu; oficielně rodina zahyne při evakuaci.«

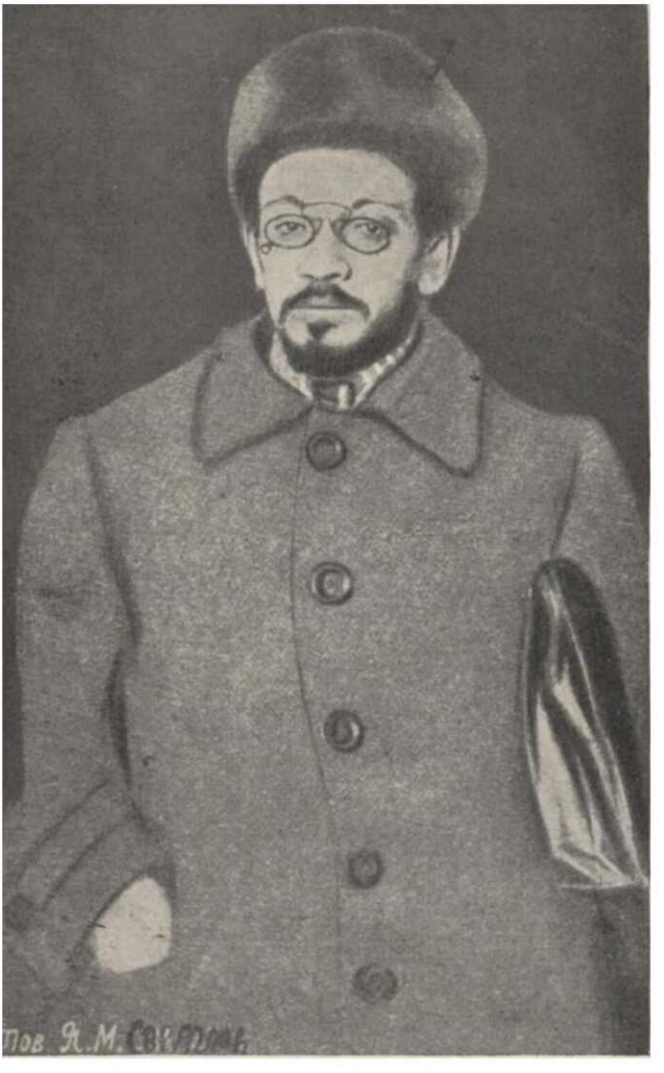

Obr. 102. Jakub Sverdlov.

velká lékovka, sklenice s trochou vody, bílá vosková svíčka, dřevěná sosnová tyčka, neveliký kousek starého, rozpleteného provázku a útržek hnědého papíru. Ve spodní přihrádce je skládací zouvák a sosnové prkénko čtverhranné formy, s dvěma úzkými žlábky.

Vedle etažéru je kulatý malý stolek s vykládanou, leštěnou, kulatou deskou; vedle něho na podlaze se válejí dvě celé tenké svíčky, jedna ulomená a jeden nedopalek.

Vedle etažéru též stojí dubem vykládaný, čtverhranný stolek se čtyřmi soustruhovanými nohami, na němž leží zadní list obálky z nějaké knihy, malinký talířek s krajinkou, ve formě mušle; na spodní jeho straně je tovární značka a monogram: „M. N."; 15 bílých tenkých voskových svíček, zabalených v papíře, lékovka s receptem dra Botkina „pro autore".

U tohoto stolku stojí křesło ze soupravy v saloně, s plátěným povlakem.

V předním levém rohu je dvojkřídlý šatník, natřený na způsob ořechového dřeva; v něm nebylo šatů, pouze na dřevěných háčcích viselo dvanáct dřevěných ramínek; na deseti z nich jest monogram „A. F.".

Vedle šatníku je železná zástěna, natřená zelenou barvou; na ní je namalován květ.

Vedle zástěny je u stěny mramorové umyvadlo, střední velikosti, s rozbitou deskou; na nástavní poličce umyvadla je karafina s vodou, lékovka s bílým práškem a tři flakony s nějakým lékem; na rozbité desce je sklenice ze žlutého skla, lahvička s lékem pro následníka a s receptem dra Botkina, kelímek s trochou coldcreamu, dva flakony s nějakým lékem (jeden z nich s receptem dra Botkina „pro autore"), zcela malinká lahvička s nějakým lékem a sedm malých, podlouhlých lístků na způsob záložek, s nějakými čísly jako poznámkami. V dolní části umyvadla je bílý plechový kbelík; na podlaze u umyvadla byla nalezena malinká, ořezaná tužka.

Vedle umyvadla u téže stěny je noční stolek, natřený na způsob ořechového dřeva, s mramorovou deskou, na níž stojí pět prázdných flakonů od kolínské vodičky, dvě sklenice, patřící k nočním lampičkám — červená a modrá, lahvička s nadmangaňanem draselnatým, lahvička z bílého skla s nějakým aromatickým olejem, velký flakon s jehličitou trestí, se signaturou „Dvorní Lékárny Jeho Veličenstva", bílý flakon s tekutinou „coluval", lékovka se zabroušenou zátkou a s nepatrným množstvím nějaké aromatické tekutiny, nízký kelímek s kovovou, šroubovitou uzávěrkou a s bílými pilulkami, na jehož stěnách je vytlačen nápis „Cascarine Leprince", a menší špinavý kalíšek z bleděmodrého skla.

Na nástavní poličce stolku je zelený šálek s táckem a malá kapací lahvička.

Dolní přihrádka je prázdná.

U umyvadla na podlaze je rohožka a na ní malý, dřevěný taburet.

V levém zadním rohu je menší, kulatý stolek.

V komnatě jsou tři dubové židle s pleteným sedadlem a jedna vycpaná, potažená rudým cretonem, ze soupravy v komnatě velkokněžen.

Na zadní levé stěně je upevněn věšák na ručníky ve formě tří tyček s kovovými bodci.

Podle slov Čemodurovových všechny tyto předměty, mimo nábytek, patří bývalé carské rodině."

Když konal Nametkin v Ipatievově domě prohlídku, byli jí přítomni dr. Bělogradskij a gardový kapitán Malinovskij.[1] Vypovídali:

[1] Svědci dr. Anatolij Ivanovič Bělogradskij a Dmitrij Appolonovič Malinovskij byli mnou vyslýcháni v Jekatěrinburku: první 13. června 1919, druhý 22. července téhož roku.

Bělogradskij: „Celkový dojem, jakým tehdy Ipatievův dům na mne působil, lze shrnouti takto: dům opustili obyvatelé; v domě není pánů; hospodařili v něm cizí lidé, kteří v kamnech zničili různé drobnosti z majetku carské rodiny; jen něco málo z nich se zachovalo."

Malinovskij: „V domě nezůstalo nic ze šatstva, ani z obuvi. Vybírali jsme popel z kamen. Byla nacpána popelem ze spálených věcí. Prosévali jsme popel. Zjistiti hlavní podstatu spálených věcí jsme nemohli; věci shořely na popel, ale někdy se přece dalo poznati, že byly spáleny tkaniny. Bylo to až nápadné. Bylo spáleno mnoho rámečků na fotografie, všemožných pěkných domácích předmětů. Bylo spáleno mnoho rozličných toaletních potřeb, jako na př. hřebenů, zubních kartáčků. Bylo mnoho začouzeného a roztaveného skla. Dojem, jehož jsem nabyl při prohlídce prvního poschodí, byl ten, že zde v nepřítomnosti obyvatelů všechno zpustošili: většinu všeho spálili nebo zahodili, a nedotkli se jen tretek."

§ 2.

Prohlídku v přízemí vykonal soudce Sergějev.

Pokoj, označený číslicí I. (předsíň), vzbudil v něm podezření. Zpozoroval tam na podlaze umývanou krev.

V jeho protokolu je zapsáno: „Podlaha v tomto pokoji je prkenná, žlutě natřená. Jeví zřejmé stopy mytí ve formě vlnitých a klikatých pruhů pevně ulpěvších částeček písku a křídy; u okrajových lišt je více nahromaděno této zaschlé směsi písku a křídy; na povrchu podlahy lze viděti červenavé skvrny. Tato část podlahy byla zvláštními značkami ohraničena a byla ochráněna před vnějšími vlivy."

Jasný obraz zločinu podal sousední pokoj, označený číslicí II.

Podlaha byla zde též myta: „Podlaha je též žlutě natřena a v levé polovině od vchodu z předsíně jeví podobné stopy mytí; u okrajových lišt lze též pozorovati větší vrstvy zaschlé směsi písku a křídy."

V tomto pokoji byly stěny a podlaha na mnoha místech poškozeny.

Abychom lépe pochopili mluvu soudních protokolů, nutno si všimnouti kromě plánku též i fotografických obrázků.

Vstupujeme-li z předsíně, označené číslicí I., do pokoje, označeného číslicí II., jeví se obraz, jaký spatřujeme na fotografii č. 43.

Na této fotografii jest viděti východní stěnu pokoje s dveřmi, vedoucími do sousední místnosti, označené číslicí III. (spižírny).

Tato východní stěna je dřevěná, pokrytá omítkou a tapetami.

Na obrázku jsou viděti dva zděné oblouky, na nichž spočívá klenutý strop pokoje. Oba jsou kamenné, omítnuté a pokryté tapetami, ale oblouk vpravo od diváka je v dolní části obložen prkny, na nichž jsou teprve nalepeny tapety.

K tomuto pravému oblouku se přimyká jižní stěna, vyobrazená na obr. 44.

Jižní stěna je kamenná, omítnutá a pokrytá tapetami. V dolní části je právě tak jako sousední oblouk obložena prkny, na nichž jsou teprve nalepeny tapety.

V jižní stěně je okno, směřující do Vozněsenské uličky, jediné v pokoji.

Dveře, vedoucí z pokoje, označeného číslicí II., do pokoje, označeného číslicí I. (předsíň), otevírají se dovnitř tohoto pokoje.

Obrázek č. 45 ukazuje tyto dveře se západní stěnou pokoje.

Na dveřích, viditelných na obr. 43, objevil Sergějev dva střelné zásahy: „V pravém křídle těchto dveří, ve výši 173.3 cm od podlahy, jest kulatý otvor; podobný otvor jest i v levém křídle dveří, ve výši 97.7 cm od podlahy; křídla jsou silná 5.5 cm; průměr otvorů na zevní straně dveří (z pokoje, označeného číslicí II.) jest 6.8 mm a průměr těchže otvorů na straně spižírny (pokoje, označeného číslicí III.) jest 8.2 mm."

Sergějev zjistil, že přibližně ve výši těchto otvorů ve dveřích jest stěna spižírny na dvou místech poškozena.

Bylo zřejmo, že do těchto dveří do spižírny vnikly střely z pokoje, označeného číslicí II., když dveře byly zavřeny.

Ve dveřích, vyobrazených na obr. 45, nalezl Sergějev jeden střelný zásah: „Ve veřejích dveří (vpravo na obrázku od diváka), ve výši 111 cm od podlahy, jest kulatý otvor naskrz; podobný otvor jest i na příslušném dveřním křídle. Otevřeme-li toto křídlo tak, že se dotýká veřejí, tu otvor ve dveřích se shoduje s otvorem ve veřejích; tento otvor se rozšiřuje podle toho, jak proniká zevnitř pokoje do otevřených dveří a ještě více rozšířen končí ve dveřích, kde v jeho okolí jsou odštípnuté částečky dřeva."

Bylo zřejmo, že do těchto dveří do předsíně vnikla střela z pokoje, označeného číslicí II., když dveře byly otevřeny.

Sergějev dále shledal, že východní stěna (obr. 43) je na 16 místech poškozena: „Na východní stěně je šestnáct vyhloubení, jakoby od střel nebo od nárazů nějakým tvrdým nástrojem. Při vyšetřování těchto vyhloubení sondou ukázalo se, že jejich směr a hloubku nelze určiti, ježto sonda v nich naráží na oddrobené částečky omítky. Aby mohla býti zřetelně popsána poloha všech těchto vyhloubení, byla po pořádku očíslována podle vzdálenosti od rohu levého oblouku směrem k veřejím dveří, které jsou u pravého oblouku; změřena byla též vzdálenost jednotlivých vyhloubení od podlahy. Výsledek měření možno shrnouti v tabulce takto:

Číslo pořadové	Vzdálenost od oblouku v cm	Vzdálenost od podlahy v cm
1	17	51
2	31	142
3	40	62·2
4	48 8	66·6
5	57·7	75·5
6	60	71·1
7	73·3	60
8	80	55·5
9	91·1	124·4
10	97·7	88·8
11	102·2	22·2
12	106·6	64·4
13	115 5	168·8
14	144·4	31
15	155·5	35·5
16	164·4	55·5

V okolí těchto vyhloubení objevil Sergějev zřejmé stopy omývání tapet: „V okolí vyhloubení č. 3, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 15 a 16 byly tapety určitě myty: místy pod setřeným papírem je znáti omítka; na některých částech umyté plochy je setřena pouze horní vrstva papíru, takže je zničen jen vzorek tapet."

Východní stěna nebyla porušena naskrz, nýbrž jen se strany pokoje, označeného číslicí II.

Sergějev nalezl, že i podlaha (obr. 43) je v šesti místech poškozena: „V levé polovině podlahy (od vchodu z předsíně), v obvodu plochy, jevící stopy omývání, lze pozorovati šest vyhloubení s nepatrně roztřepenými okraji; jejich hloubka nedá se při vyšetřování sondou zjistiti, protože v nich sonda naráží na částečky odštípnutého dřeva. Aby všechna tato vyhloubení mohla býti jasně popsána, byla při této prohlídce očíslována podle vzdálenosti od východní stěny, na níž bylo nalezeno zmíněných šestnáct poškození. Výsledky provedeného měření jeví se na tabulce takto:

Číslo pořadové	Vzdálenost od východní stěny v cm
1	35·5
2	93 3
3	95 5
4	37·3
5	22·2
6	82·2

Jižní stěna (obr. 44), jak ji našel Sergějev, byla porušena na dvou místech: „Na jižní stěně pod podokenicí a vlevo od ní (stojíme-li čelem k oknu) ve vzdálenosti 86.6 cm od sloupu oblouku a ve vzdálenosti 80 cm od podlahy v dřevě, jímž jest stěna obložena, je kulatý otvor naskrz. Podobný otvor jest o něco níže ve vzdálenosti 46.6 cm od podlahy a poněkud vlevo od prvního otvoru."

Střelné zásahy v obou dvěřích byly patrné. Těžší bylo určiti, čím byly porušeny stěny a podlaha. Sergějev proto dal z nich vyjmouti části dřeva.

Jakmile to bylo provedeno, bylo na bíledni, že toto porušení bylo způsobeno střelami.

V protokolu Sergějevově je poznamenáno o východní stěně: „Ve vyřezaných částech dřeva se stěny byly nalezeny revolverové střely"; o jižní stěně: „Nejdříve byl vyřezán jeden díl z hoření části stěny. Když byl vyjímán, vypadla z něho revolverová střela, která potom byla nalezena mezi dřevěným obložením a vlastní stěnou. Když byl vyřezán druhý díl (spodní), byla v něm objevena revolverová střela, která utkvěla ve vrchní vrstvě dřeva."

V podlaze kromě střel byla ještě objevena ve střelných kanálcích a ve štěrbinách mezi prkny místa jakoby krví zateklá: „Všechna vyhloubení v podlaze jsou způsobena střelami; některé střely uvázly ve dřevě; na průřezech kanálků, jimi zanechaných, byly objeveny červenavé skvrny, prosakující celou tloušťku prkna."

Sergějev bohužel nefotografoval pokoje označeného číslicí II, v tom vzhledu jak jej našel. Obrázky č. 43—45, které jsem já zhotovil, ukazují jej, když části dřeva z podlahy a ze stěn byly již vyřezány."

Na obr. 47 jsou viděti některé části dřeva z východní stěny s uvázlými střelami; na obr. 48 je část podlahy se střelou a s krevní kaluží; na obr. 49 je vyobrazena část podlahy s dvěma střelnými zásahy.

Při prohlídce pokoje, označeného číslicí II, jsem zjistil, že tam Sergějev nepostřehl ještě některé střelné zásahy. Objevil jsem je v obou obloucích (obr. 43).

V levém oblouku byly dva střelné zásahy: „Oblouk na přední straně (k diváku), v horní své části, ve výši 1.37 m od podlahy je poškozen: je zde vyhloubení kuželovitého tvaru, o vnějším průměru 4 cm; proniká omítkou do hloubky 2 cm a tapety kolem něho jsou zřejmě potrhány — cáry z nich visí kolkolem. Toto vyhloubení je nepochybně způsobeno střelou, která vnikla do této přední strany oblouku poněkud šikmo zdola nahoru; tak právě směřuje samo vyhloubení. Druhé vyhloubení, a to na boční straně oblouku (k východní stěně), nalézá se ve výši 70 cm od podlahy; jest podélného tvaru a bylo zřejmě způsobeno střelou; dlouhé je 3.5 cm,

hluboké 2 cm. Stopy svědčí o stejném směru střel: vypálily je osoby, které stály vlevo od dveří, vedoucích do tohoto pokoje z předsíně (označené číslicí I)."

Druhá střela do levého oblouku se kromě toho ještě odrazila a vlétla do východní stěny. Na obr. 43 je tento zásah z odrazu nejblíže podlaze a oblouku.

Pravý oblouk obzvláště upoutal moji pozornost. Část dřeva, jímž je oblouk obložen, byla již vyňata, jak jest to viděti i na obrázku. Učinil to Sergějev, ježto na tapetách byly pornografické kresby.

Právě na místě, kde byla vyňata část dřeva, objevil jsem v omítce zřejmý střelný zásah: „V omítce za dřevem, které bylo již vyňato, jest kuželovité vyhloubení, způsobené nesporně střelou. Je hluboké 2.5 cm a má vnější průměr 1 cm; nalézá se ve výši 1.6 m od podlahy."

Bylo nápadné, že tapety na oblouku blízko toho místa, kde bylo vyňato dřevo, jsou potrhány; zdálo se, že se po nich smeklo bodlo.

Část dřeva, kterou zde dal Sergějev vyjmouti, měla proto pro vyšetřování veliký význam.

V mém protokolu jest o ní poznamenáno: „Prkno, silné 3 cm, jest prostřeleno. Vstřel o průměru 1 cm je na straně pokryté tapetami. Výstřel je na opačné straně a je též kruhovitý; zde kolem něho se dřevo rozštěpilo a průměr se zvětšil asi na 1.5 cm. Střelný kanálek v prkně pokračuje i do omítky. Na této přední straně prkna jsou zřejmě viděti čtyři vbody, způsobené bodlem; tři z nich pronikají až na 1 cm celým prknem a jeden jest jen na povrchu: proniká tapetami, lepenkou a lehce zasahuje dřevo do hloubky 3 mm. Ostatní tři hluboké vbody mají stejné rozměry: délku a šířku 4 mm; povrchový vbod je dlouhý 5 mm. Všechny tyto vbody nalézají se pod střelným zásahem, a to ve vzdálenosti 6.75 cm; jsou všechny těsně vedle sebe. Aby mohlo býti určitě zjištěno, čím byly způsobeny tyto vbody, vkládalo se opatrně do nich ostří bodla ruské vojenské pušky: tvar vbodů se shodoval s tvarem bodla."

Sergějev také nepostřehl stříkanců krevních na tapetách. Objevil jsem je jak na východní, tak i na jižní stěně. (Jsou vymezeny a označeny šipkami na obr. 43 a 44.)

V mém protokolu je poznamenáno: „Na tapetách východní stěny v bezprostřední blízkosti míst, kde byly soudcem Sergějevem vyňaty části dřeva, směrem ke dveřím, vedoucím do spižírny (III), lze pozorovati četné stříkance krevní, jež vlivem dlouhé doby již zčernaly. Ale některé z nich uchovaly ještě charakteristickou barvu krve, červenavě žlutavou; všechny směřují od míst, kde je vyřezáno dřevo, nahoru a nalevo ke dveřím. Na tapetách jižní stěny v bezprostřední blízkosti míst, kde byly vyňaty části dřeva, lze pozorovati četné podobné stříkance

krevní; směřují od těchto míst nahoru a napravo, dolů a nalevo."

V tomto pokoji (označeném číslicí II) objevil Sergějev na jižní stěně německý nápis:

Belsatzar ward in selbiger Nacht
Von seinen Knechten umgebracht.

Je to 21. sloka známého díla německého básníka Heineho. Liší se od původní sloky Heineovy tím, že v ní chybí malinké slovo „aber".

Čteme-li Heineovo dílo v původním znění, pochopíme, proč asi je toto slůvko vynecháno. U Heineho 21. sloka je opakem předcházející 20. sloky. 21. sloka je spojena s předcházející slovem „aber". Zde však nápis vyjadřuje samostatnou myšlenku. Slovo „aber" je zde nevhodné.

Je možný jediný závěr: ten, kdo to psal, znal dílo Heineovo nazpamět.

Na obr. 50 lze viděti tento nápis.

Na téže jižní stěně jsem objevil zvláštní čtyři znaky. (Na obr. 51 lze je viděti.)

V přízemním pokoji č. X. Sergějev našel na dveřích nápis tužkou: „Rudolf Lacher I. T. K. Jäger Trient."

V tomto pokoji žil rakouský voják-zajatec, příjmením Rudolf. Posluhoval Jurovskému a jeho katům, rakouským a německým vojákům-zajatcům, přivedeným z čeky.

HLAVA OSMNÁCTÁ.

Znalecké posudky o poškození stěn a podlahy v Ipatievově domě. — Vědecké vyšetřování částí zakrvácené podlahy.

§ 1.

Části dřeva, které vzal Sergějev v Ipatievově domě, byly vyšetřovány dvojím způsobem.

Bylo nutno přesně zjistiti počet střelných zásahů v těchto částech a druh zbraně.

Bylo nutno vědecky vyšetřiti, nejsou-li na dřevě stopy lidské krve.

Podávám výsledek vyšetřování prvním způsobem, a to tak, jak je psáno v původním protokolu.[1]

1. — Část dřeva z východní stěny pokoje, označeného číslicí II.

„Na jedné straně této části jsou znáti zřejmé stopy omítky a rákosového podkladu. Na této straně lze jasně viděti dvě vyhloubení. Obě jsou konického tvaru, při čemž jejich okraje jsou otlačeny dovnitř. První z nich měří v průměru 10 mm, druhé — 6 mm. První je hluboké 2 cm, druhé 2.2 cm. Na dně druhého vyhloubení (2.2 cm) pod vrstvou omítky trčí spodek střely. Střela nebyla odstraňována."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Když znalec prozkoumal tuto část dřeva, přišel k pevnému přesvědčení, že první vyhloubení v této části jest otisk střely. Tento otisk zůstal pravděpodobně po střele z revolveru vzoru Nagan. Střela, nalezená v druhém vyhloubení, byla vytažena dlátem, při čemž celistvost dřeva bylo nutno porušiti. Střela nezměnila svého tvaru. Když znalec ji změřil, prohlásil, že byla zcela určitě vystřelena z automatické pistole. Určiti přesně vzor zbraně znalec prozatím odmítl, protože musel napřed střelu přesně zvážiti."

Znalecký posudek ze dne 27. února 1919.

„Přesným zvážením střely byla zjištěna váha 4.5 gr. Uvážíme-li tuto její váhu a vzhled (šroubové rýhy), můžeme souditi, že byla vystřelena z automatické pistole amerického vzoru."

---

[1] Tyto věci doličné jsem dal prozkoumati znalci z oboru vojenství (dělostřeleckému důstojníku) 26. a 27. února 1919 v Omsku.

2. — Druhá část dřeva z téže stěny.

„Na jedné straně této části jsou též znáti stopy omítky a rákosového podkladu. V této části je otvor, který proniká celou její tloušťkou. Otvor začíná na straně, pokryté zbytky omítky, a končí na opačné straně. Je kulatý a má průměr 6 mm. Kraje otvoru na začátku jsou otlačeny směrem dovnitř."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Znalec nabyl přesvědčení, že otvor v této části dřeva byl způsoben střelou, která prolétla celou jeho tloušťkou. Střela byla vypálena z revolveru, pravděpodobně vzoru Nagan."

3. — Třetí část dřeva z téže stěny.

„Na jedné straně této části jsou též stopy omítky a rákosového podkladu. Na této straně jest otvor, který prochází celou částí. Je kulatý a má průměr 6 mm. Okraje otvoru na straně pokryté omítkou jsou otlačeny dovnitř. Jest jasně viděti, že tento otvor jest průstřel. Sergějev na této části poznamenal tužkou: „Střela byla vyňata."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Podle úsudku znalce byl otvor v této části způsoben střelou, která prošla celou její tloušťkou. Na střele jsou tři šroubové rýhy; byla vystřelena z revolveru, jehož vzor není možno určiti."

4. — Čtvrtá část dřeva z téže stěny.

„Jedna její strana jeví též stopy omítky a rákosového podkladu. Na této straně dřeva jest kulaté vyhloubení o průměru a hloubce 1 cm. Okraj jeho je otlačen dovnitř. Dno vyhloubení má též stopy omítky."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Znalec po prozkoumání této části dřeva nabyl přesvědčení, že toto vyhloubení je otisk střely, jež byla vypálena z revolveru nebo z automatické pistole."

5. — Pátá část dřeva z téže stěny.

„Na této části je též znáti omítka a otisk rákosového podkladu. Na této její straně jest kulatý otvor o průměru asi 10 mm. Sonda, zavedená do tohoto otvoru, proniká do hloubky ,8 cm, kdež naráží na jakýsi tvrdý předmět, který při poklepu vydává kovový zvuk."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Střela byla dlátem vytažena, čímž se porušila celistvost této části. Náboj zachoval svůj původní tvar. Znalec po jeho zvážení nabyl pevného přesvědčení, že byl vystřelen z revolveru vzoru Nagan."

6. — Šestá část dřeva z téže stěny.

„Jedna její strana jeví stopy omítky a otisk rákosového podkladu. Na jedné straně dřeva jsou dvě vyhloubení. Jedno z nich má průměr 10 mm a hloubku 5 mm. Druhé vyhloubení měří v průměru 8 mm. Okraj dřeva kolem tohoto jest otlačen dovnitř. Vyhloubení je hluboké 2.8 cm. Dále se sonda nemůže vsunouti a naráží na spodek střely, která utkvěla ve dřevě. Lze ji viděti pouhým okem."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Podle úsudku znalce jest vyhloubení, nalezené při prohlídce této části, otiskem střely. Tomuto otisku odpovídá nejvíce střela z revolveru Naganu. Střela, nalezená při prohlídce této části, byla opět dlátem vyňata, při čemž celistvost této části se porušila. Střela zachovala téměř původní tvar. Po změření střely nabyl znalec přesvědčení, že byla vypálena z automatické pistole (šroubové rýhy)."

7. — Sedmá část dřeva z téže stěny.

„Na jedné straně její jsou též stopy omítky a rákosového podkladu. Na dvou bočních stranách této části dřeva jsou jasně viděti dvě kruhovitá vyhloubení o průměru asi 10 mm. Tato vyhloubení byla způsobena patrně dvěma střelami, které vnikly do této části dřeva se stran."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Znalec prozkoumal tuto část a nabyl přesvědčení, že jde o sledy dvou střel, které vnikly do dřeva. Jedna byla vypálena z revolveru,

jehož hlaveň měla tři závity, a druhá — z revolveru, jehož hlaveň měla čtyři závity."

8. — Osmá část dřeva z téže stěny.

„Jedna její strana jeví stopy omítky. Na jedné boční straně jest oblá drážka, která vede podélně a má průměr asi 8 mm."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Drážka v této části jest způsobena revolverovou střelou. Žádných jiných závěrů o této střele nelze učiniti."

9. — Devátá část dřeva z téže stěny.

„Podél jedné z jejích bočních stran jest oblá drážka průměru 11 mm. Jedna strana této části jeví stopy omítky a otisk rákosové vložky. Drážka začíná právě u této strany."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Když znalec prohlédl tuto část, nabyl přesvědčení, že drážka v této části jest způsobena revolverovou střelou. Vznikla odrazem a proto není možno učiniti o ní jiných závěrů."

10. — Desátá část dřeva z téže stěny.

„Jedna její strana jeví stopy omítky. Na této straně jest kulaté vyhloubení průměru 10 mm. Sonda, zavedená do tohoto otvoru, proniká téměř naskrz a naráží na spodek střely, která utkvěla ve dřevě a vyčnívá z něho 1 cm."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Střela, nalezená při prohlídce této části, byla opět dlátem vyňata, což se bez porušení dřeva nezdařilo. Střela zachovala téměř původní tvar. Když ji znalec změřil, nabyl přesvědčení, že byla vypálena z revolveru vzoru Nagan."

11. — Jedenáctá část dřeva z téže stěny.

„Na jedné z jejích bočních stran jest kruhovitý otvor o průměru 8 mm. Sonda, zavedená do tohoto otvoru, proniká téměř celou tloušťkou dřeva a naráží na spodek střely, která poněkud vyčnívá."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Střela, nalezená při prohlídce této části, byla též dlátem vyňata, při čemž celistvost této části se porušila. Střela zachovala téměř původní tvar. Po jejím změření nabyl znalec přesvědčení, že byla vypálena z revolveru vzoru Nagan."

12. — Dvanáctá část dřeva z téže stěny.

„Ve středu rozštěpu vězí střela."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Střela byla z odštěpeného kousku, který se ulomil, lehce vytažena. Zachovala téměř původní tvar. Když ji znalec změřil, nabyl přesvědčení, že byla vypálena z revolveru vzoru Nagan."

13. — Třináctá část dřeva z téže stěny.

„V odštěpeném kousku dřeva šikmo lehce vězí střela. Jest téměř celá viditelná a má plášť. Hlava její jest jakoby useknuta nebo sploštěna nárazem."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Z odštěpeného kousku dřeva byla střela lehce rukou vyňata. Plášť její jest poněkud odřen. Když znalec změřil střelu, nabyl přesvědčení, že byla vypálena z revolveru vzoru Nagan."

14. — Část dřeva z jižní stěny.

„Uprostřed této části na straně pokryté tapetami jest vstřel kulatého tvaru, průměru 6 mm. Směřuje k jedné z bočních stran části, kdež utkvěla střela, jasně viditelná pouhým okem."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Střela zachovala téměř původní tvar. Když znalec ji změřil, nabyl přesvědčení, že byla vypálena z revolveru vzoru Nagan."

15. — Druhá část dřeva z téže stěny.

„Uprostřed této části na straně, pokryté tapetami, je kruhovitý otvor o průměru asi 1 cm. Tento otvor směřuje dovnitř šikmo celou tloušťkou dřeva a vychází na opačné straně, blíže boční hrany."

Znalecký posudek ze dne 26. února 1919.

„Po prozkoumání této části nabyl znalec přesvědčení, že otvor byl způsoben revolverovou střelou."

Ve východní stěně bylo tudíž znalcem zjištěno celkem 16 revolverových střelných zásahů (z nich 9 průstřelů); v jižní stěně byly zjištěny dva střelné zásahy.

16. — Část podlahy.

„Jedna strana prkna je natřena žlutou barvou. Na této jeho straně jsou naznačeny tužkou dva pravoúhelníky.[2] Uprostřed jednoho z nich je ovální otvor, dlouhý 1.5 cm, široký 1.1 cm. Okraje tohoto otvoru jsou otlačeny dovnitř. Jest zcela jasně viděti, že tento otvor byl způsoben střelou, jež vnikla do dřeva z natřené strany. Sonda, zavedená do tohoto otvoru, proniká celou tloušťkou prkna a vychází na opačné straně. Jest to tedy průstřel. Otvor na nenatřené straně má též ovální formu; je dlouhý 1 cm, široký 9 mm. Ale přesné rozměry jeho je těžko změřiti, ježto se na této straně dřevo poněkud odštěpilo a tím přesný tvar a velikost otvoru staly se neurčitými. Okraje otvoru na natřené straně prkna, jak se zdá, mají ještě zvláštní zabarvení: temně červené. Ale bez vědeckého vyšetřování nedá se zjistiti jeho původ, ježto je možno, že toto zabarvení, jež se liší od barvy prkna, je způsobeno podnátěrem, na nějž je nanesena vlastní barva, která se kolem otvoru odloupla, patrně nárazem střely. Uprostřed druhého pravoúhelníku jest otvor stejného tvaru jako otvor právě popsaný; je dlouhý 2.3 cm, široký 1.5 cm. Sonda, zavedená do tohoto otvoru, proniká jen do hloubky 2.5 cm; zde naráží na spodek střely, jasně viditelné pouhým okem. Okraje tohoto otvoru, způsobeného střelou, jsou též otlačeny dovnitř. Kolem tohoto otvoru na natřené straně prkna lze pozorovati ještě jakési jiné zabarvení, též do temnočervena. Při pečlivé prohlídce tohoto střelného kanálku na drobných, odštěpených částečkách prkna v nejbližším sousedství střely nalezeno bylo několik vlákének látky. Jedna z nich byla krémové barvy, druhá — červené. Tato vlákénka byla opatrně sondou z kanálku vyňata a uložena do zvláštního balíčku. Střelu bylo nutno ponechati v loži, dokud nebude provedeno vědecké vyšetření onoho zabarvení, které lze pozorovati kolem obou vstřelů."

17. — Druhá část podlahy.

„Jedna strana prkna je natřena podobnou barvou, jako část právě popsaná. Uprostřed této části na natřené straně je otvor téměř kruhovitý, průměru 1 cm. Okraje tohoto otvoru jsou otlačeny dovnitř. Otvor jde naskrz: proniká celou tloušťkou dřeva. Změřiti jeho rozměry na opačné straně není možno, poněvadž dřevo je tu roztřepeno. Povrch prkna na natřené straně, u vchodu do otvoru, i na opačné straně, u východu, jakoby měl jakési zabarvení do temnočervena. Ale určiti jeho povahu podle makroskopického ohledání není možno. Otvor je nepochybně způsoben střelou."

18. — Třetí část podlahy.

„Na jedné straně je prkno natřeno stejnou barvou, jako předcházející části a jsou na něm též patrny čáry tužkou. Na této natřené straně lze v něm pozorovati kruhovitý otvor, který proniká sice celou tloušťkou prkna, ale nevychází na straně opačné, nýbrž se uhýbá a končí v jedné z bočních stran. Jeho rozměry na této straně lze těžko určiti, ježto stěny otvoru se tu poněkud stáhly. Jeho okraje na natřené straně jsou též otlačeny dovnitř. Podezřelého zabarvení kolem otvorů není pozorovati."

19. — Čtvrtá část podlahy.

„Jedna její strana je natřena podobnou barvou, jako předcházející části. Na samém okraji této části lze viděti malou, tmavočervenou skvrnu, kulatého tvaru, průměru 5 mm. Je na té straně části, která je natřena

[2] Tužkou naznačoval Sergějev, která část dřeva se má vyříznouti.

barvou, a přitom blízko hrany. Část dřeva u samé hrany blízko té skvrny byla buď odseknuta dlátem, anebo se sama odštěpila. Celá boční strana prkna, počínaje hranou, kde je podezřelá skvrna a kde se dřevo poněkud odštěpilo, je zbarvena jakoby krví. Toto zabarvení je 7 cm dlouhé a 2.5 cm široké."

20. — Pátá část podlahy.

„U samého okraje dřeva na natřené straně je kulaté vyhloubení o průměru 2 cm a hloubce ½ cm. Uprostřed vyhloubení jest viděti střelu, která vnikla do dřeva a zploštila se. Dno vyhloubení kolem střely a okraje jeho zdají se míti stopy krve. Boční strana této části jeví patrný krvavý povlak, začínající právě od okraje vyhloubení, v němž vězí střela. Povlak je dlouhý 7 cm a prostupuje celé prkno."

Znalecký posudek ze dne 26. a 27. února 1919:

a) o střele v části podlahy, uvedené v 16. bodě:

„Po zvážení střely byla zjištěna váha asi 15 gr. Střela byla změřena pravítkovým hmatadlem, aby mohl býti zcela určitě zjištěn druh zbraně, ze které byla vypálena. Měřila v průměru 11.43 mm. Byla vypálena z automatické pistole vzoru Colt, kalibru 45;"

b) o střele v části podlahy, uvedené v 20. bodě:

„Tato střela jest velmi značně zploštěna. Nebyla proto měřena. Váží 5.5 gr. Lze míti za to, že byla vypálena z automatické pistole, zhotovené v Evropě (leč ne v Rusku)."

Nebylo nejmenší pochyby, že v pěti částech podlahy bylo šest střelných zásahů. Části ty bylo nutno zachovati k provedení zkoušek na krev. Proto jsem raději upustil od řešení otázky, jakou zbraní byly způsobeny ostatní střelné zásahy a omezil jsem se na to, že jsem ukázal znalci jen dvě střely.

Na obr. 52 jsou vyobrazeny některé střely, nalezené v Ipatievově domě.[3]

§ 2.

Vědeckému vyšetřování zakrvácené podlahy bylo podrobeno celkem pět částí: jedna z pokoje, označeného číslicí I., a čtyři z pokoje, označeného číslicí II.

Vyšetřování bylo prováděno ve dvou různých ústavech. Jeden vyšetřoval všechny části, kde jsem já našel krev.[4] Druhý ústav zkoumal k žádosti Sergějevově část posledně uvedené části.

Podávám výsledek vyšetřování tak, jak to je v původních protokolech:

A) CHEMICKO-MIKROSKOPICKÉ VYŠETŘOVÁNÍ.

„Podezřelé skvrny na prkně č. 297 byly tak malé, zejména skvrna na okraji prkna v prostoru, vymezeném tužkou, že bylo velice pochybným, dají-li positivní reakci s guajakovou tinkturou.

---

[3] Na tomto obrázku nejsou všechny střely. Část jich Sergějev rozdal různým osobám.

[4] Nutno míti na zřeteli, že část podlahy z pokoje, označeného číslicí I., popisuje se ve vyšetřovacím řízení v prvním bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919; ostatní části — v bodech 2, 3, 5 a 6 téhož protokolu. V aktech vědeckého vyšetřování první část byla dle dohody označena číslem 297, ostatní — čísly 298, 299, 300 a 301 a kde toho bylo potřebí, použito bylo písmen ruské abecedy.

Naproti tomu, ukázala-li by se reakce jen trochu positivní, mohlo by se souditi, že je to vyvoláno jinými látkami, seškrabanými s vyšetřovaného prkna, třebas součástmi barvy, dřevoviny, laku atd.

Proto bylo nutno se především přesvědčiti, nedá-li tu positivní reakci sama hmota prkna s vrstvou podlahové barvy. Za tím účelem jsem seškrabal předem vyčištěným, tenkým, placatým dlátem část natřeného povrchu prkna č. 297 na tom místě, kde nebylo podezřelých skvrn. Seškrabaný materiál, ve větším množství, než jaké mohla dáti podezřelá skvrna, byl promyt 1% ammoniakem na porculánové misce (misku jsem sám předem vyčistil chromovou směsí a vymyl vodou). Ammoniak — 25% od firmy Kahlbaum v Berlíně — byl přesně zředěn redestilovanou vodou, již jsem připravil opětnou destilací destilované vody po přidání kyseliny sírové a nadmangaňanu draselnatého (H_2SO_4 byla z Tentělevské továrny v Petrohradě).

1% ammoniaku byly přidány 2 cm³, po šestihodinovém odmáčení byla tekutina odfiltrována velmi malým filtrem (nálevka k filtrování byla předem vyčištěna chromovou směsí a vymyta vodou), filtr a zbytky seškrabaného materiálu byly promyty 5 cm³ redestilované vody. Filtrát byl přenesen na předem vymytou a vyžehanou platinovou misku, na níž byl odpařován do sucha pozvolným zahříváním misky, a to tím způsobem, že miska stála v thermostatu, v němž teplota nepřekročila 80° C. Po odpaření vody bylo přidáno k suchému zbytku 0.2 cm³ 60% kyseliny octové, 2 cm³ absolutního alkoholu, 1 cm³ čerstvého alkoholického roztoku guajakové pryskyřice a 1 cm³ ozonisovaného terpentinu: žlutavé zabarvení směsi nezměnilo se ani po uplynutí 50 minut.

Paralelně s tímto vyšetřováním byla vyzkoušena zkoumadla; byla udělána směs: 1 cm³ 60% kyseliny octové, 3 cm³ alkoholu, 3 cm³ čerstvé 1% guajakové tinktury a 3 cm³ ozonisovaného terpentinu — žlutavé zabarvení směsi nezměnilo se ani po uplynutí 60 minut.

Kromě toho, současně s výše popsaným vyšetřováním seškrabaných částeček prkna č. 297, bylo provedeno prozkoumání těchže vyšetřovaných částeček, ale tak, že k nim byla přidána zředěná lidská krev (v poměru 1 : 1000), která do té doby byla 3—4 dni uschována, ve množství 0.1 cm³, 0.3 cm³, 0.5 cm³ a 1 cm³. Postup celé zkoušky byl přesně zachován. Výsledek byl tento:

Výtažek ze seškrabaných částeček, k němuž bylo přidáno 0.1 cm³ zředěné krve, způsobil během 15 minut velmi slabé zelené zbarvení guajakové reaktivní směsi; výtažek ze seškrabaných částeček s 0.3 cm³ zředěné krve způsobil ihned jasné zelené zbarvení guajakové reaktivní směsi. Zelené zbarvení reaktivní směsi nastalo ještě zřetelněji s výtažkem ze seškrabaných částeček, k němuž bylo přidáno 0.5 cm³ zředěné krve. Konečně výtažek ze seškrabaných částeček, k němuž byl přidán 1 cm³ zředěné krve, zbarvil ihned směs do temně modrozelena.

Takovým způsobem jsem zjistil, že seškrabané částečky s podlahového prkna č. 297, a to s natřené jeho strany, nedávají samy o sobě reakce s guajakovou tinkturou a že nesporně positivní reakce byla docílena jen tehdy, nalézalo-li se v seškrabaných částečkách 0.3 cm³ zředěné lidské krve.

Potom bylo přistoupeno k vyšetření podezřelých skvrn na věcech doličných.

„Část prkna" č. 297 má na natřené straně dvě skvrny v prostoru, vymezeném tužkou — jednu téměř uprostřed prkna (označujeme ji číslem 297-A), druhou na okraji prkna (297-B).

„Část prkna" č. 298 jeví stopy krevního rozlivu (avšak bez větších sraženin) na stěnách kanálku střely, která v prkně utkvěla a 24. února byla vyňata.[5] Pojmenovali jsme jej č. 298-A. Druhá podezřelá skvrna na prkně č. 298 jest na okraji průstřelu. Poněvadž tato skvrna byla velmi nepatrná, rozsekl jsem prkno v ose průstřelu; po obnažení ka-

[5] Střela byla vyňata v mé přítomnosti.

nálku průstřelu shledán byl v něm podezřelý rozliv, přímo související s podezřelou skvrnou na okraji průstřelu a sahající do poloviny kanálku; větších sraženin zaschlé krve nebylo na tomto rozlivu nalezeno; označujeme jej číslem 298-B.

„Část prkna" č. 299 je prostřelena; ježto podezřelé skvrny na okrajích tohoto průstřelu jsou velmi malé, bylo v ose průstřelu prkno rozseknuto; nebyl však při tom obnažen celý kanálek průstřelu, nýbrž jen dolní jeho část, která tvoří přibližně polovinu kanálku; po celé jeho délce bylo viděti podezřelý rozliv, přímo související s podezřelými skvrnami na okrajích průstřelu; větších sraženin krve nebylo na něm nalezeno.

„Část prkna" č. 300. Aby se dala na něm zjistiti krev, byly seškrabány částečky dřeva s té strany, která tvoří škvíru v podlaze a na níž jest viděti část kanálku, zanechaného střelou. Na této straně prkna jest viděti podezřelý rozliv s nepatrnou vrstvou sražené zaschlé krve.

„Část prkna" č. 301 je vzata z okraje prkna. Blízko hrany, tvořící škvíru v podlaze, jest lože střely, vyňaté 24. února 1919; jeho okolí je zabarveno podezřelým rozlivem, který se rozšiřuje na onu stranu prkna, která tvoří škvíru v podlaze. Při vyjímání střely odštípl se kousek prkna, jejž nutno přiložiti na původní místo, aby bylo patrno, že skvrna u lože střely a rozlivy na škvírové straně prkna bezprostředně spolu souvisejí. Rozlivy na škvírové straně tvoří místy velmi jemné, zaschlé sraženiny krve.

Zkoušce ozonové a haeminové (na Teichmannovy krystaly) byly tedy podrobeny podezřelé skvrny 297-A, 297-B, 298-A, 298-B, 299, 300, 301.

Skvrny č. 297-A a 297-B byly seškrabány zúplna; ostatní skvrny, t. j. č. 298-A, 298-B, 299, 300 a 301, které byly dosti veliké a mohly tudíž poskytnouti materiál i k provedení zkoušky Uhlenhutovy, byly seškrabány jen částečně.

Seškrabané částečky, položené vždy na zvláštní porculánovou misku (předem vymytou a očištěnou chromovou směsí), byly odmáčeny v několika kapkách redestilované vody a potom ve 2 cm³ 1% roztoku ammoniaku. Po šestihodinovém odmáčení byly tekutiny filtrovány (nálevky k filtrování byly předem promyty a vyčištěny chromovou směsí); filtráty byly přeneseny do předem vymytých a vyžehaných platinových misek; filtry a seškrabané částečky byly ještě dvakrát promyty malým množstvím redestilované vody; promývací voda byla zachycována do příslušných platinových misek. Po tomto pochodu bylo v každé platinové misce 5 až 8 cm³ tekutiny (extraktu). K provedení dalšího vyšetřování bylo nutno získané extrakty zkoncentrovati; koncentrace bylo docíleno zahříváním, při čemž voda a prchavé látky, jako na př. ammoniak, se odpařovaly. Zahřívání se dělo tak, že platinové misky s extrakty byly postaveny do thermostatu, v němž teplota nepřekročila 80° C. Když obsah misek se zmenšil přibližně na 2 cm³ u č. 297-A a 297-B a na 3—4 cm³ u č. 298-A, 298-B, 299, 300 a 301, bylo zahřívání přerušeno.

Při provádění zkoušky ozonové bylo postupováno takto: z každé platinové misky bylo odlito do vypláchnutých, úplně čistých zkumavek asi 0.5 cm³ vyšetřovacího extraktu; do každé zkumavky bylo potom přidáno 0.3 cm³ 60% kyseliny octové; tyto směsi byly zkoušeny modrým lakmusovým papírkem — reakce byla u všech zřejmě kyselá. Potom byly do každé zkumavky přidány 2 cm³ čerstvé 1% guajakové tinktury a 2 cm³ ozonisovaného terpentinového oleje.

Č. 298-A, 298-B, 299, 300 a 301 dala jasně positivní reakci, která se jevila tím, že reaktivní směs se ihned zbarvila temně modře.

Dosti zřetelnou reakci dalo č. 297-A — objevilo se ihned světlemodré zabarvení směsi.

U č. 297-B (asi 0.5 cm³ extraktu, jak bylo výše řečeno) nastalo neurčité zabarvení směsi. Proto byl podroben zkoušce ozonové všechen obsah platinové misky, t. j. všechen extrakt z podezřelé skvrny. Zkouška byla provedena takto: k extraktu bylo přidáno 0.5 cm³ sehnané kyseliny octové (tekutina nabyla poté ostře kyselé reakce, jak bylo zjištěno

Označení bodů a protokolů vyšetřujícího soudce, v nichž jsou popsány věci doličné	Příslušná čísla znaleckého protokolu	Čísla porculánových misek, v nichž se provádělo vyloužení krve	Čísla platinových misek, do nichž byly přeneseny filtrované extrakty a promývací voda	Barva extraktů po filtraci a promytí filtrů	Výsledek ozonové zkoušky
„Část prkna," popisovaná v 1. bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919	297-A	I.	8	Slabě růžová	Reakce positivní: jasně modré zbarvení objevilo se ihned po použití části extraktu
	297-B	II	9	Bezbarvá	Reakce positivní: slabě modré zbarvení objevilo se ihned po použití všeho extraktu
„Část prkna," popisovaná v 2. bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919	298-A	VI.	7	Červenavá	Reakce zřejmě positivní: temně modré zbarvení směsi objevilo se ihned po použití části extraktu
	298-B	VII.	1.	Červená	
„Část prkna," popisovaná v 3. bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919	299	IV.	4	Červená	
„Část prkna," popisovaná v 5 bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919	300	III.	1	Červená	
„Část prkna," popisovaná v 6. bodě protokolu ze dne 17. a 18. února 1919	301	V.	6	Červenavá	

lakmusovým papírkem), 2 cm³ 1% guajakové tinktury a 2 cm³ ozonisovaného terpentinu; objevilo se ihned slabě modré zbarvení směsi, zřejmě viditelné při srovnání s kontrolní směsí z 0.5 cm³ kyseliny octové + 2 cm³ guajakové tinktury + 2 cm³ ozonisovaného terpentinu.

Zkouškou ozonovou byla tedy prokázána krev v podezřelých skvrnách na věcech doličných č. 297-A, 297-B, 298-A, 298-B, 299, 300 a 301.

Pro lepší přehled výsledků ozonové zkoušky sestavil jsem tabulku, na níž jsou též uvedena příslušná čísla porculánových misek, v nichž se provádělo vyloužení krve z podezřelých skvrn, čísla platinových misek, do nichž byly přeneseny extrakty a promývací voda, a zabarvení extraktů po provedené reakci.

Vyšetřování podezřelých skvrn č. 297-B bylo tím ukončeno, ježto materiál ze skvrn byl spotřebován.

Zbylých extraktů bylo použito k dalšímu vyšetřování, a to ke zkoušce haeminové (na Teichmannovy krystaly).

Obsah platinové misky č. 8, t. j. extrakt podezřelé skvrny č. 297-A vzhledem k jeho malému množství a úplné čirosti byl vyšetřován bez jakéhokoliv dodatečného zpracování tímto způsobem: všechen extrakt byl přenesen na podložní sklíčko (pečlivě vymyté a vyčištěné chromovou směsí). Dělo se to takto: doprostřed sklíčka byly nanášeny zvláštní malinkou pipetkou 2—3 kapky extraktu, jež byly odpařovány do sucha; na vzniklou skvrnu byly opět naneseny 2—3 kapky extraktu a opět odpařeny, a tak bylo stále postupováno, dokud všechen extrakt neocitl se na podložním sklíčku. Odpařování tekutiny dělo se tak, že podložní sklíčko bylo zahříváno v thermostatu, v němž teplota nepřekročila 40° C. Když byl všechen extrakt přenesen na podložní sklíčko, bylo k posledním jeho kapkám přidáno něco jemně rozetřeného, chemicky čistého chloridu sodnatého. Konečné odpaření extraktu dělo se při pokojové teplotě. Skvrna byla navlhčena dotykem skleněné tyčinky, lehce smočené v redestilované vodě, a přikryta krycím sklíčkem tak, aby toto zůstalo poněkud nazdviženo: docíleno bylo toho tím, že na podložní sklíčko bylo položeno několik úplně čistých zrníček mořského písku. Pod krycí sklíčko bylo pak přikápnuto takové množství sehnané kyseliny octové, aby se prostor mezi oběma sklíčky vyplnil. Praeparát byl zahříván nad velmi slabým ohněm — lihovým plamenem, až se v něm objevily bublinky; potom byla kyselina octová zvolna odpařována tak, že podložní sklíčko bylo ponecháno v thermostatu, v němž teplota nepřekročila 40° C. Barva tekutiny mezi sklíčky byla světlehnědavá. Teichmannovy krystaly byly hledány pod drobnohledem každých 5—10—15 minut. Avšak nebyly nalezeny ani v době, kdy tekutiny mezi sklíčky bylo již jen málo, ba ani tehdy, kdy sehnaná kyselina octová, opětně mezi sklíčka přikápnutá, se již téměř vůbec vypařila.

Dokázat, že jemná podezřelá skvrna č. 297-A je skvrnou lidské krve, se tudíž nepodařilo; bylo jen zjištěno, že tato skvrna, právě tak jako skvrna č. 297-B, jest skvrna krevní.

Dříve než byla provedena zkouška haeminová s hlavním množstvím extraktů, které zbyly po zkoušce ozonové a byly získány ze skvrn č. 298-A, 298-B, 299, 300 a 301, byly tyto podrobeny následujícímu pochodu, majícímu za účel zbaviti krevní barvivo případných příměsí (extrahovaných ammoniakem ze dřeva): ke každému extraktu bylo přidáno nejdříve nepatrné množství slabého roztoku chemicky čistého tanninu (Gerbsäure I, Kahlbaum v Berlíně), načež za stálého protřepávání byla k tomuto roztoku přidávána po kapkách 1% kyselina octová, až slabý proužek modrého lakmusového papírku, do roztoku vložený, ukázal u všech extraktů slabě kyselou reakci. V tom okamžiku utvořily se v roztocích jemné vločky červenavěhnědých sraženin. Intensita a odstín zabarvení těchto sraženin v různých platinových miskách byly různé; nejmenší, ale nejvíce červenavě zabarvené sraženiny utvořily se v miskách I a I (č. 298-B a 300), sraženiny v ostatních miskách (č. 298-A, 299 a 301)

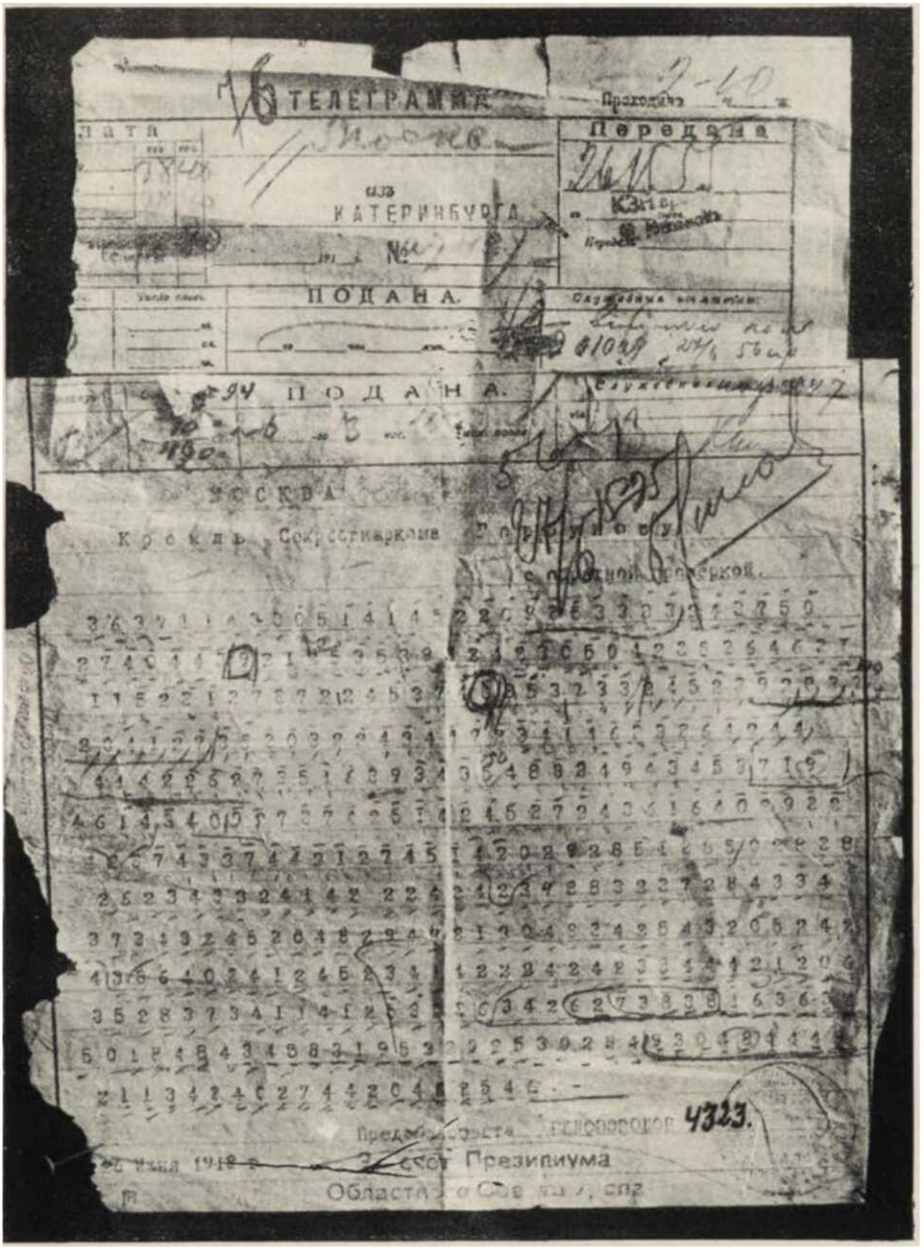

ТЕЛЕГРАММА

Проходила

Передана

ИЗЪ КАТЕРИНБУРГА

ПОДАНА.

ПОДАНА.

МОСКВА

Кремль Секретаркома

с обратной проверкой.

4323.

Предсовпрофсоюза

Секретарь Президиума

Областного Совета

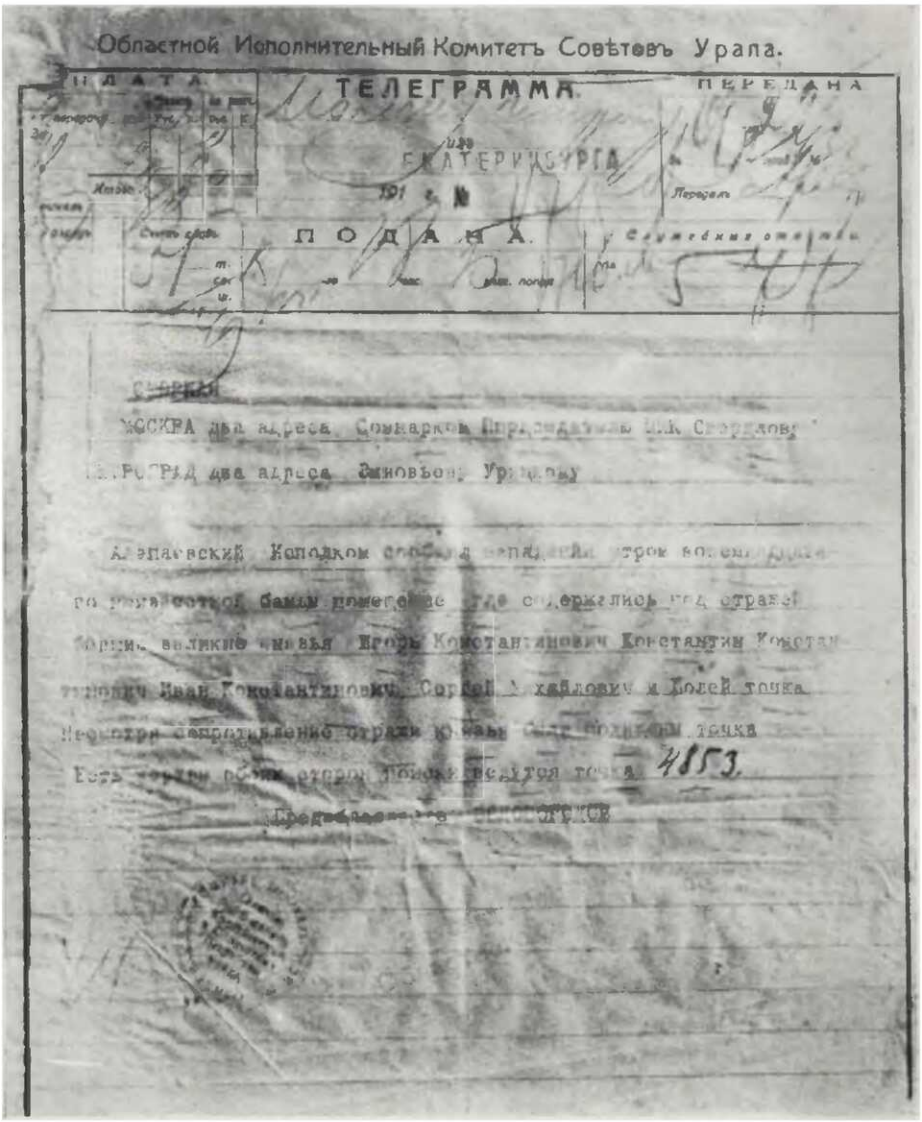

Областной Исполнительный Комитетъ Совѣтовъ Урала.

ПЛАТА. ТЕЛЕГРАММА. ПЕРЕДАНА

ЕКАТЕРИНБУРГА

191 г. №

ПОДАНА.

Служебныя отмѣтки

СЕКРЕТНАЯ

МОСКВА два адреса Совнарком Председателю ЦИК Свердлову

ПЕТРОГРАД два адреса Зиновьеву Урицкому

Алапаевский Исполком сообщил нападении строк военнопленного [illegible] бамы помещение где содержались под стражей [illegible] великие князья Игорь Константинович Константин Константинович Иван Константинович Сергей Михайлович и Колей точка. Несмотря сопротивление стражи князья были подняты точка. Есть жертвы обеих сторон поиски ведутся точка. 4853.

Предоблисполкомъ [illegible]

Obr. 104. Běloborodovův telegram o domnělém únosu alapajevských vězňů.

Obr. 106. Mrtvola velkoknížete Joanna Konstantinoviče.

Obr. 105. Mrtvola velkoknězny Jelizavety Feodorovny.

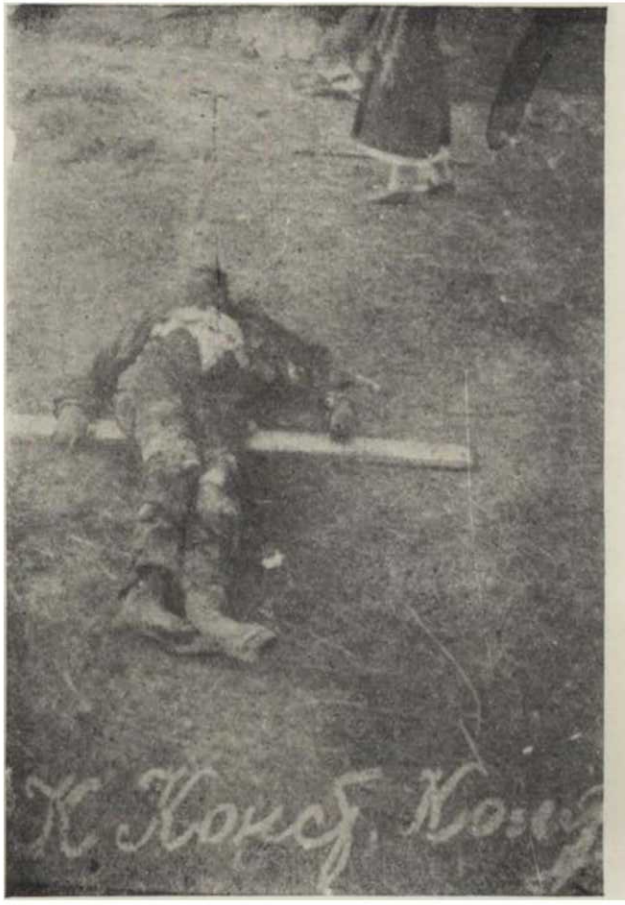
К. Конс. Конс

В. К. Игорь Конс

byly větší, ale měly hnědší odstín. Všechny sraženiny byly třikrát promyty redestilovanou vodou, k níž bylo před tím přidáno zcela nepatrné množství roztoku tanninu a kyseliny octové. Promývání dělo se takto: obsah platinových misek byl přelit do zkumavek, označených čísly příslušných misek; po usazení sraženin byla čirá bezbarvá tekutina nad nimi slita; k sraženinám byla opět přidána voda, načež zkumavky byly protřepávány a ponechány v klidu, až se sraženiny znovu usadily. Když byl tento pochod třikráte opakován, sraženiny byly podrobeny zkoušce haeminové.

Malými pipetkami, které jsem zhotovil zvlášť pro každou zkumavku, sraženiny, obsahující přece ještě mnoho vody, byly nanášeny po kapkách na úplně čistá podložní sklíčka, na nichž byla démantem vyryta čísla příslušných platinových misek. Podložní sklíčka byla poté kladena do thermostatu, v němž teplota nepřekročila 40° C. Jakmile kapka vysýchala, byla k ní nanášena nová a tak dále, pokud nebylo na podložním sklíčku dostatečné množství látky. Další zpracování praeparátů a vyhledávání krystalů Teichmannových provádělo se tak, jak to bylo popsáno při vyšetřování skvrny 297-A.

Ve všech vyšetřovaných extraktech, t. j. č. 298-A, 298-B, 299, 300 a 301 podařilo se zjistiti Teichmannovy krystaly.

Krystaly netvořily se ve všech případech stejně lehce. Zatím co v extraktech č. 298-B a 300 (zejména v č. 300) objevily se tyto krystaly dosti brzy, v ostatních extraktech (č. 298-A, 299 a 301, zejména v č. 298-A) tvořily se tíže. Bylo nápadné, že Teichmannovy krystaly tvořily se obzvláště těžko (ne brzy, anebo ne v prvním zhotoveném praeparátě) v těch extraktech, které obsahovaly v hotových mikroskopických praeparátech mnoho olejovitých nebo tuku podobných mikroskopických kapének; barva odpařované tekutiny mezi podložním a krycím sklíčkem byla v těch případech hnědá a tekutina sama byla hustá a vazká. Spolu s krevními látkami byly ze sosnového dřeva prken extrahovány patrně i pryskyřice.

Nutno podotknouti, že Teichmannovy krystaly byly ve všech případech rhombické, různě veliké, někdy dlouhé, jindy kratší, ponejvíce zcela malé. Úplně pravidelný tvar měly při krystalisaci; druhého dne však již málokdy se podařilo najíti ve starých praeparátech krásné, pravidelné, původní formy krystalů; na jejich místě byly buď zvětšené, neurčitě vyhraněné krystaly, nebo celé skupiny krystalů, ponejvíce ve tvaru snopečků; skupiny ty se skládaly většinou z pravidelných rhombických destiček, t. j. ze srostlých Teichmannových krystalů.

Mikroskopické praeparáty byly prohlíženy Zeissovým drobnohledem, okulárem Huhense č. 4 a objektivem D.

Tímto vyšetřováním bylo tedy zjištěno, že podezřelé skvrny na věcech doličných č. 298, 299, 300 a 301 jsou skutečně skvrnami lidské krve."

B. SEROLOGICKÉ VYŠETŘOVÁNÍ PODLE UHLENHUTA.

„Při pečlivém prozkoumání věcí doličných, jež jsem vykonal (s chemikem N.), přišlo najevo, že k provedení methody Uhlenhutovy nebude dosti materiálu na natřené straně prkna podlahy, popsaného v prvním bodě protokolu vyšetřujícího soudce ze dne 17. a 18. února 1919 (č. 297).

Postačujícími jak pro chemicko-mikroskopické, tak i serodiagnostické vyšetřování dle Uhlenhuta ukázaly se tyto věci doličné:

1. Část prkna s dvěma střelnými kanálky, jedním naskrz a druhým slepým; byla popsána v druhém bodě protokolu (č. 298).
2. Část prkna, popisovaná v protokolu v bodě třetím (č. 299).
3. Část prkna, o níž se jednalo v protokolu v bodě pátém (č. 300).
4. Část prkna, která byla popsána v protokolu v bodě šestém (č. 301).

Sera, praecipitující s krevním serem lidským a beraním, byla získána z N—é university.

Kromě toho použil jsem sera, praecipitujícího se serem krve lidské, ze saské serologické stanice (orig. Uhlenhut) s velmi vysokým titrem. Předběžnými zkouškami bylo dokázáno, že všechna sera pracují přísně specificky a že v nich nevznikají vločky a zákaly s cizími sery, při čemž saské serum dávalo určitější reakci, než N—é.

Když jsem předem dal vyzkoušeti sera, přistoupil jsem k vyšetřování pomocí praecipitátové reakce věcí doličných, které jsem zaznamenal a popsal v bodech 2, 3, 5 a 6.

Za tím účelem byly se dřeva podezřelé skvrny nožíkem seškrabány a seřezány. Seškrabané částečky dřeva byly vloženy do úplně čistých zkumavek (z každé skvrny do zvláštní zkumavky) a zality fysiologickým roztokem (0.85%) kuchyňské soli tak, aby po vyloužení krve byly získány co možná nejsilnější roztoky. Částečky dřeva byly ponořeny 24 hodiny v roztoku soli při obyčejné pokojové teplotě. K vůli kontrole byly kromě toho vzaty seškrabané částečky i z té části prken, kde absolutně nebylo žádných podezřelých krevních skvrn.

Z části prkna (č. 298), popsané v protokolu vyšetřujícího soudce v druhém bodě, byly dodány ke zkoumání dva kousky dřeva: jeden (č. 1) se stěny slepého kanálku střely, jež v prkně utkvěla a 24. února byla vyňata, a druhý (č. 2) se stěny průstřelu. Aby mohlo býti zkoumáno dřevo se stěny tohoto průstřelu, bylo prkno rozseknuto a průstřel obnažen... (chemikem N.) v mé přítomnosti.

Podobným způsobem bylo rozseknuto prkno, aby mohl býti obnažen střelný kanálek, popsaný v protokolu v bodě třetím (č. 299). Ke zkoušce na krev byla vzata částečka dřeva (č. 3) s té stěny střelného kanálku, která byla zbarvena do hněda, patrně vsáklou krví. S části prkna, popsané v protokolu v bodě pátém, byly seškrabány ty podezřelé skvrny (č. 4), které měly vzhled, jakoby se tam vsáklo větší množství krve (č. 300).

Ku poslední zkoušce (č. 5) bylo použito části toho prkna, které bylo popsáno v protokolu v bodě šestém (č. 301), a to stěny střelného kanálku a té části prkna, která tvoří v podlaze škvíru. Když vyšetřující soudce chtěl 24. února 1919 vyjmouti střelu a rozsekl prkno, ukázalo se, že skvrna v střelném kanálku a krev vniklá do škvíry bezprostředně spolu souvisejí, a proto seškrabané částečky s místa, kde střela uvázla a s povrchu prkna byly sloučeny a uloženy do jedné zkumavky.

Odmáčením zbarvených částeček dřeva v 0.85% roztoku kuchyňské soli byly získány roztoky, které byly filtrovány filtračním papírem, čímž bylo docíleno úplně průzračných filtrátů.

Všechny filtráty (č. 1—5), kromě toho, který vznikl vyloužením čistého dřeva, daly zřetelnou reakci na bílkovinu, a to varem s kyselinou octovou i zkouškou Hellerovou s kyselinou dusičnou. Tímto způsobem bylo zjištěno, že tekutina, která prosákla prkna podlahy, jest zcela určitě bílkovina.

Aby se určilo, je-li to bílkovina krevního sera a specielně, pocházejí-li tyto skvrny z lidské krve, bylo provedeno vyšetřování filtrátů dle Uhlenhuta.

Za tím účelem byly vzaty tři serie malých, úplně čistých zkumavek. V každé té serii bylo devět zkumavek.

Do zkumavek č. 1—5 v každé serii bylo nalito po 0.9 cm³ těch získaných filtrátů ze skvrn. Do č. 6 — totéž množství filtrátu ze dřeva. Do č. 7 — totéž množství značně zředěného koňského sera.

Do č. 8 — zředěné beraní serum.

Do č. 9 — zředěné lidské serum (směs 10 ser normálních a syfilitických).

Do všech zkumavek první serie bylo přidáno po 0.1 cm³ sera, které dává praecipitát se serem lidským.

	0·9 výtažku nebo roztoku			0·1 sera, praecipitujícího		
				s bílkovinou lidské krve		s bílkovinou beraní krve
	Čísla zkumavek	Body v protokolu vyšetřujícího soudce	Označení	N-ého (I. serie)	saského (II. serie)	N-ého (III. serie)
Výtažky z podezřelých skvrn na dřevě	1.	bod 2.	298-A	Zákal během 10 minut +	Zřejmý zákal ihned +	Tekutina je průzračná i po 3 hod.
	2.	bod 2.	298-B	Zákal během 5 minut +	Zákal ihned +	Totéž
	3.	bod 3.	299	Totéž +	Totéž +	Totéž
	4.	bod 5.	300	Totéž +	Totéž +	Totéž
	5.	bod 6.	301	Totéž +	Totéž +	Totéž
Kontrolní zkumavky	6.	Výtažek ze dřeva		Zákal se netvoří, tekutina je průzračná i po 3 hod.		Totéž
	7.	Koňské serum		Totéž	Totéž	Totéž
	8.	Beraní serum		Totéž	Totéž	Zákal během 3 minut
	9.	Lidské serum		Zákal během 3 minut +	Zřejmý zákal ihned +	Tekutina je průzračná i po 3 hod.
	10.	Fysiologický roztok soli (0·85%)		Zákal se netvoří ani po 3 hodinách		

Poznámka: Positivní praecipitátová reakce (zákal) je označena křížkem.

Do zkumavek druhé serie bylo přidáno po 0.1 cm³ téhož sera saského (orig. Uhlenhut).

Do zkumavek třetí serie bylo přidáno po 0.1 cm³ sera, které praecipituje se serem beraním.

Zkouška byla prováděna při pokojové teplotě. Kromě těchto zkumavek byly přibrány ještě tři kontrolní zkumavky se všemi třemi praecipitujícími sery, která byla desetkrát zředěna fysiologickým roztokem kuchyňské soli, aby se dokázalo, že nemůže nastati samovolně zákal v roztocích praecipitujících ser, byť i tekutina stála delší dobu.

Pozorování roztoků trvalo tři hodiny.

Výsledky zkoušky se všemi praecipitujícími sery jsou uvedeny na tabulce.

Tímto způsobem: 1. serum, dávající praecipitát s krevní bílkovinou berana, dává tento pouze s beraním serem a nevyvolává žádných změn ve výtažcích z věcí doličných a v ostatních, kontrolních zkumavkách; 2. sera, dávající praecipitát se serem krve lidské, jak N—é, tak i saské, způsobila positivní reakci se serem lidským (zkumavky č. 9, I. a II. serie) a se všemi výtažky z věcí doličných a neutvořila při tom zákalů se sery koně, berana a v ostatních, kontrolních zkumavkách.

Na základě positivního výsledku reakce Uhlenhutovy, jejíž specifičnost jest vědecky dokázána, nutno učiniti závěr, že výtažky z podezřelých skvrn na dřevě, které jsme získali odmočením ve fysiologickém roztoku soli, jsou roztoky krevního sera lidského a že skvrny na podlahových prknech, které popsal vyšetřující soudce v protokolu o . . . . . v bodech č. 2 (v tom i onom loži střely), č. 3, 5 a 6, jsou nesporně lidskou krví."

C. VĚDECKÉ VYŠETŘOVÁNÍ ČÁSTI PODLAHY, KTERÉ BYLO PROVEDENO K ŽÁDOSTI SOUDCE SERGĚJEVA.

Vyšetřovací methody: po mikroskopickém vyšetřování podezřelých skvrn na dodané části dřeva byly seškrabány podezřelé částečky s více zatřísněných míst.

Jednoho dílu seškrabaných částeček bylo použito k provedení van Deenovy zkoušky. Částečky byly proto odmočeny v destilované vodě a potom během tří hodin byly vysušovány švédským pijavým papírem. Kraj vlhkého místa na pijáku byl smočen guajakovou tinkturou a ozonisovaným terpentinovým olejem. Jde-li o krev, zbarví se kraj smočeného místa na papíře do modra.

Druhého dílu seškrabaných částeček bylo použito k provedení benzidinové zkoušky. Za tím účelem seškrabané částečky byly rozmočeny v destilované vodě. K tomuto vodnímu roztoku byl přidán roztok benzidinu v alkoholu a kyselině octové. Jde-li o skvrnu krevní, výtažek obyčejně po přikápnutí 3% roztoku H_2O_2 sezelená.

Třetího dílu seškrabaných částeček bylo použito k provedení haeminové zkoušky. Seškrabané částečky byly proto pečlivě rozmočeny v destilované vodě. Získané roztoky byly odpařovány na podložních sklíčkách při 60° C. Na skvrny, získané odpařením na podložních sklíčkách, byla kladena malinká zrníčka kuchyňské soli a vše poklopeno krycím sklíčkem. Se strany byla pak přikápnuta velká kapka sehnané kyseliny octové. Po minutovém působení kyseliny při 16° C praeparáty byly několikráte protaženy lihovým plamenem, až se objevily v tekutině bublinky, načež po vychladnutí byly vyšetřovány drobnohledem při 400-krátém zvětšení. Vyšetřuje-li se takto krev a je-li to skutečně krev, obdržíme Teichmannovy krystaly, které se rozpouštějí ve čpavku a v sehnané kyselině sírové a jsou nerozpustné ve vodě, v sirném éteru a v chloroformu.

Čtvrtého dílu seškrabaných částeček bylo použito k spektrální analyse. Seškrabané částečky byly rozmočeny při 38° C ve vodném roztoku boraxu, nasyceném při pokojové teplotě. Tento roztok byl vyšetřován spektroskopicky. Obsahuje-li roztok krev, objevují se obyčejně dva více méně jasné pruhy absorpční ve žlutém a zeleném pásmu spektra.

Pátý díl seškrabaných částeček byl rozmočen ve fysiologickém roztoku kuchyňské soli a v tekutině Paciniho. Tekutiny, získané po rozmočení seškrabaných částeček, byly drobnohledem při 350krátém zvětšení vyšetřovány nejprve neobarvené, a potom obarvené haematoxylinem a eosinem.

Šesté části seškrabaných částeček bylo použito k provedení Uhlenhutovy biologické zkoušky na lidskou krev. Seškrabané částečky byly opatrně rozmočeny v 0.8% vodném roztoku kuchyňské soli; získané extrakty byly filtrovány. Úplně průzračné filtráty byly nality do úzkých zkumavek ve množství od 2 do 4 cm³, k filtrátům bylo přidáváno po 0.2 cm³ Uhlenhutova reaktivního sera. Je-li v tekutině krev nebo jiná bílkovitá látka lidská, obsah ve zkumavkách se rychle kalí a po nějaké době tvoří se v nich bílé vločky, které se usazují na dně zkumavek.

Výsledek vyšetřování. Při vyšetřování skvrny na krev van Deenova ozonová zkouška a haeminová zkouška daly positivní reakci.

Při spektroskopickém vyšetřování výtažků z této skvrny utvořily se dva dosti jasné pruhy absorpční ve žlutém a zeleném pásmu vidma. Při mikroskopickém vyšetřování seškrabaných částeček z této skvrny bylo nalezeno neveliké množství deformovaných červených krvinek, většinou však vybledlých.

Uhlenhutova biologická zkouška (titr 1 : 1000 a 1 : 2000) dala positivní reakci.

Závěrečný posudek. Podle výsledku mikroskopického, spektroskopického, chemického vyšetřování a reakce Uhlenhutovy nezbývá jinak, než býti přesvědčenu, že na jedné straně dodané části dřeva jsou nesporně stopy lidské krve, ježto reakce Uhlenhutova byla positivní. (Profesor N.)

Jest dokázáno, že mezi 17. a 22. červencem 1918, kdy Ipatiev ujal se opět svého, dočasně odňatého vlastnictví, se v jeho domě stala vražda.

Nebyla spáchána v prvním poschodí, kde žila carská rodina: není ani jediné stopy, že by tam někomu bylo učiněno násilí.

Krvavá porážka byla vykonána v jednom z přízemních pokojů.

Již volba tohoto pokoje mluví sama za sebe: vražda byla přesně promyšlena.

Z něho nelze uniknouti: za ním je slepá spižírna bez východu; jeho jediné okno s dvojitými okenními rámy je zvenčí opatřeno silnými, železnými mřížemi (obr. 34).

Je hluboko pod úrovní ulice a zvenčí je celý zakryt vysokým plotem. Tento pokoj je pastí v pravém toho slova smyslu.

Vraždili revolvery a bodákem.

Bylo vystřeleno více než třicetkrát, ježto se nedá před-

pokládati, že by všechny rány prolétly a že by střely nezůstaly i v tělech obětí.

Bylo zastřeleno několik lidí, ježto si nelze představiti, že by jedna osoba mohla tak měnit postavení v pokoji a sloužiti za terč tak mnoha ranám.

Některé z obětí byly před smrtí u východní a jižní stěny, jiné téměř uprostřed pokoje. Některé byly dobíjeny, když již ležely na podlaze.

Jestliže zde byla zavražděna carská rodina a ti, kteří s ní žili, není pochyby, že ze svého obydlí byli sem vylákáni pod nějakou lživou záminkou.

Náš starý zákon nazýval takové vraždy „úkladnými."

HLAVA DEVATENÁCTÁ.

Věci carské rodiny, objevené v Jekatěrinburku a jeho okolí.

Kdo tedy byl zavražděn v Ipatievově domě?

Jakmile do carských komnat vstoupil vyšetřující soudce Nametkin, vznikla legenda: carskou rodinu odvezli a zachránili, a místo ní, aby se to mohlo co nejdéle utajiti, zastřelili jiné lidi.

Komorník Čemodurov vypovídal: „Z věcí carových složil a přivezl jsem do Jekatěrinburku: jeden tucet košil, 1½ tuctu nočních košil, 1½ tuctu hedvábných košil, 3 tucty ponožek, 150—200 kapesníků, 1 tucet prostěradel, 2 tucty povlaků na podušky, 3 velké osušky, 12 jemných ručníků a 12 ručníků z Jaroslavského plátna na ruce; ze šatstva čtyři bluzy tmavozelené barvy, 3 vojenské pláštěnky, 1 plášť z důstojnického sukna, 1 plášť z prostého vojenského sukna, 1 krátký kožíšek s beránkem, patero vojenských kalhot, 1 hnědou pláštěnku, 6 čepic, 1 kožešinovou čapku; z obuvi jsem vybral sedm párů ševrových a chromových vysokých bot."

Kam se to všechno podělo?

Bylo by přirozené myslit: všechny ty věci odvezli ti, kdož se postarali o rodinu.

Bylo tomu tak?

Usvědčující fakta dokazují něco jiného.

V Ipatievově domě bylo nalezeno mnoho léků a různých přístrojů k léčení následníka. Hoch tam byl stále nemocen. Proč tedy s sebou nevzali, proč zanechali osudu to, čeho nejvíce potřeboval?

V Ipatievově domě bylo nalezeno více než 60 ikon carské rodiny. Mezi nimi:

1. Obraz Bohorodičky s věnováním carevniným: „Naší drahé Olze požehnání od otce a matky. Ve Spale 3. listopadu 1912."[1]

2. Obraz Bohorodičky s věnováním carevniným: „Drahé

[1] Všechny nápisy jsou psány v ruské řeči.

Taťjaně požehnání ku dni 12. ledna 1918. Tobolsk. Otec a matka." Byl to poslední dárek rodičů Taťjany Nikolajevny ku dni jejích jmenin.

3. Dva stejné obrazy Bohorodičky, darované carevnou. Na jednom z nich bylo: „T. Spasiž a ostříhej. Mamička. Vánoce 1917. Tobolsk," na druhém: „A. Spasiž a ostříhej. Mamička. Vánoce 1917. Tobolsk." Byly to poslední matčiny vánoční dárky Taťjaně Nikolajevně a Anastazii Nikolajevně.

4. Ikony, věnované Rasputinem.

„Modlitebník", „O přetrpění zármutků", „Bible", „Řád modliteb těm, kdož chtějí přistoupiti ke stolu Páně", „Dobročinnost Matky Boží", „Mešní kniha", „Dopisy o křesťanském životě", „Život a zázraky Svatého Spravedlivého Symeona Verchoturského", „Život Veledůstojného Otce našeho Serafima Sarovského", „Pobožnost k Bohorodičce", „Dvanáct Evangelií", „Můj Život v Kristu", „Útěcha blízkých ve smrti", „Sbírka nábožného čtení", „Vypravování o utrpení Filaretově", „Veliký kanon Ondřeje Krétského", „Sbírka obřadů, modliteb a písní" — všechny tyto knihy patřily carevně a Taťjaně Nikolajevně. Byly zanechány v Ipatievově domě. A v nich je obsažen všechen jejich morální obraz, celá jejich duše!

Mnoho věcí rozkradli strážní. Mezi takovými věcmi byl následníkův deník, jeho milovaný pes španělského plemene Joy.

Ohořelé zbytky oděvu a prádla, knoflíky, jehly, niti, kusy ženských ručních prací, zbytky rozličných kabelek, peněženek, krabiček, všemožných kartáčků atp. — vším tím byla kamna v Ipatievově domě přímo nabita.

A v odpadkové jámě bylo nalezeno:

1. Důstojnický odznak a stužka řádu sv. Jiří. Čemodurov vypovídal: „Stužka řádu sv. Jiří je sňata s pláště carova; tento plášť car velice rád nosil a skoro nikdy nechodil v jiném."

2. Obraz Svatého Serafima Sarovského a obraz Svatého Symeona Verchoturského, jež byly majetkem carevny.

3. Rámeček na fotografii a řetízkový přívěsek se zbytky zničených fotografií: carevniných rodičů a bratra.

4. Značně poškozená ikona, darovaná carevnou, s nápisem: „Spasiž a ostříhej. Mamička. 1917. Tobolsk." Byl to poslední matčin dárek k Vánocům milovanému synu. Ikona visela v Jekatěrinburku nad jeho postelí.

Byly rozkradeny věci cenné i potřebné.

V dubnu 1919 na území Admirála Kolčaka „pracovala" tajná bolševická organisace. Její činnost byla včas odhalena.

Člen organisace rudý důstojník Loginov[2] vypovídal mně u výslechu, že v listopadu 1918 jel v záležitostech organisačních do Moskvy.

[2] Svědek S. G. Loginov byl mnou vyslýchán 4. dubna 1919 v Jekatěrinburku.

S ním jela lékařka Golubevá, náčelnice bolševického zdravotního vlaku, a její muž, jakýsi dělník.

V Moskvě ubytovali se všichni ve společném bytě. Když chtěl Loginov ulehnouti a neměl své podušky, poprosil Golubevou, aby mu jednu z jejích podušek půjčila. — „Odpověděla, že mně podušky nemůže dáti, protože jsou s mužem dva. Přitom podotkla, že jedna z těchto podušek je „historická". Její poznámka mne zajímala; prosil jsem ji, aby mně vysvětlila, co tím myslí. Řekla mi, že podušku, kterou nazvala historickou, jí dal Gološčekin a že patřila kdysi carské rodině. Tenkrát mně také Golubevá říkala, že z carských věcí má ještě střevíčky, též dar od Gološčekina. Více mně neříkala, takže nevím, kde, kdy a za jakých okolností je od Gološčekina obdržela. Řekla mně jen, že dostat od Gološčekina něco z carských věcí bylo velice těžké a že ty věci dával jen „z veliké protekce". Vypravování Golubevé zdálo se mně, ba i nyní se mi zdá úplně věrohodné. Golubevá je známá, činná bolševická pracovnice. Mohla již vzhledem ku svému postavení snadněji od Gološčekina něco z těch carských věcí dostati."

Co nemělo hmotné ceny, ale co bylo rodině tím nejdražším, bylo úmyslně zničeno nebo odhozeno s posměchem jako bezcenný brak.

Carevně byla snad nejdražším předmětem její ikona Feodorovské Matky Boží. Byla nalezena v Ipatievově domě, avšak s vytrhanými brilianty.

Čemodurov vypravuje: „Bez této ikony carevna nikdy nikam nevyjížděla. Vzíti carevně tuto ikonu znamenalo by snad ji zbaviti života."

Na konci knihy je seznam věcí carské rodiny, které zbyly v Ipatievově domě nebo které se podařilo najíti u různých osob.

Na obr. 53. je vyobrazen následníkův deník.

Na obr. 54. jsou ikony carské rodiny.

Na obr. 56a a 56b jsou ikony, které jí věnoval Rasputin.

Na obr. 57. a 58. jsou fotografie věcí, patřících carské rodině, které byly odebrány různým osobám. Mezi nimi je deštník carevnin a následníkovy hračky.

HLAVA DVACÁTÁ.

Důl v úseku „Čtyř Bratří." — 17. a 18. července na dole.

§ 1.

Opustím nyní Ipatievův dům, a rozluštění krvavé tragedie, kterou skrylo jeho sklepení, půjdu hledat docela jinam.

Na břehu Isetského jezera, 20 verst od Jekatěrinburku, vyrostla malinká vesnička Kopťaky s několika desítkami chat. Věkový uralský prales obkroužil ji starými borovými velikány a téměř ukryl před lidskými zraky. On též vytýčil způsob života této zapadlé vesničky. Rybolov a senoseč — toť všechny její zájmy v letní době. Přijíždějí sem ztráviti svoji letní dovolenou nebohatí jekatěrinburkští úředníci, ale ti se usazují vesměs v selských světničkách a nekazí celkové krásy života.

Cesta, která sem vede z Jekatěrinburku, prochází Verch-Isetskem, které tvoří takřka jekatěrinburkské předměstí.

S počátku, za Verch-Isetskem jde kus loukami, načež vstupuje do lesa a nepřetržitě jím pak vede až do Kopťak.

Blízko Verch-Isetska ji přetíná železniční trať do Permi. Zde je přechod č. 803 se strážním domkem.

Blíže ke Kopťakům, asi ve vzdálenosti 9 verst, přetíná tu cestu „hutní trať". Zde je přechod přes trať se strážním domkem č. 184.

Přibližně 4½ versty od Kopťak téměř u samé cesty zachovaly se dva staré sosnové pařezy. Podle lidového podání tam rostly kdysi čtyři sosny. Lid jim říkal „Čtyři Bratří". Toto pojmenování přešlo pak k celému lesnímu obvodu v tom kraji.

Na obr. 59. jsou vyobrazeny tyto dva pařezy.

V tomto nepěstěném lesním obvodu, 4 versty od Kopťak, na západ od cesty, jest starý důl. Vrchním dolováním a šachtami zde kdysi dobývali železnou rudu. Již je tomu hodně dávno. Mnoho let je již důl opuštěn, a za tu dobu značně změnil svůj

vzhled. Vrchním dolováním vzniklé jámy proměnily se v jezírka, šachty se rozpadly a zarostly travou a lesem.

Na obr. 60. lze viděti takové místo.

Jen jediná šachta zachovala se v dobrém stavu a říkalo se jí „otevřená šachta".

Na obr. 61. je vyobrazena v tom vzhledu, jak jsem ji našel, na obr. 62. po mých vykopávkách.

Stěny šachty jsou vyloženy silnými prkny. Šachta je uprostřed rozdělena podobnými prkny na dvě části: jednou spouštěli se lidé dolů a kopali tam rudu, druhou odčerpávali vodu.

Na obr. 62. stojí strážný blízko první části.

Šachta je hluboká 11 metrů, je vždy zaplavena vodou; v ní téměř nikdy neroztával led.

Když kopali šachtu a vyhazovali z ní hlínu, tvořil se kolem vysoký rovný násep z hlíny (planinka), který téměř se všech stran obklopuje šachtu a je pusty — bez rostlinstva.

Blízko tohoto náspu stojí stará bříza.

Pět lesních stezek vede k dolu z kopťakské cesty. Všechny se sbíhají u otevřené šachty. Je jich proto tolik, že tudy odváželi z různých šachet rudu na kopťakskou cestu. Tyto stezky jsou zpustlé, zarostlé vysokou travou.

Asi v polovici jedné této stezky, která je nejblíž k „Čtyřem Bratřím", jest jáma. Zde hledali rudu. Stezka obchází tuto jámu s obou stran.

Na obr. 63. je vyobrazeno toto místo.

Mezi strážním domkem č. 184 a tímto dolem jsou podél kopťakské cesty ještě jiné doly.

Jsou blíže k Jekatěrinburku. K nim se dá mnohem lehčeji zajeti, ježto kopťakská cesta je místy velmi neschůdná.

Ani jeden z nich však nemá těch předností, jakými se vyznačuje důl v úseku „Čtyř Bratří". Tento je totiž úplně skryt zvědavému zraku hustou spletí mladého lesa, nikde jinde není tak pohodlné planinky z vyházené hlíny bez rostlinstva a hned vedle ní hluboké šachty.

§ 2.

17. července 1918, časně z rána, tichý život Kopťak a hluboký klid zpustlého dolu byly vzbouřeny řadou velice tajemných událostí.

Nastasja Zyková měla toho dne cestu do Jekatěrinburku. Jela tam časně ráno se synem Nikolajem a jeho ženou Marijí. Nastasja vezla na prodej ryby a Nikolaj měl nastoupiti vojenskou službu v rudé armádě.

Slunce ještě nevyšlo. Byl první rozbřesk dne. Starý borový les byl ještě pohroužen v temnou noc.

Když Zykovi minuli důl a přijížděli ku „Čtyřem Bratřím", objevil se proti nim jakýsi průvod. Jely to povozy, a dopro-

vázeli je pěší i jízdní krasnoarmějci. Jakmile byli Zykovi zpozorováni, ihned se k nim hnali dva jezdci.

Nastasja Zyková živě líčí toto setkání:[1] „Jeli nám vstříc dva jezdci. Jeden byl v námořnických šatech, a já jsem ho dobře poznala. Byl to verch-isetský námořník Vaganov. Ten druhý byl ve vojenských šatech: měl vojenský plášť a vojenskou čepici. Oba jezdci jeli rychle proti nám: vpředu Vaganov a za ním ten voják. Sotva k nám přijeli, Vaganov hned na nás vykřikl: „Zpět — ale honem!" Sám vytáhl revolver a drží mně ho u samé hlavy. Otočili jsme tedy rychle koně, tak prudce, div že se nám vozík nepřekotil. A oni pořád kolem nás a Vaganov stále jen řval: „Neohlížejte se, u sta hromů, nebo vás zastřelím!" Náš kůň běžel, co mu dech stačil. A oni pořád za námi a Vaganov mně stále drží u hlavy revolver a křičí: „Neohlížejte se, občané, u sta hromů!" Tak jsme ujížděli až k můstku, za kterým je Velká Louka. Odtud nás vyprovázeli ještě asi půl nebo tři čtvrti versty a potom zůstali zpět. To se ví, že jsme se neohlíželi, když nám to tak nakazovali a hrozili... Proč to bylo, nevěděla jsem, ale zdálo se mi, že asi jde vojsko. Přijeli jsme domů do Kopťak a vypravovali jsme lidem, co jsme viděli. A co bylo potom, nevím."

Zykovi byli silně postrašeni. Cestou je potkal rolník Zvorygin,[2] který jel do města hned za nimi: „Projeli jsme od Kopťak asi dvě versty, když tu proti nám se divě žene Nikolaj Zykov s matkou a ženou a křičí: „Och, strýčku Fedore, nejezdi tam! Zahnali nás. Jakýsi člověk nám hrozil revolverem a křičel: „Neohlížejte se!"

Zykovi přijeli do vesnice nejvýš zděšeni a udělali veliký poplach. Rolník Alferov vypovídal:[3] „Po sv. Petrovi ve středu ráno byl jsem na ulici: chtěl jsem jíti na louku. Vidím, ulicí jede Nikolaj Zykov na voze s matkou a se ženou. Jede a mává rukou a křičí: „Utíkejte pryč! Utíkejte z Kopťak! Tam vezou děla, vojsko jde." A zastavil koně. Na jeho pokřik sbíhali se lidé. Začali jsme se Nikolaje vyptávat, co to vlastně povídá. A on vypravoval: „Jak jsme přejeli kolem Velké Louky a začali se blížit ke „Čtyřem Bratřím", naproti nám objevili se tři jezdci. Křičeli na nás: „Obracejte, obracejte!" Začal jsem otáčet vůz, a ženské se ohlížejí nazpět. Jeden z nich hned zakřičel: „Neohlížejte se nebo vás zastřelím." Vezli tam po cestě děla." — Tak oni prý práskli do koní, ale ti lidé jeli za nimi ještě kus cesty a stále prý jim zakazovali se ohlížet. No a tu jsme nevěděli, co si máme o tom pomyslet."

V těch dnech nastupovali na Jekatěrinburk Češi a ohro-

---

[1] Svědkové N. P. Zyková a N. S. Zykov byli mnou vyslýcháni 27. a 29. června 1919 v Jekatěrinburku.

[2] Svědek F. P. Zvorygin byl mnou vyslýchán na místě (u dolu) 28. června 1919.

[3] Svědek G. J. Alferov byl mnou vyslýchán na místě 28. června 1919.

žovali panství bolševiků. V Kopťakách o tom věděli a tiše očekávali rozuzlení.

Zároveň však zájmy mužíků mocně hlásily se o svá práva. Rolník Švejkin vypovídal: „My, mužíci, byli jsme znepokojeni. Každý má jít na louku, a tu pojednou vojsko jde. Vojsko jde, bude tedy boj."

Rozhodli se vyzvěděti důkladně, co se děje na kopťakské cestě a poslali tam na výzvědy rolníky Švejkina, Papina, Zubrického a důstojníka Šeremetevského, který se v Kopťakách ukrýval.[4]

Ti šli a nic nevypátrali: v lese bylo ticho, na kopťakské cestě pusto a prázdno.

Hubujíce na „prázdné řeči" Zykových, přešli již rozvědčíci důl, když uslyšeli s jeho strany nezvyklé rzaní množství koní. V tom okamžiku přišli k té první boční cestě, která vede od „Čtyř Bratří" k dolu.[5] Tato cesta překvapila je svým vzhledem.

Šeremetevskij a Papin vypovídali:

Šeremetevskij: „Ta cesta, předtím zapadlá, zarostlá travou, jak to obyčejně bývá u zanedbaných lesních cest, byla v té chvíli rozježděna. Bylo na ní zřetelně viděti, že tu, po té cestě k dolu z kopťakské silnice projela jakási vozidla."

Papin: „Tráva na ní byla přímo všechna poválená, a nízké stromečky byly leckde zohýbány."

Chtěli se tedy dáti touto cestou k dolu, ale v tom po ní vyjel krasnoarmějec, ozbrojený puškou, dvěma revolvery, šavlí a ručními granáty. Řekl rozvědčíkům, že u dolu se bude konati výcvik v házení ručních granátů, a nařídil jim, aby se vzdálili.

Od té chvíle byl uzavřen veškeren provoz na kopťakské cestě a důl byl obklíčen hlídkami.

Než lidské zájmy hlásily se o své. Mnozí museli jet z Kopťak do Jekatěrinburku a naopak. Podařilo se přesně určiti dobu uzavření a stanoviště jednotlivých hlídek.

Pohyb na kopťakské cestě byl zastaven časně z rána 17. července a obnoven v 6 hodin ráno 19. července.

Hlídka na straně Kopťak stála přibližně asi v jedné verstě od městečka. Hlídka na straně Jekatěrinburku stála blízko strážního domku č. 184.

Po všechny ty dny bylo slyšeti od dolu výbuchy ručních granátů.

25. července bolševici prchli z Jekatěrinburku.

27. července rolníci Papin a Michail Alferov jeli obstarati si své záležitosti do města. Zajeli do Verch-Isetska a oznámili tam vojenským úřadům o tajemném obklíčení dolu.

---

[4] Svědkové N. M. Švejkin, N. V. Papin, P. A. Zubrickij a A. A. Šeremetevskij byli mnou vyslýcháni na místě 9., 10. a 27. června 1919.

[5] Je označen na plánku číslicí I.

Když jeli téhož dne domů do Kopťak, chtěli se ze zvědavosti podívati, co se dělo na dole. Když přijeli k boční cestě, o níž jsem se výše zmiňoval, zanechali zde povozy s koňmi a šli pěšky cestou k dolu. Jakmile však se k němu přiblížili, napadl je neuvědomělý strach.

Papin vypovídá: „Bylo nám tam pojednou jaksi strašně. Rozhodli jsme se, že se jak náleží sebereme a teprve pak tam půjdeme to prohlédnout. Sami, aniž jsme se něčeho dotkli, jsme potom odešli."

Ráno 28. července vydalo se opět k dolu sedm kopťakských rolníků: Nikolaj Papin, Michail Babinov, Michail Alferov, Pavel Alferov, Jakub Alferov, Nikolaj Logunov a Alexandr Logunov.[6] Přišli tam pěšky cestou, která je nejblíž ke Kopťakům.[7] Pozorně prozkoumali důl a učinili cenné nálezy.

Počínali si velmi opatrně a nikterak neporušili stav té boční cesty, na níž se setkali rozvědčíci s krasnoarmějcem.

Na oznámení rolníků též z Verch-Isetska obrátili pozornost na tajemný důl. 28. července večer přišel k dolu místní lesník Rjednikov s rolníky: Nikolajem Božovem, Alexandrem Zudichinem, Ivanem Zubrickým a Nikolajem Tetěnevem.[8]

28. a 29. července prozkoumali důkladně jak cestu k dolu, nejbližší ke „Čtyřem Bratřím", tak i sám důl.

30. července přijel tam vyšetřující soudce Nametkin. S ním přijel dr. Derevenko, komorník Čemodurov a mnoho důstojníků. Byly učiněny některé velmi cenné nálezy.

Nametkinovu pozornost upoutala otevřená šachta. Byla prozkoumána pod vedením prokurátorova náměstka Magnického.

Já sám prohlížel jsem důl a jeho okolí v době od 23. května do 17. června 1919.

Když jsem oznámil výsledky vyšetřování Admirálu Kolčakovi, nařídil, aby byly podniknuty vykopávky. Práce začaly 6. června a byly přerušeny 10. července.

---

[6] Svědkové M. I. Babinov, M. D. Alferov, P. F. Alferov byli mnou vyslýcháni na místě 27. června 1919.

[7] Je označena na plánku číslicí V.

[8] Svědkové V. G. Rjednikov, N. J. Božov, A. R. Zudichin, I. S. Zubrickij, N. A. Tetěnev byli mnou vyslýcháni: první 4. srpna 1919, druhý a třetí 5. srpna 1919 a oba poslední 7. srpna 1919 v Išimě.

HLAVA DVACÁTÁ PRVNÍ.

Nákladní automobil na dole. — Kyselina sírová a benzin.

Co se dělo na dole ve dnech 17.—19. července 1918?

Hlídač ze strážního domku č. 184 Jakub Lobuchin[1] vypovídal: „Jednou v noci v létě loňského roku (nepamatuji se už na měsíc, ani na den), v době senoseče, když už jsme, já i moje rodina, spali, byl jsem probuzen hlukem automobilu. Bylo mi to divné, protože nikdy předtím se nestalo, aby kolem mého domku jezdily automobily, a ještě k tomu v noci. Podíval jsem se oknem, a vidím: po cestě ke Kopťakům jede nákladní automobil. Neviděl jsem, čím byl naložen. Vůbec jsem toho nezahlédl. Spatřil jsem jen, že v něm seděli asi čtyři lidé s puškami; zdálo se mi, že to byli vojáci. Bylo na úsvitě... Rozednilo se. Lidé, kteří jeli do Kopťak, se vraceli a vyprávěli, že nepropouštějí... Kde stála jejich hlídka, nemohu vám přesně pověděti, říkali, že kus od mého domku za hrází nebo na hrázi. Nepropouštěli asi tři nebo čtyři dni."

Časně z rána 17. července byl zastaven provoz po kopťakské cestě. Není pochyby, že tajemný automobil projel z Jekatěrinburku ke Kopťakům v noci na 17. července.

Nepřijel do Kopťak, ale schovával se kdesi v lese. Kde byl?

Důl v úseku „Čtyř Bratří" byl jeho cílem. Přijel k němu touže boční stezkou, kde se setkali rozvědčíci s krasnoarmějcem,[2] a dojel až k samé „otevřené šachtě."

Takřka hned potom, když automobil přejel, přišli na tuto stezku rozvědčíci. Švejkin vypovídal: „Já mohu docela směle tvrditi, že stopy bylo velice dobře znáti i na kopťakské cestě, i na té boční stezce z kopťakské cesty, po níž k nám přijel krasnoarmějec. Stopy z kopťakské cesty vedly právě na tuto

[1] Svědek J. I. Lobuchin byl mnou vyslýchán na místě 10. července 1919.

[2] Je označen na plánu číslicí I.

zatáčku. Bylo je na ní dobře viděti. Bylo znáti, že před chvílí, těsně před naším příchodem tudy projeli. Mám za to, že to byly koleje od automobilu; vždyť byly pořádné: široké i hluboké, a tráva, i na zatáčce, byla úplně uválena."

Stopy po automobilu viděli i jiní rolníci, kteří přišli 28. července k dolu. Výpověď Michajla Babinova zní: „U šachty byly stopy. Tyto stopy byly i na cestě, která sem vede od „Čtyř Bratří". Tu cestu dobře znám. Tvrdím vám zcela určitě, že byla velmi silně rozježděná, a tráva na ní byla všecka uválená. V kolejích cesty byly stopy kol jakýchsi povozův ale bylo též dobře od nich rozeznati stopy kol automobilu. Já jsem si ty stopy ostatně více prohlížel na místě, kde se automobil zatáčel. Přijel sem, k „otevřené šachtě" cestou a zde u louže proti šachtě se otáčel nazpět. Na této zatáčce jsem právě viděl zřetelně jeho koleje."

Téhož dne byl u dolu s jinými rolníky též lesník Rjednikov, který vyprávěl: „Stop jsem si hned tenkráte dobře povšiml. Bylo zcela zřejmo, že tudy jely automobily. Nemohu říci, zda jen jeden nebo více, ale koleje od automobilu byly na cestě jasně viděti. Stopy automobilu měla první cesta od „Čtyř Bratří", právě ta, která je nakreslena na tomto vašem plánku. Jeho koleje tam byly docela zřetelné. Jel tudy těžký automobil, při čemž polámal a pokácel mnoho mladých stromků podél cesty... Koleje automobilu šly až k samé „otevřené šachtě" a tam končily."

Výpověď Zubrického: „Tato cesta (první, jež odbočuje od „Čtyř Bratří" k dolu) byla silně rozryta, a malé stromky podél ní byly polámány. Bylo vidět, že tudy jel těžký automobil a vyryl na této cestě pořádné koleje. Ty koleje šly až k samé „otevřené šachtě", kterou mi ukazujete nyní na obrázku."

Nebudu unavovati čtenáře: výpovědi ostatních rolníků jsou stejné.

30. července přijel k dolu vyšetřující soudce pro důležitější případy Nametkin a několik důstojníků, posluchačů Akademie Generálního Štábu.

Nemám v úmyslu někoho haněti, ale všichni přece mají právo očekávati, že vyšetřující soudce nakreslil ve svém protokolu jasný obraz dolu, jak jej uzřel, že vyznačil všechny stopy, které zde byly, a že já vylíčím vše to slovy původních protokolů. O nich však není nikde ani zmínky.

Stala se nejvýš mrzutá chyba. Vyšetřující soudce a důstojníci nenásledovali příkladu rolníků a přišli z Jekatěrinburku k dolu vedeni nikoliv rozumem, nýbrž svou a cizí fantasií. Nepřišli sem po stopách automobilu, který jel z města silnicí, nýbrž přijeli železnicí, a to ještě z opačné strany: od Kopťak.

Carská rodina byla zavražděna, a její mrtvoly jsou ukryty na dně „otevřené šachty" v úseku „Čtyř Bratří". Carská ro-

Obr. 111. Hraběnka A. V. Gendriková.

Obr. 109. Mrtvola velkoknížete Sergěje Michajloviče.

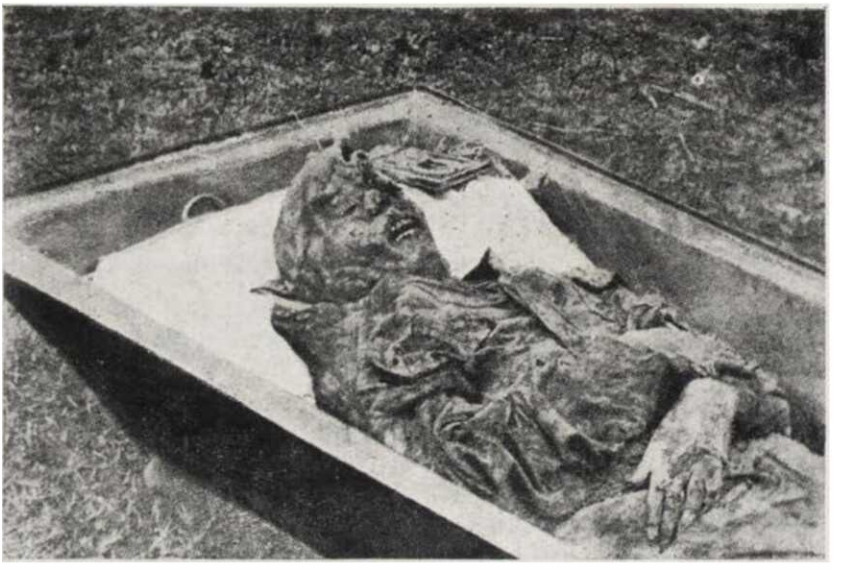

Obr. 112. Mrtvola hraběnky A. Gendrikové, nalezená v Permi.

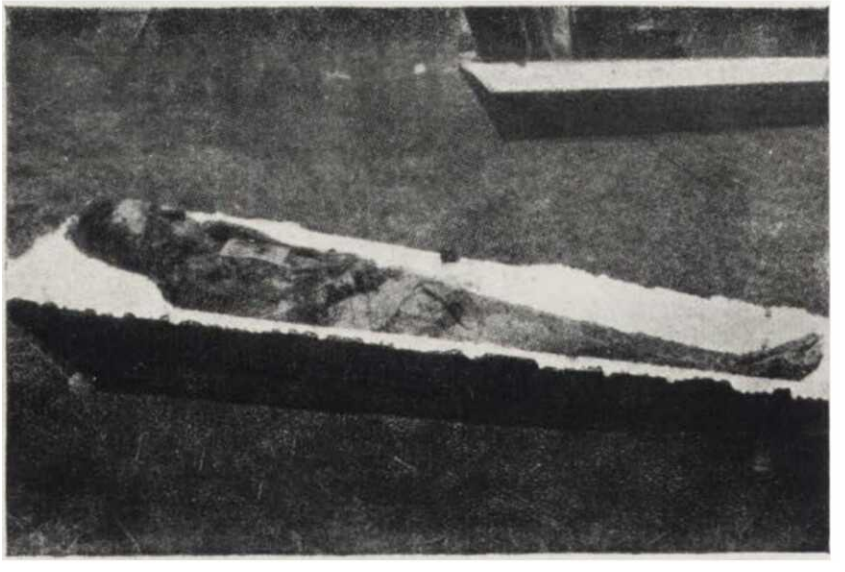

Obr. 113. Mrtvola J. A. Schneiderové, nalezená v Permi.

Obr. 110. Alapajevští vrazi.

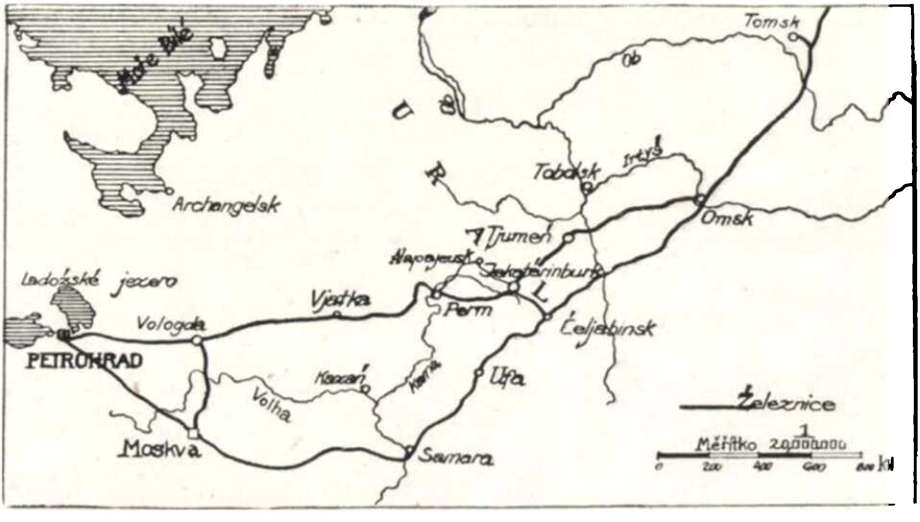
Tomsk
Ob
Archangelsk
Tobolsk
Irtyš
Omsk
Tjumeň
Nižnyjeusk
Jekaterinburg
Ladožské jezero
Vjatka
Perm
Čeljabinsk
Vologda
PETROHRAD
Kazaň
Kama
Ufa
Volha
Moskva
Samara
Železnice
Měřítko 1:20000000
0 200 400 600 800 km

Obr. 114.

dina je zachráněna. Zavraždili nějaké jiné lidi a jejich mrtvoly ukryli v této šachtě.

„Otevřená šachta" tají v sobě rozluštění celé záhady. Luštiti ji není těžké. Stačí spustiti se na dno šachty.

Tak bylo rozhodnuto v Jekatěrinburku. Proto Nametkin a důstojníci usedli v Jekatěrinburku do vlaku a jeli „důlní železnicí" do stanice Iset, odtud šli do Kopťak a z Kopťak k dolu boční cestou, která je nejblíže Kopťakům.[3]

Mrtvoly na dně šachty nebyly nalezeny. Energie rychle vymizela. Vyšetřující soudce zdržel se u dolu 1½ hodiny, a potom odejel do města.

Byla takto získána zvrácená představa o krajině. Cesta, po níž přijel k dolu nákladní automobil, zůstala Nametkinem nepovšimnuta. Sami rolníci odsuzovali inteligentní lidi a způsob, jakým vyšetřující soudce pátral. Michail Alferov vypovídal: „Komise všude tu chodila kolem, ale bylo vidět, že bez plánu a bez účelu. Stop si nevšímala a ty, které byly, zahlazovala."

Sergějev opakoval Nametkinovu chybu a ani jednou nebyl u dolu.

Já sám jsem tam šel pěšky od Ipatievova domu. Celý mrzutý rok již zatím uplynul. Ale staré zkušenosti učily mne opatrnosti: zahlazovali stopy, ale snad přece ještě všecko nezahladili.

Již jsem se zmiňoval, že asi v polovině oné osudné cesty (č. I.), po níž jel k dolu nákladní automobil, jest jáma, kde kdysi hledali rudu (obr. 63).

Toto místo upoutalo moji pozornost.

Automobil zde jel s největší obtíží. Vadil mu les. Musil jeti těsně u jámy a mohl se snadno smeknouti.

Skutečně také do jámy sjel. Na obrázku lze tento smyk poněkud viděti.

Na dně jámy ležel těžký kmen. Na něm byly zvláštní rýhy: jakási část neobyčejně těžkého předmětu tlačila na kmen a vtiskla do něho hluboké stopy.

V lese vedle cesty našel jsem tři padlé kmeny a ložisko v půdě, v němž spočíval čtvrtý kmen. Kdo zná lesní život, ví, že dlouho ležící kmen zapadá poznenáhlu do půdy a zanechává v ní na dlouhou dobu stopu své nečinnosti. Odtud byl tedy vzat kmen, který ležel v jámě.

Kdy a proč jej tam přenesli?

Lesník Rjednikov a rolníci vypovídali:

Rjednikov: „... Automobil, objížděje jámu s pravé strany (ve směru k dolu), sjel do ní. Na dně této jámy ležel kmen, obrácený jedním svým koncem k místu smyku."

Božov: „Asi v polovině této cesty, blíže k šachtě, jest

[3] Je označena na plánu číslicí V.

jáma. Na jejím dně ležel kmen. Dobře se na to pamatuji. Na okraji této jámy byly stopy smyku jakéhosi vozidla."

Tetěnev: „Šli jsme k dolu od „Čtyř Bratří" první boční cestou. Bylo docela zřejmě viděti, že po této cestě jezdily automobily; zanechaly v ní hluboké koleje, které šly až k samé „otevřené šachtě". Na jednom místě kolo automobilu sjelo. Bylo to u jámy, která se nachází právě na této cestě. Automobil objížděl jámu a poněvadž měl k tomu málo místa, sjel jedním kolem. Jeho smyk bylo tam dobře viděti. Dívám se na fotografický obrázek této jámy, který jste mi ukázal. Právě tak ji mám na mysli."

Blízko smyku našel jsem u samé cesty silný provaz. Byl velmi zašpiněn a prosycen nějakými minerálními oleji. Po roce mastil a špinil ještě ruce. (Obr. 70.)

Proč zde pohodili provaz? Je to snad náhoda?

Nákladní automobil odejel z dolu v noci na 19. července.

Železniční hlídač Lobuchin a jeho syn Vasilij viděli, jak jel okolo jejich strážního domku do města. Za tratí uvázl v blátě. Chtěli jej z bláta vytáhnouti a stavěli pro něj můstek.

Na obr. 64 vidíme vzhled tohoto místa.

Vasilij Lobuchin[4] vypovídal: „Byla půlnoc, když po cestě z Kopťak přejel okolo nás nákladní automobil, asi týž, jenž přijel v noci z města... S ním jelo 10 až 12 vozů s košatinami a tuším ještě několik jiných nákladních povozů. Nákladní automobil a všechny povozy od našeho přejezdu odjely přímo k městu. Tam v úvoze jejich automobil uvázl. Kdosi z nich vzal z naší ohrady několik pražců a dělal tam jakýsi můstek."

Teprve ráno 19. července mohl tento automobil jeti Verchlsetskem. Tak tomu skutečně bylo, neboť ho v té době tam viděli.

Jak vypadal?

Svědkové Nikolaj a Alexandra Zubričtí vypovídali:

Zubrickij: „Jedno kolo na levé straně, nepamatuji se již které, měl asi rozbité, neboť bylo omotáno provazy."

Zubrická: „Jeho levé zadní kolo bylo omotáno silným provazem: obruč byla asi porouchána... Když nákladní automobil projel kousek cesty, zastavil se. Slezlo s něho několik lidí a začali spravovati provazem ovázané kolo."

Ne, provaz na dole není náhodou!

Viděla Nastasja Zyková nákladní automobil, když jel k dolu?

Myslím, že říci vyšetřujícímu soudci všechnu pravdu vadila jí nejen temnota noci.

Nastasja jednala lstivě. Dovoloval jsem jí to, neboť jsem hledal pravdu cestou zákona.

---

[4] Svědek V. J. Lobuchin byl mnou vyslýchán na místě 10. července 1919.

Poznala námořníka Vaganova a druhého prý nepoznala. Jsem přesvědčen, že znala i toho druhého, ale že jmenovala jen Vaganova proto, že v době výslechu byl již mrtvý. „Krása a hrdost revoluce" neměl času uprchnouti z Jekatěrinburku a ukryl se ve svém sklepě. Tam ho našli verchisetští dělníci a na místě hned zabili.

Doma v Kopťakách byla Nastasja upřímnější. Když přijela do Kopťak, poslouchala ji celá vesnice. Rolník Švejkin vypovídá: „Když Nastasja přijela, poplašila všechen lid: vojsko prý jde. Vykládala, že když dojeli ku „Čtyřem Bratřím", potkali vojsko. Vojsko, povídala, jde a za ním vezou cosi v automobilu. Ano, zrovna to tak sama vykládala o automobilu... To všechno nám Nastasja vyprávěla venku přede všemi."

Odkud tedy přijel k dolu nákladní automobil?

Všechny automobily v Jekatěrinburku byly zabrány bolševiky. Tedy mohl sem přijeti jen ze sovětské garáže.

Garáž byla podřízena zvláštní správě. Z nedostatku práce přijali tam zaměstnání bratří Petr a Alexandr Leonovi.[5] V noci na 17. července měl první z nich v kanceláři ředitelství službu, a druhý mu pomáhal.

Leonovi vypovídali, že pozdě večer 16. července k budově čeky přijel nákladní automobil. Šoféra Nikiforova poslali odtud pryč a automobil odvezli k Ipatievovu domu. Vrátil se ráno 19. července.

Bratří Leonovi popisují jej takto:

Petr: „Plošina automobilu byla celá potřísněna krví. Bylo dobře znáti, že plošinu myli a zametali patrně koštětem. Nicméně bylo zřetelně viděti stopy krve uvnitř na plošině."

Alexandr: „Pamatuji se dobře, že na plošině byly veliké skvrny umyté krve."

V okolí dolu našli rolníci mnoho malých ohnišť: kouřem, z těchto ohnišť vycházejícím, odháněli od sebe a od koní komáry a ovády.

Na obr. 65. je jedno takové ohniště.

Výpověď Zudichina: „Bylo vidět, že zde byli uvázáni koně, stromky byly polámány a ohlodány."

Výpověď Zubrického: „Tenkrát to vypadalo tak, jakoby tam byli uvázáni koně, neboť půda kolem byla rozdupána koňskými kopyty. Zdálo se mi, že zde u mladé borovice byl k vůli nim udělán ohníček proti komárům."

Blízko takového místa našel jsem sosnové třísky. Byly useknuty z jakéhosi velmi silného sosnového prkna a byly ožehnuty. Krajina dávala jasný obraz: kolkolem vlhký les; bylo nutno co nejrychleji rozdělati ohníček; od nějakého větší-

[5] Svědkové P. A. Leonov a A. A. Leonov byli mnou vyslýcháni ve vesnici Vozdvižence, v Jekatěrinburkském újezdě, 29. a 30. dubna 1919.

ho sosnového prkna nasekali třísek a použili jich k rozdělání ohníčku.

Kde vzali takové prkno?

Bratří Leonovi, líčíce vzhled krví zatřísněného automobilu, když se vrátil z dolu, vypovídají, že jeho vnitřek byl rozbit: s krajů od prken byly odseknuty kousky dřeva.

Sosnové třísky, jež jsem našel, jsou viděti na obr. č. 70.

Blízko malinkých ohnišť, kde byly rozdělány ohně proti komárům, byly nalezeny třísky jiného druhu.

V okolí dolu, hlavně blízko otevřené šachty, byly pohozeny kousky nových provazů.

Rolníci a lesník Rjednikov se vší určitostí vysvětlují jejich význam.

Gavriil Alferov: „Nedaleko cesty proti šachtě, docela blízko u cesty k šachtě viděl jsem několik prkének z rozbité bedny. Byla bílá, neohoblovaná, jako bývají obyčejně u beden... Provázek byl nový, uříznutý a jeden jeho konec byl uvázán na smyčku; tlustý byl asi jako malíček. Bylo jasně viděti, že jím byla ovázána nějaká bedna."

Zubrickij: „V tom ohništi válela se slabá prkénka, asi půl palce tlustá, bylo vidět, že jsou z bedny, a nové, silné asi jako malík, useknuté kousky provázků z bedny. Bylo jich několik a měly záhyby od hran bedny."

Rjednikov: „Já sám na vlastní oči jsem viděl kus provazu, který byl pohozen u šachty. Provaz ten měl tloušťku asi malíku, byl úplně nový a bylo zcela zřejmo, že jím byla ovázána nějaká bedna, poněvadž na něm bylo znáti charakteristické záhyby, které vznikly utažením od hran bedny. Na jednom konci provázku byla smyčka, jaká se vždy váže na konci. Provaz nebyl na bedně rozvazován, nýbrž rozřezán nebo rozsekán, což bylo na něm jasně viděti."

Co bylo k dolu dopraveno v těchto bednách?

17. července 1918 přišel do lékárnického skladu „Russkoje Obščestvo" v Jekatěrinburku sluha komisariátu zásobování Zimin a předložil jménem krajského komisaře Vojkova[6] řediteli Mecneru písemnou žádanku: „Nařizuji, by doručiteli tohoto lístku bylo ihned a bez jakýchkoliv odmluv vydáno z vašeho skladu pět pudů kyseliny sírové. — Krajský komisař zásobování Vojkov."

Kyselina byla Ziminu ihned vydána, a on její příjem potvrdil přímo na Vojkovově žádance.

Téhož dne, pozdě večer, Zimin znovu přišel do skladiště a předložil druhou žádanku, rovněž podepsanou Vojkovem.

„Žádám ještě o vydání doručiteli tohoto lístku tří lahví

[6] Petr Lazarevič Vojkov byl ve štábě Leninově a přijel s ním společně do Ruska. Národnosti jeho neznám.

japonské kyseliny sírové. — Krajský komisař zásobování Vojkov."

I tato kyselina byla Ziminu vydána proti potvrzení na témže lístku.

Vydáno bylo celkem 11 pudů 4 funty kyseliny (177.60 kg). Peníze za ni v obnosu 196 rublů 50 kopějek byly skladu zaplaceny 18. července.

Obr. 68 přináší fotografie Vojkovových žádanek.

Pozdě večer 17. července a během dne 18. července tato kyselina byla dopravena v dřevěných bednách, ovázaných provazy, krasnoarmějci a kterýmsi sluhou z komisariátu zásobování k dolu.

Ve dnech, kdy důl byl uzavřen, bylo tam dopravováno též větší množství benzinu.

Byl tam dovážen na nákladních automobilech. Automobily nejely však dále než za železniční strážní domek č. 184 a tam se zastavovaly. K dolu benzin dopravovali od trati na povozech.

18. července jel z města do Kopťak inženýr Kotěnev.[7] U přejezdu ho dále nepustili. Viděl sud s benzinem: „Na automobile byl sud s benzinem. Tvrdím, že to byl sud od benzinu, neboť v takových sudech bývá vždy benzin... Mohu vám přesně odhadnouti množství benzinu, obsažené v sudě na nákladním automobilu. Byl to sud obsahující asi 10—11 pudů."

Vasilij Lobuchin vypovídal: „18. července ráno asi v 7 hodin po cestě z Jekatěrinburku jel nákladní automobil a zabočil na kopťakskou cestu, ale asi 150 metrů od našeho domku se zastavil. Čím byl naložen, jsem zřetelně neviděl. Zdálo se mi, že vezl nějaké sudy anebo snad bedny. Odpoledne přejel okolo nás ještě jeden nákladní automobil a zastavil se rovněž na témže místě, jako první automobil. Na něm jsem dobře zpozoroval železné sudy s benzinem. Napadlo mne, abych poprosil o trochu benzinu, vzal jsem tedy láhev a šel jsem na kopťakskou cestu k těm dvěma nákladním automobilům. Avšak ani tehdy jsem dobře neviděl, co bylo na prvním automobilu Na druhém byly tři anebo snad i jen dva sudy benzinu. Všechny sudy byly železné. U obou automobilů stálo asi 5 lidí... Poprosil jsem je, aby mně dali trochu benzinu. Nalili mně plnou láhev."

Ještě jiní lidé viděli, jak vezli k dolu benzin. Srovnávaje jejich údaje, tvrdím, že ho mohlo býti dopraveno k dolu ne méně než 40 pudů (640 kg).

28. července Rjednikov a rolníci a 30. července i vyšetřující soudce Nametkin, ohledávajíce šachtu, našli, že led v její velké štole byl prosekán a v malé úplně odstraněn.

Později při prohlídce šachty jsem zjistil, že dno malé

[7] Svědek V. S. Kotěnev byl mnou vyslýchán 22. července 1919 v Išimě.

štoly bylo kromě toho zasypáno hlínou, nakopanou z okolní planinky, do výše asi 52.8 cm.

Na této planince objevili rolníci veliké ohniště, o něco dále u staré břízy — druhé.

Stopy ohnišť tam zůstaly až do mého příchodu. První je viděti na obr. 66, druhé na obr. 67.

Co tedy přivezl k dolu nákladní automobil v noci na 17. července?

Co spalovali na dvou velkých ohništích?

Co ukryli na dně šachty?

Proč sem přivezli kyselinu sírovou a benzin?

Nejlepší odpověď na tyto otázky dávají předměty, které byly nalezeny v dole.

HLAVA DVACÁTÁ DRUHÁ.

Věci carské rodiny, které byly nalezeny v dole. — Posudky znalců.

V dole v lesním obvodu „Čtyř Bratří" bylo nalezeno:[1]

1. — Obrázek sv. Nikolaje Divotvorce.
2. — Obrázek světců-biskupů Guria, Aviva a Samona.
3. — Obrázek Spasitele.
Jsou vyobrazeny na obr. 69.
Obrázky jsou umělecky pracovány. Kdosi nějakým předmětem (úderem) poškodil právě malbu.
Vzadu měly polštářky, aby netlačily při zavěšení na prsa. Polštářek se dobře uchoval u třetího obrázku.
Teglevá a Ersbergová tvrdily, že tyto obrázky patřily dětem; obraz Nikolaje Divotvorce — Olze Nikolajevně. Obyčejně prý visely u jejich postelí. Na cestu si je zavěšovaly na tělo.
4. — 30 emailových úlomků z těchto obrázků.
5. — Tři kovové destičky z obrázku.
Stejné destičky jsou i u tří výše uvedených obrázků. Tyto destičky jsou však jiné velikosti a jsou ze čtvrtého obrázku.
Jsou trochu ohněm ožehnuty.
6. — Stříbrný rámeček na obrázek.
Tento rámeček je jiné velikosti a nemohl býti v něm ani jeden ze tří výše uvedených obrázků a neměl taktéž podobných destiček. Byl v něm zasazen pátý obrázek.
Teglevá a Ersbergová vypovídaly, že v takovém rámečku měla carevna jeden svatý obrázek.
Rámeček je lehce poškozen ohněm.
7. — Dva kousky zinku.
Tutelbergová vypovídala: „Vidím dva zinkové úlomky, na kterých je znáti ještě barva. Vím dobře, že carevna měla malinké, obyčejné svaté obrázky ze zinku."
8. — Kousky bílého vosku, kousky červeného vosku a část stearinové svíčky.
Nametkin našel v Ipatievově domě bílé voskové a stearinové svíčky. V bytě strážného Ivana Starkova byly nalezeny mezi carskými věcmi též svíčky z červeného vosku.

---

[1] Tyto předměty byly v době od 10. února do 18. prosince 1918 prohlédnuty lékaři, optiky, klenotníky, obuvníky, krejčími a obchodníky, kteří potom podali znalecké posudky.

Komorník Volkov vypovídal: „Svíček z červeného vosku používala carská rodina v Tobolsku. Takové svíčky jí byly dodávány z kláštera a z chrámu."

9. — Rámeček na fotografii.

Je vyobrazen na obr. 71.

Je zhotoven z pravé kůže a uvnitř je vyložen hedvábím. Má značku: „Eduard Akkerman, Berlín".

Zároveň s ním byly nalezeny útržky fotografie. Není možno rozeznati, kdo je na ní vyobrazen.

Svědci Gilliard, Gibbs, Teglevá, Ersbergová, Zanottiová vypovídali, že takových rámečků měla carská rodina mnoho. Obyčejně si je brávali s sebou na cesty.

Tutelbergová vypovídala, že v takovém rámečku měl car obraz carevnin.

10. — Vojenský odznak.

Je vyobrazen na obr. 78.

Je z pozlaceného stříbra. Na jedné straně je bíle a tmavooranžově emailován.

Na zadní straně je vyryto: $\frac{17}{\frac{1803-1903}{V}}$

Svědci vypovídali:

Teglevá: „Tento odznak je carevnin."

Ersbergová: „Odznak rozhodně patří carevně."

Tutelbergová: „Tento odznak náleží Jejímu Veličenstvu. Daroval jej velitel hulánského pluku Orlov, neboť její Veličenstvo bylo šéfem tohoto pluku."

11. — Přazka od mužského důstojnického opasku.

Je vyobrazena na obr. 73.

Svědci vypovídali:

Ivanov: „Car poslední dobou nosil prostý, žlutý, důstojnický opasek s přazkou. Ukazujete mi přazku s opasku. Myslím, že je s opasku carova: právě taková tam byla."

Gibbs: „Je to velká přazka. Je velmi pravděpodobné, že je od carova důstojnického opasku."

Teglevá: „Tato měděná přazka z mužského opasku se podobá přazce carova opasku."

Obviněný Jakimov: „Myslím, že tato přazka je částí carova opasku. Velice se jí podobá."

Soudím, že rozhodnutí, patřila-li carovi, je snadné, srovnáme-li její vyobrazení na obr. 73 s obrázkem č. 72.

Přazka tato je ohněm značně poškozena.

12. Přazka z chlapeckého opasku.

Je vyobrazena na obr. 76.

Přazka je měděná, dobře pracovaná. Jest na ní vyobrazen státní znak.

Svědci vypovídali:

Ivanov: „Rozhodně ji uznávám za přazku Alexěje Nikolajeviče. Právě tahle je s jeho řemenu."

Teglevá: „Přazka je s chlapeckého opasku — je to určitě ta, která byla na opasku Alexěje Nikolajeviče."

Stejně rozhodně tak o ní vypovídali další svědkové Gilliard, Gibbs, Ersbergová, Tutelbergová, Zanottiová, Volkov, Kobylinskij a Bitnerová.

Přazka byla popálena prudkým ohněm.

13. — Dvě párové spony od dámských střevíčků s drahokamy.

Jsou vyobrazeny na obr. 75.

Svědkové vypovídali:

Teglevá: „Jsou to dvě spony od střevíčků jedné z kněžen. Všechny měly takové spony na střevíčcích. Carevna měla ostatně též podobné spony na střevíčcích."

Zanottiová: „Jsou to dvě spony od dámských střevíčků — jsou takové, jaké měly kněžny a carevna na střevíčcích."

Stejně vypovídali svědci Gilliard, Gibbs, Ersbergová, Tutelbergová, Kobylinskij, Bitnerová a Volkov.

Znalecký posudek zněl: „Spony tyto jsou od dámských střevíčků. Patří nepochybně k dobrým, drahým střevíčkům. Nápadno jest samo provedení spon: otvory ke vsazení drahokamů jsou provedeny bezvadně, a drahokamy, dík tomu, jsou ještě na svých místech, nehledě na to, že jak samy spony, tak i drahokamy byly ve velmi silném ohni."

14. — Spona od dámských střevíčků.

Je vyobrazena na obr. 74.

Zanottiová vypovídála: „Je to jedna spona od dámských střevíčků. Právě takové byly na střevíčcích kněžen a carevny."

Tato spona je poškozena ohněm.

15. — Bílý flakon s práškem.

Je vyobrazen na obr. 78.

16. — Rozbitý zelený flakon.

Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová a Zanottiová vypovídaly, že takových flakonů s práškem používaly kněžny i carevna; braly je s sebou obyčejně na cestu.

17. — Sklo z brýlí.

Je vyobrazeno na obr. 77.

Znalci se vyslovili, že je to optické sklo, které bylo zasazeno v obrubě.

Svědci vypovídali:

Gilliard: „Sklo, které jste mi předložil, připomíná mi sklo z brýlí Jejího Veličenstva."

Tutelbergová: „Carevna v Tobolsku nosila při práci brýle. Její Veličenstvo pravděpodobně si od pláče zkazilo zrak v Tobolsku, a jakýsi tobolský lékař předepsal jí brýle. Byly veliké a měly obrubu ze želvoviny."

Kobylinskij: „Carevna v Tobolsku při práci nosila veliké brýle, tuším s rohovou obrubou. Velikost jejích skel byla právě taková... Tyto brýle jí předepsal v Tobolsku dr. Grigorževskij."

18. — Skřipcový strojek.

19. — Dvě skřipcová skla.

Tyto předměty jsou vyobrazeny na obr. 80 a 81.

Znalec určil, že obě skla, porovnávaje velikost a výbrus na okrajích, jsou z jednoho a téhož skřipce. Obě skla jsou konvexní, což svědčí o tom, že jich používal dalekozraký člověk.

Svědkové vypovídali:

Gilliard: „Botkin nosil někdy skřipec, který měl obrubu jen u strojku u nosního kořene."

Kobylinskij: „Skla, vámi mně předložená, jsou ze skřipce a podle tvaru myslím, že jsou od skřipce Botkinova. Botkin vždy nosil při čtení brýle a skřipec. Byl patrně dalekozraký."

20. — Umělý chrup.

Je vyobrazen na obr. 79.

Gilliard, Gibbs a Ersbergová vypovídali, že dr. Botkin měl umělý chrup.

21. — Ohořelý malinký kartáček.

Je vyobrazen na obr. 82.

Kobylinskij vypovídal, že dr. Botkin vždy nosil při sobě malinký kartáček na vousy.

22. — Knoflíček ke košili.

23. — Spona ke kravatě.

Strážní Proskurjakov a Jakimov potvrdili, že dr. Botkin nosil v Ipatievově domě škrobené prádlo.

24. Části ohněm zničených šněrovaček:

a) šest párů předních kostic,

b) postranní kostice,

c) přazky,
d) petlice a háčky,
e) kroužky ku provlékání šňůrek.

Tyto předměty jsou vyobrazeny na obr. 83—85.

Znalecký posudek zněl, že tyto části jsou ze šesti šněrovaček. O jejich jakosti se znalci vyslovili takto: „Šněrovačky byly velmi dobře pracovány. Zbylá v některých přazkách látka je část podvazkové gumy. Ohořelá látka v některých jiných přazkách je látka ze šněrovaček a je pletena z hedvábného materiálu."

Svědkové vypovídali:

Teglevá: „Potvrzuji, že carevna, kněžny i Demidová vždycky nosily šněrovačky. Carevna někdy ji snímala, když oblékala župan. Ona to požadovala od kněžen a říkala, že nenosit šněrovačku — je nezpůsob."

Zanottiová: „Kněžny a carevna nosily šněrovačky. Demidová též nosila šněrovačku."

25. — Více než čtyřicet stejných kousků z nějakého předmětu nebo několika předmětů, zničených ohněm.

Znalecký posudek zněl: „Tyto předměty jsou části shořelé obuvi. Jsou to části kůže, korkové vložky, podešví, ševcovské smoly, které se slily žárem v jednu masu. Vzhled těchto předmětů dokazuje, že obuv byla ručně, dobře pracovaná."

26. — Železná podkůvka k vysoké botě.

27. — Sedm pánských přazek.

Znalci o nich řekli: „Všechny tyto přazky, kromě té největší, jsou buď od mužských kalhot nebo od mužských vest. Poslední přazka je od vesty. Dvě z nich jsou párové. Všechny jsou pěkné, vyrobené v cizině, kromě jedné, té největší, která je ruský domácí výrobek."

28. — Pérová poutka od šlí.

29. — Přazka.

Tato pérová poutka a přazka patří k pánským šlím, zničeným ohněm.

30. — Dvě kovové přazky.

Znalci se vyjádřili, že obě jsou od dámských kostymů.

Tutelbergová vypovídala, že jedna z nich je od opasku buď carevnina nebo kněžen. Teglevá, — že druhá je od opasku Demidové.

Obě přazky silně ohořely.

31. — Šest vojenských knoflíků.

Jsou vyobrazeny na obr. 86.

Na jejich vnitřní straně je značka Wunderovy továrny v Petrohradě.

Znalecký posudek zněl: „Všechny tyto knoflíky jsou dobré jakosti. Jsou-li z továrny Wunderovy, nebyly mnoho používány, ježto byly mnohem dražší, než z jiných továren."

Jsou též ohněm poškozeny.

32. — Knoflíky a zbytky z nich.

Jsou vyobrazeny na obr. 87.

Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová a Zanottiová vypovídaly, že mezi těmito knoflíky jsou takové, jaké měly kněžny na rukávech u bluz, carevna na podvazcích, a velké knoflíky že jsou od fialového kostymu carevnina.

Knoflíky jsou ohněm značně poškozeny.

33. — Háčky, sponky, stiskací knoflíky.

Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová a Zanottiová vypověděly, že takové předměty přišívala ke kostymům kněžen a carevny jejich švadlena Brizaková.

Všechny byly silně poškozeny ohněm.

Bylo nápadné, že mnohé sponky a háčky byly silně roztaženy, rozevřeny. Některé háčky a sponky nebyly rozepjaty.

34. — Kousky tkanin.

Svědci Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová, Zanottiová, Gilliard a Kobylinskij poznali mezi nimi látku z kostýmů kněžen, carevny, Demidové a Botkina.

Bylo jasně viděti, že látka byla z kostymu buď utržena nebo hrubě nožem odřezána.

Některé její kousky zpola ohořely.

35. — Kousky sukna.

Svědkové vypovídali:

Ivanov: „Vidím vámi mně předložené kousky ohořelého sukna. Rozhodně myslím, že jsou to zbytky sukna z pláště Alexěje Nikolajeviče. Z takového sukna měl plášť."

Kobylinskij: „Znal jsem dobře plášť Alexěje Nikolajeviče. Vidím kousky ohořelého sukna. Myslím, že jsou to kousky z jeho pláště. Barva sukna, jeho dobrá jakost a stopy obnošení připomínají mně právě jeho plášť."

36. — Kousek látky tmavozelené barvy.

Čemodurov, v jehož přítomnosti byl nalezen tento kousek, tvrdil, že je odřezán z baťochu následníkova.

37. — Kousky staniolového papíru.

38. — Čtyři hřebíky.

39. — Vystřelená nábojnice z revolveru.

40. — Dvě měděné dvoukopějky.

Svědkové vypovídali:

Ivanov: „Alexěj Nikolajevič rád jako hoch sbíral staniolový papír, nábojnice z pušek a z revolverů. Takových věcí měl mnoho po kapsách."

Gibbs: „Míval někdy zvláštní nápady: sbíral v Tobolsku staré hřebíky."

Teglevá: „Pamatuji se, že sbíral staniolový papír."

41. — Americký klíč od kufru.

42. — Části kabelky nebo peněženky.

43. — Kapesní nožík.

44. — Spínací špendlík.

Všechny tyto předměty byly poškozeny ohněm.

45. — Střepiny skla.

Některé z nich jsou rozhodně z hodinek, rámečků, jiné — z flakonů.

46. — Drahocenný kříž.

Je vyobrazen na obr. 88.

Základní jeho kov je platina. Je posázen smaragdy, brilianty a perlami.

Znalecký posudek zněl: „Kříž je krásné, umělecké práce. Rozhodně byl též v ohni. Dokazuje to vzhled platiny a hlavně to, že kulička na jednom jeho rameni je spálená perla."

47. — Briliant.

Je vyobrazen na obr. 88.

Základní jeho kov je platina, ve spodu — zlato. Je posázen démanty. Váží 10 karátů.

Znalecký posudek zněl: „Briliant je drahocenná práce a nesporně jest jen částí jiného šperku: je to asi přívěsek. Vzhled platiny dokazuje, že drahokam byl též v ohni, ale svých vlastností a ceny nepozbyl."

Svědkové vypovídali:

Tutelbergová: „Poznávám rozhodně i briliant i kříž. Oba šperky náležejí Jejímu Veličenstvu. Briliant daroval Jejímu Veličenstvu car při narození jedné z kněžen. Kříž darovala Jejímu Veličenstvu carevna-matka Marie Feodorovna."

Zanottiová: „Kříž a briliant jsou rozhodně carevniny. Od koho dostala kříž, si nepamatuji. Daroval jí ho buď car nebo carevna-matka Marie Feodorovna. Velký briliant je dárek carův, tuším při narození jedné z kněžen."

48. — Náušnice.

Je vyobrazena na obr. 90.

Základní její kov je platina; hlavní kámen je perla, menší — briliant, zámeček náušnice je zlatý.

Znalecký posudek zněl: „Tato náušnice je překrásná, vysoce umě-

lecká práce. Perla je nejlepšího druhu podle svých vlastností. Náušnice v ohni nebyla."

Svědkové vypovídali:

Gilliard: „Myslím, že tato náušnice je carevnina. Měla takové náušnice a velice ráda je nosila. Často jsem fotografoval Její Veličenstvo v těchto překrásných náušnicích."

Gibbs: „Náušnice je rozhodně carevnina. Byly to její oblíbené náušnice, často je nosila."

Teglevá: „To jsou náušnice a úlomky z nich — jsou to rozhodně náušnice carevniny. Měla je velmi ráda."

Ersbergová: „Je to nesporně náušnice carevnina. Byly to její zamilované náušnice, bez nichž nikdy nechodila a pokud se pamatuji, odjela v nich z Tobolska."

Tutelbergové a Zanottiové jsem mohl pouze ukázati fotografické obrázky náušnice. Vypovídaly:

Tutelbergová: „Vidím fotografii náušnice. Rozhodně tvrdím, že na tomto obrázku je vyobrazena jedna z náušnic Jejího Veličenstva. Byly to nejoblíbenější náušnice carevniny. Přijela v nich z Tobolska."

Zanottiová: „Z ukázaných mně vámi věcí a obrázků mohu poznati... Náušnice je též její. Tyto náušnice měla ráda a nosila je častěji než jiné."

49. — Úlomky perly a část zničeného zlatého šperku.

Znalecký posudek zněl: „...Zbytky jsou z pravé perly. Tato jeví známky, že byla v ohni. Možná, že její zbytky tvořily před tím jednu celou perlu. Veliký úlomek svědčí o tom, že tento druh perly byl též velmi drahocenný co do svých vlastností. Je zcela možno, že tyto úlomky tvořily jednu celou perlu, a to druhou k výše zmíněné náušnici." (Viz obr. 91.)

50. — Úlomky perly.

Znalecký posudek o těchto úlomcích perly zněl:

„První úlomek náleží k velké perle, velmi cenného druhu a byl od ní oddělen úderem nebo tlakem."

O druhém a třetím úlomku: „Oba patří k perle značné velikosti a velmi dobré jakosti."

Čtvrtý a pátý úlomek má tentýž posudek jako druhý a třetí.

O šestém úlomku: „Tento úlomek náleží též k velké perle vysoké ceny, ale není od té, k níž mohou náležeti úlomky, popsané v předcházejících bodech, nýbrž jest od jiné perly."

51. — Třicet malých kulatých perel.

Znalci řekli: „Všechny jsou veliké ceny a patrně jsou z jednoho náhrdelníku."

Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová a Zanottiová vypovídaly, že carevna a kněžny měly mnoho náhrdelníků s takovými perlami.

52. — Části zničeného briliantového šperku.

Znalecký posudek o největší části zněl: „Šperk má pravé brilianty vysokých vlastností, zasazené do ryzího stříbra, při čemž ve svých ložiskách jsou přiletovány zlatem. Tento šperk je částí nějakého jiného většího šperku. Má stopy od úderu nějakým tvrdým nástrojem."

O prvním kousku řekli: „Je ze stříbra a vznikl oddělením od předcházejícího šperku, při čemž patrně se od něho oddělil úderem nějakého ostrého nástroje."

O druhém kousku: „Kov kousku je stříbro. Tento kousek též vznikl oddělením od šperku, při čemž je jasně viděti, že to bylo způsobeno ostrým, řezným nástrojem; tento kousek byl též v ohni, právě tak jako předešlý, ale ve větší míře."

O třetím a čtvrtém: „Tentýž posudek jako o druhém."

Tutelbergová vypovídala: „Vidím část šperku s brilianty. Připomíná mi velice brož Jejího Veličenstva. Je to část té brože." (Viz obr. 89.)

53. — Třicet úlomků smaragdu.

Znalecký posudek zněl: „Úlomky jsou ze smaragdu. Byly odděleny

od nějakého velikého smaragdu, velmi dobrých vlastností. Toto oddělení vzniklo nějakým tvrdým a těžkým předmětem. Působení ohně nebyly vystaveny, ale byly patrně pošlapány, ježto výbrus jednoho z nich je poškozen."

Tutelbergová vypovídala: „Její Veličenstvo mělo velice mnoho šperků, na nichž byly smaragdy. Tyto úlomky jsou od velikého smaragdu. Ale těžko lze říci, z jakého právě šperku jsou tyto úlomky. Je možno, že je to rozbité smaragdové vejce Jejího Veličenstva."

54. — Dva úlomky safíru.

Znalecký posudek zněl: „Tyto úlomky jsou patrně od dvou různých kusů těchto drahých kamenů. Oba jsou veliké ceny. Jsou odděleny od celého kamene prudkým úderem nějakého těžkého nástroje."

55. — Dva brilianty, rubín, dva almandiny, dva démanty.

Znalecký posudek o briliantech zněl (1 a 2): „Oba drahokamy jsou brilianty veliké ceny. Byly patrně součástí nějakého velkého, drahocenného šperku."

O almandinech (3): „Tento drahokam je almandin vysoké ceny. Jest úlomkem většího takového drahokamu a byl od něho oddělen silným úderem nějakého těžkého předmětu. Byl patrně vsazen do nějakého drahocenného šperku, jenž měl kulatou formu."... (4) „Tento drahokam je almandin dobré jakosti. Jest úlomkem většího takového drahokamu a byl od něho oddělen pomocí nějakého těžkého předmětu."

O rubínu(5): „Tento drahokam jest rubín prostřední jakosti. Byl asi zasazen do nějaké obruby."

O démantech: „Je to součást řetízkovitého šperku."

Tutelbergová vypovídala o démantech: „Jsou z řetízku náramku Jejího Veličenstva. Byly v něm malé perly a mezi nimi takovéhle démanty."

56. — Dva zlaté řetízky.

Jsou vyobrazeny na obr. 94.

Znalecký posudek zněl: „Jsou to zlaté pojistné řetízky od náramků a byly patrně od nich odtrženy."

Tutelbergová vypovídala: „Vidím úlomky z náramků. Takových náramků s takovými řetízky měly kněžny a carevna několik. Když jely z Tobolska, byly těmi náramky všechny ozdobeny."

Teglevá a Ersbergová vypovídaly stejně.

57. — Část zlatého předmětu.

Znalecký posudek zněl: „Je to část zlatého prstenu, od něhož byla oddělena úderem nějakého těžkého předmětu."

58. — Zlatý plíšek.

Znalecký posudek zněl: „Tento kousek vznikl oddělením od nějakého jiného velkého předmětu ostrým, řezným nástrojem, jehož stopy jsou na něm samém viděti."

59. — Dvě části zlatých šperků.

Znalecký posudek zněl: „Obě části jsou zlaté. Jedna z nich je pravděpodobně částí náušnice, druhá — náramku."

60. — Zlatý šperk se třemi démanty.

Znalci řekli, že je to součást velkého šperku.

Tři poslední předměty jsou vyobrazeny na obr. 93.

Tutelbergová vypovídala: „To je kroužek ke spojení šperků. Takových kroužků mělo Její Veličenstvo mnoho."

61. — Topasy.

Gilliard, Gibbs, Teglevá, Ersbergová, Tutelbergová, Kobylinskij vypovídali, že carevna a kněžny nosily náhrdelníky, zdobené takovými topasy.

Obviněný Jakimov: „Kněžny — nepamatuji se která, zdá se mi, že všechny — nosily náhrdelníky z „perliček", jež byly velice podobny právě těm, které mi nyní ukazujete."

Zanottiová: „Topasy jsou z náhrdelníků. Takové náhrdelníky měly kněžny a carevna. Daroval jim je Rasputin."

Jak se dostaly k dolu skvosty carské rodiny?

Viděli jsme, že carevna, když viděla, jak s nimi v Jekatěrinburku již v prvních dnech hrubě jednají, psala do Tobolska, prosíc, aby náležitě opatrovali svosty. Před odjezdem dětí z Tobolska byly zašity do oděvů.

Teglevá vypovídala: „Vzaly jsme několik živůtků ze silnější látky. Uložily jsme skvosty do vaty a tuto vatu jsme přikryly dvěma živůtky, a potom jsme je sešily. Tímto způsobem byly skvosty zašity mezi dvěma živůtky, samy pak byly ještě s obou stran chráněny vatou. Ve dvou párech živůtků byly zašity carevniny skvosty. Oba vážily i se skvosty a vatou po 4½ librách. Jeden si vzala na sebe Taťjana Nikolajevna, a druhý Anastazie Nikolajevna. Byly tam (v obou dvojitých živůtcích) brilianty, smaragdy, ametisty.

Skvosty kněžen byly zašity podobným způsobem do dvojitého živůtku, který si vzala Olga Nikolajevna. Kolik vážil — nevím.

Kromě toho pod bluzami na těle měly kněžny zavěšeno mnoho perel.

Zašily jsme ještě skvosty do klobouků kněžen mezi podšívku a samet. Z těchto skvostů se pamatuji na veliký perlový náhrdelník a brož s velikým safírem a s brilianty.

Kněžny měly modré ševiotové kostymy. Tyto kostymy (které si tehdy vzaly na cestu) byly bez knoflíků, měly jen pásy. Na každém pásu byly dva knoflíky. Odpáraly jsme je a místo nich jsme všily drahokamy, zdá se mi brilianty, které jsme potáhly dříve vatou a potom černým hedvábím.

Kromě toho měly kněžny ještě šedé kostymy z anglického, černě proužkovaného trikotu; byly to podzimní kostymy a nosily je i v létě za špatného počasí. Odpáraly jsme na nich knoflíky a přišily jsme též drahokamy, jež jsme rovněž potáhly vatou a černým hedvábím."

62. — 24 kousky olova. 2 kulky z revolveru Nagan a jeden ocelový plášť z podobné kulky.

Forma kousků olova je velmi charakteristická. Olovo se rozpouštělo v ohni a ochlazujíc se, nabývalo nepravidelné formy.

Prázdný plášť z kulky je začouzen; z něho žárem vyteklo olovo.

63. — Lidský prst a dva kousky lidské kůže.

Tento prst je vyobrazen na obr. 95.

Znalecký posudek zněl:

1. Prst má jen dva články — nehtový a střední. Nejspíše je to ukazováček.

2. Tento prst náleží pravděpodobně ruce člověka, který si pěstil nehty.

3. Znalci se kloní k mínění, že je to prst ženy, která měla dlouhé jemné prsty.

4. Je oddělen právě v kloubu. Kraje kloubu a kůže jsou hladké a rovné. Proto znalci mají za to, že prst byl asi odříznut nějakým ostrým nástrojem.

5. Prst náleží dospělému člověku středního věku.

6. Oba kousky kůže jsou odděleny od ruky člověka, ale od jaké části ruky a od jaké ruky — není možno určiti.

64. — Mrtvola psa-feny.

Je vyobrazena na obr. 97.

Pes byl nalezen 25. června 1919 na dně otevřené šachty. Následkem nízké teploty se mrtvola v šachtě dobře uchovala. Pravá přední noha psa byla zlomena. Lebka byla proražena, čímž podle mínění lékařů nastala ihned smrt.

Gibbs vypovídal: „Anastazie Nikolajevna měla malinkého psíčka, jakéhosi japonského plemene. Byl velice malinký, měl dlouhou, černě a rezavě zbarvenou srst... Vyznačoval se tím, že měl veliké, vypouklé oči; zuby měl vyceněny, takže je bylo vidět, jazyk dlouhý, z tlamy vysunutý, ale nepamatuji se, na kterou stranu. Říkali mu Jammy. Takoví psíci jsou velice malinci a nosívají je často v náruči. Psík ten náležel

Anastazii Nikolajevně, měli jej ale všichni rádi, obzvláště carevna. Myslím, že ten psík, kterého jsem dnes viděl u šachty, jest Jammy. Všiml jsem si jak srsti, tak očnic a zubů. Tvrdím, že je to rozhodně on."

Tutelbergová, Teglevá a Ersbergová jej též poznaly.

Na obr. 98 drží Anastazie Nikolajevna Jammyho v náruči.

65. — Zbytky kostí ssavce.

Jsou vyobrazeny na obr. 96a a 96b.

Jsou všechny značně opáleny, rozřezány a porušeny.

Pád vlády Admirála Kolčaka mi zabránil odborně vyšetřiti tyto kosti, jak bych si býval přál. Dr. Bělogradskij, jemuž jsem je u vyšetřechu ukázal, vyslovil se takto: „Nevylučuji možnosti, že všechny tyto kosti jsou kosti lidské. Vzhled jejich svědčí o tom, že byly rozsekány a vystaveny nějakým ničivým vlivům."

Všechny ty kosti našel jsem výhradně já. Ve skutečnosti ale bylo jich nalezeno více.

Lesník Rjednikov vypovídal: „Rozhodně tvrdím, že tenkrát v ohništi u šachty našli jsme několik kousků rozsekaných a ohořelých kostí. Byly to kosti velikého ssavce a, jak se mi tenkráte zdálo, zbytky rourovitých kostí. Byly značně ohořelé."

Mnoho jiných cenných věcí našel Rjednikov. Chyby Nametkinovy měly pro ně osudný význam. Tenkrát nechápali, co se odehrávalo u dolu, a všechny ty tolik cenné předměty vyházeli.

66. — Kousky mastných hmot, smíšených s prstí.

Všechny tyto předměty byly nalezeny u otevřené šachty: na planince v ohništích anebo blízko nich, kolem otevřené šachty v trávě.

Nápadnější předměty — jako na př. prst, mrtvola Jammyho, mnoho kostí — byly nalezeny na dně otevřené šachty, kde byly zasypány (v malé štole) hlínou z planinky.

Důl vyzradil tajemství Ipatievova domu.

Večer 16. července carská rodina a lidé, kteří s ní žili, byli na živu.

Časně z rána 17. července, pod ochranou noční tmy, nákladní automobil přivezl jejich mrtvoly k dolu v úseku „Čtyř Bratří".

Na planince u otevřené šachty byly mrtvoly svlečeny. Oděv hrubě snímali, strhávajíce a rozřezávajíce jej noži. Přitom některé knoflíky byly poškozeny, háčky a přazky se roztahovaly.

Ukryté skvosty byly tímto arciť objeveny. Některé z nich spadly na zem, zůstaly mezi množstvím jiných nezpozorovány a byly zašlapány do vrchních vrstev půdy.

Hlavním účelem bylo zničiti mrtvoly. Proto bylo především nutno rozkouskovati těla, rozřezat je. Dělalo se to na planince.

Ostré nástroje rozřezaly při rozřezávání mrtvol též některé skvosty, zašlapané do půdy.

Znalci se vyslovili, že některé ze skvostů byly poškozeny prudkými údery nějakých tvrdých předmětů: nikoli ale ostrých nástrojů. Byly to ty, které měly kněžny zašity v živůtkách a které byly při vraždě poškozeny projektily na jejich tělech

Části mrtvol byly spalovány na ohništích pomocí benzinu a ničeny kyselinou sírovou. Projektily, které vězely v tělech, padaly do ohně: olovo se rozpouštělo, roztékalo a ochlazujíc se, nabývalo formy ztuhlých kapek; zbyl jen prázdný plášť.

Mrtvoly, spalované přímo na zemi, vypouštěly tuk, který stékal a promastil půdu.

Roztrhané a rozřezané kousky oděvu byly tam též spalovány. V některých byly háčky, přazky a knoflíky. Uchovaly se ohořelé. Některé háčky a přazky sice ohořely, ale zůstaly nerozepjaty.

Když pachatelé zpozorovali některé zbylé předměty, naházeli je do šachty, ale předem v ní prosekali led, načež ji zasypali hlínou.

Zde je týž obraz, jako v Ipatievově domě: skrýti před světem páchané zlo.

Tak mluví o zločinu nejlepší, nejcennější svědci: němé předměty.

Poslyšme nyní, co o něm poví lstivý lidský jazyk.

HLAVA DVACÁTÁ TŘETÍ.

Výpovědi svědků a doznání obviněných o zavraždění carské rodiny.

Dům Popova, kde byly ubytovány vnější stráže, stojí proti domu Ipatievovu ve Vozněsenské uličce.

Strážní bydleli pouze v prvním poschodí, v přízemí žili soukromníci.

Rolník Bujvid, bydlící v přízemí, vypovídal:[1] „Noc ze 16. na 17. července 1918 dobře mi utkvěla v paměti, ježto jsem té noci vůbec nespal; pamatuji se, že kolem půlnoci vyšel jsem na dvůr ke kolně (bylo mně nevolno), a tam jsem se zastavil. Za chvíli uslyšel jsem hluché salvy, bylo jich asi patnáct, a potom jednotlivé výstřely, byly tři nebo čtyři; ale výstřely ty nebyly z pušek; bylo to po druhé hodině noční,[2] výstřely byly směrem od Ipatievova domu a jaksi hluché, jakoby ze sklepa. Odešel jsem rychle do svého pokoje, neboť jsem se bál, aby mne nezpozoroval někdo ze strážných domu, kde byl uvězněn bývalý car; když jsem přišel do pokoje, můj soused se mne ptal: „Slyšels?" Odpověděl jsem: „Slyšel jsem výstřely." — „A rozuměls?" — „Rozuměl jsem," řekl jsem, a oba jsme se odmlčeli... Asi za dvacet minut poté slyšel jsem, jak se otevřela vrata ohrady ipatievského domu a nehlučně, nenápadně vyjel na ulici automobil, zahnuv na Vozněsenskou třídu; kam však odejel, nevím."

Ponocný Petr Feodorovič Cecegov vypovídal:[3] „Jsem ponocným na Vozněsenské třídě; pamatuji se, že v noci ze 16. na 17. července 1918 zaslechl jsem hluk automobilu za ohradou ipatievského domu, kde byl uvězněn bývalý car, potom

[1] Svědek Viktor Janovič Bujvid byl vyslýchán šéfem jekatěrinburkské tajné policie 10. srpna 1918.

[2] Z rozkazu bolševiků místní čas v Jekatěrinburku byl posunut o dvě hodiny vpřed. Dvě hodiny ráno rovnají se tedy půlnoci.

[3] Svědek P. F. Cecegov byl vyslýchán šéfem jekatěrinburkské tajné policie 22. srpna 1918.

jsem slyšel hluk téhož automobilu, když jel k Hlavní třídě;[1] vidět automobil jsem nemohl, neboť jsem se bál přijíti blíže k Ipatievovu domu; bylo nám to zakázáno."

Strážný Michail Ivanovič Letěmin — ze Sysertského závodu v Jekatěrinburkském újezdě, zaměstnáním krejčí; neumí dobře psát a číst; povahově zchátralý člověk. Byl již jednou odsouzen pro pokus znásilnění. Vstoupil do strážního oddílu výhradně k vůli dobrému platu. Jediný z celého oddílu žil v soukromém bytě, s rodinou a neodešel s rudými, ježto prý ničeho špatného v tom neviděl, že byl členem strážního oddílu. Byl brzy v Jekatěrinburku vypátrán: prozradil ho následníkův Joy, pes španělského plemene, kterého si po vraždě vzal k sobě.

U výslechu vypovídal Sergějevu:

„16. července stál jsem na stráži č. 3 od 4 hodin odpoledne do 8 hodin večer (u branky na dvoře) a pamatuji se, že když jsem nastupoval službu, bývalý car a jeho rodina vracela se z procházky; ničeho zvláštního jsem tenkráte nepozoroval.

17. července nastoupil jsem službu v 8 hodin ráno; nejprve jsem se stavil na strážnici a uviděl jsem tam hocha, který sloužil carské rodině (Leonida Sědněva). Překvapilo mne, že ho tu vidím, a zeptal jsem se: „Co tu dělá?" Na to jeden ze soudruhů, Andrej Strekotin, na nějž jsem se se svojí otázkou obrátil, mávl jen rukou; potom mne odvedl stranou a oznámil mně, že v uplynulé noci byl zabit car, carevna, celá jejich rodina, doktor, kuchař, sluha a žena, která s carskou rodinou žila.

Strekotin, jak vyprávěl, stál té noci na stráži u kulometu ve velkém pokoji v přízemí a viděl, jak během jeho služby (měl stráž od 12 hodin v noci do 4 hodin ráno) přivedli cara, carevnu, všechny carovy děti, doktora, dva sluhy a ženu a všechny je shromáždili v pokoji, spojeném dveřmi se spižírnou.

Strekotin mně vyprávěl, že viděl, jak velitel Jurovskij četl jim jakýsi papír a potom řekl: „Vašim životům je konec." Car dobře neslyšel a přeptal se Jurovského, carevna a jedna z carových dcer se pokřižovaly.

V tom okamžiku již Jurovskij střelil do cara a na místě ho usmrtil, potom začali střílet Lotyši a závodčí Pavel Medvěděv.

Z vypravování Strekotinova jsem porozuměl, že zabiti byli všichni.

Kolikrát bylo při tom vystřeleno, nevím, neptal jsem se na to.

Ne, vzpomínám si, že při vypravování prohodil jsem ke Strekotinu: „Ale to musilo zůstat mnoho kulek v pokoji," a Strekotin mně odpověděl: „Pročpak? Ta žena, co sloužila u carevny, chránila se před kulkami poduškou, tak asi v ní jich mnoho uvázlo."

Strekotin mezi jiným mně vyprávěl, že po carovi byl první

[1] Směr cesty ke Kopťakům.

zabit „snědý“ sluha: stál v koutě a po výstřelu přisedl a hned skonal.

Jiných podrobností o zastřelení nevím.

Když jsem vyslechl vypravování, řekl jsem: „Tolik lidí postřílet, to muselo být na podlaze krve!“ K této poznámce kterýsi soudruh (kdo, nepamatuji se) řekl, že k nim na strážnici posílali pro lidi a že všechna krev byla smyta.

Tenkrát jsem si déle o tom porozprávět již nemohl, ježto jsem musil jíti na stráž. Když jsem si odbyl službu, vrátil jsem se na strážnici a tu mi řekli, že pravděpodobně budeme muset jíti „na frontu.“ Řekl jsem, že na frontu nepůjdu, poněvadž jsem se k tomu nedal „najat“, nýbrž že jsem se dal najat do strážního oddílu při „domě zvláštního určení.“

Pohovořivše o tom chvíli, znovu jsme zavedli řeč na zavraždění cara a jeho rodiny; šofér Ljuchanov, který tam s námi právě byl, vyprávěl, že všechny zastřelené odvezl nákladním automobilem do lesa a že se tam stěží dostal: taková tma a ještě stromy po cestě. Kterým směrem byli odvezeni zabití a kam dali jejich mrtvoly — ničeho takového nám Ljuchanov nevypravoval a já sám jsem se na to neptal.

Tenkrát mne ještě zajímalo, jak asi vynesli zavražděné z domu; měl jsem za to, že při přenášení zakrvácených těl musilo zase zůstat mnoho krvavých stop; kdosi ze strážního oddílu (kdo — nepamatuji se) řekl, že vynášeli mrtvoly zadním vchodem na dvůr a odtud — do automobilu, který stál u hlavního vchodu do dvora. Říkali, že těla vynášeli na nosítkách. Těla prý byla svrchu čímsi zakryta. Krvavé stopy na dvoře zametli pískem.

Během 18., 19., 20. a 21. července jak z pokojů, kde žila carská rodina, tak i ze spižíren a sýpek, odvážely se na automobilu carské věci. Odvoz věcí řídili dva mladí lidé — pomocníci Jurovského; věci odvezli na nádraží, ježto sovětská vláda rozhodla se už opustiti Jekatěrinburk vzhledem k tomu, že se sblížili Čechoslováci.

Pokud se týče zavražděné carské rodiny, říkal mně ještě rakouský zajatec jménem Rudolf, který posluhoval veliteli, že jej velitel večer před tím upozorňoval, aby se nebál, uslyší-li něco v noci.“

Strážný Filip Polyektovič Proskurjakov — narozený též v Sysertském závodě. Vstoupil do strážního oddílu jen k vůli platu. Sloužil v něm až do poslední chvíle a odešel s ostatními strážnými na frontu, ale sběhl a vrátil se do Jekatěrinburku, kde byl vypátrán agentem Alexějevem.

Alexějev zaznamenal jeho výpověď takto:

„Já, Alexějev, člen tajné policie, vyslýchal jsem zatčeného Filipa Proskurjakova ohledně vraždy carské rodiny, při čemž Proskurjakov projevoval úplnou neznalost tohoto případu, prohlásiv, že ve strážním oddílu při Ipatievově domě, kde byl car s rodinou ubytován, nebyl a ničeho o tom neví. Byl prý mobilisován

s jinými do strážního oddílu Ipatievova domu, ale cestou prý sběhl a v oddíle vůbec nesloužil.

Příštího dne (22. února) při dalším výslechu, když byl konfrontován s Pavlem Spiridonovičem Měďvěděvem a jím usvědčen, že nesprávně vypovídal, jako by býval nebyl ve strážním oddílu při Ipatievově domě, že on, Filip Proskurjakov, byl až do konce pobytu cara a jeho rodiny ve strážním oddíle při tomto domě, — Proskurjakov změnil svoji původní výpověď a doznal, že skutečně ve strážním oddíle Ipatievova domu (kde byl vězněn car s rodinou) byl, ale že ničeho o celém případě neví, a kde je nyní car a jeho rodina, není prý mu známo. Zda jsou na živu či nikoliv — neví.

Během dalšího výslechu o podrobnostech jeho služby ve strážním oddíle v domě Ipatievově Proskurjakov se ještě vyhýbal jakýmkoliv podstatným údajům o věci a na konec potvrdil jen ten fakt, že Pavel Medvěděv večer (kterého dne — si nevzpomíná), nedlouho před odchodem bolševiků z Jekatěrinburku přišel na strážnici, kde bydlel strážní oddíl a kde s ostatními strážnými žil i on, Proskurjakov, a upozorňoval mužstvo, že v noci bude slyšet výstřely, aby se neznepokojovalo a bylo v každém případě v pohotovosti, při čemž podotkl, že té noci bude zastřelena rodina. Co se odehrálo té noci, on, Proskurjakov, neví, ježto po příchodu Medvěděvovu šel si lehnout na pec na strážnici a spal nepřetržitě celou noc. Ráno slyšel od krasnoarmějce Andreje Starkova, že rodinu odvezli z domu.

Při dalším výslechu změnil Proskurjakov znovu svoji výpověď v poslední části a doznal, že slyšel od krasnoarmějců, kteří sloužili ve strážním oddíle, že cara Nikolaje II. a jeho rodinu zastřelili a odvezli kamsi automobilem. Při tom Proskurjakov vypověděl, že on sám Nikolaje II. a jeho rodiny tenkráte neviděl, byli-li skutečně zastřeleni a odvezeni, neví, jejich mrtvoly nevynášel a krev smývat v pokoji, kde byli zastřeleni, s někým jiným též nechodil. Určoval-li Medvěděv lidi z oddílu k vynášení mrtvol a k mytí krve v pokoji vraždy — neslyšel.

Na konec, na moje otázky, člena tajné policie, 28. února, on, Proskurjakov, potvrdiv svoji předešlou výpověď, že ničeho o případě neví a že mu není známo, zda v noci na 17. července byl car Nikolaj II. a jeho rodina zastřelena, dodal, že v té době, kdy se to snad odehrálo, on, Proskurjakov, s krasnoarmějcem Jegorem Stolovem, který také sloužil ve strážním oddíle, byli zavřeni závodčím Pavlem Medvěděvem do koupelny při strážnici, kde seděli asi dva dni ve vězení za to, že se opili, a proto prý on, Proskurjakov, vůbec neví, co se odehrálo té noci v domě Ipatievově a kde se nyní nalézá car a jeho rodina."

Mně (Sokolovu) u výslechu Proskurjakov doznal:

„Byli zavražděni v noci z úterý na středu. Data si nepamatuji. Pamatuji si, že v pondělí jsme dostávali plat. To bylo tedy 15. července (plat jsme dostávali v měsíci dvakrát: prvého a pat-

náctého každého měsíce). Druhého dne po výplatě, tedy v úterý 16. července do 10 hodin dopoledne stál jsem na stráži u budky blízko Vozněsenské třídy a Vozněsenské uličky. Jegor Stolov, s nímž jsem bydlel ve společném pokoji, měl stráž v téže době v přízemí Ipatievova domu. Po ukončení služby šli jsme si se Stolovem sehnat něco k pití. Napili jsme se denaturovaného lihu a přišli jsme navečer domů, poněvadž jsme měli opět nastoupit službu v 5 hodin.

Medvěděv postřehl, že jsme opilí a zavřel nás do koupelny, která stála na dvoře Popova domu. Tam jsme hned usnuli. Spali jsme až do 3 hodin v noci (podle slunečního času byla to jedna hodina). O 3 hodinách v noci přišel Medvěděv, vzbudil nás a řekl: — „Vstávejte a pojďte!" — Zeptali jsme se ho: — „Kam?" — Odpověděl nám: — „Povídám, abyste šli, tak pojďte!"

Proto vám říkám, že to bylo o 3. hodině v noci, protože Stolov měl u sebe hodinky a podíval se, kolik je hodin. Byly právě tři. Vstali jsme a šli jsme za Medvěděvem.

Přivedl nás do pokojů v přízemí Ipatievova domu. Byli tam všichni dělníci-strážní kromě těch, kteří v té době byli ve službě.

V pokojích bylo plno dýmu a páchlo to střelným prachem. V zadním pokoji s mřížovím v okně, který je vedle spižírny, byly na stěnách a na podlaze stopy po kulkách; kulek bylo obzvláště mnoho (t. j. ne samých kulek, nýbrž dír) v jedné stěně, právě v této, co je vyobrazena na tomto vašem fotografickém obrázku, byly však i na jiných stěnách stopy po výstřelech. Rýh od bodáku nikde na stěnách pokoje nebylo. Tam, kde na stěnách a na podlaze byly díry od kulek, byla i krev; na stěnách byly skvrny a stříkance krevní; na podlaze — malinké louže. Kapky a malé louže krve byly i ve všech jiných pokojích, kudy se muselo jíti na dvůr z toho pokoje, v němž byly stopy po kulkách. Podobné stopy krve byly i na dvoře blízko vrat na kamenech.

Bylo jasno, že právě v tomto pokoji s mřížemi nedlouho před mým a Stolovovým příchodem bylo zastřeleno mnoho lidí. Když jsem to vše spatřil, začal jsem se vyptávat Medvěděva a Andreje Strekotina, co se tam stalo.

Řekli mně, že byla právě postřílena celá carská rodina a všichni ti, kteří byli s ní, kromě malého hocha.

Začali jsme všichni mýt podlahy, abychom zničili stopy krve. V jednom pokoji bylo už přichystáno 4 — 5 košťat. Kdo je přinesl, nevím. Myslím, že je přinesli ze dvora...

Z rozkazu Medvěděva přinesl Kronidov z kolny ze dvora piliny. Všichni jsme myli studenou vodou a pilinami podlahy a smývali jsme krev. Krev se stěn, u nichž byli zastřeleni, omývali jsme mokrými hadry.

Tohoto úklidu zúčastnili se všichni dělníci, kromě těch, kteří byli ve službě.

I v tom pokoji, kde byla carská rodina zabita, nás mnoho uklízelo. Pamatuji se, že tu pracovali dva Lotyši, sám Medvěděv, otec a syn Smorodiakovi a Stolov. I já jsem v tom pokoji uklízel. Ale byli tam ještě jiní, jichž jména si již nepamatuji.

Takto, t. j. vodou smyli jsme krev i na dvoře s kamenů.

Kulek při úklidu jsem žádných nenašel. Našli-li jiní, nevím. Když jsme se Stolovem přišli do přízemí, nikoho kromě několika Lotyšů, Medvěděva a našich i zlokazovských dělníků tam nebylo. Jurovskij tam nebyl. Nikulin, jak říkal tenkrát Medvěděv, byl v prvním poschodí; dveře, vedoucí z přízemí do prvního poschodí, byly z vnitřku uzavřeny. Nějakých zlatých věcí nebo jiných skvostů, odňatých zavražděným, v přízemí jsem nikde nezahlédl.

Dobře se pamatuji, že pouze Andrej Strekotin stál v přízemí u kulometu. Pamatuji se na to velice dobře. On všecko jistě viděl.

Vyptávali jsme se na to také Medvěděva. Oni oba (Medvěděv i Strekotin) vyprávěli shodně toto:

Večer řekl Jurovskij Medvěděvu, že carská rodina bude v noci postřílena a nařídil upozorniti na to dělníky a odebrati strážím revolvery... Paška Medvěděv rozkaz Jurovského přesně vyplnil, revolvery odebral, odevzdal je Jurovskému a mužstvo upozornil na blízké zastřelení carské rodiny asi v 11 hodin večer.

O půlnoci začal Jurovskij budit carskou rodinu a žádal, aby se všichni oblékli a sestoupili do přízemí. Podle vypravování Medvěděvova, Jurovskij prý vysvětlil svoji pozdní návštěvu carské rodině takto: — noc bude „nebezpečná", t. j., jak já o tom myslím, asi jim řekl, že setrvati v prvním poschodí by bylo nebezpečno v případě, že by se snad střílelo na ulici, a proto asi žádal, aby sestoupili dolů.

Žádosti Jurovského všichni vyhověli a skutečně sešli dolů

Byl tam sám car, carevna, následník, všechny jejich čtyři dcery, doktor, sluha, pokojská a kuchař.

Malého hocha, jak se mi zdá, Jurovskij půl druhého dne před tím velel odvésti do našich ubikací, kde jsem ho skutečně před vraždou sám viděl.

Všechny je přivedli do toho pokoje, kde na stěnách a na podlaze později při úklidu jsem viděl mnoho stop po kulkách. Postavili se všichni do dvou řad a trochu šikmo, a to podél dvou stěn.

Jurovskij začal jim potom číst jakousi listinu. Car dobře neslyšel a zeptal se Jurovského: „Co?" — A Jurovskij, podle slov Pašky, zvedl prý ruku a odpověděl carovi, ukazuje mu revolver: „Tohle!"

Paška mně vyprávěl, že on sám dvakrát nebo třikrát střelil do cara a do ostatních, které stříleli. Mluvím úplnou pravdu. Nikdy mně vůbec neříkal, že by on nebyl střílel a že snad byl odešel ven poslouchat výstřely: to lže.

Když je zastřelili, Andrej Strekotin, jak sám mně vypravoval, sňal s nich všechny skvosty. Od něho je hned převzal Jurovskij a odnesl nahoru. Potom je všechny navalili na nákladní automobil, zdá se mi jen jeden, a kamsi odvezli. Automobil ten řídil dělník ze zlokavské továrny Ljuchanov. O všem tom vám vypravuji tak, jak jsem to slyšel od Medvěděva...

Kam je odvezli, nevím.

Neznal toho tenkrát snad ani sám Medvěděv, protože tu věc Jurovskij zahalil tajemstvím".

Strážný Anatolij Alexandrovič Jakimov — narozený v Jugovském závodě, v Permském újezdě. Zaměstnáním — soustružník kovu, pracoval v Motovilichinské továrně. Do války šel jako dobrovolník. Po převratě v r. 1917 byl členem plukovního komitétu v 494. Verejském pluku. Po rozvratě fronty přijel domů a vstoupil do práce v továrně bratří Zlokazových v Jekatěrinburku.

Do strážního oddílu se dal k vůli lehké práci a dobrému platu.

Povahově — nevyrovnaný oposičník. Snil o „lepším životě" a považoval cara za nepřítele národa.

Odsuzoval sice bolševický teror, ale přece zůstal až do konce ve strážním oddíle a dokonce zaujímal velitelský úřad: závodčího.

Odešel s rudými, když opustili Jekatěřinburk. Ale když opouštěli i Perm, nešel s nimi a v řadách armády Admirálovy bojoval proti nim.

Zde ho vypátral a zatkl agent Alexějev.

U výslechu mně vypovídal:

„15. července v pondělí na naší strážnici v domě Popově objevil se hoch, který žil s carskou rodinou a vozíval následníka na kočárku. Ostatní strážní si toho též asi povšimli. Avšak nikdo nevěděl, co to znamená, proč k nám přestěhovali hocha. Provedeno to bylo jistě z rozkazu Jurovského.

16. července měl jsem službu závodčího. Byl jsem tenkrát ve službě od 2 hodin odpoledne do 10 hodin večer. V 10 hodin rozestavil jsem stráže. Na stráži č. 3 (na dvoře u branky) stál Brusjanin, na stráži č. 4 (u branky v plotě poblíž hlavního vchodu, vedoucího do prvního poschodí) stál Ljesnikov, na stráži č. 7 (ve staré budce mezi domem a vnitřním plotem) stál Derjabin, na stráži č. 8 (v zahradě) stál Kleščev.

Stráže, které jsem postavil v 10 hodin večer, měly být vystřídány ve 2 hodiny v noci již novým závodčím, jemuž jsem předal službu, t. j. Konstantinem Dobryninem.

Po předání služby odešel jsem do našich ubikací. Pamatuji se, že jsem pil čaj, a potom jsem šel spat. Ulehl jsem asi kolem 11. hodiny.

Asi ve 4 hodiny, když se již rozednívalo, probudil mne hovor Kleščevův. I Romanov a Osokin, kteří spali se mnou,

se vzbudili. Kleščev vzrušeně volal: „Hoši, vstávejte! Povím vám novinu! Jděte tam do pokoje!“ Vstali jsme a šli jsme do sousedního pokoje, kde bylo víc lidí; proto nás tam také posílal Kleščev.

Když jsme se tam všichni shromáždili, Kleščev pravil: „Dnes zastřelili cara.“

Všichni jsme se zvědavě vyptávali, jak se to stalo, a Kleščev, Derjabin, Ljesnikov i Brusjanin nám začali vyprávět. Většinou vyprávěl Kleščev nebo Derjabin a vzájemně se doplňovali. Říkal též Ljesnikov a Brusjanin, že to všecko viděli na vlastní oči. Vyprávěli toto:

Ve 2 hodiny v noci přišli k jejich strážnému stanovišti Medvěděv s Dobryninem a upozornili je, že budou muset této noci státi ještě i po druhé hodině noční, ježto této noci bude zastřelen car. Kleščev a Derjabin, když byli Medvěděvem takto upozorněni, popošli blízko k oknům: Kleščev k oknu síně v přízemí, která je označena na vašem půdoryse číslicí I.; její okno, směřující do zahrady, nalézá se právě proti dveřím, vedoucím ze síně do pokoje, kde bylo provedeno zavraždění, t. j. do onoho pokoje, který je na půdoryse označen číslicí II.; Derjabin pak popošel k oknu, které je v tomto pokoji (č. II.) a směřuje do Vozněsenské uličky.

Brzy potom — vše se odehrálo podle jejich slov o 1. hodině v noci podle starého času, čili o 3. hodině podle nového času, který byl z rozkazu bolševiků posunut v té době o dvě hodiny vpřed — do komnat v přízemí vstoupili lidé a šli do pokoje, označeného na pláně v přízemí číslem I. Průvod ten viděl jen Kleščev, ježto jej ze zahrady oknem mohl dobře pozorovati. Všichni šli ze dvora dveřmi předsíně, označené na pláně číslicí XII., a dále komnatami, označenými číslicemi VIII., VI., IV., I. do pokoje označeného číslicí II.

Vpředu šel Jurovskij s Nikulinem. Za nimi šli car, carevna a dcery Olga, Taťjana, Marie a Anastazie, potom šli Botkin, Demidová, Trupp a kuchař Charitonov. Následníka nesl car na rukou. Vzadu za nimi šel Medvěděv a Lotyši, t. j. těch deset lidí, kteří žili v dolních pokojích a kteří byli vyžádáni Jurovským z črezvyčajky. Dva z nich měli pušky.

Když byli všichni přivedeni do pokoje, označeného číslicí II., stoupli si takto: ve středu pokoje stál car, vedle něho po pravé straně na židli seděl následník, a napravo od následníka stál dr. Botkin. Všichni tři, t. j. car, následník a Botkin, byli tváří obráceni ke dveřím, vedoucím z tohoto pokoje (č. II.) do pokoje, označeného číslicí I.

Za nimi u zdi, která dělí pokoj, označený číslicí II., od pokoje, označeného číslicí III. (v tomto pokoji, označeném číslicí III., dveře byly uzavřeny a zapečetěny; byly tam uloženy jakési věci), postavila se carevna s dcerami. Ukazujete mi fotografický obrázek toho pokoje, kde bylo provedeno jejich

zavraždění. Carevna s dcerami stála zde mezi klenbou a dveřmi, vedoucími do zapečetěné spižírny, právě zde, kde, jak je vidět na snímku, je zeď porušena.

Na jedné straně od carevny a dcer stáli v rohu kuchař se sluhou, a na druhé straně též v rohu stála Demidová. Na kterou stranu, zda pravou či levou, postavil se kuchař se sluhou, a na kterou stranu postavila se Demidová — nevím.

V komnatě, hned napravo od vchodu, stál Jurovskij; nalevo od něho, právě proti dveřím, vedoucím z tohoto pokoje (kde byla provedena vražda) do předsíně, označené číslicí I., stál Nikulin. Vedle něho v pokoji stála skupina Lotyšů. Lotyši byli i mezi dveřmi. Za nimi stál Medvěděv.

Toto rozestavení všech jmenovaných osob popisuji podle slov Kleščeva a Derjabina: každý viděl část děje. Kleščev nemohl pozorovati Jurovského, za to však Derjabin viděl oknem, jak Jurovskij mával rukou a cosi povídal. Co mluvil Jurovskij, Derjabin nemohl pověděti. Říkal, že mu nerozuměl. Kleščev však přímo tvrdil, že slova Jurovského dobře zaslechl. Vypravoval — pamatuji si to dobře, — že Jurovskij řekl carovi toto: „Nikolaji Alexandroviči, vaši příbuzní snažili se vás zachrániti, ale to se jim nepovedlo. I my jsme nuceni vás sami zastřelit."

A hned v příštím okamžiku po slovech Jurovského rozlehlo se několik ran.

Střílelo se výhradně z revolverů. Ni Kleščev, ni Derjabin, jak se pamatuji, neříkali, že by byl střílel Jurovskij, t. j. oni se o něm vůbec nezmiňovali, střílel-li či nikoliv. Oni, jak se mi zdá, prostě toho neviděli, soudě dle umístění Jurovského v komnatě.

Nikulina však dobře viděli. Oba tvrdili, že střílel.

Kromě Nikulina stříleli někteří Lotyši.

Střílelo se, jak jsem již řekl, výhradně z revolverů. Z pušky nikdo nevystřelil.

Hned po prvních výstřelech ozval se, jak oni potom říkali, „ženský jekot", křik několika ženských hlasů. Postřelení začali padat jeden po druhém. První prý klesl car, po něm následník. Demidová začala pobíhat po pokoji. Ona se prý chránila poduškou. Byla-li jen poraněna střelami či ne, nevím, ale byla prý ubita bodáky jednoho nebo dvou Rusů z črezvyčajky.

Když již všichni leželi, začali je prohlížet a některé z nich dobíjeli a ubodávali. Pokud se týče členů carské rodiny, zmiňovali se, jak se pamatuji, jen o Anastazii, že prý byla dobita bodákem.

Kdosi přinesl z hořejších pokojů několik prostěradel, do nichž zabité zabalovali; vynášeli je pak na dvůr těmi komnatami, kterými je před chvílí přivedli na popravu. Ze dvora je nosili do automobilu, jenž čekal za vraty domu, mezi jeho průčelím

(kde je hlavní vchod do prvního poschodí) a vnějším plotem: zde obyčejně stávaly automobily.

To už viděl také Ljesnikov a Brusjanin.

Všechny je přenesli do nákladního automobilu, kde je uložili.

Ze spižírny bylo přineseno sukno. Prostřeli je v automobilu, na ně položili mrtvoly a přikryli je opět tímtéž suknem. Kdo chodil pro sukno do spižírny, to nikdo z vypravěčů neřekl. Vždyť nikdy nás o tom nevyslýchali, nyní prvně. Kdybych to byl dříve tušil, mohl jsem se na to zeptati.

Auto řídil Sergěj Ljuchanov. O něm mluvil i Brusjanin i Ljesnikov.

S automobilem s mrtvolami Ljuchanov vyjel vraty, jež vedla do Vozněsenké uličky, a jel dále dolů Vozněsenskou uličkou kolem Popova domu.

Když již byly mrtvoly vyneseny z domu, dva Lotyši — jeden mladý se skřipcem a druhý též mladý, asi dvaadvacetiletý, blondýn — metlami utírali krev a splachovali ji vodou s pilinami. Kleščev a Derjabin říkali, že piliny s krví kamsi vyhodili.

Kdo se ještě zúčastnil umývání, vůbec nevím. Z jejich vypravování dalo se souditi, že strážných k té práci nebrali: zůstali všichni i nadále na stráži, pokud nebyli vystřídáni.

Vypravování Kleščeva, Derjabina, Brusjanina a Ljesnikova bylo tak pravdě podobné, a oni sami byli vším tím, co viděli, tak zaraženi a vzrušeni, že nikdo z nás, kdo je poslouchal, ani dost málo nepochyboval, že by snad nemluvili pravdu. Obzvlášť to mocně působilo na Derjabina, a také na Brusjanina. Derjabin přímo na všecko huboval a vrahy nazýval „řezníky". Mluvil o nich s odporem. Brusjanin vůbec se nemohl ani dívati na to, jak nebožtíky v bílých prostěradlech vytahovali a kladli do automobilu: utekl ze svého stanoviště na zadní dvůr.

Vypravování o zavraždění cara a jeho rodiny působilo též i na mne silně. Seděl jsem a celý jsem se třásl. Už jsem nešel spat, a asi v 8 hodin ráno odešel jsem ke své sestře Kapitolině. Mezi námi byl vždy dobrý poměr. Šel jsem k ní, abych se jí svěřil. Na duši mi bylo strašně těžko. A právě proto jsem k ní šel, abych si mohl pohovořiti s blízkým člověkem...

Zůstal jsem u sestry dvě hodiny a asi v 10 hodin dopoledne přišel jsem opět do domu Popova.

Nepamatuji se, kterak jsem ztrávil dobu do 2 hodin odpoledne, kdy jsem znovu nastoupil službu. Vystřídal jsem Ivana Starkova. Rozestavil jsem všechny stráže, kromě hlídky č. 7. Starkov mně říkal, že na toto stanoviště není už teď potřeba stavět stráží (pod okny domu). Stráž po tom, když se byl odtamtud Derjabin vzdálil, nebyla tam podle všeho už vůbec poslána. Tak jsem tenkrát rozuměl Starkovu. Oba jsme cítili,

proč už tam nebylo třeba stavět stráží, a ničeho více jsme si o tom nepovídali.

Rozestaviv stráže, vstoupil jsem do velitelského pokoje. Zastal jsem tam Nikulina a dva Lotyše. Byl tam i Medvěděv. Všichni byli vážní, stísnění, jako zařezaní. Nikdo z nich nepromluvil ani slova.

Na stole ve velitelském pokoji leželo mnoho různých skvostů. Bylo tam plno drahokamů, náušnic, jehlic s kameny i náhrdelníků. Bylo tam mnoho krásných věcí. Částečně ležely v krabičkách. Krabičky byly všecky zotvírány.

Dveře z předsíně do pokojů carské rodiny byly jako dříve uzavřeny, ale v pokojích nebylo již nikoho. Bylo to zřejmé: nebylo odtud slyšet ani hlásku. Dříve, když tam žila carská rodina, vždy byl slyšet v jejich pokojích život: hlasy, kroky. V té chvíli však života tam již nebylo. Jen v předsíni u dveří, vedoucích do pokojů carské rodiny, stál jejich psík a čekal, až ho vpustí dovnitř. Pamatuji se dobře, že jsem si tehdy o něm pomyslil: nadarmo čekáš.

A ještě něčeho jsem si tenkráte povšiml: před vraždou stála ve velitelském pokoji postel s pohovkou. Téhož dne, t. j. 17. července ve 2 hodiny, když jsem přišel na velitelství, přibyly tam ještě dvě postele. Na jedné z nich ležel Lotyš. Později nám Medvěděv říkal, že Lotyši již nespí v pokoji, v němž dříve žili a v němž byla provedena vražda. Pravděpodobně tenkrát právě byly obě postele do velitelského pokoje přeneseny. Či ne, pokud se mohu pamatovat, Medvěděv říkal, že Lotyši (celkem 10 lidí) vůbec už nebudou žít v přízemí a (jak jsem mu tehdy rozuměl) už tenkrát hned odešli zpět do črezvyčajky, kromě těch dvou, kteří pravděpodobně zůstali ještě ve velitelském pokoji. Ale i tyto dva viděl jsem v domě už jen jedenkrát: téhož dne jen — 17. července. Více ani těchto, ani ostatních jsem už nikdy neviděl.

Od 2 hodin odpoledne do 10 hodin večer jsem měl službu. Jurovského jsem vůbec toho dne v domě nespatřil. Myslím, že vůbec nebyl toho dne v domě přítomen, aspoň jistě ne od 2 hodin odpoledne do 10 hodin večer.

Věci z domu 17. července též nebyly odváženy. Nevím, zdali je toho dne prohlíželi nebo ukládali.

17. července nám Medvěděv řekl, že nás, strážné, všechny odešlou na frontu. Proto 18. července hned ráno vypravil jsem se do zlokazovské továrny, abych si tam vyzvedl věci a něco peněz, které nám patřily z dřívějška. Kolem 2 hodin odpoledne byl jsem již zase na strážnici a ve 2 hodiny odpoledne nastoupil jsem službu. Toho dne (18. července) byly odváženy věci z Ipatievova domu. Sám jsem jednou zahlédl, jak do osobního automobilu odnášely se jakési kufry, bedničky. Automobil s těmi věcmi pak kamsi odejel. Řídil jej Ljuchanov, a na automobile odvážel věci sám Běloborodov...

Skvosty, které byly ve velitelském pokoji, toho dne (18. července) zůstaly tam ležet nedotčeny. Jurovského toho dne (18. července) v domě jsem neviděl. Dobře se na to pamatuji. Zdá se mi, že jsem ho spatřil až v 6 hodin večer.

19. července, tak asi brzy z rána, byl Jurovskij v Ipatievově domě.

Toho dne byly též odváženy věci z domu, ale v paměti mně o tom ničeho bližšího neutkvělo.

Kam se poděl z naší strážnice hoch — nevím; o něm mohu říci jen toto: viděl jsem ho z povzdálí brzy po vraždě. Seděl v pokoji, kde obědvali sysertští dělníci, a tak hořce plakal, že jsem vzlykání slyšel už z dálky. Sám jsem k němu blíže nešel a vůbec jsem s ním nemluvil. Vyprávěli mně (nepamatuji si již kdo), že hoch se dozvěděl o zavraždění carské rodiny a všech ostatních, kteří s ní byli, a začal plakat.

Nepamatuji se, kdy to bylo. 17. července, když jsem marně se snažil upokojiti se po takovém zlém činu, nevydržel jsem toho a šel jsem k Medvěděvu do jeho pokoje. Bylo to po druhé hodině odpolední, t. j. když jsem již byl ve službě.

Začal jsem se ho vyptávat na vraždu. Medvěděv mně vypravoval, že kolem jedné hodiny v noci sám Jurovskij vzbudil carskou rodinu a řekl přitom carovi: „Dům chtějí přepadnouti. Jsem nucen vás odvésti do dolních pokojů.“ Potom šli všichni dolů. Na moji otázku, kdo střílel, Medvěděv odpověděl, že stříleli Lotyši. Více jsem se ho nevyptával na tu věc.

Když jsem se ho ptal, kam dali mrtvoly, řekl, že je Jurovskij s Lotyši a s Ljuchanovem odvezl na automobilu za Verch-Isetský závod a tam kdesi v lesích blízko močálu prý byly mrtvoly všechny zakopány do jedné, předem již připravené jámy. Pamatuji se, říkal, že automobil po cestě často vázl a jen stěží dojel prý k přichystanému hrobu.“

Strážný Pavel Spiridonovič Medvěděv — narozený v Sysertském závodě.

Zaměstnáním byl obuvník; pracoval též v továrně.

Chodil do místní obecné školy, ale nedochodil ji; dobře číst a psát neumí.

V r. 1914 byl mobilisován, ale podařilo se mu vymknouti se frontové službě, když byl odvelen do továrny, vyrábějící válečný materiál.

Po bolševickém převratě hned od prvních dnů sloužil v bolševickém oddíle a zúčastnil se bojů proti atamanu Dutovu.

Vrátiv se z fronty v dubnu r. 1918, vstoupil do strážního oddílu v domě Ipatievově.

Od první chvíle až do poslední doby zaujímal mimořádné postavení mezi ostatními dělníky tohoto strážního oddílu: vůbec nebyl závodčím, jak ho nazýval Michail Letěmin, nýbrž byl velitelem veškeré stráže.

Sehrál jistou roli v odstranění Avdějeva z domu Ipatievova, vystoupiv proti němu jako donášeč čekisty Jurovského, když Avdějev za druhé poloviny své služby začal poskytovati carské rodině jisté úlevy. Za to stal se pravou rukou Jurovského a požíval mimořádné jeho důvěry.

Medvěděv z Jekatěrinburku přirozeně s rudými odešel. Byl v Permi, když jí dobývala armáda Admirála Kolčaka. A tu mu byla dána přímo komisařem Gološčekinem zodpovědná úloha: vyhoditi do povětří most přes řeku Kamu po odchodu bolševiků z města. Výbuch se z technických příčin nezdařil. Medvěděv byl zajat a vypátrán Alexějevem.

U výslechu vypověděl Alexějevovi:

„16. července 1918 na večer, kolem 7. hodiny, Jurovskij rozkázal jemu, Medvěděvu, odebrat všem strážným domu Ipatievova revolvery. Revolverů bylo u strážných celkem dvanáct, všechny byly vzoru Nagan. Odebrav revolvery, donesl je k veliteli Jurovskému do kanceláře v domě a položil je na stůl.

Ráno téhož dne nařídil ještě Jurovskij, aby hoch, synovec sluhův, byl odveden z domu a ubytován na strážnici v sousedním domě Popově.

Proč všechno to se dělalo, Jurovskij mu neříkal, ale brzy potom, když byl donesl Jurovskému revolvery, řekl mu tento: „Dnes, Medvěděve, postřílíme celou rodinu", a nařídil upozornit mužstvo stráže, aby, uslyší-li výstřely, zůstalo klidno. Navrhl, aby o tom mužstvo bylo upozorněno až asi v 10 hodin večer.

V umluvenou dobu Medvěděv na to upozornil mužstvo a potom už zůstal v domě.

Kolem 12. hodiny v noci začal Jurovskij budit carskou rodinu.

Sám Nikolaj II., celá jeho rodina, a též doktor se služebnictvem vstali, oblékli se, umyli se a asi za hodinu poté všichni — celkem jedenáct lidí — vyšli ze svých pokojů.

Všichni byli na pohled klidní a snad ani netušili žádného nebezpečí.

S prvního poschodí sestoupili po schodech, vedoucích na dvůr.

Nikolaj II. nesl na rukou syna Alexěje.

Sestoupivše dolů, vešli do pokoje, který se nalézal na konci domu.

Někteří měli s sebou podušku; pokojská nesla dvě podušky.

Potom velitel Jurovskij nařídil přinésti židle. Přinesli tři židle.

V tu dobu přijeli už do „domu zvláštního určení" dva členové mimořádné vyšetřovací komise, jedním z nich, jak se později dověděl, byl Jermakov, rodem z Verch-Isetského závodu, křestního a otcova jména jeho neví, druhého člena vůbec nezná.

Velitel Jurovskij, jeho pomocník a tito dva lidé sestoupili do přízemí, kde již byla shromážděna carská rodina.

Ze strážního oddílu v tom pokoji, kde byla carská rodina, bylo sedm Lotyšů, ostatní tři Lotyši byli též v přízemí, ale v jiném pokoji.

Revolvery byly již Jurovským rozdány a mělo je sedm Lotyšů, kteří byli v pokoji, dva členové vyšetřovací komise, sám Jurovskij a jeho pomocník; celkem bylo rozdáno jedenáct revolverů, a jeden revolver vzal si on, Medvěděv, nazpět, jak byl dovolil Jurovskij. Kromě toho měl Jurovskij u sebe ještě revolver vzoru Mauser.

Takto tedy bylo v pokoji v přízemí celkem 22 lidí: jedenáct, kteří měli býti zastřeleni, a jedenáct, kteří měli střílet, a to ti, jež on vyjmenoval.

Na židle v pokoji usedla žena Nikolaje II., sám Nikolaj II. a syn jeho Alexěj, ostatní stáli podél stěny, při čemž po celou dobu byli klidní.

Jurovskij po několika minutách vyšel k němu, Medvěděvu, do sousedního pokoje a řekl mu: „Běž, Medvěděve, podívej se na ulici, není-li tam cizích lidí a poslouchej, bude-li slyšet výstřely."

On, Medvěděv, vyšel za plot a hned po odchodu uslyšel střelné rány a šel nazpět do domu říci Jurovskému, že výstřely bylo slyšet. Když vstoupil do pokoje, kde byla carská rodina, tu oni všichni již byli zastřeleni a leželi na podlaze v různých polohách; kolem nich teklo mnoho krve, — byla hustá a ssedlá; všichni, kromě carova syna Alexěje, byli již asi mrtví, Alexěj ještě sténal. Jurovskij ještě dvakrát nebo třikrát před jeho (Medvěděva) očima střelil do Alexěje z Naganu, a on pak utichl.

Pohled na zabité tak na něho, Medvěděva, působil, že mu začalo býti nevolno a on musil odejíti z pokoje.

Potom mu hned Jurovskij nařídil, aby běžel na strážnici a tam řekl, aby se strážní oddíl neznepokojoval, slyšel-li výstřely; když tam odešel, tu ještě se rozlehly domem dva výstřely a proti němu přiběhli ze strážnice závodčí Ivan Starkov a Konstantin Dobrynin.

Tito setkavše se s ním už na ulici před domem, ptali se: „Což skutečně zastřelili Nikolaje II.? Aby tak potom místo něho zastřelili někoho jiného! Ty se budeš z toho zodpovídat, tys ho přijímal;" na to jim on odpověděl, že svýma očima dobře viděl, že oni byli zastřeleni, t. j. Nikolaj II. a jeho rodina, a navrhl jim, aby šli na strážnici a uklidnili strážní oddíl.

Viděl on, Medvěděv, že tak skutečně byli zastřeleni: bývalý car Nikolaj II., jeho žena Alexandra Feodorovna, syn Alexěj, dcery Taťjana, Anastazie, Olga, Xenie,[5] dr. Botkin a služebnictvo: kuchař, sluha a pokojská.

---

[5] Alexějev zapisoval výpověď Medvěděvovu doslovně.

Každý z nich měl několik střelných ran v různých částech těla, obličeje měli všichni zalité krví, jejich šaty byly též celé v krvi.

Mrtví patrně až do poslední chvíle ničeho o hrozném nebezpečí nevěděli.

Sám on, Medvěděv, střelby se nezúčastnil.

Když se on, Medvěděv, vrátil k Jurovskému do pokoje, obdržel od něho rozkaz, aby přivedl několik lidí ze strážního oddílu a dal přenésti mrtvoly do automobilu. Zavolal více než deset lidí z mužstva, ale kolik právě, nyní si už nepamatuje. Zhotovili nosítka ze dvou ojí od saní, které stály na dvoře pod kolnou, přivázali k nim prostěradlo a tímto způsobem přenesli všecky mrtvoly na automobil.

Všem členům carské rodiny, kdo měl při sobě, odebrali, když ještě byli v pokoji, prsteny, náramky a dvoje zlaté hodinky. Tyto věci byly hned na místě předány veliteli Jurovskému. Kolik bylo mrtvolám odebráno prstenů a náramků, on již neví.

Všech jedenáct mrtvol bylo ihned ze dvora odvezeno na automobilu. Toto auto bylo zvláštní nákladní a bylo dopraveno na dvůr již navečer.

S tímto autem s mrtvolami odjeli dva členové vyšetřovací komise, z nichž jeden byl Jermakov a druhý — onen neznámý; řidičem auta byl, zdá se mu, Ljuchanov, člověk střední postavy, ramenatý, na pohled asi tak třicetiletý, s uhrovitou tváří.

Mrtvoly byly položeny do automobilu na šedé vojenské sukno a navrchu přikryty tímtéž suknem. Bylo vzato z domu, kde ho měli celý kus.

Kam byly odvezeny mrtvoly, on, Medvěděv, určitě neví a nikoho se na to tenkráte nevyptával.

Když odvezli mrtvoly z domu, nařídil Jurovskij zavolat mužstvo a umýt podlahu v pokoji, kde byla rodina zastřelena, a umýt též krev na dvoře, na schodišti do domu a na místě, kde stál automobil, což také skutečně bylo vykonáno lidmi ze strážního oddílu.

Když to všechno bylo provedeno, odešel Jurovskij ze dvora do kanceláře v domě a on, Medvěděv, vytratil se do domu Popova, kde byla strážnice a do samého rána z ní už nevycházel.

Stráže kolem domu však zůstávaly i nadále na svých místech a nebyly do 20. července zrušeny, nehledě na to, že v domě už nikoho nebylo. Dělo se to proto, aby se nevyvolalo ve veřejnosti pohoršení a aby byl vzbuzen dojem, že carská rodina je na živu.

17. července on, Medvěděv, vešel do domu a přišed do prvního poschodí, našel tam velký nepořádek: carské věci byly všechny přeházeny a rozházeny po různých místech, a

všelijaké zlaté a stříbrné věci — prsteny, náramky a j. ležely v kanceláři po stole; stříbrných a zlatých věcí bylo velice mnoho, všechny stoly byly jimi pokryty.

V kanceláři v té chvíli byl velitelův pomocník a Lotyši; prohlíželi si věci.

Velitel Jurovskij tam nebyl.

Procházeje komnatami, přistoupil on (Medvěděv) k jednomu stolu, kde ležela knížka „Zákon Boží", vzal tuto knihu do rukou a uviděl pod ní peníze — 60 rublů v desetirublových bankovkách. Peníze ty si vzal, aniž by se o tom někomu byl zmínil.

Tehdy si vzal také tři stříbrné prsteny, na nichž byly vyryty jakési modlitby (válely se na podlaze), několik kapesníků a kromě toho mu dal bývalý velitelův pomocník Moškin mužské ponožky, jeden pár, a ženskou košili.

Jiných žádných věcí si už nebral.

Druhého dne k němu, Medvěděvu, přijela jeho žena Marija Danilovna, a on jí odevzdal tyto věci a sám pak s ní odejel domů.

Velitel Jurovskij dal mu tenkrát 8000 rublů, aby je rozdal rodinám strážných.

Vrátil se do Jekatěrinburku 21. července, stráže při domě tehdy již byly zrušeny."

Sergějevu vypovídal Medvěděv následovně:

„Večer 16. července nastoupil jsem opět službu a velitel Jurovskij kolem 8. hodiny večerní mi nařídil, abych odebral ve strážním oddílu všechny revolvery vzoru Nagan a přinesl mu je; strážím a některým jiným ze strážního oddílu odebral jsem tedy revolvery, celkem 12, a přinesl jsem je do kanceláře velitelovy.

Nato mně řekl Jurovskij: „Dnes budeme musit všechny zastřelit; upozorni na to mužstvo, aby zůstalo klidno, uslyší-li výstřely."

Vytušil jsem, že Jurovskij mluví o zastřelení celé carské rodiny, doktora i služebnictva, jež s nimi žilo, ale neptal jsem se, kdy a kým bylo rozhodnuto o zastřelení.

Musím vám ještě říci, že hoch — učedník z kuchyně, — který žil v domě, byl z rozkazu Jurovského odveden na strážnici (v domě Popově).

V přízemí Ipatievova domu žili Lotyši z „lotyšské kommuny", kteří se tam nastěhovali, jakmile Jurovskij nastoupil úřad velitele: bylo jich celkem deset; nikoho z nich ani jménem, ani příjmením neznám.

Kolem 10. hodiny večerní upozornil jsem mužstvo, podle nařízení Jurovského, aby zůstalo klidné, uslyší-li výstřely. O tom, že dnes má býti zastřelena carská rodina, řekl jsem Ivanu Starkovovi.

Kdo ze strážního oddílu stál tenkrát na stráži, naprosto

si nepamatuji a povědět nemohu; nemohu si též vzpomenouti, komu jsem odebral revolvery.

Asi o půl noci vzbudil Jurovskij carskou rodinu; vysvětlil-li jim, proč je vyrušuje a kam mají jíti — nevím. Tvrdím, že do pokojů, kde žila carská rodina, šel pouze Jurovskij. Ani já, ani Konstantin Dobrynin nedostali jsme od Jurovského rozkaz vzbuditi spící rodinu.

Asi za hodinu poté celá carská rodina, doktor, služka a dva sluhové vstali, umyli se a oblékli se.

Ještě předtím, než odešel Jurovskij vzbudit carskou rodinu, přijeli do domu Ipatievova z mimořádné komise (čeky) dva členové: jedním byl, jak se ukázalo později, Petr Jermakov, a druhého neznám ani jménem, ani příjmením.

Kolem druhé hodiny v noci vyšli ze svých pokojů car, carevna, čtyři carovy dcery, služka, doktor, kuchař a sluha; následníka nesl car na rukou.

Car a následník byli oděni v bluzu; na hlavě měli čapky; carevna a dcery byly v šatech bez pláštů, s hlavami nepokrytými; vpředu šel car s následníkem, za nimi — carevna, dcery a pak ostatní.

Doprovázeli je Jurovskij, jeho pomocník a jmenovaní dva členové mimořádné komise; já jsem byl též při tom.

V mé přítomnosti nikdo z carské rodiny se na nic nevyptával; nikdo také nezavzlykal, ani nezaplakal.

Sestoupivše po schodišti, vedoucím z druhé předsíně do přízemí, vyšli na dvůr a odtud druhými dveřmi (počítaje od vrat) vstoupili do vnitřních místností přízemí.

Cestu ukazoval Jurovskij.

Zavedli je do rohového pokoje v přízemí, sousedícího se zapečetěnou spižírnou.

Jurovskij nařídil, aby přinesli židle; jeho pomocník přinesl tři. Jednu dali carevně, druhou — caru, třetí — následníkovi.

Carevna usedla u té stěny, kde je okno, blízko zadního sloupu klenby; za ni se postavily tři dcery (všechny je velice dobře znám i podle obličeje, ježto jsem je téměř každodenně vídával na procházce, ale nevím přesně, jak se každá z nich jmenovala); následník a car usedli vedle sebe, takřka uprostřed pokoje; za židli následníkovu postavil se dr. Botkin; služka (jak se jmenovala, nevím; byla vysoké postavy) postavila se vlevo od dveří, vedoucích do spižírny; vedle ní stála jedna z carových dcer (čtvrtá); dva sluhové postavili se v levém (od vchodu) rohu, u stěny společné se spižírnou.

Služka nesla podušku; malinké podušky měly i carovy dcery. Jednu z nich položily na židli carevninu, druhou — na židli následníkovu.

Současně vešlo v tuto komnatu jedenáct lidí: Jurovskij, jeho pomocník, dva členové mimořádné komise a sedm Lotyšů.

Jurovskij poslal mne pryč se slovy: „Běž na ulici, podívej se, není-li tam někdo a nebude-li slyšet střelných ran."

Vyšel jsem na dvůr, ohrazený vysokým plotem, a aniž bych byl vyšel na ulici, již jsem uslyšel výstřely. Hned jsem se vrátil do domu (uplynuly jen asi dvě, tři minuty) a vstoupiv do komnaty, kde bylo provedeno zastřelení, spatřil jsem, že všichni členové carské rodiny: car, carevna, čtyři dcery a následník leží už na podlaze s četnými ranami; krev tekla přímo potoky.

Byli též zabiti doktor, služka a oba sluhové; při mém příchodu následník byl ještě živ — sténal; Jurovskij k němu přistoupil a dvakrát nebo třikrát do něho střelil. Následník utichl.

Ta hrozná scéna, zápach a krev — z toho všeho se mi udělalo nevolno.

Jurovskij kromě Naganu měl ještě Mauser.

Po vraždě poslal mne Jurovskij na strážnici pro lidi, aby smyli krev v pokoji.

Cestou do domu Popova potkal jsem závodčí Ivana Starkova a Konstantina Dobrynina, kteří vyběhli ze strážnice; poslední se mne optal: „Zastřelili Nikolaje II.? Hleď, aby tak místo něho nezastřelili někoho jiného, ty budeš z toho odpovědný."

Odpověděl jsem, že Nikolaj II. a celá jeho rodina je zabita.

Ze strážnice přivedl jsem 12 nebo 15 lidí, ale koho, nepamatuji si již a ani jednoho z nich vám nemohu pojmenovat. Lidé, které jsem přivedl, začali přenášeti nejprve mrtvoly do nákladního automobilu, který čekal u hlavního podjezdu.

Mrtvoly vynášeli na nosítkách, zhotovených z prostěradel, které napjali na oje, vzaté ze saní na dvoře.

Mrtvoly složené v automobilu zabalili do vojenského sukna, vzatého z malinké spižírny, jež se nalézala v síni v přízemí.

Řidičem auta byl zlokazovský dělník Ljuchanov.

Na nákladní automobil usedl Petr Jermakov a druhý člen mimořádné komise a odvezli mrtvoly. Kudy jeli a kam dali mrtvoly — nevím.

Krev v pokoji a na dvoře smyli a všechno dali do pořádku.

O 3. hodině v noci bylo všechno skončeno, Jurovskij odešel do své kanceláře a já na strážnici; probudil jsem se kol 9. hodiny ráno a přišel jsem do velitelova pokoje. Zde byl už předseda Krajského sovětu Běloborodov, komisař Gološčekin a Ivan Andrejevič Starkov, který nastoupil službu závodčího.

Ve všech pokojích byl pustý nepořádek; všechny věci byly rozházeny, tlumoky a kufry otevřeny. Na všech stolech ve velitelském pokoji ležely hromady zlatých a stříbrných věcí. Tam ležely též skvosty, odebrané carské rodině před

zastřelením, a šperky, které měli na sobě — náramky, prsteny, hodinky.

Skvosty byly uloženy do dvou kufrů, které přinesli z kůlny. Velitelův pomocník byl též přítomen. Vy jste se mne ptal, není-li mi známo jméno „Nikulin", a já jsem si nyní vzpomněl, že tak se právě jmenoval ten pomocník.

Z řeči Nikulinovy vím, že byl dříve též členem mimořádné vyšetřovací komise.

Vy říkáte, že podle vašeho vyšetřování měl stráž u kulometu ve velkém pokoji v přízemí Andrej Strekotin, a já jsem si nyní vzpomněl, že skutečně stál tenkrát u kulometu. Dveře z toho pokoje, kde byl na okně umístěn kulomet, do hlavní předsíně byly otevřeny; otevřeny byly též dveře do toho pokoje, kde bylo provedeno zastřelení.

Procházeje se komnatami, našel jsem v jedné z nich pod knížkou „Zákon Boží" šest desetirublových bankovek a peníze ty jsem si vzal; vybral jsem si též několik stříbrných prstenů a ještě nějaké tretky.

Ráno 18-ho přijela ke mně žena a já s ní odejel do Sysertského závodu, maje rozkaz rozdat peníze rodinám strážných.[6]

Vrátil jsem se do Jekatěrinburku 21. července; všechny carské věci byly již z domu odvezeny a stráž byla zrušena. 24. července odejel jsem z Jekatěrinburku.

V Permi odvelel mne komisař Gološčekin k oddílu, jehož úkolem bylo vyhodit do povětří kamský most pro případ, objeví-li se bělogvardějci. Vyhodit most do povětří, jak zněl rozkaz, jsem již nemohl, a také jsem nechtěl, neboť jsem se rozhodl, že se sám vzdám. Rozkaz o vyhození mostu do povětří přišel tenkráte, když už sibiřská vojska začala střílet do mostu. Šel jsem a vzdal jsem se dobrovolně.

Otázkou o tom, kdo rozhodoval o osudu carské rodiny a měl-li na to právo, jsem se nezajímal, vyplňoval jsem jen rozkazy těch, komu jsem sloužil".

Vraždil Medvěděv sám, či byl jen očitým svědkem vraždy?

Žena jeho Marija vypovídala:

„Posledně přijela jsem k muži do města v prvních dnech července t. r. (podle starého data)... Když zůstal se mnou o samotě, svěřil mně, že před několika dny car, carevna, všechny kněžny, následník a všichni sluhové carské rodiny byli zabiti. O podrobnostech vraždy mně tenkráte muž nevypravoval. Večer odeslal muž mužstvo na nádraží, a druhého dne jsme jeli domů, poněvadž mu velitelství dalo dovolenou na dva dny, aby mohl rozdati peníze rodinám krasnoarmějců.

---

[6]) Jurovskij odevzdal tehdy Medvěděvu 10.800 rublů. Stvrzenku na tento obnos nalezl Sergějev v jedněch kamnech v přízemí Ipatievova domu.

Doma pak vyprávěl mi Pavel Medvěděv poněkud podrobněji o tom, jak byla provedena vražda cara a jeho rodiny. Podle slov Pavlových, kolem dvou hodin v noci, byl mu dán rozkaz, aby vzbudil cara, carevnu, všechny carovy děti a služebnictvo; Pavel poslal za tím účelem Konstantina Stěpanoviče Dobrynina. Všichni, jež vzbudili, vstali, umyli se, oblékli se a byli přivedeni do přízemí, kde je umístili v jednom pokoji; zde jim přečetli papír, na němž stálo: „Revoluce hyne, musíte zhynouti i Vy."

Potom do nich začali střílet a všechny do jednoho usmrtili; *můj muž také střílel.* Říkal, že ze sysertských zúčastnil se střílení jediný on, ostatní prý nebyli „naši", t. j. z našeho závodu, a zda Rusové či nikoliv — o tom mně vůbec ničeho nepovídal.

Střílelo prý jich dvanáct; z pušek nestříleli, nýbrž z revolverů; tak alespoň mně vypravoval muž.

Zavražděné odvezli daleko do lesa a vhodili do jakýchsi jam, ale v kterém místě, to mně muž nevypravoval a já jsem se na to nezeptala.

O všem tom mně muž docela klidně vypravoval; poslední dobou se stal neposlušným, na nikoho se neohlížel a jakoby dokonce i své rodiny přestal litovat."

Viděl Jakimov svýma očima celý průběh vraždy, či znal o ní z řeči jiných?

Ráno po zavraždění šel se své sestře Kapitolině Agafonové „svěřiti".

Agafonová vypovídala u výslechu:[7]

„Byla jsem v kuchyni, když přišel bratr. Přivítal se se mnou a mlčky prošel do našeho pokoje. Vypadal velmi rozčileně. Hned jsem to na něm postřehla a šla jsem za ním.

Zeptala jsem se ho: „Co je ti?"

Poprosil, abych zavřela dveře do kuchyně, usedl a mlčel. Na jeho obličeji jsem poznala, že je všecek stísněný a polekaný. Celý se třásl.

Znovu jsem se ho optala: „Tak co je ti?"

Myslila jsem, že jemu samému se přihodilo nějaké neštěstí. On dále mlčel a ničeho neříkal. Bylo vidět, že trpí.

Mně hned přišlo na mysl: „Že už oni zavraždili toho Nikolaje!"

Nepamatuji se, jakými slovy, ale vím, že já první jsem se ho právě na to zeptala. Bratr odpověděl mi na moji otázku asi takto: „Ovšem že."

Pamatuji se, že jsem se ho zeptala na osud ostatních členů rodiny. Odpověděl mi, že byli zavražděni všichni, t. j.

---

[7] Svědkyně Kapitolina Alexandrovna Agafonová byla vyslýchána Sergějevem 6. prosince 1918 a mnou 19. května 1919 v Jekatěrinburku.

jak sám car, tak i celá jeho rodina a všichni, kteří byli s ní, kromě malého učedníka z kuchyně.

Nepamatuji se, ptala-li jsem se ho, zdali i on sám vraždil. Je možné, že jsem mu kladla tuto otázku, když jsem ho tak zmučeného viděla. Nepamatuji se již na to. Pamatuji se jen, že říkal, že *to všecko sám viděl, svýma očima*. Vyprávěl, že ho to tak silně rozrušilo, že nemohl vydržet a musil co chvíle vyjíti ven na vzduch. Vyprávěl, že ho proto kamarádi ze strážního oddílu hubovali, podezřívajíce v něm lítost nebo vůbec projev soucitu se zabitými. Pochopila jsem ho tenkráte tak, že on sám byl buď v té komnatě, kde se odehrála vražda, nebo blízko ní a že viděl scénu zavraždění svýma očima."

Večer 17. července přišel se Jakimov k Agafonovým rozloučiti.

Sám Agafonov vypovídal:[8] „Kolem šesté hodiny navečer téhož dne přišel se k nám Jakimov rozloučiti; jeho vzhled mne přímo zarazil: tvář měl přepadlou, oči široce rozevřené, dolní ret se mu za řeči stále třásl; když jsem se na zetě zadíval, beze slova jsem se přesvědčil o pravdivosti všeho toho, co mně z jeho řeči vyprávěla žena; bylo jasno, že Anatolij prožil a procítil v uplynulé noci cosi vzrušujícího, úžasného."

---

[8] Svědek G. T. Agafonov byl vyslýchán Sergějevem 6. prosince 1918 v Jekatěrinburku.

HLAVA DVACÁTÁ ČTVRTÁ.

Jermakovův úkol při vraždě. — Úkol Jurovského.

§ 1.

Nyní již víme, jak byla zavražděna carská rodina.

Zavraždili ji čekisté pod vedením Jurovského.

Pravděpodobně zúčastnil se zavraždění i Medvěděv.

Všechny tyto osoby jsou nám již známy. Medvěděv ale mezi vrahy jmenuje Jermakova a ještě jakousi jinou osobu.

Petr Zacharovič Jermakov narodil se ve Verch-Isetsku.

Když bolševickým pohlavárům, žijícím v cizině, bylo třeba peněz, získali je z Ruska pomocí vražd a loupeží. K tomu účelu měli na různých místech své lidi.

Jermakov byl jedním z takových, jsa již dávno v blízkých stycích s Gološčekinem.

Za jeden z těchto zločinů byl poslán do vyhnanství a vrátil se domů teprve v r. 1917.

Po převratě 25. října stal se verch-isetským vojenským komisařem a byl podřízen Gološčekinovi, jakožto krajskému komisaři.

S ním a s Jurovským spřátelil se ještě více jako člen čeky, vykonávaje tam někdy i roli kata.

Jeho blízkým pomocníkem byl nám již známý námořník Stěpan Vaganov.

Jako vojenský komisař Verch-Isetska, byl Jermakov velitelem zvláštního oddílu krasnoarmějců, v němž byli:

1. Jegor Skorjanin
2. Michail Šadrin
3. Petr Jaroslavcev
4. Vasilij Kurilov
5. Michail Kurilov
6. Petr nebo Sergěj Puzanov
7. Nikolaj Kazancev
8. Michail Sorokin
9. Ilja Perin
10. Grigorij Desjatov
11. Ivan Prosvirnin
12. Viktor Vaganov

13. Jegor Šalin
14. Polykarp Treťjakov
15. Alexandr Medvěděv
16. Ivan Zaušicin
17. Alexandr Rybnikov
18. Guskin
19. Orješkin

Všichni tito lidé byli Rusové, většinou obyvatelé Verch-Isetska, kde bolševická propaganda byla velmi silná.

Jermakov odvezl mrtvoly carské rodiny k dolu nákladním automobilem. Vaganov, který Zykovy tak postrašil, byl mezi těmi jízdními krasnoarmějci, kteří tento automobil doprovázeli.

S tímto Vaganovem Jermakov řídil obsazení kopťakské cesty, jež provedli jmenovaní krasnoarmějci jeho oddílu.

Rolník Simeon Karlukov[1] ubíral se ráno 17. července na svoji louku, která se nalézala nedaleko dolu. Šel z Verch-Isetska, a jen tím, že se vyhnul jaksi strážní budce č. 184., podařilo se mu dostati se na kopťakskou cestu. Vypovídal následovně: „Z lesa na cestu vyšli známí mně Jermakov a Vaganov, a Vaganov hned mi zakázal jíti dále a hrozil, neuposlechnu-li, že mne zastřelí. Hlouběji v lese bylo viděti jiné krasnoarmějce."

Nejednou snažil se sovětský tisk označit za vůdce celého dramatu Jermakova.

To není pravda.

Jermakov byl přilákán k vraždění ne k vůli vraždění samému. Jurovskij měl v zásobě v Ipatievově domě dosti jiných katů, aby s nimi mohl zabíti bezmocné, v pasti chycené lidi.

Jermakov měl zcela jinou úlohu. Ke zničení mrtvol vybrali příhodný důl. Ten mohl vynajíti jen člověk, který byl dobře obeznámen s hlubokými nepřístupnými lesy jekatěrinburkského okolí. Jurovskij jich neznal, ale za to je znal Jermakov.

Role Jermakova byla čistě výkonná. Jel s nákladním automobilem v potocích krve na důl v noci na 17. července.

Vrátil se týmž automobilem s prázdnými sudy od benzinu do Verch-Isetska 19. července.

Svědkové vypovídají:

Zudichin: „Jermakova jsem znal z Verch-Isetska. Již dávno přepadával lidi na silnicích a olupoval je a tímto způsobem přicházel k penězům. Odsouzen byl k nuceným pracem a žil ve vyhnanství. Po revoluci vrátil se do Verch-Isetska a když bolševici se zmocnili vlády, stal se u nás vojenským komisařem. Jeho pomocníkem byl námořník Stěpan Vaganov, starý tulák a zpustlý člověk. S nimi oběma se velice přátelil komisař Gološčekin."

---

[1] Svědek S. Th. Karlukov byl vyslýchán členem tajné policie Srjetenským 17. května 1919 v Jekatěrinburku.

Božov: „Kdo ukázal ten důl? Jermakov — verch-isetský. Zná dobře tu krajinu. Jermakov i Vaganov byli oba v blízkých stycích s Gološčekinem.“

Rolníci správně posoudili celou věc a správně vystihli v ní postavení Jermakovo.

§ 2.

Přímým vykonavatelem vraždy byl Jakub Jurovskij.

On též do detailů vypracoval plán zavraždění.

Malý Leonid Sědněv byl odveden do domu Popova na rozkaz Jurovského. Kdy se to stalo?

Strážný Letěmin uviděl ho po prvé v domě Popově 17. července.

Strážní Proskurjakov a Jakimov doznali, že jej tam viděli 15. července a strážný Medvěděv doznal, že Sědněv byl odveden ráno 16. července.

Myslím, že pravdu má Medvěděv, ježto Starodumová a Draginá, jež myly toho dne ráno v Ipatievově domě podlahy, ještě tam viděly Sědněva.

Odstranění Sědněva z Ipatievova domu — toť první nám známý fakt, prozrazující úmysl Jurovského.

Stal se dne 16. července.

Novicky Antonína a Maria přinášely vždy časně z rána potraviny pro carskou rodinu.

Antonína vypovídala: „15. července nám Jurovskij rozkázal přinésti příštího dne padesát vajec a čtvrt vědra mléka *a vejce velel zabalit do košíku.* V úterý jsme to všecko dodaly. Ve středu jsme opět přinesly čtvrt vědra mléka. Přišly jsme, čekáme, čekáme, nikdo od nás nic nepřejímá. Začaly jsme se vyptávat strážných, kde je velitel. Odpověděli nám, že velitel obědvá. Povídáme: „Což již obědvá v 7 hodin?“ Nu, chodily jsme, čekaly, až nám na konec řekli: „Jděte domů! Vícekrát už nenoste!“ Tak si od nás tenkráte mléka ani nevzali.“

Právě tak vypovídala Maria.

Pro koho Jurovskij připravoval 15. července ta vajíčka a prosil, aby byla zabalena do košíku?

Blízko „otevřené šachty“, kde byly zničeny mrtvoly, je malý lesní palouček. Na něm jest jen jeden sosnový pařez, na němž se dá velmi pohodlně seděti.

Odtud lze dobře pozorovat, co dělají u šachty.

24. května 1919 blízko tohoto pařezu našel jsem pod starým zahnívajícím listím a travou skořápky od vajec.

15. července časně z rána Jurovskij připravoval se již na cestu k dolu. A pamatoval předně na jídlo...

Palouček tento je vyobrazen na obrázku č. 99. Člověk stojí vedle shora zmíněného pařezu.

Na témže paloučku, opodál křoví a stromů, našel jsem téhož dne (24. května) pod vrstvou staré suché trávy několik útržků papíru. Byly vytrženy z knížky a znečištěny lidskými výkaly. Byly to listy z lékařské knihy-pomůcky, malého, kapesního formátu. Na jednom z útržků zachoval se dokonce název části knihy, z níž list byl vytržen: „Abecední seznam". Kdos na tomto paloučku vykonával svoji tělesnou potřebu. Po ruce neměl asi hned ničeho vhodného. Vyňal tedy z kapsy svou knížku a použil stránek, nejméně potřebných. Lékař, znalý prakticky svého povolání, nikdy nenosí s sebou v kapse pomůcek. To prozrazuje nedouka. Takovým felčarem-nedoukem byl Jurovskij.

Vzpomeňme si na cestu, po níž jel k dolu nákladní automobil s mrtvolami. Jáma a les vadily mu v jízdě. Smekl se a sjel s cesty.

Právě tam, kde les přibližuje se k cestě u této jámy (obr. 63), našel jsem dvě borové klády, usekané sekyrou.

V mých zápiscích je poznamenáno: „Nápadny jsou dvě mladé osekané borovice: nalézají se právě proti místu, kde auto sjelo, v bezprostřední blízkosti kolejí cesty; oba tyto stromy, jak je to zřejmě vidět, odseknuty byly těsně nad kořenem sekyrou a povaleny stranou od kolejí směrem k lesu, patrně proto, aby vozidlo mohlo projeti dále, aniž by o ně zavadilo."

Několik kroků od tohoto místa v sesuté šachtě našel jsem sekyru se zlomeným držadlem.

Co je to? Náhoda?

Nedlouho před zavražděním carské rodiny šel kopťakskou cestou rolník Volokitin.[2] Šel od Kopťak směrem k Jekatěrinburku.

Zde jeho výpověď: „Pamatuji se dobře, že v prvních dnech července minulého roku (1918) šel jsem do Jekatěrinburku po cestě, která vede z Kopťak. Na té cestě potkal jsem tři jezdce. Dva z nich byli Maďaři; byli v rakouském vojenském oděvu. Třetí byl Jurovskij, jehož jsem dobře znal: *v ruce měl prostou tesařskou sekyru.*

Bylo to asi ve 4 hodiny odpoledne. Jeli přímo k přechodu trati č. 184 (ke Kopťakům). Jurovskij ještě se mnou prohodil několik slov; ptal se mne, mnoho-li je jahod. Nemohu si vzpomenouti, kterého dne jsem je tehdy potkal, ale jsem přesvědčen, že to bylo tenkráte, kdy jsem ještě nezaslechl o smrti carově, a ne dlouho před tím dnem, kdy to bolševici oznámili úředně v novinách.

Za jeden či dva dny potom jsem šel opět domů touže cestou a tu jsem potkal osobní automobil. Sedělo v něm

---

[2] Svědek Michail Alexandrovič Volokitin byl mnou vyslýchán na místě činu 21. června 1919.

několik lidí. Mezi nimi, toho jsem si dobře povšiml, byl opět Jurovskij. Ostatní jsem už neměl vůbec času zahlédnout a nezpozoroval jsem ani, jak byli oblečeni. Automobil jel opět směrem na Kopťaky. Toto druhé setkání událo se přibližně mezi 5. a 6. hodinou večer. Nemohu přesně říci, ale přece myslím, že i po druhé setkal jsem se s Jurovským ještě předtím, než bolševici uveřejnili zprávu o smrti carově."

Není pochyby o tom, že Volokitin potkával Jurovského v lese za „klidných poměrů", t. j. když ještě nebyla uzavřena kopťakská cesta.

Obklopení dolů vojskem bylo provedeno ráno 17. července.

Vezmeme-li nejpříznivější situaci pro Jurovského, t. j. že po druhé setkal se s Volokitinem 16. července a že mezi obojím setkáním byla časová mezera jen jednoho dne, je možný jediný závěr: Jurovskij jel upraviti cestu nákladnímu automobilu s mrtvolami carské rodiny 15. července.

Vzpomeňme si na starou břízu, která rostla u „otevřené" šachty.

30. července 1918 vyšetřující soudce Nametkin zpozoroval na bříze vrub a na něm inkoustovou tužkou nápis: „Horní inženýr I. A. Fesenko, 11. července 1918."

Tento Fesenko byl vypátrán Alexějevem a na můj rozkaz jím byl vyslechnut.[3]

Vypovídal, že mu v létě r. 1918 bylo nařízeno, aby provedl v hájenství výzkumy o ložiskách rud. Tuto práci konal v červnu a v červenci. Byl i v rayonu „Čtyř Bratří" a tam u dolu vyřezal na bříze zmíněný vrub, nejsa si ani vědom, proč to vlastně dělá.

Dále pak řekl Alexějevu: „Jednou když jsem pracoval v okolí „Čtyř Bratří", uviděl jsem Jurovského a s ním ještě dva jezdce, z nichž jednoho dělníci jmenovali Jermakovem; druhý byl rakouský zajatec, Maďar či kdo, přesně nevím."

Jurovského znal již předtím, zaujímal jakési vynikající postavení u bolševiků; mnoho lidí ho znalo. Jermakova a zajatce viděl po prvé v životě a do té doby jich vůbec neznal.

Když se s ním (Fesenkem) setkali, optali se ho nejdříve, co tu dělá. Vysvětlil jim, že provádí výzkumy o ložiskách rudy. Dále ptali se ho ještě, bude-li možno projeti touto cestou na Kopťaky a dále s nákladním automobilem, a přitom mu hned vysvětlovali, že musí tudy vézti 800 pudů obilí...

Hovořil s ním většinou Jurovskij.

Setkali se s ním (Fesenkem) navečer, asi kolem páté hodiny. Bylo to kolem 11. července anebo po tomto dni; dobře se již na to nepamatuje, ví jen, že to bylo asi v té době.

---

[3] Svědek Ivan Archipovič Fesenko byl vyslýchán Alexějevem 30. srpna 1919.

Po odjezdu Jurovského a Jermakova pracoval ještě nějakou dobu — den nebo dva v těch končinách, potom byly práce přerušeny, ježto krasnoarmějci začali vyhánět z toho kraje lidi, prý k vůli vojenským operacím.

Fesenko a Volokitin mluví o různých faktech: o dvou různých setkáních s Jurovským.

15. července Jurovskij, když se setkal s Volokitinem, jel upraviti známou mu již cestu, po níž se chystal vézti mrtvoly.

Když se setkal s Fesenkem, on cestu tu prozatím teprve jel obhlédnouti.

Předpokládejme opět situaci nejpříznivější pro Jurovského: mezi dobou, kdy mluvil s Fesenkem a kdy se potkal s Volokitinem, uplynul jen jeden den.

14. července Jurovskij hledal cestu k dolu.

Jeho práce byla zodpovědnější, než ta, kterou měl na starosti Jermakov. Byla však stejného charakteru: „podlá, nečistá" práce.

Byl tedy on tím člověkem, který rozhodl o osudu carské rodiny?

Jurovskij usadil se v Ipatievově domě 4. července a za několik dní již přivedl tam katy.

Tudíž — v této časové lhůtě: mezi 4. a 14. červencem jacísi jiní lidé rozhodli o osudu carské rodiny a probudili v Jurovském zločinnou povahu.

HLAVA DVACÁTÁ PÁTÁ.

Role Sverdlovova a Gološčekinova.

O osudu carské rodiny nebylo rozhodnuto v Jekatěrinburku, nýbrž v Moskvě.

24. května r. 1919 na témže paloučku se sosnovým pařezem objevil jsem pod starým zahnívajícím listím a travou dva útržky novin.

Byly použity k témuž účelu, jako listy z lékařské, již zmíněné knihy.

Noviny byly německé. Ze zachovalého textu lze vyčísti, že sibiřské povstání se pokládá za vojenskou pomoc Dohodě.

Jen dvě slova jsou vytištěna v ruštině: „Třetí In..." (Internacionála).

Noviny nesou datum „26. června 1918" a vydány byly v Moskvě.

Jak se dostaly moskevské noviny do zapadlých uralských lesů?

Čekista Šaja Gološčekin hrál na Urale mnohem význačnější roli než Jakub Jurovskij.

Jako starý člen komunistické strany byl osobně spřátelen s předsedou Ústředního Výk. Výboru sovětů (Cik) Jakubem Moisejevičem Sverdlovem.

Když Jakub Jurovskij zahnízdil se v domě Ipatievově, nebyl Šaja Gološčekin v Jekatěrinburku přítomen. On byl tou dobou v Moskvě a bydlel u Sverdlova.

Běloborodov však téhož dne oznámil mu telegraficky[1] o změně, k níž došlo v Ipatievově domě.

[1] Originál tohoto Běloborodovova telegramu s potvrzením o odeslání byl objeven 25. srpna 1918 úředníky státního zastupitelství v budově uralského krajského sovětu. Byl odevzdán prokurátorem Jekatěrinburkského Krajského Soudu soudci Sergějevu 31. srpna.

Telegram zněl takto:[2]

Moskva.

Předsedovi Cik Sverdlovu

pro Gološčekina.

Avdějev vyměněn jeho pomocník Moškin zatčen místo Avdějeva Jurovskij vnitřní stráže všechny zrušeny vyměněny jinými tečka — 4558.

Běloborodov.

4./VII. Telegram přijal Komisař (podpis nečitelný).

Z celé řady jiných dokumentů je zřejmo, že 8. července Šaja Gološčekin byl ještě v Moskvě a měl tam zůstati ještě nějakou dobu.

Mohl se vrátiti do Jekatěrinburku a skutečně se vrátil z Moskvy teprve až kolem 14. července.

Jeho návrat do Jekatěrinburku a řada opatření, jimiž Jurovskij připravoval zavraždění carské rodiny — časově navlas souhlasí.

Šaja Gološčekin byl u dolu, když tam byly páleny mrtvoly.

Posledně jel tam večer 18. července a vrátil se do Jekatěrinburku až ráno 19. července, ztráviv u dolu celou noc.

Hlídačova žena ve strážní budce č. 803 Jekatěrina Privalová doznala u výslechu:[3] „Toho dne (18. července) přejel směrem ke Kopťakům osobní automobil. Seděly v něm tři nebo čtyři osoby. Z nich jsem poznala dobře jen Gološčekina. Vídala jsem ho dříve a dobře jsem ho znala podle obličeje. Druhého dne (19. července) časně z rána za svítání, když jsem vyháněla na pastvu krávu, jel ten automobil zpět. V něm opět seděl Gološčekin s několika lidmi, ale zda s těmi samými, nebo s jinými, nevím. Seděl v automobilu a spal."

Tento automobil viděli i ve Verch-Isetsku, když se vracel do města.

Zubrickaja a duchovní Juda Prichodko vypovídali:

Alexandra Zubrickaja: „V automobilu byli jacísi lidé. Ani šatů, ani obličejů jejich jsem nezahlédla. Všichni seděli znaveně, hlavy hluboko skloněny, jako by byli opilí nebo velmi ospalí, jako by se vůbec nevyspali."

Prichodko:[4] „Vpředu se šoférem seděl člověk-blondýn,

---

[2] První část textu tohoto telegramu nemá významu. Bylo zjištěno, že se zde jednalo o vyvezení peněz z Jekatěrinburku do Permi, kamž za tím účelem jel komisař financí Syromolotov.

[3] Svědkyně J. P. Privalová byla mnou vyslýchána na místě 10. července 1919.

[4] Svědek kněz Juda Prichodko sdělil svoji písemnou výpověď 25. června 1920.

a vzadu čtyři lidé židovského typu a všichni rozvalení spali."

Důl sblížil Šaju Gološčekina s Jakubem Jurovským.

Jsou ještě ale fakta, která spojují těsně Gološčekina s Jakubem Sverdlovem.

21. července oficielní bolševické „Tiskové Bureau" odeslalo z Moskvy do Jekatěrinburku krajskému sovětu telegram č. 6153. Telegram ten je datován 19. července[5] a zní:

„19. července. Prvním zasedání předsednictva CIK sovětů Předseda Sverdlov vyhlašuje zprávu Krajského Uralského sovětu o zastřelení bývalého cara Nikolaje Romanova tečka Posledních dnech stolici rudého Uralu Jěkatěrinburku hrozilo vážné nebezpečí se strany čechoslováckých band tečka Téže době bylo odhaleno nové spiknutí kontrarevolucionářů mající za účel vyrvati rukou Sovětvlády korunovaného kata tečka Vzhledem těmto okolnostem předsednictvo Uralského Krajského Sovětu rozhodlo zastřeliti Nikolaje Romanova což bylo vykonáno 16 července tečka Žena syn[6] Nikolajovi dopraveni bezpečné místo tečka Dokumenty odhaleném spiknutí poslány Moskvy zvláštním kurýrem tečka Sverdlov učiniv toto oznámení připomíná historii převozu Romanova Tobolska do Jekatěrinburku kdy byla odhalena podobná organisace bílých za účelem útěku Romanova tečka Poslední době byl úmysl postavit bývalého cara před soud pro všechny jeho zločiny na národu jen události zabránily provedení tohoto soudu tečka Předsednictvo posoudilo všechny okolnosti přinutivší Uralský Krajský Sovět (k) rozhodnutí zastřeliti Romanova (a) CIK usnesl se rozhodnutí Uralského Krajského Sovětu potvrditi tečka Potom předseda sděluje že rukou CIK nalézá se nyní důležitý materiál dokumenty Nikolaje Romanova jeho vlastní deníky které vedl do posledního času deníky jeho ženy dětí korespondence Romanova tečka Mezi jiným také dopisy Grigorije Rasputina Romanovu jeho rodině tečka Všechen tento materiál bude prozkoumán uveřejněn nejbližší době tečka pokračování následuje."

Sverdlov lhal, mluvil-li tak.

17. července po 9. hodině večerní měl v rukou telegram tohoto obsahu:[7]

---

[5] Tento telegram, nalezený vojenskými úřady v budově uralského krajského (oblastního) sovětu, byl odevzdán Jekatěrinburkskou Vojenskou Vyšetřovací Komisí 8. července 1919 pod čj. 8025 soudnímu prokurátoru a jím mně 9. července pod čj. 6196.

[6] Pokusím se později vysvětliti, proč Sverdlov mlčel 18. července o osudu velkokněžen.

[7] 4. ledna 1919 prokurátor Jekatěrinburkského Krajského Soudu nařídil Sergějevu vyhledati na jekatěrinburkském telegrafním úřadě všechny prvopisy bolševických telegramů. Přednosta tohoto úřadu odevzdal jich Sergějevu 65 dne 20. a 26. ledna 1919 pod čj. 369 a 374.

Moskva

Kreml tajemníku Sovnarkomu Gorbunovu
se zpětnou potvrzenkou.

3 9 3 4 3 5 4 2 2 9 3 5 3 6 4 9 2 6 2 7 3 7 2 8 4 0 3 3 3 0 5 0
2 7 2 6 2 3 4 9 3 4 1 3 5 1 2 8 4 1 3 4 3 1 4 2 3 3 5 1 4 5 3 4
3 4 2 5 4 8 3 9 4 2 3 7 2 3 4 7 2 5 4 2 2 8 3 8 2 6 0 2 3 0 2 3
4 1 4 6 1 5 5 4 3 8 4 3 3 1 4 2 2 1 1 3 2 6 3 6 1 7 2 1 2 8 3 1
3 3 3 5 3 8 4 4 3 4 2 7 4 0 3 4 3 3 2 8 3 4 5 0 2 8 4 3 2 9 4 4
2 6 2 8 4 9 3 8 3 3 3 4 2 2 3 7 3 4 2 6 2 8 2 6 2 9 1 9

Běloborodov.

Tento telegram je vyobrazen na obrázku č. 101.

Dešifrovati jej možno následovně:

Všechen šifrovaný text dělí se na dvanáct dvoučíselných skupin, kladených vždy pod sebe. Šifry pak nabudou tohoto vzhledu:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
39	34	35	42	29	35	36	49	26	27	37	28
40	33	30	50	27	26	23	49	34	13	51	28
41	34	31	42	33	51	45	34	34	25	48	39
42	37	23	47	25	42	28	38	26	02	30	23
41	46	15	54	38	43	31	42	21	13	26	36
17	21	28	31	33	35	38	44	34	27	40	34
33	28	34	50	28	43	29	44	26	28	49	38
33	34	22	37	34	26	28	26	29	19		

Každé písmeno jest zašifrováno pomocí dvanácti klíčů, t. j. každému písmenu odpovídá dvanáct dvoumístných čísel v závislosti od sloupce, v němž se to písmeno nalézá.

Zde jsou ty klíče:

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
u	(у) –	16	20	11	28	16	26	19	23	12	02	26	14
f	(ф) —	17	21	12	29	17	27	20	24	13	03	27	15
ch	(х) —	18	22	13	30	18	28	21	25	14	04	28	16
c	(ц) —	19	23	14	31	19	29	22	26	15	05	29	17
č	(ч) —	20	24	15	32	20	30	23	27	16	06	30	18
š	(ш) —	21	25	16	33	21	31	24	28	17	07	31	19
šč	(щ) —	22	26	17	34	22	32	25	29	18	08	32	20
ju	(ю) —	23	27	18	35	23	33	26	30	19	09	33	21
ja	(я) –	24	28	19	36	24	34	27	31	20	10	34	22
a	(а) —	25	29	20	37	25	35	28	32	21	11	35	23
b	(б) —	26	30	21	38	26	36	29	33	22	12	36	24

v	(в)	—	27	31	22	39	27	37	30	34	23	13	37	25
g	(г)	—	28	32	23	40	28	38	31	35	24	14	38	26
d	(д)	—	29	33	24	41	29	39	32	36	25	15	39	27
e	(е)	—	30	34	25	42	30	40	33	37	26	16	40	28
ž	(ж)	—	31	35	26	43	31	41	34	38	27	17	41	29
z	(з)	—	32	36	27	44	32	42	35	39	28	18	42	30
i	(и)	—	33	37	28	45	33	43	36	40	29	19	43	31
k	(к)	—	34	38	29	46	34	44	37	41	30	20	44	32
l	(л)	—	35	39	30	47	35	45	38	42	31	21	45	33
m	(м)	—	36	40	31	48	36	46	39	43	32	22	46	34
n	(н)	—	37	41	32	49	37	47	40	44	33	23	47	35
o	(о)	—	38	42	33	50	38	48	41	45	34	24	48	36
p	(п)	—	39	43	34	51	39	49	42	46	35	25	49	37
r	(р)	—	40	44	35	52	40	50	43	47	36	26	50	38
s	(с)	—	41	45	36	53	41	51	44	48	37	27	51	39
t	(т)	—	42	46	37	54	42	52	45	49	38	28	52	40

Dešifrujeme-li tímto způsobem Běloborodovův telegram, dostaneme:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
P	e	r	e	d	a	i	t	e	S	v	e
39	34	35	42	29	35	36	49	26	27	37	28
r	d	l	o	v	u	č	t	o	v	s	e
40	33	30	50	27	26	23	49	34	13	51	28
s	e	m	e	i	s	t	v	o	p	o	s
41	34	31	42	33	51	45	34	34	25	48	39
t	i	g	l	a	t	a	ž	e	u	č	a
42	37	23	47	25	42	28	38	26	02	30	23
s	t	č	t	o	i	g	l	a	v	u	o
41	46	15	54	38	43	31	42	21	13	26	36
f	f	i	c	i	a	l	n	o	s	e	m
17	21	28	31	33	35	38	44	34	27	40	34
i	ja	p	o	g	i	b	n	e	t	p	r
33	28	34	50	28	43	29	44	26	28	49	38
i	e	v	a	k	u	a	c	i	i		
33	34	22	37	34	26	28	26	29	19		

Telegram tudíž na slova upravený zní: „Peredaite Sverdlovu čto vse semeistvo postigla taže učast čto i glavu officialno semija pogibnet pri evakuacii.“ (*„Oznamte Sverdlovu že celou rodinu stihl týž osud jako hlavu oficielně rodina zahyne při evakuaci“*).

Promluvím o telegramu podrobněji.

Rázem upoutal moji pozornost a způsobil mi mnoho námahy a velkou ztrátu času. Zdržel můj odjezd z Omska do Jekatěrinburku, což mne připravilo o možnost osobně vy-

slechnouti Medvěděva: zastihl jsem ho na smrtelném loži — měl skvrnitý tyf.

24. února 1919 oznámil jsem obsah telegramu odborníkovi u Nejvyššího velitelství, 28. února — Ministerstvu zahraničních věcí, později — Vrchnímu veliteli spojeneckých vojsk generálu Janinu. Výsledek se rovnal nule.

V Evropě podařilo se mi najíti toho ruského člověka, který byl vždy znám jako osobnost mimořádných schopností a zkušeností v tomto oboru. 25. srpna 1920 obdržel ode mne opis telegramu. 15. září téhož roku měl jsem jej dešifrovaný.

Široká veřejnost, neznalá technicky vyšetřování, obyčejně soudí jen podle jedné šablony: každý sebe prostší zločin zdá se jí neobyčejně záhadný, pokud není odhalen, a každý sebe záhadnější zločin připadá jí neobyčejně prostým, pokud není vyšetřen. Obyčejně setkáváme se s těmito úvahami: Proč jen zločinci nezničili takového cenného předmětu? Je to vůbec možné?

Bolševici — jsou lidé a jako všichni lidé, podléhají též i oni všem lidským slabostem a omylům.

Obdivuji se jim! Provedli zločin, obzvláště druhou jeho část (zničení mrtvol), tak pečlivě, jak jen mohli.

Lhali — obdivuji se jim znovu — chytře.

Ale občas přece přeceňovali sebe samy i svoji opatrnost.

Komisař Vojkov, který dodával k dolu kyselinu sírovou, vyznamenával se vždy sklonem k divadelním gestům, hloupostí a zbytečnou žvanivostí, obzvláště, byl-li v dámské společnosti Byl tam jednou tázán na osud carské rodiny. Přepiatě odpověděl: „Svět se nikdy nedozví, co jsme učinili."

Při našem vyšetřování nedějí se zázraky. Trpělivostí a energií dopátráváme se pravdy.

25. srpna 1920 byla mně nad slunce jasna myšlenka bolševické lži: „Zastřelili jsme cara, ale nikoliv *rodinu.*"

Oděli na sebe revoluční škrabošku a zastřeli zločin morálním principem. Tímto principem ospravedlňovali zavraždění carovo.

Ale jaká morálka může ospravedlniti zavraždění dětí?

Zbýval jim jediný prostředek: lhát, a oni lhali.

Ale oni lhali jen k vůli světu. Sobě a mezi sebou musili říci holou pravdu. Do této pravdy nemohlo nevejíti, *musilo* vejíti slovo „rodina."

Odevzdal jsem tuto pravdu k odhalení dne 25. srpna 1920. Odborník s ohromnou zkušenosti a s mimořádnými schopnostmi odkryl smysl tajemného telegramu.

Klíčem k němu bylo patrně slovo „Екатеринбург" Jekatěrinburk), mající dvanáct písmen.

Mezi 65 telegramy jsou ještě jiné, zašifrované podle téhož klíče.

Zde obsah dvou, odeslaných z Jekatěrinburku do Moskvy 26. června a 8. července 1918.

Moskva

Sekrsovnarkoma Gorbunovu

se zpětnou stvrzenkou.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
M	i	u	ž	e	s	o	o	b	šč	a	l
36	37	11	43	30	51	41	45	22	08	35	33
i	č	t	o	v	e	s	z	a	p	a	s
33	24	37	50	27	40	44	39	21	25	35	39
z	o	l	o	t	a	i	p	l	a	t	i
32	42	30	50	42	35	36	46	31	11	52	31
n	i	v	i	v	e	z	e	n	o	t	s
37	37	22	45	27	40	35	37	33	24	52	39
ju	d	a	d	v	a	v	a	g	o	n	a
23	33	20	41	27	35	30	32	24	24	47	23
s	t	o	ja	t	k	o	l	e	s	a	ch
41	46	33	36	42	44	41	42	26	27	35	16
P	e	r	m	i	p	r	o	s	i	m	u
39	34	35	48	33	49	43	45	37	19	46	14
k	a	z	a	t	s	p	o	s	o	b	ch
34	29	27	37	42	51	42	45	37	24	36	16
r	a	n	e	n	i	ja	n	a	s	l	u
40	29	32	42	37	43	27	44	21	27	45	14
č	a	i	p	o	r	a	ž	e	n	i	ja
20	29	28	51	38	50	28	38	26	23	43	22
s	o	v	e	t	v	l	a	s	t	i	m
41	42	22	42	42	37	38	32	37	28	43	34
n	e	n	i	e	o	b	l	a	k	o	m
37	34	32	45	30	48	29	42	21	20	48	34
a	p	a	r	t	i	i	i	o	b	l	a
25	43	20	52	42	43	36	40	34	12	45	23
s	o	v	e	t	a	s	l	u	č	a	e
41	42	22	42	42	35	44	42	12	06	35	28
n	e	u	d	a	č	i	v	e	s	g	r
37	34	11	41	25	30	36	34	26	27	38	38
u	z	p	o	ch	o	r	o	n	í	t	d
16	36	34	50	18	48	43	45	33	19	52	27
a	b	i	n	e	o	s	t	a	v	i	t
25	30	28	49	30	48	44	49	21	13	43	40
v	r	a	g	a	m						
27	44	20	40	25	46						

26. června 1918 č. Predoblasoveta Běloborodov 4323.

Telegram, na slova upravený, zní: „Mi uže soobčali čto ves zapas zolota i platiny vyvezen otsjuda dva vagona stojat kolesach. Permi prosim ukazat sposob chranenija na slučai poraženija sovetvlasti mnenie oblakoma partii i oblasoveta slučae neudači ves gruz pochoronit dabi ne ostavit vragam.“ (Oznámili jsme vám již že veškerá zásoba zlata a platiny včas vyvezena. Dva vagony stojí nádraží Permi prosíme poradit jak se zachovat případě porážky sovětvlády názor oblakoma strany a oblasovětu případě nezdaru všechen náklad zničit nenechat nepříteli.)

Moskva

Sekrsovnarkoma Gorbunovu
okamžitě odpovězte.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
G	u	s	e	v	P	e	t	r	o	g	r
28	20	36	42	27	49	33	49	36	24	38	38
a	d	a	s	o	o	b	šč	i	l	č	t
25	33	20	53	38	48	29	29	29	21	30	40
o	Ja	r	o	s	l	a	v	l	e	v	o
38	28	35	50	41	45	28	34	31	16	37	36
z	s	t	a	n	i	e	b	e	l	o	g
32	45	37	37	37	43	33	33	26	21	48	26
v	a	r	d	e	i	c	e	v	p	o	e
27	29	35	41	30	43	22	37	33	25	48	28
z	d	n	a	m	i	v	o	z	v	r	a
32	33	32	37	36	43	30	45	28	13	50	23
šč	e	n	o	b	r	a	t	n	o	f	P
22	34	32	50	26	50	28	49	33	24	27	37
e	r	m	k	a	k	p	o	s	t	u	p
30	44	31	36	25	44	42	45	37	28	26	37
a	t	d	a	l	e	e	o	b	s	u	d
25	46	24	37	35	40	33	45	22	27	26	27
i	t	e	G	o	l	o	šč	e	k	i	n
33	46	25	40	38	45	41	29	26	20	43	35
i	m										
33	40										

8. července 1918 č. 4369. Predoblasoveta Běloborodov.

Telegram, na slova upravený, zní: „Gusev Petrograda soobščil čto Jaroslavle vozstanie belogvardeicev poezd nami vozvraščen obratno f Perm kak postupat dalee obsudite Gološčekinim.“ (... Gusev (z) Petrohradu oznámil že Jaroslavi povstání bílých vlak jsme vrátili do Permi jak jednat dále projednejte Gološčekinem.)

Tak tedy 18. července 1918 Jakub Sverdlov první oznámil v Moskvě předsednictvu Ciku o osudu carské rodiny.

19. července objevily se o tom v Moskvě v tisku zprávy. Tentýž obraz můžeme pozorovat v Jekatěrinburku.

20. července Šaja Gološčekin první oznámil předsednictvu krajského sovětu o osudu carské rodiny.

21. července byly o tom ve městě vylepeny vyhlášky.

Svědeckými výpověďmi je dokázáno, že mluvil pouze Šaja Gološčekin.

Text jedné vyhlášky byl na moji žádost vypátrán 6. července 1919 členy tajné policie v Jekatěrinburku.

Vůdčí a základní myšlenka Moskvy a Jekatěrinburku byla jedna a táž: car byl popraven „z vůle národa", život rodiny je zachován.[8]

Sverdlov i Gološčekin lhali oba stejně. Touto společnou lží sblížili se vzájemně jako spoluúčastníci zločinu.

Ale role jejich nebyla stejná při tomto zločinu.

Proč Moskva první oznámila smrt carovu, a Jekatěrinburk, kde byl car zavražděn, oznámil to až za dva dny?

Bolševici v panice zbaběle prchali z Jekatěrinburku. Leknutím zapomněli na telegrafním úřadě originály svých telegramů i originály telegrafických pásek.

Na jedné z nich je zaznamenána rozmluva Jakuba Sverdlova, kterou měl 20. července 1918 z Moskvy s nejmenovanou v pásce osobou v Jekatěrinburku.

V ní na otázku Jakuba Sverdlova: „Co je u vás nového?" — odpovídá neznámý:

„Situace na frontě je poněkud lepší než jaká byla včera. Je jisto, že nepřítel[9] zastavil boj na všech frontách a vrhl veškeré síly proti Jekatěrinburku; udržíme-li jej dlouho — těžko říci. Snažíme se ze všech sil. Všechno zbytečné z Jekatěrinburku bylo odvezeno do bezpečí. Včera k vám odejel kurýr s dokumenty, jež vás zajímají. *Oznam* rozhodnutí Cik *a zdali můžeme oznámiti obyvatelstvu známý vám text?*"

Sverdlov odpovídá:

„V zasedání předsednictva Cik 18-ho bylo usneseno potvrditi usnesení Ur. Kraj. Sovdepu. ***Svůj text můžete uveřejniti.*** U nás včera ve všech novinách bylo vytištěno příslušné oznámení. Právě jsem poslal pro přesný text a ihned *ti* jej oznámím.

„Prozatím jen sděluji toto: 1) Držte se za každou cenu odesíláme posily do všech rayonů poslali jsme značné oddíly

---

[8] Gološčekinova zpráva v Jekatěrinburku lišila se od zprávy Sverdlovovy v Moskvě tím, že Gološčekin nezmiňoval se zvlášť o osudu carevny a následníka, jako Sverdlov, nýbrž mluvil povšechně o „evakuaci" rodiny (kromě „popraveného" cara). Rozdíl ten pokusím se později vysvětliti.

[9] Čechoslováci (pozn. překl.).

doufáme že jich pomocí zdoláme Čechy. 2) Posíláme na všechny fronty několik set nadějných stoupenců petrohradských moskevských dělníků jichž úkolem bude výhradně široká agitace mezi armádou i mezi obyvatelstvem. 3) Ještě jednou připomínám nutnost zabezpečit týl. 4) Sdělím novinku o Němcích. Po zavraždění Mirbacha žádali Němci vstup jednoho svého praporu do Moskvy. Kategoricky jsme odmítli byli jen na vlásek od války. Němci pak ustoupili od svého požadavku. Patrně k válce už nedojde více prozatím nemám čeho sdělit. Nyní oznámím přesné znění naší zprávy. Nadpis: Zastřelení Nikolaje Romanova[10]..."

Následuje text onoho čtenáři již známého bolševického telegramu „Tiskového Bureau" pod č. 6153. V něm je odhalena příčina, proč o smrti carově Moskva promluvila dříve než Jekatěrinburk: Jekatěrinburk nesměl o tom mluvit sám bez dovolení Moskvy.

Jak se tedy mohl osměliti zabíjet, když bez dovolení Moskvy nesměl o tom ani říci?

Kdo mluvil se Sverdlovem?

Ten člověk znal situaci na frontě. *Gološčekin* znal frontu, ježto byl krajským „vojenským" komisařem.

S tímto člověkem si Sverdlov tyká.

V. L. Burcev zná dobře Sverdlova i Gološčekina. Vypovídal: „Sverdlova i Gološčekina znám osobně. Vzájemně si tykají."

18. července Jakub Sverdlov pravil, že z Jekatěrinburku byl poslán do Moskvy zvláštní kurýr s dokumenty o odhaleném spiknutí kontrarevolucionářů, kteří chtěli zachrániti cara, a že v rukou Ciku jsou již deníky a dopisy carské rodiny.

Dokumenty o spiknutí nebyly Sverdlovu z Jekatěrinburku nikdy posílány, prostě z té příčiny, že takového spiknutí nikdy nebylo.

Deníky a korespondence carské rodiny byly Sverdlovu skutečně dodány, ale 18. července on jich ještě neměl a vůbec míti nemohl.

On tedy opět lhal. Pro tento závěr mluví logika a fakta.

Ráno 15. července Jurovskij, dávaje rozkaz novickám, aby přinesly vejce, věděl již, že v lesních houštinách bude trhat dětská těla.

Uplynulo jen několik málo hodin od chvíle, kdy odešly novicky: do domu Ipatievova přišly báby mýt podlahy. Vzpomeňme si, co nám vyprávěla o Jurovském Starodumová: „... Seděl v jídelně a rozmlouval s následníkem, *poptávaje se ho na zdraví.*"

Jako odborník, jenž má již jisté zkušenosti v odhalování

[10] Znění této pásky odevzdala Jekatěrinburkská Vojensko-Vyšetřovací Komise prokurátoru Jekatěrinburkského Krajského Soudu, který mně je sdělil 9. července 1919 pod čj. 6196.

podlých činů lidské duše, skláním se před pravdou: Jakub Michajlovič Jurovskij je rozhodně člověk „s charakterem".

Pečlivě promyslil zločin a se svým charakterem vystačil až do konce.

Podvodně vylákal carskou rodinu z jejích komnat pod záminkou odjezdu. A teprve tehdy, když byla v pasti, vytáhl z kapsy revolver.

Šel k svému vytouženému cíli s velikou opatrností, neboť nechtěl, aby jeho záměr byl prohlédnut předčasně.

Deníky a dopisy měla carská rodina s sebou v Ipatievově domě. Není pochyby, že carevniny dopisy byly carovi tím nejdražším. Jak tedy bylo možno vzíti mu tyto dopisy ještě před vraždou? Učiniti tak — znamenalo by projevit vražedný úmysl.

Tyto dopisy odebrali carovi, když byli překročili jeho mrtvolu.

Vražda se stala v noci na 17. července 1918.

18. července nemohl mít Sverdlov u sebe ani deníků, ani dopisů carské rodiny. Aby se to mohlo snáze pochopiti, stačí pohleděti na zeměpisnou mapu Ruska: tam je označeno, kolik verst je z Jekatěrinburku do Moskvy.

Tyto velmi cenné předměty vezl Sverdlovu zvláštní kurýr. Jím byl Jakub Jurovskij, jenž vyjel s nimi z Jekatěrinburku 19. července.

Odvážel ho na nádraží z Ipatievova domu kočí Jelkin,[11] jenž líčí odjezd Jurovského takto: „Posledně jsem přijel pro Jurovského 19. července k domu Ipatievovu. Z domu vyšli jacísi mladí lidé a s pomocí staršího krasnoarmějce vynesli a uložili ke mně do kočáru sedm kusů zavazadel; na jednom z nich — kufříku z černé kůže, střední velikosti — byla *pečeť z pečetního vosku.*

Jurovskij hleděl rychle dodati do Moskvy tyto dokumenty a spěchal tak, že zapomněl v Ipatievově domě svoji tašku s penězi.

Z cesty, 20. července telegrafoval ze stanice Bisert Běloborodovu: „Zapomněl v domě zvláštního určení tašku penězi okolo dvou tisíc prosím při první příležitosti poslat k Trifonovu mně Jurovským."

Proč k dodání peněz bylo potřeba prostřednictví Trifonova a proč telegram končí slovem: „Jurovským", a nikoliv „Jurovskij"?

Jurovskij byl příliš známá osobnost u bolševiků; kdyby se byl uchýlil do Permi, kde také později žil, Běloborodovu byla by jeho adresa kdykoliv známa.

19. července Jurovskij odejel z Jekatěrinburku s ženou

[11] Svědek A. K. Jelkin byl vyslýchán Sergějevem 27. listopadu 1918 v Jekatěrinburku.

a s dětmi. Zanechal je v Permi, a sám jel do Moskvy. Trifonov byl známý permský čekista. Proto je též označen jako osoba, jíž byla svěřena ochrana rodiny Jurovského vzhledem k odjezdu jeho samého.

Jurovským — není podpis. Tímto slovem je označena rodina Jurovského. Jurovskij prosil Běloborodova, aby odeslal tašku čekistovi Trifonovi, aby tento ji mohl odevzdati jeho ženě. Hle, toť smysl tohoto telegramu.[12]

Co však znamenají lži Sverdlovovy?

Mezi 4. a 14. červencem, kdy Šaja Gološčekin byl v Moskvě a bydlel u Sverdlova, rozhodnuto bylo o osudu carské rodiny.

Sverdlov už tehdy nařídil Gološčekinovi, aby mu byly dodány po zavraždění rodiny všechny intimní dokumenty. Bezpochyby bylo rozhodnuto, že je přiveze spolehlivý zvláštní posel.

18. července obdržel Sverdlov šifrovaný telegram. Carská rodina byla zabita. Sverdlov slavil krvavé vítězství nad bezbrannými lidmi a v návalu radosti pochlubil se ukvapeně i těmi dokumenty, kterých ještě dosud neměl.

Touto svojí nepozorností určil si sám svoje místo: vůdce mezi jinými spoluúčastníky vraždy.

Jakub Movševič Sverdlov — občan města Polocka, Vitebské gubernie, žid, narodil se r. 1885 v Nižním Novgorodě.

Studoval tamtéž gymnasium, ale nedochodil je a byl potom lékárnickým učněm.

V r. 1907 byl členem bolševického permského výboru a byl v tom roce rozsudkem Kazaňské Soudní Tabule odsouzen k pevnostnímu vězení na dva roky.

V r. 1911 byl poslán do vyhnanství na Sibiř, prchl, ale byl znovu vyhoštěn.

Na bolševické poradě v dubnu 1917 byl členem předsednictva jakožto zástupce Uralu; tenkrát byl také zvolen za člena Ciku. Byl členem i vojensko-revolučního komitétu, jenž řídil převrat 25. října 1917.

Jen s Gološčekinem rozhodl Sverdlov o osudu carské rodiny?

20. července jeho společník mluvil k němu z Jekatěrinburku: „Včera k vám odejel kurýr s dokumenty, jež vás zajímají. Oznam rozhodnutí Cik...“

Není pochyby, že slovo „vy“ jest myšleno *v množném čísle.* Není adresováno jen Sverdlovu.

Byly i jiné osoby, jež se Sverdlovem a Gološčekinem rozhodly v Moskvě o osudu carské rodiny.

Já jich neznám.

---

[12] Tento telegram byl objeven v budově uralského krajského sovětu 8. září 1918 náměstkem prokurátora N. I. Ostroumovem.

HLAVA DVACÁTÁ ŠESTÁ.

Zavraždění velkokněžny Jelizavety Feodorovny, velkokníže Sergěje Michajlovíče, knížat Joanna Konstantinovíče, Konstantina Konstantinovíče a Igora Konstantinovíče a knížete Vladimíra Pavlovíče Paleje v Alapajevsku. — Zavraždění velkokníže Michaila Alexandrovíče v Permi.

§ 1.

V létě 1918 v Alapajevsku, v okresu Verchoturském, v gubernii Permské, nedaleko Jekatěrinburku, byli držáni pod dohledem: velkokněžna Jelizaveta Feodorovna, velkokníže Sergěj Michajlovič, knížata Joann Konstantinovič, Konstantin Konstantinovič, Igor Konstantinovič a kníže Vladimír Pavlovič Palej.

V noci na 18. července 1918 všichni tito zajatci zmizeli z Alapajevska a ráno rozšířili bolševici po městě vyhlášky, že je unesli „bělogvardějci".

Ale obyvatelstvo těmto vyhláškám nevěřilo a poněvadž bylo zastrašeno terorem, neodvažovalo se veřejně projevit o tom svůj názor.

28. září byl Alapajevsk osvobozen od bolševiků.

Vojenské úřady nařídily policejnímu úředníku Malšikovu, aby záhadné zmizení ihned vyšetřil.

Dnem 11. října bylo zahájeno soudcem Sergějevem formální soudní vyšetřování.

7. února 1919 převzal jsem je já sám spolu s případem úkladné vraždy carské rodiny.

Vyšetřováním se zjistilo toto:

Vězňové přijeli do Alapajevska 20. května 1918 a byli ubytováni v budově t. zv. „Napolné školy", na kraji města.

Je to kamenná budova se čtyřmi velikými a dvěma malými komnatami, po stranách jedné dlouhé chodby.

Rohový pokoj na levé straně chodby zabrala stráž.

Na téže straně chodby byly ještě tři pokoje. V prvním bydleli Sergěj Michajlovič a Vladimír Pavlovič Palej se svými sluhy Fedorem

Michajlovičem Remezem a Krukovským. V sousedním pokoji byli ubytováni Konstantin Konstantinovič a Igor Konstantinovič. V rohovém pokoji bydlela Jelizaveta Feodorovna, se kterou společně žily sestry Marto-Mariinské kongregace Varvara Jakovlevá a Jekatěrina Janyševá. V rohovém pokoji na pravé straně chodby byl ubytován Joann Konstantinovič, v sousedním bydlel lokaj Kalin; další místnost byla kuchyně. Později přijel osobní lékař Sergěje Michajloviče dr. Helmersen a ubytoval se též ve škole.

Zvláštní komisař nad vězni nebyl ustanoven. Moc nad nimi vykonávali mnozí bolševici, kteří stáli v Alapajevsku v popředí veřejného života

Byli to:

1. Grigorij Pavlovič Abramov — předseda sovdepu.
2. Ivan Pavlovič Abramov,
3. Michail Ivanovič Gasnikov, } členové sovdepu.
4. Michail Leontijevič Zajakin,
5. Dmitrij Vasiljevič Perminov — tajemník sovdepu.
6. Nikolaj Pavlovič Govyrin — předseda čeky.
7. Petr Konstantinovič Starcev,
8. Petr Alexandrovič Zyrjanov, } členové čeky.
9. Michail Feodorovič Ostanin,
10. Vasilij Petrovič Postnikov — soudce.
11. Ivan Feodorovič Kučnikov — velitel krasnoarmějského oddílu.
12. Jefim Andrejevič Solovjev — komisař spravedlnosti.
13. Vladimír Afanasjevič Spiridonov — administrativní komisař.
14. Sergěj Alexějevič Pavlov — vojenský komisař.
15. Alexěj Alexandrovič Smolnikov.
16. Jegor Ivanovič Syčev,
17. Vasilij Pavlovič Govyrin,
18. Jevgenij Ivanovič Naumov,
19. Dmitrij Petrovič Smirnov, } dělníci-bolševici.
20. Ivan Dmitrijevič Maslov,
21. Vasilij Rjabov,
22. Michail Nasonov,

Všichni byli Rusové, usedlíci z Alapajevska a jeho okolí.

Stráž se vždy skládala ze šesti osob, a to Maďarů, krasnoarmějců nebo místních dělníků, určovaných sovdepem nebo čekou.

Krivová, která sloužila vězňům jako kuchařka, její pomocnice Pozdiná-Zamjatiná a dělník-strážný Starcev vypovídali:[1]

Krivová: „V komnatách knížat byl jen ten nejnutnější, nejprostší nábytek: obyčejné železné postele s tvrdými žíněnkami, několik jednoduchých stolů a židlí; vycpaného nábytku tam nebylo. Na jednu hodinu jsem připravovala snídani, ve 4 hodiny podával se čaj a v 7 hodin oběd... Knížata četla, chodila na procházky nebo pracovala v zelinářské zahradě, která patřila ke škole. Se svolením závodčího krasnoarmějského strážního oddílu chodila též i do kostela a na procházky do polí, která se táhla za školou; chodila sama bez dozoru. Velkokněžna Jelizaveta Feodorovna často malovala a dlouho

[1] Tito svědci byli vyslýcháni soudcem Sergějevem v Alapajevsku: A. S. Krivová 25. října 1918, A. G. Pozdiná-Zamjatiná 14. prosince téhož roku a A. D. Starcev 18. prosince téhož roku.

se modlívala; snídani a oběd nosili jí do pokoje; ostatní scházeli se k snídani a k obědu v pokoji Sergěje Michajloviče, kde byla též společná jídelna."

Pozdiná-Zamjatiná: „V květnu, když jsem posluhovala u knížat, viděla jsem, že měla dostatečnou svobodu: volně se procházívala po paloučku u školy, pracovala v zelinářské zahradě a chodívala do kostela; v zelinářské zahradě pracovali všichni, i kněžna a vlastníma rukama upravili květinové záhony a cestičky; na dvoře též všechno vyčistili a uvedli do pořádku, tak že ze dvora se stal čistý a útulný koutek, kde nezřídka pod širým nebem pili čaj, četli nebo rozmlouvali."

Starcev: „Někdy se knížata procházela po chodbě; s jedním z nich, již šedivým pánem (jak se jmenoval — nevím) jsme často dlouho rozprávěli. Ten kníže nám dokazoval, že všeobecné rovnosti ani nemůže být, a odvolával se přitom na „podobenství o talentech"; ohledně pozemkové otázky říkal, že i půda bývá různá a že je proto velice těžké stejně a spravedlivě rozděliti ji mezi všechen pracující lid. Stěžoval si na rheumatické bolesti v nohou a říkal, že jen masážemi se zbavuje bolestí... Vypravovali jsme si v pěkném, přátelském tónu, takže kníže často projevoval svoji spokojenost a říkával, že zřídka má příležitost tak pěkně si pohovořiti, protože strážní bývají prý většinou sprostí."

Jak se chovali strážní k vězňům?

Krivová vypovídala: „Krasnoarmějci, kteří hlídali dům, bývali dobří i špatní. Dobří litovali knížat a chovali se k nim ohleduplně, a špatní bývali hrubí, svárliví a dokonce oslovovali knížata slovem „soudruh". Asi třikráte konali službu Rakušané; tito krasnoarmějci byli neobyčejně sprostí a v noci takřka každou hodinu vcházeli bezohledně do pokojů knížat a dělali tam prohlídky. Velkokníže Sergěj Michajlovič bránil se proti takovému vyrušování v noci, ale na jeho protesty nebrali žádného zřetele. Vypravuji vám to tak, jak mi to řekl sám velkokníže."

21. června v životě vězňů nastal náhlý obrat: byl zaveden vězeňský režim, byl jim odebrán majetek a peníze.

Krivová vypovídala: „Asi za měsíc postavení knížat se značně zhoršilo: knížatům byl zkonfiskován všechen jejich majetek: obuv, prádlo, šatstvo, podušky, skvosty a peníze; ponechali jim jen oděv, který měli na sobě a dvě soupravy prádla... Od té doby byly zakázány jakékoliv procházky mimo školní ohradu a bylo jim zapovězeno cokoliv nakupovat na trhu. Bylo rozhodnuto, že ze sovětu budou posílat již hotová jídla, ale potom přece dovolili, abych jim připravovala stravu z jejich potravin. Na jeden týden bylo dovoleno: 28 liber masa, 15 liber prosa a jedna láhev konopného oleje."

Není nejmenší pochyby: změna byla nařízena Jekatěrinburkem.

21. června velkokníže Sergěj Michajlovič telegrafoval:

„Jekatěrinburk. Předseda Krajského Sovětu. Z nařízení Krajského Sovdepu jsme ode dneška pod vězeňským režimem. Čtyři týdny jsme žili pod dohledem Alapajevského sovdepu a neopouštíme školy a jejího dvoru, s výjimkou návštěv kostela. Necítíme na sobě žádné viny a prosíme, aby vězeňský režim byl zrušen. Za sebe a své příbuzné v Alapajevsku Sergěj Michajlovič Romanov.."

Komisař spravedlnosti Solovjev dotázal se téhož dne telegraficky:

„Vojenský. Jekatěrinburk Krajský Sovět. Možno považovat služebnictvo Romanovců za vězně dovolovat odjezd důvod 4227 Alapajevský Sovdep Odesilatel J. Solovjev."[2]

Kdo způsobil změnu režimu?

V létě 1918 žil v Permi ve vyhnanství velkokníže Michail Alexandrovič.

V červnu náhle zmizel.

Tím právě motivoval Jekatěrinburk zavedení vězeňského režimu v Alapajevsku.

Odpovídaje na Solovjevův telegram, Běloborodov mu telegrafoval 22. června:

„Alapajevsk Sovdep Služebnictvo dle vašeho rozhodnutí odjezd nikomu bez svolení Moskvy Dzeržinského Petrohradu Urického Jekatěrinburku Krajsovětu tečka Oznamte Sergěji Romanovu že uvěznění jest ochranným prostředkem proti útěku vzhledem ke zmizení Michaila (z) Permi Běloborodov."[3]

Všichni domácí lidé byli od vězňů vzdáleni. Jen Jelizavetě Feodorovně byla ponechána sestra Jakovlevá a Sergěji Michajloviči — Remez.

17. července ve 12 hodin v poledne přišel do školy čekista Petr Starcev a několik dělníků-bolševiků.

Odňali uvězněným poslední peníze a oznámili jim, že v noci budou všichni převezeni do Verchně-Siňačichenského závodu, vzdáleného asi 15 verst od Alapajevska.

Příchozí poslali krasnoarmějce ze školy pryč a sami zůstali na jejich místech.

Krivová připravovala v té době oběd.

Vypovídá: „Bolševici mne velice pobízeli v práci; oběd jsem podala v 6 hodin a během obědu bolševici stále pobízeli: „Obědvejte rychleji, v 11 hodin v noci odjedeme do Siňačichy."

---

[2] Originály obou těchto telegramů byly ještě s jinými odevzdány Sergějevu přednostou alapajevského pošt. a telegraf. úřadu 15. prosince 1918 pod čj. 303.

[3] Tento telegram byl nalezen státním zástupcem 25. srpna 1918 v budově Uralského Krajského Sovětu.

Začala jsem balit zásoby na cestu, ale bolševici mně říkali, abych toho nedělala, že to mohu přivézti až zítra do Siňačichy."

V pozdních hodinách nočních bylo slyšet v blízkosti školy časté výbuchy ručních granátů a výstřely z pušek.

Střelba vzbudila ve městě vzrušení. Mnozí viděli rozvinuté řetězy krasnoarmějců blízko školy, které potom byly vedeny přímo ke škole.

Charakter mystifikace byl tehdy hned jasný nejen mnohým obyvatelům, nýbrž i samým krasnoarmějcům, kteří byli v bojovné řadě.

Z nich podařilo se dopadnouti čtyři. Omezím se výpovědí Jakima Nasonova:[4]

„Kolem třetí hodiny v noci na 18. července v našich kasárnách byl učiněn poplach: nastupují prý bělogvardějci. Narychlo jsme se uchystali, ustrojili a ozbrojili. Vedli nás k Napolné škole, kde jsme dostali rozkaz utvořit řetěz. V této posici jsme leželi asi 1/2 hodiny a potom jsme se přiblížili až k samé škole. Nepřítele jsme vůbec neviděli a ani jednou jsme nevystřelili. Komisař Smolnikov stál u školního vchodu, nadával a volal na nás: „Soudruzi, teď to dostaneme od uralského krajského sovětu, že se knížatům podařilo uprchnout: bělogvardějci je odvezli na aeropláně." S ním tam stál také lidový soudce Postnikov, držel „velkou knihu v ruce" a vyšetřoval okolnosti útěku knížat. Asi za 3 nebo 4 dni se začalo povídat, že komisaři obelhávají lid, že si vymyslili bajku o únosu knížat a že vlastně knížata byla jimi zavražděna."

18. července ve 3.15 hod. ráno Alapajevský sovdep telegrafoval do Jekatěrinburku krajskému sovdepu:[5]

„Vojenský. Jekatěrinburk. Uralspráva. 18. července ráno 2 hodiny banda neznámých ozbrojených lidí přepadla Napolnou školu, kde byla ubytována velkoknížata. Při přestřelce jeden bandita zabit, několik asi raněno. Knížatům, služebnictvu podařilo se uprchnout neznámo kam. Když přišel krasnoarmějský oddíl, bandité uprchli k lesu zadržeti je se nepodařilo pátrání zahájeno. Alapajevský ispolkom.[6] Abramov. Perminov. Ostanin."

Téhož dne v 18.30 hod. Běloborodov telegrafoval:

„Moskva dvě adresy Sovnarkomu Předsedovi Cik Sverdlovu — Petrohrad dvě adresy Zinovjevu Urickému — Alapajevský Ispolkom hlásil přepadení ráno osmnáctého neznámou bandou domu kde byla ubytována pod stráží bývalá velkoknížata Igor Konstantinovič Konstantin Konstantinovič Ivan Konstantinovič Sergěj Michajlovič a Palej tečka Přes odpor stráže

[4] Zatčeni byli tito krasnoarmějci: P. D. Pozdin-Zamjatin, J. I. Nasonov, A. P. Kostylev a I. G. Strechnin. První byl vyslýchán Sergějevem 15. prosince 1918 a ostatní 18. prosince 1918 v Alapajevsku.

[5] Tento telegram byl odevzdán Sergějevu přednostou alapajevského pošt. a telegraf. úřadu 13. prosince 1918 pod čj. 303.

[6] ispolnitělnyj komitet = výkonný výbor. — Pozn. překl.

knížata byla unesena tečka Jsou ztráty na obou stranách pátrání zahájeno tečka 4853. Předseda Krajského Sovětu Běloborodov."[7]

Tento telegram je vyobrazen na obr. 104.

25. července 1918 úplně stejná zpráva Běloborodovova byla uveřejněna v č. 144 Permských Zvěstí:

„Únos knížat.

Alapajevský Ispolkom oznamuje z Jekatěrinburku: Ráno 18. července přepadla neznámá banda dům, kde byla ubytována pod stráží bývalá velkoknížata Igor Konstantinovič, Konstantin Konstantinovič, Ivan Konstantinovič, Sergěj Michajlovič a Palej. Přes odpor stráže knížata byla unesena. Jsou ztráty na obou stranách. Pátrání bylo zahájeno.

Předseda Krajského Sovětu Běloborodov."[8]

Nit k pátrání byla dána Krivovou: chystali se je vézti do Verchně-Siňačichy.

Ale přidružila se ještě náhoda.

Krátce před „únosem" velkoknížat rolník z Alapajevska Ivan Solonin chystal se ke svatbě. Objednal u rolníka Alexandra Samsonova na svatbu kořalku. Samsonov objednávku přijal a s nutnými potřebami odejel pálit kořalku do lesa.

Ale se svatby sešlo a nevěstina matka, zklamaná „nastávající" tchýně, aby nemusila Samsonovu platit za práci, šla do čeky a udala jej, že tajně prý pálí kořalku.

Přátelé Samsonovi, když se o tom dozvěděli, vyhledali ho v lese a upozornili na hrozící nebezpečí.

Samsonov ihned nechal práce a oklikou odejel do Alapajevska.

Svým zachráncům dal z vděčnosti vědro připravené již kořalky, kterou na místě hned také vypili.

Pozdě v noci vydali se na zpáteční cestu do Alapajevska. Jeli silnicí, která vede z Alapajevska do Siňačichy, a potkali řadu asi 10—11 selských povozů, na nichž na každém seděli dva lidé, bez kočího.

O tomto setkání vypravují všichni stejně.

Výpověď Truškova:[9] „Celá ta řada povozů jela od Alapajevska směrem k Siňačiše. Potkal jsem ty vozy asi pět verst od Alapajevska. Ani křiku, ani hovorů, ani zpěvu, ani nářku — slovem žádného zvuku jsem neslyšel: jeli tiše, klidně."

---

[7] Tento telegram byl odevzdán Sergějevu přednostou jekatěrinburkského telegr. úřadu 20. ledna 1919 pod čj. 374.

[8] Později pokusím se vysvětliti, proč ani v Běloborodově telegramu, ani v oficiální zprávě v novinách nebyla zmínka o osudu velkokněžny Jelizavety Feodorovny.

[9] Svědek K. V. Truškov byl vyslýchán soudcem Sergěvem 22. prosince 1918 v Alapajevsku.

Siňačichská cesta upoutala Malšikovovu pozornost. Pátral v jejím okolí a nabyl přesvědčení, že rozluštění záhady nutno hledati v dole, který byl blízko této cesty.

Brzy zpozoroval, že jedna ze starých šachet je zasypána čerstvou hlínou. Podnikl tedy vykopávky.

Šachta byla hluboká 20 metrů. Stěny její byly vyloženy kládami. Byly v ní dvě štoly: pracovní, kde se dobývala ruda, a strojová, kde se dávaly pumpy k odčerpávání vody. Obě štoly byly zavaleny množstvím starých klad, ležících křížem krážem přes sebe.

V různé hloubce šachty nalezl Malšikov mrtvoly, a to 8. října mrtvolu Fedora Semjonoviče Remeza, 9. října — Varvary Jakovlevé a knížete Paleje, 10. října — knížete Konstantina Konstantinoviče, Igora Konstantinoviče a velkoknížete Sergěje Michajloviče, 11. října — velkokněžny Jelizavety Feodorovny a knížete Joanna Konstantinoviče.

Mrtví byli v šatech. V kapsách měli různé drobnosti a své dokumenty, které vždy nosívali při sobě.

Velkokněžna Jelizaveta Feodorovna měla na prsou ikonu Spasitele s drahokamy. Podle mých informací modlil prý se před touto ikonou car před odstoupením a daroval ji potom Jelizavetě Feodorovně. Na zadní její straně je nápis: „Květná neděle 13. dubna 1891."

Na obr. 55 je vlevo v první řadě.

Šachta byla nesporně zničena granáty. Byly v ní jejich střepiny a byly též nalezeny nevybuchlé granáty.

Mrtvoly byly veřejně vystaveny a byly lidmi poznány.

Pitevní nález zněl:[10]

Mrtvola velkokněžny Jelizavety Feodorovny: „Na lebce po stažení kůže byly objeveny výrony krevní: v krajině čelní, v rozsahu asi dětské dlaně a v krajině levé temenní kosti, v rozsahu dlaně dospělého člověka; výrony ty jsou v podkožním vazivu, ve svalech a na klenbě lebeční. Kosti lební jsou neporušené... V tvrdé pleně mozkové na temeni jest též výron krevní."

Mrtvola velkoknížete Sergěje Michajloviče: „V levé temenní krajině jest výron krevní ve svalstvu a v podkožním vazivu... V pravé temenní kosti jest kulatý otvor velikosti asi hrášku (průměru ½ cm), který vede dovnitř shora dolů a zpředu dozadu. Po odklopení klenby lební na vnitřním povrchu pravé temenní kosti byl zjištěn v těchže místech shodný otvor o průměru 1 cm; kost kolem tohoto otvoru je tříštěně vylomena. Tvrdá mozková plena jest v těchže místech proděravěna..."

Mrtvola knížete Joanna Konstantinoviče: „...Na pravém spánku lze pozorovati výron krevní ve svalstvu a v podkožním vazivu, zaujímající celou spánkovou krajinu. Po odklopení klenby lební byl zjištěn výron krevní pod tvrdou plenou mozkovou, též v pravé krajině spánkové... Ve svalstvu celé přední stěny hrudní jsou výrony

[10] 11. října 1918 bylo provedeno zdravotně policejní ohledání a pitva mrtvoly Remezovy, 12. října — ohledání všech ostatních mrtvol. 26. října téhož roku nařídil soudce Sergějev soudně lékařské ohledání a pitvu všech mrtvol, kromě již pitvané mrtvoly Remezovy.

krevní... V dutinách pohrudničních jest rozsáhlý výron krevní... Po otevření dutiny břišní byl nalezen výron krevní ve svalech a v tukové tkáni, zaujímající celou přední stěnu břišní...

Mrtvola knížete Konstantina Konstantinoviče: „Na temeni lebky je velká tržná rána v měkkých částech, probíhající zprava doleva, dlouhá 9 cm a široká 3 cm. 2 cm dozadu od této je druhá tržná rána, dlouhá 2 cm. V krajině pravé spánkové i temenní kosti a na samém temeni je veliký výron krevní v rozsahu dlaně. Po odklopení klenby lební na tvrdé pleně mozkové byl zjištěn na temeni a v záhlaví výron krevní... Na přední straně hrudníku byl nalezen rozsáhlý výron krevní ve svalstvu a v podkožním vazivu..."

Mrtvola knížete Igora Konstantinoviče: „Na lebce lze viděti výron krevní, zaujímající celou pravou polovinu krajiny čelní. Kosti lební jsou puklé: zlomenina probíhá od horního okraje pravé očnice středem kosti čelní, přechází dále do švu šípového (sutura sagittalis) a sahá až ke kosti týlní. Po odklopení klenby lební jeví se mozek jako šedá, kašovitá masa. Po vynětí mozku jest viděti, že zlomenina probíhá po horní stěně pravé očnice a přetíná „turecké sedlo" (sella turcica)... V dolní části přední stěny hrudní byl nalezen rozsáhlý výron krevní ve svalstvu a v podkožním vazivu... Po otevření dutiny břišní byl zjištěn velký krevní výron ve stěně břišní..."

Mrtvola knížete Vladimíra Pavloviče Paleje: „Na lebce byl zjištěn rozsáhlý výron krevní v obou krajinách temenních a v krajině týlní. Po stažení kůže vyteklo asi 4—5 cm³ krve... Po odklopení klenby lební byl zjištěn výron krevní pod tvrdou plenu mozkovou v týlní části; mozek v zadních částech je proměněn v červenou, kašovitou masu... Na přední straně hrudníku byl nalezen rozsáhlý výron krevní ve svalstvu a v podkožním vazivu..."

Mrtvola Fedora Semjonoviče Remeza: „Po celé přední straně hrudní je veliký výron krevní ve svalstvu... V pravé dutině pohrudniční jest výron krevní... V pravé spánkové krajině jest velký výron krevní, který zaujímá i celou týlní krajinu... Pod tvrdou plenou mozkovou v levé spánkové krajině je výron krevní..."

Mrtvola Varvary Jakovlevé: „Na lebce lze viděti krevní výron v pravé spánkové krajině a druhý výron krevní v týlní a temenní krajině; kosti lební jsou neporušeny; v kostních švech je krev. Po odklopení klenby lební byl nalezen výron krevní pod tvrdou plenu mozkovou v týlní krajině... V krajině prsní kosti jest výron krevní..."

Znalci se vyjádřili, že smrt velkoknížete Sergěje Michajloviče nastala „výronem krevním do tvrdé pleny mozkové a porušením tkáně mozkové následkem střelného zranění."

Všichni ostatní byli vrženi do šachty za živa a smrt jejich nastala „po četných výronech krevních následkem těžkého úrazu."

Komisař spravedlnosti Jefim Solovjev, čekista Petr Starcev a člen sovdepu Ivan Abramov byli dopadeni.[11]

Solovjev měl na svědomí ještě mnoho jiných vražd. Zavraždil též i místního duchovního o. Udinceva. Jako zatvrzelý zločinec ujišťoval, že 17. a 18. července v Alapajevsku nebyl, což však bylo vyšetřováním vyvráceno.

---

[11] Obvinění Jefim Andrejevič Solovjev a Petr Konstantinovič Starcev byli vyslýcháni soudcem Sergějevem 28. prosince 1918 v Alapajevsku, obviněný Ivan Pavlovič Abramov — mnou 18. dubna 1919 v Jekatěrinburku.

Starcev a Abramov viděli všechny ty, kteří v noci na 18. července odváželi uvězněné k dolu, i ty, kteří u školy simulovali útok domnělých „bělogvardějců".

Výše jsou uvedena jména všech těchto osob.

Na obr. 110 jsou vyobrazeni: Jefim Solovjev (1), Grigorij Abramov (2), Nikolaj Govyrin (3), Michail Ostanin (4), Alexěj Smolnikov (5), Sergěj Pavlov (6), Dmitrij Perminov (7), Jegor Syčev (8), Michail Nasonov (9), Vasilij Postnikov (10).

Domnělý „bandita", jehož mrtvola byla nalezena u školy po odjezdu vězňů, byl rolník ze Saldinského závodu. Byl před tím polapen čekisty a několik dní vězněn v alapajevské čece.

Starcev doznal, že velkoknížata byla zavražděna na rozkaz Jekatěrinburku a že k provedení tohoto rozkazu odtamtud přijel specielně Safarov.[12]

Lze o tom pochybovati?

Jediný den dělí jekatěrinburkskou vraždu od alapajevské.

Tam si našli zpustlý důl, aby zahladili zločin. Tentýž způsob je i zde.

Lstivě vylákali carskou rodinu z jejího obydlí. Podobně jednali i zde.

Jekatěrinburkská a alapajevská vražda — toť splnění vůle jedněch a těchže lidí.

§ 2.

Zachránil se velkokníže Michail Alexandrovič?

Byl vypovězen z Gatčiny v únoru 1918, žil v Permi v hotelu kupce Koroleva a mohl se celkem volně pohybovati.

V témže hotelu žil jeho tajemník Nikolaj Nikolajevič Johnson, komorník Vasilij Feodorovič Čelyšev a šofér Borunov.

12. června večer byl u velkoknížete jeho kuchař Georgij Feodorovič Mitreveli, který bydlel zvlášť v soukromém bytě.

Podle nařízení velkoknížete měl se Mitreveli ráno 13. června k němu dostaviti.

Mitreveli přišel ráno do hotelu Korolevova, ale nezastihl ani velkoknížete, ani Johnsona, ani Čelyševa s Borunovem.

Od hotelového personálu se dověděl, že v noci byl velkokníže s Johnsonem kamsi odvezen bolševiky a Čelyšev s Borunovem že brzy potom byli zatčeni.

Podařilo se mně zjistiti, že oba poslední byli vězněni bolševiky v permské věznici, odkudž byli z rozkazu čeky (nařízení ze dne 21. září 1918, čj. 3694) odvedeni a po nějaké době, podle zpráv vězeňské správy, zastřeleni.

Ve společné cele s Čelyševem byl uvězněn nám již známý carevnin komorník Alexěj Andrejevič Volkov.

---

[12] Safarov byl ve štábě Leninově a přijel s ním společně r. 1917 do Ruska. Byl členem uralského krajského sovětu a redaktorem bolševického časopisu „Uralský Dělník". Jeho národnosti neznám.

Čelyšev vypravoval Volkovu, jak byl odvezen velkokníže Michail Alexandrovič.

Volkov mně při výslechu vypovídal:

„V jedné věznici s námi (v Permi) byl uvězněn komorník velkoknížete Michaila Alexandroviče Vasilij Feodorovič Čelyšev. Setkával jsem se s ním na chodbě a on mně vypravoval, jak se tam dostal.

Michajl Alexandrovič žil v Permi v korolevském hotelu, kde s ním žil (v jiném pokoji) i Čelyšev. Tamtéž žil i jeho tajemník Johnson. Asi 1½ týdne před naším příjezdem do Permi, jak vypravoval Čelyšev, v noci kolem 12. hodiny přišli do korolevského hotelu jacísi tři ozbrojení lidé. Byli ve vojenských šatech a všichni měli revolvery. Probudili Čelyševa a tázali se ho, kde je Michail Alexandrovič. Čelyšev ukázal jim jeho pokoj a šel tam sám s nimi. Michail Alexandrovič ležel již v posteli. V hrubé formě mu nařídili, aby se oblékal. Uposlechl, ale pravil: „Já nepůjdu nikam. Zavolejte sem toho a toho. (Jmenoval, jak se mi zdá, jakéhosi bolševika, kterého znal.) Já ho znám, ale vás já neznám." Tu jeden z příchozích položil mu ruku na rameno a hrubě odsekl: „Ech, vy, Romanovci! Máme vás už všech dost!" Poté se Michail Alexandrovič oblékl. Nařídili též i jeho tajemníku Johnsonovi, aby se připravil, a potom je odvedli. Více Čelyšev neviděl ničeho a nevěděl, jak a kam odvezli Michaila Alexandroviče. Brzy potom (když Michail Alexandrovič byl již odvezen) Čelyšev sám prý se odebral do sovdepu a hlásil, že Michail Alexandrovič byl odvezen. Podle jeho slov, na to hlášení nebylo bráno zřetele a až za hodinu, jak mně říkal, bolševici začali dělat, jakoby Michaila Alexandroviče pronásledovali, ale kterak to prováděli, Čelyšev neříkal. Na něho samého učinili ten dojem, že nikterak nepospíchali s pronásledováním Michaila Alexandroviče a vůbec prý nevěnovali patřičné pozornosti jeho hlášení. Zapomněl jsem ještě říci, že když Michail Alexandrovič odcházel z hotelu, Čelyšev mu řekl: „Výsosti, nezapomeňte si vzíti léky." Byly to čípky, bez nichž Michail Alexandrovič nemohl žíti. Příchozí prý hrubě zakleli a Michaila Alexandroviče odvedli. Léky v hotelu zůstaly. Druhého dne potom Čelyšev byl zatčen a jak jsem později četl v Tobolsku v novinách, byl zastřelen."

Bolševička Věra Karnauchová byla tajemnicí permského bolševického komitétu, a její bratr Feodor Lukojanov — jedním z agentů uralské krajské čeky.

Karnauchová[13] vypovídala: „Do našeho komitétu přišel jednou čekista Mjasnikov, člověk krvežíznivý, krutý a sotva normální. Rozmlouval tam s kýmsi a já jsem zaslechla: „Jen

[13] Svědkyně V. N. Karnauchová byla mnou vyslýchána 2. července 1919 v Jekatěrinburku.

kdyby mně dali toho Nikolaje, já bych se s ním vypořádal jako s Michailem."

Pátráním mých agentů bylo zjištěno, že velkokníže spolu s Johnsonem byl odvezen permskými čekisty do Motovilichinského závodu u Permi, kde oba byli zavražděni.

Jejich těla byla tam též patrně spálena.

Bolševici potom rozhlásili po Permi, že velkokníže byl odvezen monarchisty, a v Moskvě rozšířili lživé zprávy, že v Jekatěrinburku byl zavražděn car.

Tato poslední zpráva objevila se nejdříve v Moskvě. Mám v rukou mnoho původních telegramů předních bolševických činitelů, jež přesně zjišťují tento fakt.

Takovým způsobem snažili se bolševici odvrátiti pozornost veřejnosti od osoby velkoknížete a připoutati ji k domnělému v té době faktu carovy záhuby.

Zprávu o „zachránění" velkoknížete mnozí přijali s důvěrou, ježto zavraždění cara bylo brzy vyvráceno bolševiky samými.

V Permi spolu s carevniným komorníkem Volkovem byly vězněny hraběnka Gendriková a Schneiderová.

Volkov u výslechu mně vypovídal:

„V noci na 22. srpna (podle starého data) přivedli mne z cely do kanceláře. Byly tam Gendriková a Schneiderová. Odtud nás zavedli na strážnici do zvláštního pokoje, kde bylo 8 lidí. Bylo tam též přítomno 22 ozbrojenců. Byli to asi katové. Mezi nimi byli i Rusové, ale většinou to byli asi Lotyši, ačkoliv snad mezi nimi byli i Maďaři. Velitelem jejich byl jakýsi člověk v námořnických šatech. Seděli jsme a čekali, až se rozední. Gendriková mně pošeptala, že prý zaslechla, že nás chtějí odvésti do etapního vězení a potom že nás odešlou do Moskvy nebo do Petrohradu. Neodporoval jsem jí, třeba že jsem jasně viděl, kam nás povedou. Vedli nás za město. Přestaly domy, objevil se lesík. Blížili jsme se asi k místu naší popravy, protože naši katové začali obzvláště ochotně nabízeti svoje služby: „Dovolte, abych vám nesl vaše věci." Každý asi toužil zmocniti se co nejdříve našich věcí, aby se potom nemusel o ně děliti s jinými. Potom nás zastavili. Vyčíhal jsem vhodný okamžik a přeskočil jsem rychle příkop, který byl vedle mne. Dal jsem se do běhu. Bylo po mně třikrát vystřeleno. Upadl jsem, ztratil jsem klobouk a zaslechl jsem v zápětí slova: „Už má dost." Hned jsem se však zase zvedl a znovu jsem se dal do běhu (upadl jsem po druhém výstřelu). Opět bylo na mne vystřeleno, to již bylo po třetí, ale Bůh mne zachránil a já jsem uprchl. 43 dní a nocí jsem bloudil, až jsem přišel k železniční trati 70 verst od Jekatěrinburku na území, které již bylo osvobozeno od bolševiků."

Hraběnka Gendriková a Schneiderová byly tehdy zastřeleny. Jejich mrtvoly byly nalezeny na jaře 1919.

Na obr. 111 je hraběnka Gendriková; na obr. 112 je v rakvi s prostřelenou hlavou. Na obr. 113 je Schneiderová.

ZÁVĚR.

Násilí, páchané na carovi, určilo osud nejenom jeho dětem. Stále a stále snaží se nám sice mnozí namluviti, že se velkokníže Michail Alexandrovič zachránil útěkem. Nechť jen však uváží, zda se k tomu mohl odhodlati, aniž by se zamyslil nad tím, co se v takovém případě stane s jeho vládnoucím bratrem a jeho rodinou.

Když zbavili cara svobody, docílili tím jenom nejjistější záruky smrti jeho i jeho rodiny, neboť znemožnili jejich odjezd do ciziny.

Pravda, sám car toho nechtěl. Když ho Jakovlev odvážel z Tobolska, přišla se s ním naposledy rozloučiti učitelka Bitnerová. Vypravuje: „Byl roztržitý a stísněný. Těšila jsem ho a řekla jsem, že potom snad bude lépe. Díval se v té chvíli beznadějně do budoucna. Když jsem mu řekla, že ho snad odvezou do ciziny, odpověděl: „Ó, nedej Bůh! Jen ne do ciziny!"

Car se ve vězení trápil, jsa odloučen od celého světa. Nemohl znáti situace v zemi a nemohl si tudíž býti vědom všeho nebezpečí, jež mu hrozilo.

Ale ti, v jichž rukou byl jeho osud, všechno to znali.

Co podnikli, aby mu umožnili Rusko opustiti a tím zachrániti své děti?

Domníval jsem se, že najdu úplné vyřešení této otázky u předsedy Prozatímní Vlády knížete Lvova. Kníže Lvov, snaže se všemi způsoby zlehčiti svou vlastní roli a ukrýti se za křiklavou, vášnivou figuru Kerenského, vypovídal mlhavě a vyhýbavě.

Na můj dotaz odpověděl takto: „Potvrzuji, že členové Prozatímní Vlády jednali tehdy mezi sebou o odjezdu carské rodiny do ciziny. Posuzujíce situaci v zemi před začátkem léta 1917, shledali, že bude lépe, odjede-li z Ruska. Uvažovali tenkráte o Anglii a Dánsku. Písemného dokladu o tom však nebylo. Obzvláště ministr zahraničí Miljukov zabýval se touto záležitostí, při čemž, jak se pamatuji, popud sám vyšel od

některých velkoknížat, zejména od Nikolaje Michajloviče a Michaila Alexandroviče. Proč se věc neuskutečnila, nevím."

Miljukov vypovídal: „V prvních dnech popřevratových, kdy již nejvyšší moc byla ustavena ve formě Prozatímní Vlády, v níž jsem vedl ministerstvo zahraničí, mezi jinými písemnostmi došel též telegram anglického krále Jiřího na jméno odstoupivšího cara Nikolaje II. V telegramu tom vyjadřoval král Jiří své osobní city vůči carovi. Nebylo v něm žádných konkrétních návrhů, týkajících se osudu carova. Ježto však osoba, jíž byl telegram adresován, neexistovala (opakuji, byl adresován panovníku, který v té chvíli již odstoupil), vrátil jsem jej anglickému vyslanci Buckenenu. Velmi dobře se pamatuji, že jakmile se ustavila první revoluční vláda (Prozatímní Vláda), přetřásala se ihned otázka o osudu cara a jeho rodiny. Uznávalo se žádoucím, aby Nikolaj II. opustil s rodinou Rusko a odejel do ciziny. Tvrdím zcela určitě, že to bylo přáním Prozatímní Vlády, a státem, jejž jsme měli na mysli, byla Anglie. Jakožto ministr zahraničních věcí považoval jsem za svou povinnost, vzhledem k rozhodnutí Prozatímní Vlády o nutnosti carova odjezdu, vyjednávati podrobněji o této otázce s vyslancem Velké Britanie Buckenenem. Buckenen po naší rozmluvě dotázal se své vlády. Ta projevila ochotu přijmouti carskou rodinu do Anglie, a Buckenen, když to oznamoval, ohlásil, že k převozu carské rodiny má přijeti křižník. Domnívám se, že i car byl o tom jistě zpraven. Avšak křižník nepřijížděl a odjezd se neuskutečňoval. Celá věc uvázla. Opět jsem tedy promluvil s Buckenenem o této otázce, a on mně řekl, že anglická vláda již „netrvá" na odjezdu carské rodiny do Anglie. Vědomě jsem použil termínu „netrvati", ne že bych snad chtěl říci, že anglická vláda sama dala iniciativu k této otázce. Ta náležela nám, t. j. Prozatímní Vládě. Termínu „netrvati" bylo použito v „diplomatické řeči". Bylo-li ještě o této otázce jednáno s Buckenenem mým nástupcem Tereščenkem, nevím, ježto jsem v té době již nebyl členem vlády."

Kerenskij vypovídal: „Prozatímní Vláda se rozhodla zjistiti stanovisko anglické vlády k odjezdu carské rodiny do Anglie. Ministr zahraničních věcí (s počátku asi Miljukov) začal o tom vyjednávati s anglickým vyslancem Buckenenem. Buckenen na konec odevzdal odpověď anglické vlády Tereščenkovi, který tehdy byl ministrem zahraničních věcí a který ji oznámil mně a knížeti Lvovu: „Anglická vláda, pokud není ukončena válka, nepovažuje za možné poskytnouti pohostinství bývalému carovi." Odpověď tato byla projednávána Prozatímní Vládou v úplně tajném zasedání, aniž o tom byl veden protokol."[1]

[1] 7. února 1920, kdy zahynul Admirál Kolčak, jsem byl v Charbině. Situace byla těžká, nebylo peněžních prostředků. Obrátil jsem se v únoru

Od 25. července 1917 náš bývalý vyslanec v Portugalsku P. S. Botkin po celý téměř rok neustále prosil odpovědné francouzské činitele politické, aby zachránili životy carské rodiny a vyslovoval o ní obavy, jež se bohužel ukázaly prorocké. Ve svém posledním dopise 2. července 1918 psal ministru zahraničních věcí Pichonu: „S velikou lítostí musím konstatovati, že všechny moje snahy byly marné, že všechny moje kroky neměly úspěchu a že jako odpověď na svoje dopisy mám v rukou jen potvrzenky kurýrů, že všechny dopisy došly na místo určení."

Co mohli odpovědět Spojenci?

Každému, kdo zná poměry jejich společensko-politického života, je známo, jakou moc má na jejich vlády „veřejné mínění". Jak mohli zachraňovat cara, když sama ruská vláda, kterou oni tak vřele vítali, postavila cara před soud a všemu světu ohlásila, že je zrádce, neboť připravoval ve prospěch svých osobních a dynastických zájmů separátní mír s nepřítelem, čili jinými slovy jejich spojeneckou katastrofu?

Ředitel kanceláří Prozatímní Vlády zesnulý Nabokov přiznává ve svých pamětech, že zbavením cara svobody „byl zavázán uzel", který byl rozťat v Jekatěrinburku.[2]

Pravděpodobně však nezavazovali jej všichni členové Vlády. Někteří patrně vůbec o tom nevěděli.

Z pamětí Nabokovových vysvítá, že tato otázka byla řešena v kanceláři knížete Lvova. Charakteristickou podrobnost sděluje Nabokov: když on tam přišel, nebylo na protokolu ještě podpisů, ale výkonný aparát byl již připraven. Byli to členové Státní Dumy Bublikov, Kalinin, Gribunin a Veršinin, kteří zatkli cara v Hlavním Stanu.

Jak to provedl kníže Lvov?

Když odesílal členy Dumy, aby zatkli cara, poslal předem do Hlavního Stanu generálu Alexějevu telegram.

Křídelní pobočník Mordvinov sděluje nyní jeho obsah: „Prozatímní Vláda rozhodla se dovoliti bývalému carovi odjezd

---

s dopisem na anglického vyslance v Pekingu Mr. Lampsona a prosil jsem ho, aby mi umožnil vyvézti do Evropy soudní akta a věci doličné. Poukazoval jsem na to, že mezi věcmi doličnými jest pozůstalost carské rodiny. 23. února přijel ke mně vyslancův tajemník Mr. Keef a oznámil mně, že vyslanec učinil v Londýně u své vlády dotaz v té věci. Lampson patrně nepochyboval o kladné odpovědi: můj vagon byl připjat k vlaku Keefovu a hlídán. 19. března anglický konsul v Charbině Mr. Sley doručil mně odpověď anglické vlády. Byla lakonická: „Nemůžeme". S generálem Diterichsem obrátili jsme se tedy k francouzskému generálu Janinu. Odvětil nám, že se nebude nikoho tázati, ježto pomoci v takové věci považuje za čestnou povinnost. Díky generálu Janinu, podařilo se mi zachrániti soudní akta a věci doličné. Nemohu při tom pomlčeti o dvou ruských lidech. Charbinský kupec I. T. Ščelokov získal u rolníka F. M. Vlasova slitek zlata, za který jsme dostali 3.000 yen. Za tyto peníze podařilo se mi odejeti do Evropy a dokončiti vyšetřování.

[2] „Archiv Russkoj Revoljucii", svazek I., „Slovo", Berlín 1922.

do Carského Sela a dala mu volnou cestu do Murmaňska."[3]

Telegram četl generál Lukomskij. Vypovídal: „20. března přišel od Prozatímní Vlády telegram na jméno Alexějeva, v němž se oznamovalo, že Prozatímní Vláda odvelela zvláštní osoby k „doprovodu" cara do Carského Sela. Tvrdím, že ten telegram jsem sám viděl. Pamatuji se, že byl od předsedy Prozatímní Vlády knížete Lvova, při čemž s naprostou určitostí tvrdím, že v telegramu nebylo ani zmínky o vydaném již nařízení Prozatímní Vlády o zatčení cara a carevny. Smysl jeho byl ten, že osoby, odvelené Vládou, budou doprovázeti Jeho Veličenstvo, jakožto odstoupivší hlavu státu; zdálo se, že je to projev pozornosti vůči carovi. Vím, že osoby, které z nařízení Vlády přijely, oznámily zatčení carovo Alexějevu teprve tehdy, když car již byl ve vlaku. Oznámily to Alexějevu a ten na jejich prosbu sdělil to carovi."

Car se zřekl trůnu a obrátil se s dopisem na knížete Lvova, svěřuje mu, jakožto hlavě nové vlády, svůj osud a osud své rodiny.

Bez jakékoliv ochrany vstoupil do vlaku, opouštěje Mohylev: spoléhal se na šlechetnost vlády.

Ale nezklamal se?

Zbývá ještě otázka, jaký byl vzájemný poměr, pokud se týče jekatěrinburkské tragedie, dvou mocí: bolševické a německé. Pojila je krev cara a jeho rodiny, či rozdvojovala?

Jsem si plně vědom vážnosti této otázky. Pokud mně bylo možno a přístupno, snažil jsem se vypátrati pravdu. Nepochybuji, že v budoucnu najde ta pravda své úplné rozřešení. Mou povinností je sděliti výsledky, jichž jsem docílil.

V moskevské misi hraběte Mirbacha byl dr. Ritzler. Měl tam veliký význam a po zavraždění Mirbacha byl jeho nástupcem.

14. června 1921 byl jsem v Berlíně přijat dr. Ritzlerem. Seznámil mne s obsahem německých oficielních dokumentů. V září téhož roku obdržel jsem jejich opis.

Podávám obsah čtyř dokumentů:

1. Mise v Moskvě Ministerstvu zahraničních záležitostí. 19. července 1918.

„Má se opakovati energický zákrok stran šetrného chování k carevně... jakožto německé princezně. Rozšířiti zákrok i na následníka bylo by nebezpečné, ježto bolševikům je patrně známo, že monarchisti jsou náchylni na první místo postavit následníka. Nedůvěra bolševiků ohledně německé kontrarevoluce ještě více vzrostla následkem veřejných projevů generála Krasnova."

[3] „Russkaja Ljetopis", svazek V., „Russkij Očag", Paříž, 1923.

2. Mise v Moskvě Ministerstvu zahraničních záležitostí. 20. července 1918.

„Včera jsem říkal Radeku a Vorovskému, že celý svět odsoudí nejpřísnějším způsobem zavraždění cara a že císařský vyslanec je rozhodně nucen varovati je před dalšími kroky na této cestě. Vorovskij odpověděl, že car byl zastřelen jen proto, poněvadž jinak by se ho byli zmocnili Čechoslováci. Radek se neoficielně vyjádřil, že projevíme-li zvláštní zájem o ženské členy carské rodiny z německé krve, pak snad by bylo možno dovoliti jim volný odjezd. Snad by se podařilo osvobodit carevnu a následníka (tohoto, jako neoddělitelného od matky) s odůvodněním humanity a vyrovnati tak otázku praporu. Ritzler."[4]

3. Ministerstvo zahraničních záležitostí Plnomocníku v Moskvě. 20. července 1918.

„Se zakročením ve prospěch carské rodiny souhlasím. Busche."

4. Mise v Moskvě Ministerstvu zahraničních záležitostí. 23. července 1918.

„Zakročil jsem ve prospěch carevny a princezen německé krve s poukazem na vliv, který by zanechala vražda na veřejné mínění. Čičerin mlčky vyslechl moje slova. Ritzler."

V celkovém běhu světových událostí carova smrt, jakožto přímý následek jeho uvěznění, byla nevyhnutelnou, a v červenci 1918 nebylo již moci, která by jí mohla zabrániti.

---

[4] Po zavraždění Mirbacha žádali Němci vstup jednoho svého praporu vojska do Moskvy. Bolševici arciť odmítli. Němci povolili a byli ochotni odvolati svůj požadavek, zabezpečí-li bolševici životy německých princezen a následníka, jakožto neoddělitelného od matky.

Sverdlov nesporně znal německé úmysly. 18. července, když mluvil o „popravě" carově, zvlášť odděloval jména carevny a následníka a zdůrazňoval, že jsou oni právě živi. Tím odrazil požadavek Němců o vstupu vojenského německého praporu a tím již v zárodku likvidoval celou záležitost.

Z téže příčiny bolševici pomlčeli o osudu velkokněžny Jelizavety Feodorovny, vědouce dobře, že Němci neuvěří jejich zprávě o jejím „únosu bělogvardějci".

Gološčekin v Jekatěrinburku naprosto nepotřeboval upozorňovat zvlášť na carevnu a následníka. Mluvil proto o „evakuaci" celé rodiny, kromě „popraveného" cara.

PŘÍLOHA K DEVATENÁCTÉ HLAVĚ.

A. PŘEDMĚTY, JEŽ NALEZL VYŠETŘUJÍCÍ SOUDCE PRO DŮLEŽITĚJŠÍ PŘÍPADY NAMETKIN PŘI PROHLÍDCE IPATIEVOVA DOMU V KAMNECH.

1. Ohořelé pouzdro, potažené zevně fialovým moirem a uvnitř bílým atlasem, firmy Faberger.
2. Ohořelá peněženka z hnědé kůže s měděným, vnitřním zámečkem.
3. Ohořelé kousky nějaké, asi jednobarevné látky.
4. Ohořelé kousky asi z černé prošívky.
5. Ohořelá přazka z dámských podvazků.
6. Ohořelá přazka z pánských šlí.
7. Ohořelé kousky nějaké látky s dvěma kroužky.
8. Ohořelý list psacího papíru, na němž lze přečísti tato slova, psaná inkoustem: „Sědněv, stesk . . . smutek . . . hluboký . . . pochopí . . . vítr k zemi . . . aby zlomi . . . nezhřeš . . .“
9. Ohořelá dřevěná deska oválné ikony, na níž vzadu se zachovaly jen stopy nápisu: „Ch. V. 1916. A.“
10. Víčko kasetky. Víčko samo je skleněné a je vsazeno do zdobeného kovu; na okrajích, kde se stýká kov se sklem, jsou vytepaná kvítka. V kování uprostřed víčka je zámeček, jímž se kasetka uzamykala. Všechny části jsou ohořelé.
11. Kovový obrouček. Je z téhož kovu a stejných rozměrů jako víčko, uvedené v 10. bodě. Jest nepochybně součástí této kasetky; je značně ohořelý.
12. Bronzové držadlo, patrně též z menší kasetky, značně ohořelé.
13. Plechová destička od útržkového Sytinova kalendáře.
14. Kulatá trubička ze žlutavého skla; na jejích stěnách ulpěly skleněné knoflíčky; knoflíčky i trubička byly v ohni.
15. Ohořelé úlomky zubního kartáčku. Na jednom z úlomků lze čísti anglickou tovární značku: „London L. Dequeant.“
16. Dvě stejné střepiny bílého skla z jakéhosi kulatého předmětu, který byl pálen.
17. Čtyři střepiny skla, z nichž jedna je ze zeleného flakonu, dvě z rámečků na fotografie a čtvrtá z nějakého kulatého skleněného předmětu; všechny střepiny byly v ohni.
18. Tenká, měděná destička z nějakého zničeného předmětu, který byl pálen.
19. Dva opálené střepy porculánového talířku, které byly v ohni.
20. Jeden kulatý, porculánový střep nějakého jiného předmětu, který byl v ohni.

21. Stonky umělých květin, které byly v ohni a rozsypávají se při dotyku.
22 Skleněná lahvička se šroubovitým hrdlem; tovární výrobek; na jejím dně jsou vytlačena písmena „L“ a „G“; byla v ohni.
23. Kousek ohořelé hedvábné tkaniny.
24. Dva ohořelé kousky nějaké látky.
25. Ohořelý prýmek z generálského náremeníku s vyšitým monogramem „N. II.“ a carskou korunkou.
26. Ohořelá kovová krabička od gramofonových jehel.
27. Ohořelá porculánová hlavička s monogramem „S. V.“.
28. Ohořelé zbytky kartáčků na ruce a zubních kartáčků.
29. Ohořelé zbytky porculánového domina.
30. Dvě opálené kovové podkůvky z nějakého zničeného předmětu.
31. Ohořelé střepiny porculánové nádoby.
32. Dva ohořelé visací zámky.
33. Ohořelá kovová přazka od opasku.
34. Ohořelé části náramenníků.
35. Střepiny nějakých skleněných předmětů, jež byly v ohni.
36. Ohořelé kovové součásti rámečků.
37. Ohořelé kovové dráty ze šněrovačky.
38. Pět ohořelých plechových svícnů na vánoční stromek.
39. Ohořelý náprstek.
40. Ohořelé vlásničky, špendlíky a jehly.
41. Ohořelé klíšťky na bonbony.
42. Dva ohořelé háčky k udici.
43. Ohořelý kovový podstavec k útržkovému kalendáři.
44. Opálené hřebíky a kousky jakéhosi kovu.
45. Opálená kovová síťka.
46. Ohořelá hoření část kulatého dřevěného víčka se vzorkem.
47. Pět kousků roztaveného, lesklého kovu.
48. Ohořelý porculánový kelímek s kovovou uzávěrkou.
49. Ohořelá kovová kostra ze strojku k obtahování gilet.
50. Sedm kovových, opálených součástek různých zámků k rámečkům, peněženkám a kabelkám.
51. Osm ohořelých úlomků ze dvou oválních rámečků: černého a bleděmodrého.
52. Dvě ohořelé kovové kostry skládacích rámečků na fotografie se zámečky.
53. Čtyři kovové, ohořelé přazky tří různých systémů.
54. Sedm ohořelých kovových petlic z malinkých kaset a rámečků.
55. Střepiny malinkých skleněných lahviček.
56. Ohořelá část celuloidového držátka.
57. Ohořelý knoflíček k manžetě.
58. Opálený klíček.
59. Opálený hořák k lampičce.
60. Opálený hořák k lampě a ovální štítek s kovovým víčkem.
61. Ohořelý ventil k pryžové podušce.
62. Opálená, malinká skleněná rourka.
63. Ohořelé kovové části, kolečka a válečky od svitkových filmů.
64. Ohořelá kovová krabička od gramofonových jehel.
65. Dva ohořelé slídové kříže.
66. Opálené jehlice na pletení.
67. Ohořelé stříbrné niti z prýmků.
68. Drobné kousky stříbra, slité s jinými kovy.
69. Část ohořelého dřevěného růžence se šesti zbylými kuličkami a kovovým řetízkem.
70. Ohořelá jehlice s navlečenými skleněnými perličkami.
71. Šest kousků ohořelého dřeva, skla a hlíny z nějakých, ohněm zničených předmětů.
72. Čtyři vystřelené, opálené nábojnice z revolveru vzoru Nagan.

73. Opálená měděná petlice, nějaká destička a zmáčknutá měděná trubička.
74. Ohořelé kování dámské ruční kabelky.
75. Ohořelá dámská taštička z černé látky.
76. Část ohořelého kapesníku s neporušeným monogramem „A"; náležel patrně Demidové.
77. Několik součástek téměř zničeného rámečku.
78. Část roucha, odříznutého s ikony.
79. Malá, ohořelá hrací karta (karová osmička).
80. Ohořelý, malý kousek tmavozelené hedvábné látky a černé stuhy.
81. Opálený kovový štítek: „18 $\frac{VIII}{20}$ 9..."
82. Ohořelé stříbrné nitky z prýmku a šňůry.
83. Ohořelý důstojnický odznak s čepice.
84. Opálené kovové stiskátko a drátek.
85. Ohořelá dřevěná deska jakési ikony.
86. Ohořelý hedvábný polštářek s petlicí od ikony.
87. Dva ohořelé kovové plíšky; na jednom z nich se zachovala značka: „OPTI... Stokholm".
88. Ohořelé kousky lepenky.
89. Ohořelé útržky dopisu.
90. Opálené zbytky kovového rámečku se sklem.
91. Deset opálených ocelových psacích per.
92. Čtyři pánské knoflíky, výrobek firmy Lidval, šest malých, vojenských knoflíků, tři dámské skleněné knoflíčky, zbytky nitěných knoflíků, zbytky perleťových knoflíků; všechny knoflíky byly v ohni.
93. Několik malých kousků různých hedvábných, dámských, prolamovaných punčoch, zničených ohněm. Ohořelý mužský podpatek se stopami okování.

B. VĚCI, NALEZENÉ V KAMNECH A NA SMETISTI POPOVA DOMU, KDE BYDLELI STRÁŽNÍ.

94. Lepenková krabička s deseti skly do kouzelné svítilny; na krabičce je značka: „Sklad kouzelných svítilen A. D. Min, Petrohrad, Bassejnaja 7."
95. Dřevěná oválni ikona Anděla Strážce. Přední strana je puklá, patrně od úderu do ikony.
96. Tři svitkové filmy „Kodak" $12\frac{1}{2}\times10$.
97. Dva měděné štítky, patrně od kufru; na jednom z nich je monogram „A. F."

C. VĚCI, OBJEVENÉ V ODPADKOVÉ JÁMĚ IPATIEVOVA DOMU.

98. Dřevěná ikona se zkřiveným kovovým kroužkem k zavěšení. Světcovy tváře nelze rozeznati. Na zadní straně je napsáno rukou carevninou: „Spasiž a ostříhej. Mamička. 1917. Tobolsk." Nad věnováním je obraz kříže.
99. Dřevěná ikona. Světcovy tváře nelze rozeznati. Na zadní straně jsou zbytky nápisu ve staroslověnském jazyku; dá se přečísti jen slovo: „truchlících".
100. Bílá etamínová bluza pro dospělou ženu, ozdobená vložkou a vypukle vyšívaná.
101. Bílý, batistový, dámský kapesníček.
102. Dámská taštička z hedvábné, černé látky.
103. Růžová, měnivá stužka.
104. Černý moirový nákrčník, na němž je našita stužka řádu sv. Vladimíra; stužka je přeřezána na místě, kde se přišívá řád; podšívka nákrčníku je obnošená.
105. Zablácená stužka řádu sv. Jiří, dlouhá 16 cm, široká 2.5 cm.

106. Důstojnický odznak.
107. Skleněná nádobka.
108. Flakon s obrazem sv. Symeona Verchoturského, naplněný do poloviny vodou.
109. Obraz sv. Serafima Sarovského Divotvorce v kovovém rámečku.
110. Emailový obraz sv. Symeona Verchoturského.
111. Menší lahvička s vodou a s nápisem: „Víra tvá tě spasí. Svato-Trojic. Sergijev. Lavra."
112. Šest flakonů různé velikosti s léky.
113. Kousek hnědé kůže s vytištěným vzorkem z dámské ruční kabelky.
114. Skleněná trubička s bílým práškem.
115. Rámeček na podobiznu s kulatým otvorem; vnitřní a vnější jeho okraje jsou obity mědí.
116. Kovová obruba kovového rámečku.
117. Malinký přívěsek se zničenou podobenkou.
118. Dřevěný, vejčitý přívěsek s vyřezanými písmeny „Ch. V."
119. Měděný štítek s korunkou od neceséru.
120. Kulaté sklo z rámečku na fotografie.
121. Menší flakon tvaru karafiny s práškem.
122. Olověná tuba s mastí.
123. Bílé, kovové víčko schránky na mýdlo.
124. Kovový pohár.
125. Menší střep z porculánové čajové misky s písmeny „Boja..."
126. Kelímek s nějakou mastí.
127. Měděné víčko od pudřenky.
128. Osmihranný, malý flakon od voňavky s měděným rozprašovačem.
129. Generálský náramenik.
130. Vojenský odznak.
131. Olověné dětské hračky: čtyři lodičky a jeden jezdec-husar.
132. Měděný peníz (pětikopějka).
133. Kameje střední velikosti z Pompejí s vyobrazením ženského profilu.
134. Tři dřevěná kolečka z lotta s číslicemi 1, 4 a 9.
135. Sedm dřevěných kostek ze stavebnice.
136. Porculánová poklička od misky.
137. Kovový náprstek.

Tyto věci v Popově domě a v odpadkové jámě Ipatievova domu byly nalezeny členy jekatěrinburkské tajné policie, jež prováděla pátrání podle § 258 tr. z. současně se soudními úřady, zaměstnanými ponejvíce prohlídkou Ipatievova domu.

Když tyto věci 10. a 16. srpna 1918 byly nalezeny, byly ukázány komorníku Terentiji Ivanoviči Čemodurovu.

Čemodurov, vypovídaje před šéfem tajné policie 10. a 17. srpna 1918, prohlásil, že věci, uvedené v bodech 100.—103. včetně, náležejí Anně Štěpanovně Demidové; zejména, pokud se kabelky týče, Čemodurov vypovídal: „Tato kabelka visela na stěně u její postele, Demidová se od ní nikdy neodloučila a chovala v ní věci, které vždy nejvíce potřebovala".

Pokud se týče stužky řádu sv. Vladimíra, Čemodurov vypovídal: „Černý uniformový nákrčník s přeříznutou stužkou řádu sv. Vladimíra jest majetkem dr. Jevgenije Sergějeviče Botkina; tento nákrčník dr. Botkin vždy nosil, ba usínal s ním na posteli; na stužce měl vždy řád sv. Vladimíra 3. třídy."

O stužce řádu sv. Jiří Čemodurov vypovídal: „Stužka řádu sv. Jiří je sňata s carova pláště; tento plášť car velice rád nosil a skoro nikdy nechodil v jiném."

Vypovídaje o dvou ikonách, uvedených v bodech 98. a 99., Čemodurov řekl: „Dvě ikony se zničenými obrazy náležejí carské rodině a visely ve společné ložnici Ipatievova domu."

Důstojnický odznak a skleněnou nádobku, uvedené v bodech 106. a 107., označil Čemodurov jako majetek carův; věci, uvedené v bodech 108.—123. včetně — jako majetek carevnin, při čemž prý ve fotografickém rámečku, uvedeném v bodě 115., byla podobizna carevnina bratra a v přívěsku, uvedeném v bodě 117., podobizna jejích rodičů; věci, uvedené v bodech 124.—128. včetně, označil jako majetek velkokněžen; generálský náramenník (bod 129.) — jako majetek knížete Dolgorukova; věci, uvedené v bodech 130.—135. včetně, — jako majetek následníka Alexěje Nikolajeviče; pokličku od misky — jako součást carova nádobí; náprstek — jako majetek Demidové.

D. IKONY, NALEZENÉ V IPATIEVOVĚ DOMĚ A V JEHO HOSPODÁŘSKÝCH BUDOVÁCH.

138. Obraz Spasitele, rukou Netvořeného, velkých rozměrů, s hnědou obrubou; na zadní straně je kříž a nápis: „Spasiž a ostříhej. 25. května 1913. Od A. V. Moskva."

139. Obraz Spasitele, rukou Netvořeného, velkých rozměrů, se světlehnědou obrubou; na zadní straně je napsáno: „C. S. Anastazie. 5. června 1914."

140. Obraz Spasitele, rukou Netvořeného, střední velikosti, s hnědou obrubou; na zadní straně je kříž a nápis: „Spasiž a ostříhej. Od A. 1913".

141. Obraz Spasitele, rukou Netvořeného, střední velikosti, s šedou obrubou.

142. Malý obrázek Spasitele, rukou Netvořeného, v hnědém, dřevěném rámečku.

143. Malý obrázek Spasitele, rukou Netvořeného; na zadní straně je anglický nápis, z něhož však lze přečísti jen několik slov, nedávajících úplného smyslu, a datum: „10. května 1909."

144. Malý obrázek Spasitele, rukou Netvořeného; na zadní straně je vyryto: „Kdo trpí tělem, přestává hřešit. Jak vzrůstají v nás strasti, vzrůstá pomocí Kristovou i naděje na spásu, která se dovršuje přetrpěním strastí."

145. Malý obrázek Spasitele, vytlačený v plechu, přibitém na dřevě, a vymalovaný; na zadní straně jsou stopy nápisu: „Tento obrázek náležel naší sestřenici, když zemřela..."

146. Veliký, malovaný obraz Počajevské Matky Boží, odlitý v sádře; zadní jeho strana je potažena modrým sametem.

147. Dřevěný, veliký obraz Matky Boží s černým, starým písmem na červené půdě.

148. Velký obraz Matky Boží Tobolské, s modrou obrubou; na zadní straně je vyobrazen kříž a carevninou rukou připsáno: „Spasiž a ostříhej. Vánoce 1917. Tobolsk. Alix."

149. Malá, malovaná ikona Matky Boží Tobolské, odlitá v sádře.

150. Malovaný obraz Přesvaté Bohorodičky Abalakské, střední velikosti, též odlitý v sádře. Na zadní straně je vyobrazen kříž a carevninou rukou napsáno: „Drahé Taťjaně požehnání ke dni 12. ledna 1918. Tobolsk. Tatíček a Mamička."

151. Malý, malovaný obrázek Matky Boží Útěchy všech trpících, odlitý v sádře; na zadní straně je vyobrazen kříž a carevninou rukou připsáno: „T. N. 27. února 1913. C. S. Od Mamičky."

152. Veliký obraz Matky Boží Kolomenské, malovaný na dřevě.

153. Malý obrázek Zjevení Přesvaté Bohorodičky, odlitý v sádře, malovaný; na jeho zadní straně je napsáno: „Od Ani. 1916. T. N."

154. Malý obrázek Zjevení Přesvaté Bohorodičky, odlitý v sádře, malovaný; na jeho zadní straně je carevninou rukou napsáno: „Naší drahé Olze požehnání od otce a matky. Ve Spale 3. listopadu 1912."

155. Malý obrázek Přesvaté Bohorodičky Abalakské, odlitý v sádře, malovaný; na jeho zadní straně je vyobrazen kříž a carevninou rukou je napsáno: „T. Spasiž a ostříhej. Mamička. Vánoce 1917. Tobolsk."

156. Ještě jeden takový obrázek; na zadní straně je vyobrazen kříž a carevninou rukou napsáno: „A. Spasiž a ostříhej. Mamička. Vánoce 1917. Tobolsk."

157. Malý obrázek Přesvaté Bohorodičky Rychlé Pomoci, malovaný na dřevě; na zadní straně je napsáno: „Od Ani. 9. září 1915. N."

158. Malý obrázek Přesvaté Bohorodičky Rychlé Pomoci, malovaný na dřevě.

159. Malý obrázek Přesvaté Bohorodičky Rychlé Pomoci, malovaný na plátně.

160. Malovaný obraz Matky Boží „Zmírni můj zármutek," odlitý v sádře; na zadní straně je vyobrazen kříž a nápis: „A. F. Říjen 1908."

161. Na dřevě malovaný obraz Matky Boží Vladimírské. Na zadní straně je napsáno: „Tobolsk (Svatá Ikona) 3. září 1917. Od Nastěnky."

162. Malý obrázek Matky Boží Milostivé Nebe, odlitý v sádře, malovaný. Na zadní straně je napsáno: „Od Ani. 1916."

163. Malý obrázek Matky Boží „Obměkčení zlých srdcí," odlitý v sádře, malovaný; dole na zadní straně je nápis: „Od milosrdné sestry O. Ševčukové."

164. Malovaný obraz sv. Nikolaje Divotvorce, střední velikosti, odlitý v sádře; na zadní straně je vytištěno: „Památka ze Svato-Ondřejské Poustevny na sv. Hoře Athoské."

165. Malý obrázek sv. Nikolaje Divotvorce, odlitý v sádře, malovaný; na zadní straně jsou tužkou napsána dvě písmena: „A. V." a vytištěn nápis: „Tato ikona byla posvěcena Ostatky Svatého Spravedlivého Symeona Verchoturského 12. června 1914."

166. Malý obrázek sv. Nikolaje Divotvorce se stříbrným, pozlaceným rouchem.

167. Na dřevě malovaný, malý obrázek sv. Serafima Sarovského.

168. Malý obrázek sv. Serafima Sarovského v kovovém, zaskleném rámečku.

169. Obraz sv. Jiří Vítěze, starého písma a výzdoby, v kovovém rámečku, s kroužkem ku zavěšení; na zadní straně je carevninou rukou napsáno: „Ch. V. Mariji od Tatíčka a Mamičky. 1913."

170. Malý obrázek sv. Symeona Verchoturského, odlitý v sádře, malovaný; na zadní straně je carevninou rukou napsáno: „Drahé Tatjaně od Ani. 1916."

171. Malý obrázek sv. Symeona Verchoturského, v kovovém rámečku.

172. Malý obrázek sv. mučedníků Antonína, Jana a Eustafia, malovaný na dřevě.

173. Stejný obraz, s kroužkem na zadní straně.

174. Stejný obraz; na zadní straně je však tužkou nakreslen kříž a napsáno: „A. Tobolsk."

175. Stejný obraz; na zadní straně je rukou velkokněžny Tatjany Nikolajevny napsáno: „Tobolsk 22. prosince 1917. T. N."

176. Týž obraz; na zadní straně je napsáno: „Prosinec 1917. Tobolsk. Svátek 14. dubna."

177. Malý obrázek sv. mučednice Paraskevy, na dřevě malovaný; na zadní straně je napsáno: „Od velebné matky Marie Michajlovny. Novgorod 11. prosince 1916."

178. Obraz sv. Sergěje Radoněžského, střední velikosti, malovaný na dřevě.

179. Malý, z plechu tlačený obrázek sv. Kosmy a Damiana. Obrázek je přibitý na dřevo a omalován; na zadní straně je napsáno: „22. května 1916."

180. Malý, na kovu malovaný obrázek sv. proroka Ilji; na zadní straně je nápis: „22 T. 22. května 1914."

181. Malý, v sádře odlitý, malovaný obrázek sv. Jana Tobolského; na zadní straně je napsáno: „Požehnání od světícího biskupa Jana, metropolity tobolského a sibiřského." Doleji je potvrzení, že ikona byla 23. dubna 1918 posvěcena.

182. Týž obraz; na zadní straně je stejný nápis a potvrzení, že tato ikona byla 5. května 1918 posvěcena.

183. Týž obraz; na zadní straně je podobné ověření a nápis rukou velkokněžny Taťjany Nikolajevny: „T. N. Tobolsk"; před nápisem je nakreslen kříž.

184. Menší obrázek sv. Jana Tobolského; na zadní straně je napsáno: „Tobolsk 11. srpna 1917. Od Nastěnky."

185. Týž obraz; na zadní straně je napsáno: „Tobolsk 11. srpna 1917."

186. Ještě menší obrázek sv. Jana Tobolského.

187. Veliký obraz téhož světce, odlitý v sádře.

188. Na dřevě malovaný obraz Spasitele; na zadní straně je černým inkoustem napsáno: „Tímto dává útěchu a požehnání Grigorij a Anna." Všechna slova v tomto nápisu, kromě slova „Grigorij", jsou psána jednou rukou. Všechna ta slova byla patrně psána Annou Alexandrovnou Vyrubovou a slovo „Grigorij" psal asi Rasputin sám.

189. Na dřevě malovaný obraz Zvěstování Přesvaté Bohorodičky; na zadní straně je černým inkoustem, s četnými, pravopisnými chybami napsáno: „Bůh raduje, těší a též zvěstuje události, dává na znamení květinu." Pod těmito slovy je datum, napsané jinou rukou: „Prosinec 1910." Slova psal patrně Rasputin. Na obraze je Panna Maria, archanděl s ratolestí v rukou a Duch Svatý v podobě holubice.

190. Na dřevě malovaný obraz sv. Jana Vojína; na zadní straně je černým inkoustem, též patrně Rasputinem napsáno: „Bůh nám dal k tomu požehnání; tento sluha Boží nám v potřebách pomůže."

191. Na dřevě malovaný obraz Matky Boží Důstojno jest; na zadní straně jest černým inkoustem patrně Rasputinem napsáno: „Požehnání k svátku Taťjany."

192. Obraz Matky Boží se zlatým rouchem. Z tohoto obrazu je odříznuta svatozář; zadní strana je potažena malinovým sametem. Podle výpovědi Čemodurovovy jest to obraz Feodorovské Matky Boží; stržená svatozář měla hvězdu s brilianty.

193. Obraz Kazaňské Matky Boží v kovovém rámečku.

194. Obraz Čenstochovské Matky Boží v černém, zaskleném rámu v kovové obrubě.

Tři poslední obrazy, jakož i obraz sv. Jiří Vítěze (bod 169.), byly nalezeny v komnatě velkokněžen.

E. KNIHY, NALEZENÉ V IPATIEVOVĚ DOMĚ A V JEHO HOSPODÁRSKÝCH BUDOVÁCH.

a) carevniny knihy.

195. „Modlitebník". Kniha je v červené, zlacené vazbě. Na rubu prvního listu je vlepena knižní značka (ex libris) s monogramem „A. F." a s carskou korunkou. Na třetím, titulním listě je carevninou rukou tužkou napsáno: „A. F. C. S. 1906".

Některé stránky jsou tužkou v knize zaškrtnuty. Na str. 167 jsou tři záložky: jedna bílá, čistá, a dvě modré s těmito poznámkami: na jedné P. 184, č. 53, na druhé: P. 187, č. 66. — Na str. 206 je bílá záložka s poznámkou: P. 206, č. 163. — Na str. 231 je růžová záložka s poznámkou: Page 231, č. 83. — Na str. 269 je široká, bílá, prázdná záložka.

196. „O přetrpění zármutků". Kniha je v modré vazbě se zlatým a černým tiskem. Na rubu přední desky je knižní značka (ex libris) tvaru kosočtverce s monogramem „A. F." a s carskou korunkou. Na rubu původní obálky je carevninou rukou napsáno: „A. F. Petěrhof 1906." V knize je velmi mnoho tužkou psaných poznámek a podškrtaných vět.

197. „Modlitební kniha". Je v tmavomodré, celoplátěné vazbě. Na rubu titulního listu je kulatá knižní značka (ex libris), na níž jsou vytištěny ozdobné monogramy „N. A.", „A. F." a carská korunka. Na

poslední stránce je inkoustem napsáno: „6. května 1883." V knize je vloženo několik suchých květů a modrá hedvábná stužka s kroužkem.

198. „Bible". Kniha je v černé, plátěné vazbě; jsou v ní vloženy suché stonky, lístky a polní květiny; mnoho vět je tužkou podškrtaných.

199. Jakási francouzská kniha.

200. „Veliké v malém" od Sergěje Niluse.

201. „Modré se zlatým" od Averčenka.

202. „Povídky pro rekonvalescenty" od Averčenka.

203. II., VIII. a XIII. díl sebraných spisů A. P. Čechova.

b) knihy velkokněžny Olgy Nikolajevny.

204. Brožovaná anglická kniha „And Mary Sings Magnificat". Na její obálce je vyobrazena zpívající sv. Panna, kterou doprovázejí dva andělé. Na prvním listě je obraz sv. Kříže a anglické verše, psané rukou carevninou. Na rubu je carevninou rukou napsáno: „V. K. Olze. 1917. Mamička. Tobolsk."

Do knihy jsou vloženy namalované a z papíru vystřihnuté obrázky chrámu Proměnění Spasitele v Novgorodě, chrámu Ochrany Bohorodice v Nerlji, v gubernii Vladimírské, a kromě toho nalezl jsem v knize tři listy papíru. Na jednom z nich je napsána báseň Sully-Prudhomma „Je Vase brisé". Na dvou ostatních jsou napsány rukou velkokněžny Olgy Nikolajevny tyto básně:

1. — Před ikonou Matky Boží.

„Královno nebes a země, Útěcho truchlících, vyslyš modlitby hříšníků — Ty's naší nadějí a spásou.

Zabředli jsme do zla vášní, bloudíme ve tmách hříchů. Však naše Vlast... k té skloň především vševidoucí oko Své.

Svatá Rusi, tvůj světlý dům téměř hyne. K Tobě, Ochránkyně, voláme — jiné záchrany nikdo z nás nevidí.

Ó, neopouštěj Svých dětí, Naděje truchlících, neodvracej očí Svých od našeho zármutku a utrpení."

2. — Modlitba.

„Pošli nám trpělivost, Pane, v bouřlivých, temných dnech, abychom snesli útisky lidu a mučení svých katů.

Dej sílu nám, ó Bože pravý, zločiny bližním odpouštět a kříž těžký a krvavý s Tvojí pokorou nést.

Ve dnech hrozných bouří, až přepadnou nás nepřátelé naši, dej síly přetrpět hanbu a ponížení, Spasiteli náš.

Vládce světa, Bože všehomíra, požehnej nás modlitbou a poskytni klidu duši krotké v nesnesitelné, strašné hodině.

A na pokraji hrobu vdechni do úst sluhů Tvých nadlidskou sílu modliti se pokorně za nepřátele své."

205. Rostandův „Orlík" v červené, zlacené vazbě. Na třetím listě je francouzsky napsáno: „G. D. O. N. de la part de P. G. Spala 3. XI. 1912."

206. Anglická kniha „The princess and the goblin". Na druhé stránce je anglicky napsáno: „For darling Olga. From Aunty Irene. 1903."

207. Francouzská kniha „La France a toutes ses époques". Na rubu předsádky je napsáno rukou carovou: „Vánoce 1911. 24. prosince. Carské Selo. Od mamičky a tatíčka," a se strany: „Olga N."

c) Knihy velkokněžny Taťjany Nikolajevny.

208. „Řád modliteb těm, kdož chtějí přistoupiti ke Stolu Páně". Kniha je v modré vazbě. Na první stránce je carevninou rukou napsáno: „Mé maličké Taťjaně. Mamička. 9. února 1912. Carské Selo". Kniha je psána staroslověnsky.

Na str. 14 je záložka, vyobrazující „Modlitbu o Kalichu". Na str. 31 je záložka s obrázkem Bohorodičky. Na str. 44 — záložka s obrázkem Cholmské Matky Boží. Na str. 60 je záložkou obrázek sv. Jana Vojína. Na zadní straně této záložky je napsáno: „V. K. T. N. 1918". Na str.

63 je záložka: hedvábná stužka, na jejíž jedné straně je přilepena zlatá carská korunka, a na druhé je přilepen lístek s nápisem: „Spasiž a ostříhej"; pod ním je nakreslen měsíc a hvězda. Na str. 74 a 153 je jedna záložka ve tvaru bílé hedvábné stužky, na jejímž jednom konci je na kroužku zavěšen zlatý obrázek velkomučednice Barbory a stříbrný obrázek sv. Panteleona a velkomučednice Barbory. Na druhém konci stužky jsou stříbrné obrázky Matky Boží Vykupitelky a emailový obrázek Matky Boží Vladimírské. Na této stužce je také navlečen zlatý prstýnek s vyrytým nápisem na památku osmistého výročí založení Kijevského kláštera sv. Barbory. Za str. 92 je záložka s obrazem Matky Boží, „Útěchy v zármutku." Za str. 110 je záložka s obrazem sv. Symeona Verchoturského.

209. „Dobročinnost Bohorodičky." Kniha je v červené vazbě." Na původní bílé obálce je vyobrazení kříže a anglicky a rusky psaný nápis carevninou rukou: „For my Darling Tatiana fr. her loving old Mama. V Tobolsku 12. ledna 1918."

210. „Mešní kniha." Je v hnědé, tuhé vazbě. Na první stránce je carevninou rukou napsáno: „T. N. V Tobolsku 30. září 1917." Na str. 113 je záložkou červená stužka, na níž je přilepen štítek s vyobrazením meče a věnce, s nápisem: „Za víru, cara a vlast"; na druhé straně je lístek s nápisem: „Spasiž a ostříhej. 1906."

211. „Dopisy o křesťanském životě." Kniha je v černé vazbě. Na zadní straně je carevninou rukou napsáno: „Taťjaně. C. S. 12. července 1917."

212. „O přetrpění zármutků." Kniha má hnědou obálku. V rohu je carevninou rukou napsáno: „T. N. 1917."

213. „Život a zázraky Svatého Spravedlivého Symeona Verchoturského." Kniha má šedou obálku. V rohu je carevninou rukou napsáno: „T. N. Tobolsk 1918."

214. „Život Veledůstojného Otce našeho Serafima Sarovského." Kniha má šedou obálku. V rohu je carevninou rukou napsáno: „T. N. Tobolsk 1918."

215. „Pobožnost k Bohorodičce." Kniha je zabalena do bílého, promaštěného papíru. Na obalu je carevninou rukou napsáno: „T. N. 27. února 1913. C. S." Na původní obálce je napsáno rukou velkokněžny Taťjany Nikolajevny: „Svátek Přesvaté Bohorodičky, Útěchy všech truchlících." 24. října (od r. 1688)."

216. „Dvanáct Evangelií." Kniha je v šedé vazbě. Na původní obálce je carevninou rukou napsáno: „Drahé Taťjaně od mamičky. 1905."

217. „Můj život v Kristu." Kniha je v hnědé, tuhé vazbě. Na první stránce je carevninou rukou napsáno: „T. N. 1915."

218. „Útěcha blízkých ve smrti." Kniha má světlezelenou obálku. V jejím rohu je carevninou rukou napsáno: „T. N. 1917."

219. „Sbírka nábožného čtení." Kniha je ve světlefialové vazbě. Za str. 259, 271, 307, 351 a 417 jsou suché květy.

220. „Vypravování o utrpení Filaretově." Kniha je v modré, papírové vazbě.

221. „Veliký kanon Ondřeje Krétského." Kniha je brožována. Na titulním listě je napsáno: „Taťjaně. V Carském Sele 10. února 1909. S. Tjutčevá."

222. „Sbírka obřadů, modliteb a písní." Kniha je v malinové vazbě. Na původní obálce je napsáno: „Milé Taťjaně od milující S. Tjutčevé. 25. října 1908." — Za str. 133 je záložkou stužka, na jejíž jedné straně je v kruhu namalován maltézský kříž a nad kruhem nápis: „T. N. 1905." Na druhé její straně je napsáno tužkou: „Taťjana." — Za str. 191 je záložkou obrázek sv. mučednice Taťjany a na jeho zadní straně je nápis: „Ochraňuj tě Bůh." — Za str. 277 je suchá kopretina. — Na poslední stránce je rukou velkokněžny Taťjany Nikolajevny napsáno: „Konečné Hospodine, smiluj se č. 79 ve Znamenském nápěvu."

223. Anglická kniha „The wider life." Kniha je v světlemodré vazbě

se zlatým tiskem na hřbetě. Na rubu první stránky je carevninou rukou napsáno: „For darling Tatiana. A. 1909."

224. Anglická kniha „The beauty of self-control." Kniha je v světlemodré vazbě. Na rubu první stránky je carevninou rukou napsán nápis, který není však možno přečísti; pod ním je její vlastnoruční podpis: „Alexandra 1912."

225. Anglická kniha „Lifes open door." Kniha je v světlemodré vazbě. Na rubu první stránky je carevninou rukou anglický nápis, označení kříže a její podpis „Alexandra."

226. „Smělý život" od Čarské. Kniha je v tuhé, barevné vazbě. Na rubu přední desky je carevninou rukou napsáno: „Drahé Taťjaně od tatíčka a mamičky. Leden 1908."

227. Čisťakovovy „Dějiny Petra Velikého." Kniha je v modrozelené vazbě.

228. Anglická kniha „The King Mombo," s věnováním autora Pavla du Chalu.

229. Anglická kniha „My opining kingdom" s věnováním téhož autora, v světlezelené vazbě.

230. Anglická kniha „The Country of the Dwarfs" s věnováním téhož autora, v podobné vazbě.

231. Anglická kniha „Shakespear's tales" v hnědé vazbě.

232. Francouzská kniha „Les fables de la Fontaine," ve žluté vazbě. Na rubu přední desky je napsáno: „Olga Taťjana 1905. Petěrhof."

233. Francouzská kniha „Anthologie de l'enfance" (Frédéric Bataille). Na rubu přední desky je nápis: „Olga Taťjana 1906."

d) Knihy velkokněžny Marie Nikolajevny.

234. „Do Paříže" od Avenariuse. Na rubu obálky je napsáno: „M. N. Vánoce 1913. Od P. V. P."

235. „Praktická učebnice cizích jazyků." Na obálce je podpis: „Marie."

236. „Odrazy" — učebnice od Popova. Na obálce je napsáno: „M. N. 1910."

237. Anglická kniha „The role and the ring" v zelené, barevné vazbě.

e) Knihy velkokněžny Anastazie Nikolajevny.

238. 4 svazky sebraných spisů Lažečnikova, díl I. a II., v barevných vazbách.

f) Knihy následníka Alexěje Nikolajeviče.

239. „Základy hry na balalajku." Kniha je v modré vazbě s monogramem „A" a korunkou na přední straně.

240. Školní sešit ve žluté obálce. Na přední straně obálky je napsáno následníkovou rukou: „Francouzština. Alexis." Pět stran je popsáno francouzskými úkoly.

241. Sešit v modré obálce, na níž jsou namalovány znaky Tobolské gubernie, Tobolského újezdu a carství Sibiřského. Nahoře je vytištěno: „Na památku. 1916." V sešitě jsou pohledy na Tobolsk.

242. „Památná knížka na rok 1917," vázaná ve dřevě, s měděným zámečkem. Jsou v ní záznamy následníkových vychovatelů Gibbse a Gilliarda o příhodách ze života následníkova a o jeho tělesném zdravotním stavu.

F. VĚCI, NALEZENÉ V BYTECH STRÁŽNÝCH.

Všechny doleji uvedené věci byly nalezeny při domovních prohlídkách, vykonaných 6. a 9. srpna 1918 na základě § 258 tr. z., šéfem jekatěrinburkské tajné policie v přítomnosti státního zástupce.

a) Věci, nalezené 6. srpna 1918 v bytě strážného Michaila Ivanoviče Letěmina v Jekatěrinburku.

243. Deník následníka Alexěje Nikolajeviče. Jeho vazba je hedvábná, šeděocelové barvy. Vše, co je v něm poznamenáno, psal sám následník. Začal 11./24. březnem 1917 a posledně je psáno 9. listopadu 1917: „Celý den uplynul tak jako včera a bylo mi právě tak nudno a teskno."

V deníku na první neočíslované stránce je carevninou rukou napsáno: „Tvůrce všeho stvoření, časy a léta ve Své Vůli mající, požehnej věnec tohoto léta milosti Své, Pane. Zachovej Vladaře a spasiž nás."

Na druhé stránce je též carevnou napsáno: „Drahému Alexěji. Ma-
Nad tímto nápisem je obrázek sv. Kříže.
mička. Carské Selo."

244. Kniha příjmů a vydání. Je v červené, safiánové vazbě. V rubrice příjmů jsou vedeny obnosy, poukázané kanceláří Jejího Veličenstva. Výdaje děly se téměř výhradně ve prospěch kostelů. V knize bylo začato v únoru 1912 a ukončeno v červenci 1917.

245. Zlatý kříž-skříňka; na jeho jedné straně je vyryt obraz sv. Alexěje, po jehož stranách je jméno ikony; na zadní straně je vyryt kříž s Kristem; ve skříňce jsou ostatky.

246. Stříbrný kříž-skříňka; na jeho jedné straně je vyryto: „M. Pimen Mnohotrpitel," na druhé je vyryt kříž; ve skříňce jsou ostatky.

247. Obraz sv. Alexěje, moskevského metropolity. Obraz je tvaru oválního, malovaný na porculánu a je zasazen do stříbrné pozlacené skříňky, jejíž zadní stěna se otevírá; uvnitř jsou ostatky. Místo kolem obrazu je vyzdobeno smaragdy a démanty.

248. Perleťový růženec se zlomeným křížkem.

249. Dvě bílé voskové svíčky, z nichž jedna je ovinuta zlatým obroučkem a druhá je ozdobena zlatým vzorkem a kytičkou květin.

250. Dvě stearinové svíčky.

251. Dámský, černý, hedvábný deštník. Má černou dřevěnou rukojeť a stříbrnou hlavici, na níž je vyryto: „Alix 1891."

252. Fotografický aparát značky „Kodak" od firmy „Karpov v Petrohradě, Michajlovskaja 1."

253. Návod k tomuto aparátu.

254. Dvě krabičky s 33 negativy.

255. 22 skel do kouzelné svítilny.

256. Dvě malé přazky z bílého kovu s lesklými kameny.

257. Flakon s Verbenovou toaletní vodou.

258. Skleněný mlýnek bez víka.

259. Bílý kostěný štěteček na nehty; francouzský výrobek.

260. Hřeben na vlasy ze želvoviny č. 4698.

261. Dřevěný kartáček s držadlem k otírání prachu s obuvi; francouzský výrobek.

262. Pár nitěných rukavic.

263. Dva malé, vojenské knoflíky.

264. Pět černých, kulatých knoflíků, z nichž čtyři jsou s lesklými kaménky.

265. Čtyři hladké, černé knoflíky a jeden černý se vzorkem.

266. Cívka bílých nití č. 40.

267. Balíček špendlíků s černými hlavičkami.

268. Dva balíčky jehel č. 2 a 5.

269. Malinká poduška na špendlíky; je v ní zapíchnuto několik špendlíků s černými hlavičkami a jeden s kovovou hlavičkou.

270. Pánská, bílá, naškrobená náprsenka.

271. Bílá, pánská, noční košile, se které byl odpárán monogram.

272. Sametová, stolní, vzorkovaná pokrývka s třásněmi.

273. Ubrus malinové barvy.

274. Bílé prostěradlo, s něhož byl odpárán monogram.

275. Bílé batistové prostěradlo s monogramem „N. A." a s korunkou; pod monogramem jsou čísla „72/95".
276. Prachová poduška v růžovém atlasovém povlaku; nahoře je bílý povlak s monogramem „A. F." a s korunkou; pod monogramem jsou čísla 72/94".
277. Malá, jemná, hedvábná poduška se stuhou.
278. Deset bílých, ručně háčkovaných pokrývek.
279. Bílý, rozpáraný povlak na podušku se stopami odpáraného monogramu „M."
280. Pokrývka do košíčku na pečivo, podobného vzoru jako jeden z ubrusů.
281. Tři pokrývky na podušky, z nichž dvě jsou uháčkovány z bílých nití.
282. Krajky k prostěradlu.
283. Pánské, černé boty.
284. Dámské polobotky z hnědé jelenice, šněrovací; na podrážkách jsou vyražena čísla „1760" a „120" a písmeno „M".
285. Opasek z jemné žluté kůže s bílou přazkou.
286. Réaumurův pokojový teploměr.
287. Bílý, kovový lihový kahan s knotem.
288. Plochý, kovový lihový kahan na dámské ondulovací nůžky.
289. Lihovařič „Zella".
290. Dvoje nůžky; jedny střední velikosti, druhé malé.
291. Dřevěný stojánek na zrcadlo a kus rozbitého zrcadla.
292. Ocelový zavírací nůž na papír.
293. Rukojeť jídelního nože, na kterém je zlomeno ostří; výrobek firmy Chenneberg.
294. Tuba od syndetikonu.
295. Krabička s osmi elektrickými lampičkami.
296. Malý sáček s pudrem.
297. Plechová krabička s bonbony.
298. Zelená lepenková krabička s vinětou francouzské firmy „Naveau et Co." s několika knoty k lampičce.
299. Měděný zvoneček.
300. Kovové kleště firmy Hapstahl.
301. Štěteček na lepidlo.
302. Dva štětečky k malování.
303. Červená tužka firmy Hardtmuth.
304. Plechová krabička od cigaret firmy „Regie".
305. Velká sklenice z mléčného skla.
306. Bílý porculánový kelímek.
307. Bílé porculánové víčko.
308. Dva porculánové tácky pod koflík a dva malé porculánové talířky z továrny Kuznecovovy.
309. Dvě v dolní třetině broušené sklenice.
310. Sáček s „perským práškem".
311. Plechová krabička od pepře.
312. Plechová krabice s rýží.
313. Dva visací zámky se čtyřmi klíči.
314. Jedenáct bílých, jemných papírových obálek; ve čtyřech z nich jest vloženo po listě tuhého modrého papíru.
315. Pět malých, hnědých obálek s bílým okrajem.
316. Velká, válcovitá, skleněná nádoba s vinětou firmy Einem.
317. Cestovní, černý, kožený kufřík, který se zatahoval řemenem; horní rohy a boky jou pobity mědí.
318. Žlutá, polní, telefonní brašna, potažená režným plátnem, s řemennými přazkami. Uvnitř na jejím dně je modrou tužkou napsáno: „Správce palácové telefonní sítě kollegiální tajemník N. V. Frolov. 28. července 1892. Nový Petěrhof."

319. Dětské olověné hračky: parníček, lodička, dvě houfnice a jedna hlaveň, sedm pěšáků, šest jezdců a dva koně.
320. Pes následníka Alexěje Nikolajeviče, španělského plemene, jemuž říkali „Joy".

Všechny vyjmenované věci Michail Ivanovič Letěmin vydal sám úřadům a prohlásil, že je ukradl v Ipatievově domě.
Při výslechu 18. a 19. října 1918 doznal soudci Sergějevu, že všechny tyto věci po zavraždění carské rodiny ukradl 22. července v Ipatievově domě a v jeho hospodářských budovách, poněvadž se k nim nikdo nehlásil. „Joye" vzal proto, že „mu ho bylo líto".
Komorník T. I. Čemodurov, který byl domovní prohlídce v jeho bytě přítomen, poznal všechny tyto věci jako majetek carské rodiny a prohlásil, že byly v Ipatievově domě.

b) Věci, nalezené v bytě Kuzmy Ivanoviče Letěmina.

6. srpna 1918 provedl šéf jekatěrinburkské tajné policie na základě § 258 tr. z. v přítomnosti státního zástupce domovní prohlídku u bratra Michaila Ivanoviče Letěmina Kuzmy, který žil též v Jekatěrinburku.
V jeho bytě bylo nalezeno:
321. Sedm podobných dětských hraček, jako u Michaila Letěmina, a to dvě dvoukolky, lodička, dva koníčci a dva vojáčci.

Kuzma Letěmin doznal, že tyto hračky dostal několik dní před prohlídkou od svého bratra Michaila.

c) Věci, které byly nalezeny 9. srpna 1918 v bytě strážného Pavla Spiridonoviče Mědvěděva v Sysertském závodě.

322. Žlutý, kožený kufřík s kovovým zámkem.
323. Malinká, červená, safiánová tobolka, která se zavírala stiskacím knoflíkem.
324. Dva zlaté knoflíky k manžetám, jeden oválový, druhý kulatý s datem „27. července 1914".
325. Široký gázový obvaz.
326. Kompas.
327. Stříbrný prstýnek, tmavomodře emailovaný s nápisem: „Svatá Spravedlivá Máti Xenie, pros za nás Boha."
328. Stříbrný prstýnek, černě emailovaný. Rozšiřuje se ke středu a tvoří tu plošku s pozlaceným nápisem. Na černém emailu je nápis: „Přesvatá Bohorodičko, spasiž nás."
329. Tři páry vlněných, hnědých rukavic.
330. Vlněné ponožky.
331. Ručník.

Komorník Terentij Ivanovič Čemodurov, když mu byly tyto věci 10. srpna při výslechu ukázány, prohlásil, že prsteny, nalezené u Medvěděva, jsou velkokněžen; všechny ostatní věci že jsou dra Botkina.
Žena Medvěděvova Marie Danilovna při výslechu před soudcem Sergějevem doznala, že všechny tyto věci po 17. červenci přinesl domů její muž.

d) Věci, nalezené 9. srpna 1918 v bytě strážného Ivana Andrejeviče Starkova v Sysertském závodě.

332. Dřevěná, žlutá, leštěná kaseta. Nahoře má držadlo a uvnitř jsou tři přihrádky: dvě horní, které se zakrývají pohyblivým víkem, a jedna spodní, jako zásuvka. Každá z horních přihrádek jest rozdělena zase na tři přihrádky.
333. Tři vidličky; jedna obyčejná se znakem na rukojeti, a dvě desertní; na všech třech jsou vyškrabány monogramy.

334. Dvě svíčky z červeného vosku; jsou ovinuty zlatým papírem, jedna úplně, druhá je ovinuta do dvou třetin.
335. Réaumurův pokojový teploměr.
336. Flakon s voňavkou.
337. Železný pilník s dřevěnou rukojetí.
338. Malinký, bílý, batistový kapesníček. V každém jeho rohu je hedvábím vyšit kroužek a po jeho stranách tři kvítka; monogram je vystřižen.
339. Podobný kapesníček; v každém jeho rohu jsou podobným hedvábím vyšity tři věnečky; monogram je opět vystřižen.
340. Podobný kapesníček, ale s modrým okrajem; monogram je vystřižen.
341. Podobný kapesníček, ale bez barevného okraje; v každém jeho rohu je podobným hedvábím vyšito pět větviček; monogram je opět vystřižen.
342. Dřevěný, hnědý rámeček, ozdobený vzorkem poněkud světlejší barvy. V rámečku je malý, akvarelový obraz jachty se třemi stěžni a dvěma komíny.
343. Malinký rámeček, potažený modrou koží, a ozdobený dvěma zlatými linkami. V něm je obrázek ze sáčku od barvy na vajíčka.
344. Malinký rámeček, potažený modrou koží se dvěma zlatými linkami.
345. Malinký rámeček, potažený modrou koží se dvěma zlatými linkami.
346. Podobný rámeček, ale poněkud větší.
347. Štěteček k malování s dřevěným, černým držadlem.

Komorník Terentij Ivanovič Čemodurov, jemuž všechny tyto věci, u Starkova nalezené, byly 10. srpna při výslechu ukázány, prohlásil, že jsou z Ipatievova domu a že náležejí carské rodině; kaseta, pilník, všechny rámečky a štěteček byly majetkem následníka Alexěje Nikolajeviče, kapesníčky — velkokněžen, a vidličky pocházely z carské kuchyně.

e) Ikona sv. Jana Tobolského, nalezená na hřbitově Sysertského závodu.

348. Ikona sv. Jana Tobolského, odlitá v sádře, s dřevěnou podložkou. Z místa, kde je loket světcův, vyřízl kdosi schránku, v níž byly patrně chovány ostatky. Na zadní stěně obrazu chybí jedna lišta. Deska sama je vlhkem zkroucena. Kraje ikony jsou otlučeny, barva místy oprýskala. Na zadní straně ikony jsou zřejmě viděti stopy nějakého zničeného napisu.

Tato ikona byla nalezena v srpnu 1918 na hřbitově, kam byla asi zahozena v době, kdy byly konány domovní prohlídky v bytech strážných. 24. srpna 1918 byla ukázána komorníku Terentěji Ivanoviči Čemodurovu, jenž v ní poznal jednu z carevniných ikon.

f) Věci, nalezené 30. července 1918 v bytě Petra Ilarionoviče Lylova, jenž byl sluhou v uralském krajském sovětě.

349. Zlatý, fialově emailovaný crayon s monogramem „A. F." a s rokem „1915"; má punc 56.
350. Světlezelený rámeček na fotografie.
351. Rámeček na fotografie se světlemodrým emailovým povlakem, ozdobený girlandou růží.
352. Bronzový rámeček na fotografie, ozdobený v hoření části vavřínovým věnečkem.
353. Emailová, zelená, malinká pudřenka.
354. Zlatý snubní prsten; uvnitř je vyryt nápis „G. A. S. F. 1856" a vyražen punc 94.

355. Hlavička od dámské kloboukové jehlice; uprostřed ní je otvor, patrně od kamene.

356. Zlatý medailonek k zavěšení na krk, se zlatým křížkem na víčku; uvnitř je vyryto datum „1. prosince 1891".

357. Podobný medailonek, ale poněkud menší; uvnitř něho je vyryto datum „20. ledna 1888", a pod jedním sklíčkem jsou tmavé vlasy.

358. Zlatý medailonek. Na jedné ze zevních stran je nápis: „Dárek od J. I. V. Hos. Imper. Alexandry Feodorovny". Zevně na druhé straně je vyryto datum: „23. května 1896". Uvnitř medailonku je stříbrný, barevně emailovaný obrázek Černigovské Matky Boží a Sergěje Radoněžského.

359. Zlatý medailonek. Na jedné zevní straně je vyryto datum „6. února 1875". Uvnitř pod sklíčkem je jeden světlerusý vlas.

360. Zlatý medailonek.

361. Zlatý medailonek.

362. Zlatý medailonek.

363. Zlatý medailonek, na obvodu rytými zoubky zdobený.

364. Zlatý, nátělní křížek nepravoslavné formy.

365. Stříbrný, nátělní křížek nepravoslavné formy.

366. Zlatý, nátělní, pravoslavný křížek.

367. Zlatý řetízek na krk. Všechny tři křížky jsou na něm navlečeny.

368. Stříbrný, kulatý obrázek Spasitele, rukou Netvořeného, k zavěšení na krk; na zadní straně je obrázek Spasitelovy kaple v Petrohradě.

369. Ještě jeden takový obrázek.

370. Pět přívěsků; jeden — lebka s dvěma skříženými kostmi, druhý — s vyobrazením Madony; třetí jest ozdoben malinkými štítky s písmeny „R. O. M. A."; čtvrtý představuje vějíř, pátý — sluníčko sedmitečné.

g) Věci, nalezené u Feodosie Ilariovny Balmaševé, která sloužila jako posluhovačka v budově uralského krajského sovětu a žila ve společné domácnosti s Lylovem.

371. Čtyři flakony s kosmetickými přípravky.

372. Tři kousky glycerinového mýdla francouzské značky „Florencie."

373. Rozprašovač s kovovým montováním.

374. Dámský, bílý, moirový slunečník v bílém, hedvábném pouzdře. Hlavice a krček držadla jsou ze slonoviny; držadlo samo je z tmavozeleného jaspisu a je spojeno s krčkem zlatým kroužkem s dvěma stříbrnými věnečky.

375. Dámský, černý, hedvábný deštník; vrchní hůl je kovová se stříbrným hákem.

376. Dámský, bílý, plátěný slunečník; vrchní hůl je dřevěná s dvěma kovovými kroužky, z nichž jeden je ozdoben vyrytou větvičkou.

377. Zelená krabička se signaturou dvorní lékárny.

378. Krabička s lékem a s receptem ze dne 27. ledna 1917, č. 151, na jméno Schneiderové. Lék byl vydán v „Dvorní lékárně Jeho Veličenstva."

379. Porculánové, bílé vajíčko, zavěšené na růžové, hedvábné stuze. Na vajíčku je zlatý monogram „N" a korunka.

380. Lampa před sv. obraz; je to kovový podstavec v podobě vázy a do něho se vkládá sklenka z tmavomodrého skla. Hoření část podstavce je vyřezávaná, prolamovaná v podobě křížků s oblouky. Na nožce podstavce je vyryto „Bůh" a na podstavci — kříž a slova: „Buď vůle Tvá."

381. Veliký obraz Jana Křtitele, odlitý v sádře a malovaný.

382. Malinká, černá brož v podobě knoflíku.

383. 56 přadének různobarevného hedvábí k vyšívání.

384. Čtyři dřevěné, žluté jehlice na pletení.

385. Dvě prachové podušky.

386. Dlouhá, úzká, tvrdě nacpaná poduška, pošitá na jedné straně satinem, na druhé — zámišem.

387. Čtrnáct bílých ubrousků se vzorkem. V každém rohu ubrousku je monogram „N D“ a korunka; uprostřed — dva státní znaky a čtyři znaky, představující žezlo, přes které jest meč a korunka.

388. Bílý, stolní, plátěný ubrus. Ve dvou rozích je červeným hedvábím vyšito číslo „3“. Kromě toho jsou vetkána v rozích čísla „1894—1895“ a uprostřed — řada carských korunek.

389. Rozpárané dámské šaty z tmavozeleného hedvábného plátna. Částečně je z nich již ušit župan a dětské šatečky s lacinými krajkami a vložkami.

390. Dětské šaty z dobrého, pevného, růžového hedvábí s lacinými krajkami. Ušity jsou docela obyčejně, hrubými nitěmi.

391. Dámský, šeříkově modrý, kostkovaný kostym: sukně a kabát; tento má bílou hedvábnou podšívku, límeček a rukávy jsou zdobeny temněmodrým sametem; na kabátu jsou čtyři šeříkově modré, sametové knoflíky.

392. Dámské hedvábné šaty tmavozelené barvy; náprsenka a rukávy jsou zdobeny černou krajkou.

393. Kostym z anglické, lehké, světlešedé látky; sukně a kabát mají šedou hedvábnou podšívku, límeček je přeložený a ozdobený šedou, proužkovanou portou.

394. Dámské vlněné šaty s dvěma našitými kapsami; rukávy mají šedou, proužkovanou, hedvábnou podšívku; límeček je zdoben krajkou a vpředu je zavázána šedá hedvábná vázanka.

395. Dámské šaty z jemného sukna šedé barvy: sukně a blůzka. Obě části jsou zdobeny hedvábnou, šedou, vzorkovanou portou.

396. Dlouhý kabát od bílého, plátěného kostymu s bílou, hedvábnou podšívkou. Límeček je přeložený, ozdobený vzorkovanou portou. Přední i zadní část kabátu a rukávy jsou ozdobeny bílými aplikacemi.

397. Rozpáraný a již k šití připravený kostym z bílé, vlněné, anglické látky. Na lemu uchovala se stopa po ozdobě.

398. Dlouhý kabát od kostymu z jemné, vlněné, anglické látky s bílou hedvábnou podšívkou. Límeček je přeložený; límeček, rukávy, pás a kraj kabátu jsou zdobeny černou, hedvábnou, proužkovanou portou; na límečku, na zádech, na pase a rukávech je krajka.

399. Dámská bluzka z jemné, dýmově šedé, vlněné látky. Límeček, přední část a manžety jsou zdobeny jemnou, hedvábnou šňůrou téže barvy, jako látka.

400. Dámská, světlešedá sukně z jemné, vlněné látky.

401. Dámské letní šaty z bílého plátna, s vložkami: sukně a bluzka. Límeček u bluzky je vysoký, z úzkých vložek.

402. Dámská, bílá, hedvábná bluzka s vložkami, s hedvábnou podšívkou.

403. Bílá, letní, skládaná sukně.

404. Bílá sukně z hedvábného muselinu, zdobená hedvábnými aplikacemi v podobě girlandy na konci sukně. Sukně je rozpárána.

405. Dvě hladké sukně z režného plátna.

406. Teplá, černá spodnička s hedvábnou podšívkou; dolní kraj sukně je zdoben vyšívkou.

407. Černá, hedvábná spodnička s širokým volánkem.

408. Černá, hedvábná spodnička s úzkým volánkem.

409. Bílá, batistová spodnička s úzkým volánkem.

410. Bílá, hedvábná spodnička.

411. Bílá, hedvábná spodnička.

412. Bílá, hedvábná spodnička.

413. Černý, voilový živůtek s vysokým límečkem a krátkými rukávy.

414. Jemné, soukenné dámské šaty šeděmodré barvy. Jsou rozpárány a nastřihány.

415. Zimní lasicová čapka s náušníky a zátylníkem. Má tvrdý štítek.

416. Dámská, plátěná, noční košile, rozpáraná a znovu nastřihaná.

417. Odstřižený spodní díl z dámské, plátěné košile.
418. Rozstřihaný ochranný povlak na šaty z bílého, jemného batistu.
419. Rozpáraný a znovu nastřihaný hoření díl dámské, bílé, plátěné košile.
420. Ještě jeden takový díl košile, která však byla na prsou drobně skládaná.
421. Čtverhranný kus bílého plátna, na dvou stranách obroubený, jehož jeden roh je vystřižen.
422. Kus (2.55 m) bílého madapolamu; byl na dvou stranách obrouben a potom opět rozpárán.
423. Bílá, hedvábná podprsenka, z níž jsou vyňaty kostice.
424. Bílá, hedvábná podprsenka s kosticemi.
425. Bílý, hedvábný živůtek, odpáraný ze šatů; je ozdoben krajkou.
426. Bílý, hedvábný živůtek s krátkými rukávy, jenž se zapínal perleťovými knoflíky. Vrchní část a rukávy jsou ozdobeny úzkou krajkou.
427. Bílý, hedvábný živůtek; byl přešíván, ale nebyl došit.
428. Bílý, hedvábný živůtek; byl odpárán ze šatů, znovu nastřihán, avšak nebyl došit.
429. Tři pletené hedvábné šněrovačky: modrá, růžová a krémová.
430. Čtyři gázové živůtky, odpárané ze šatů.
431. Bílá, pletená, hedvábná, dámská vesta, zapínající se perleťovými knoflíky; horní okraj je podélně ozdoben pletenými květy.
432. Dámská, bílá, vlněná, pletená náprsenka.
433. Bílý, hedvábný šál; jeho střed je ozdoben černými muškami.
434. Tři hedvábné, bílé, černými muškami zdobené, gázové závoje.
435. Jemný, hedvábný šál východního vzoru se žlutým a růžovým vzorkem na zelené půdě. Jeho okraje jsou malinové, žluté a modré.
436. Podobný šál se zeleným a malinovým vzorkem na žluté půdě.
437. Černý, z hedvábného plyšu, dámský šál s plyšovými třásněmi.
438. Pár dámských, černých, hedvábných punčoch.
439. Pár bílých, florových, prolamovaných, dámských punčoch.
440. Hedvábný šál východního vzoru s růžovou půdou.
441. Rozpáraný, dámský, hedvábný pás.
442. Kus žlutého hedvábí čtvercového tvaru, připravený k obroubení.
443. Dva kousky bílého hedvábí s šeříkově modrým vzorem; každý z nich je sešit ze dvou částí.
444. Bílý, hedvábný šál na krk s třásněmi.
445. Hedvábný, bleděmodrý lem od sukně.
446. Několik metrů modré moirové stuhy.
447. Kus hedvábného plátna čtvercového tvaru, připravený k obroubení. Na jednom jeho cípku je vyšita větvička bezu.
448. Kousek žluté kanavy, na němž je tužkou nakreslen vzorek k vyšívání.
449. Ještě jeden kousek kanavy, na němž již bylo barevnou vlnou začato vyšívání.
450. Hedvábná pokrývka pískové barvy, vypukle vyšitá, naplněná vatelínem a podšitá hedvábnou tmavozelenou podšívkou.
451. Hedvábný povlak na pohovkovou podušku barvy tango, s velikými žlutohnědými květy.
452. Bílý třecí ručník.
453. Bílé, jelenicové, šněrovací, dámské polobotky.
454. Pokrývka s vložkami, režné barvy, obšitá krajkou.
455. Bílý povlak na podušku, ušitý patrně z prostěradlového plátna; stehy jsou hrubé, při šití bylo použito různých nití.
456. Vlněný, hnědý sweatr.
457. Bílá, pánská košile; náprsenka je drobně skládaná; na jazýčku jsou malá písmena „w“ a „k“.
458. Pánská, hnědě proužkovaná, bílá košile z „Anglického obchodu v Petrohradě“.
459. Vlněné, šedé punčochy.

460. Šedá, černě proužkovaná, pánská vesta.

461. Pokrývka s režnou vložkou a krajkami; je velice neumněle a hrubě pracována a je patrně ušita z prostěradla.

Když odváželi děti do Jekatěrinburku, byl vyvezen z Tobolska všechen majetek carské rodiny. Bolševici, kteří již tehdy vzhledem k hrozivým sibiřským poměrům „evakuovali" Tobolsk, vyvezli z města též všechno zařízení gubernátorského domu.

Věci carské rodiny byly dopraveny do domu Ipatievova, ostatní, co bylo vzato v gubernátorském domě — do budovy krajského sovětu.

Do této budovy se náhodou dostaly i některé věci carské rodiny.

Lylov při výslechu před šéfem jekatěrinburkské tajné policie 4. září 1918 doznal, že hlavní část carských věcí při útěku bolševiků z Jekatěrinburku byla ukradena Běloborodovem. On, Lylov, prý je odcizil u Běloborodova. Zejména tu carevninu tužku (č. 349) vzal z Běloborodovova psacího stolu.

OBSAH

Strana

Předmluva autora 5

Organisace vyšetřování . . 7

Hlava první.

§ 1. Hlavní Stan ve dnech převratových. Zatčení cara . 10
§ 2. Carské Selo ve dnech převratových 13
§ 3. Zatčení carevny 15

Hlava druhá.

§ 1. Proč zatkli cara a carevnu. Svědecké výpovědi knížete Lvova, Kerenského a Miljukova 17
§ 2. Instrukce Kerenského o carské rodině. Nový způsob života carské rodiny 19

Hlava třetí.

§ 1. Život vězněné rodiny v Carském Sele. Výstřelky jejího revolučního prostředí 20
§ 2. Carská rodina a její družina 22
§ 3. Úřední osoby: velitelé paláce Kocebu a Korovičenko, ministr války Gučkov, ministr spravedlnosti Kerenskij 24

Hlava čtvrtá.

§ 1. Proč byla carská rodina převezena z Carského Sela do Tobolska 31
§ 2. Odjezd z Carského Sela. Příjezd do Tobolska 34

Hlava pátá.

§ 1. Tobolský dům 36
§ 2. Život rodiny v Tobolsku 37
§ 3. Komisař Prozatímní Vlády Pankratov a jeho pomocník Nikolskij 39
§ 4. Tobolský strážní oddíl. Vojáci a důstojníci. Plukovník Kobylinskij 40
§ 5. Peněžní otázka 43
§ 6. První projevy bolševiků proti rodině 45

Hlava šestá.

§ 1. Poslední carovy dny v Tobolsku před odjezdem 46
§ 2. Komisař Jakovlev. 22. a 23. dubna 47
§ 3. 24. dubna 49

Strana

§ 4. 25. dubna 52
§ 5. 26. dubna 56
§ 6. Odjezd cara, carevny a velkokněžny Marie Nikolajevny z Tobolska 57
§ 7. Pokus Jakovlevův proklouznout s nimi do Evropského Ruska . 58
§ 8. Osobnost komisaře Jakovleva 61

Hlava sedmá.

§ 1. Proč odvezli cara z Tobolska. Carovo smýšlení o tom a počáteční heslo revoluce 63
§ 2. Carská rodina a její charakteristika 65
§ 3. Carevna a její „sympatie" k Němcům. Její nemoc a její poměr k Rasputinu 71
§ 4. Vyšetřování Mimořádné Vyšetřovací Komise o carově a carevnině velezradě 77
§ 5. Rasputin a jeho postavení u carské rodiny 79

Hlava osmá.

Politické poměry v Tobolsku 94

Hlava devátá.

Rasputinův nástupce Solovjev 98

Hlava desátá.

Pokusy ruských monarchistů zachrániti carskou rodinu . . 116

Hlava jedenáctá.

Převezení dětí z Tobolska 122

Hlava dvanáctá.

Zadržení cara, carevny a velkokněžny Marie Nikolajevny v Jekatěrinburku. Doprava jich a ostatních dětí do Ipatievova domu . 126

Hlava třináctá.

Ipatievův dům 130

Hlava čtrnáctá.

Stráže. Jejich rozestavení. Jak žila carská rodina v Ipatievově domě 133

Hlava patnáctá.

Obklíčení carské rodiny čekisty 146

Hlava šestnáctá.

Carská rodina byla v Ipatievově domě do noci ze 16. na 17. července 1918 157

Hlava sedmnáctá.

§ 1. Popis prvního poschodí Ipatievova domu vyšetřujícím soudcem Nametkinem 165
§ 2. Popis přízemí Ipatievova domu soudcem Sergějevem . . . 178

Hlava osmnáctá.

§ 1. Znalecké posudky o poškození stěn a podlahy v Ipatievově domě 184
§ 2. Vědecké vyšetřování částí zakrvácené podlahy 188

Strana

Hlava devatenáctá.

Věci carské rodiny, objevené v Jekatěrinburku a v jeho okolí . 199

Hlava dvacátá.

§ 1. Důl v úseku „Čtyř Bratří" 202
§ 2. 17. a 18. července na dole 203

Hlava dvacátá první.

Nákladní automobil na dole. Kyselina sírová a benzin 207

Hlava dvacátá druhá.

Věci carské rodiny, které byly nalezeny v dole. Posudky znalců . . 215

Hlava dvacátá třetí.

Výpovědi svědků a doznání obviněných o zavraždění carské rodiny . 225

Hlava dvacátá čtvrtá.

§ 1. Jermakovův úkol při vraždě 246
§ 2. Úkol Jurovského 248

Hlava dvacátá pátá.

Role Sverdlovova a Gološčekinova 252

Hlava dvacátá šestá.

§ 1. Zavraždění velkokněžny Jelizavety Feodorovny, velkoknížete Sergěje Michajloviče, knížat Joanna Konstantinoviče, Konstantina Konstantinoviče a Igora Konstantinoviče a knížete Vladimíra Pavloviče Paleje v Alapajevsku 264
§ 2. Zavraždění velkoknížete Michaila Alexandroviče v Permi . . 272

Závěr 276

Příloha k devatenácté hlavě 281